This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

Rom 2290.5

Harvard College Library

FROM THE

SALES FUND

Established under the will of FRANCIS SALES, Instructor in Harvard College, 1816–1854. The income is to be expended for books "in the Spanish language or for books illustrative of Spanish history and literature."

G

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

OBRES DE RAMON LULL

LIBRE DE CONTEMPLACIÓ EN DEU ❧ escrit a Mallorca ❧ & transladat darabic en romanç vulgar devers lany M.CC.lxxij. ❧ ❧ ❧ ❧ ❧

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA
AB FACSÍMILS Y VARIANTS DELS MÉS VELLS MANUSCRITS,
PROEMI, NOTES Y GLOSARI
DEN

M. Obrador y Bennassar.

TOM I

Mallorca

1906

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Obres de Ramon Lull

Edició original

feta en vista

dels millors y més antichs manuscrits

✻ Volum II ✻

Digitized by Google

PUBLICACIONS LULLIANES

Obres de Ramon Lull: edició original illustrada ab variants y facsímils dels més antichs m.ss., pròlechs, notes y glosaris, mostres de traduccions, etc.—Volums en 8u major, al entorn de 500 pàgines cadascun. N'hi ha cinch de publicats:

—**Libre del Gentil e los tres Savis. Libre de primera e segona Intenció. Libre de Mil Proverbis**: transcripció y notes den *Jeroni Rosselló;* pròlech y glosari den *M. Obrador:* 1 vol. de LXVII-525 pags. ab làmines alegòriques . . . . 10 pts.

—**Arbre de Filosofia damor. Libre de Oració. Libres de Deu, de Conexença de Deu, del Es de Deu**: transcr. y notes den *J. Rosselló;* pròlech den *M. Costa y Llobera pr.*—1 vol. de XXVII-501 pags. ab facsímil policromat d'un antich text. . . . . . 10 pts.

—**Felix, de Maravelles del Mon**: transcr. y notes den *J. Rosselló;* proemi den *M. Obrador,* ab mostres d'antigues versions provençal y francesa: 2 toms en 1 vol. de XLVII-649 pags. 12 pts.

—**Obres Doctrinals: Doctrina Pueril. Libre del Orde de Cavallería. Libre de Clerecía. Art de Confessió**: ab 2 facsímils en fototipia y mostres de traduccions; pròlech general, variants y notes den *M. Obrador:* 1 vol. de XLI-475 pags. . . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**: tom I (caps. 1 al 59), ab proemi, taula dels 366 capitols, mostres de traduccions llatines, un facsímil policromat y altres illustracions bibliogràfiques. . . . 10 pts.

Els tres primers volums pertanyen a l'edició Rosselló (1886-92); els altres dos a la continuació, ara (1906) novament represa.

S'está acabant d'estampar y aviat sortirá a llum:

—**Libre de Contemplació**: tom II (caps. 60 al 102): seguit d'un glosari dels mots dificultosos o més arcaichs de tota l'obra.

EN PREPARACIÓ PERA L'ANY VINENT

—**Obres Rimades**: nova edició, espurgada de les apòcrifes y aumentada ab altres rims autèntichs, fin ara inèdits.

—**Libre de Contemplació**: tom III (caps. 103 al 168).

—BIOGRAFÍA LULLIANA: *(Vida* coetania anònima: antich text vulgar inèdit, confrontat ab dues versions llatines; passatges autobiogràfichs, documents, llegendes: crítica).

Vegi's dins el Pròlech del volum d'*Obres Doctrinals* el plà distributiu de tota l'edició (30 volums) y la *Taula cronològica.*

Digitized by Google

OBRES ORIGINALS

DEL

ILLUMINAT DOCTOR MESTRE RAMON LULL

LIBRE DE CONTEMPLACIÓ EN DEU

escrit a Mallorca & transladat darabic en romanç vulgar devers lany M.CC.lxxij.

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA

AB FACSIMILS Y VARIANTS DELS MÉS VELLS MANUSCRITS,

PROEMI, NOTES Y GLOSARI

DEN

M. Obrador y Bennassar.

TOM I

PALMA DE MALLORCA

COMISSIÓ EDITORA LULLIANA

★ 1906 ★

Digitized by Google

Rom 2290.5 (2)

HARVARD COLLEGE
NOV 8 1911
LIBRARY.

Sales fund
(II-IV)

En l'Estampa d'Amengual y Muntaner.—Conquistador, 30.

PALMA DE MALLORCA

Digitized by Google

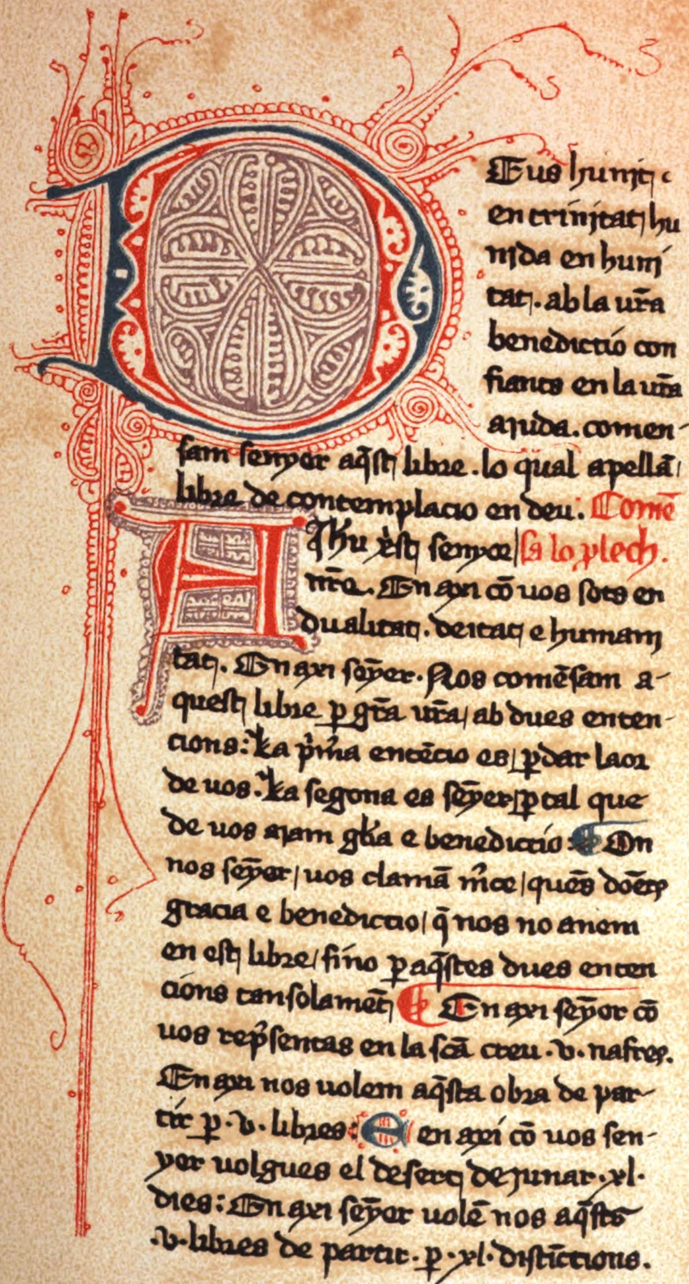

Deus honrat e
en trinitat, hu-
nida en humi-
tat, ab la vostra
benedictio con-
fiants en la vostra
ajuda, comen-
çam senyer aquest libre, lo qual apellam
libre de contemplacio en deu. Come-
A Jhesu Crist senyor | ça lo prolech.
nostre. Enaxi co vos sots en
dualitat, deitat e humanitat.
Enaxi senyer, nos començam a-
quest libre per gracia vostra, ab dues enten-
cions: la primera entencio es per dar laor
de vos. La segona es senyer per tal que
de vos ajam gracia e benedictio. Enaxi
nos senyer, vos clamam merce, que ns donets
gracia e benedictio, que nos no anem
en est libre, sino per aquestes dues enten-
cions tan solament. E enaxi senyor co
vos representas en la santa creu .v. nafres,
enaxi nos volem aquesta obra de par-
tir per .v. libres. E enaxi co vos sen-
yer volgues el desert dejunar .xl.
dies: enaxi senyer volem nos aquests
.v. libres departir per .xl. distinctions.

M.S. del s. XV: de la llibrería particular
del Marquès de Campo-franco, (a Mallorca.)

Digitized by Google

Digitized by Google

PROEMI

UNA edició comprensiva de totes les Obres originals lullianes que autèntiques se conserven y fins a nosaltres son arribades en aquell primerench *romanç vulgar* llecorós y gentilíssim en que foren concebudes y escrites a cop calent, no hauría pogut tenir altre començ que oferís interés més viu ni ab tan fort relleu y veritat lluminosa revelás la genial fesomía del autor, com aquest llibre *de Contemplació:* l'obra capdal, verament magna, de Ramon Lull: la generatriu y precursora de tantes altres, la sobirana y senyorejant sobre elles, no ja com a més estensa y abundosa, sinó encara més *intensa* y fondament personal; la més vibrant, entranyable, y si val a dirho així, la més *lulliana* de totes.

Per aquesta obra major volíem començar abrivadament y encetar la represa tasca, publicant-ne totduna'l primer volum, si no'ns hagués refrenat l'ardit impuls un sentiment de recelosa temor y poruch respecte. Hem volgut fer abans un essaig de forces, talment com el llapidari que, antes de posarse a llavorar el gran bloch, esmola y agúa l'eyna y en prova el tremp. Per això hem estampades primer y trètes a llum les breus *Obres doctrinals,* de més plana y elemental estructura, de vol més curt, a modo de preludi o introduc-

Digitized by Google

tori. Mes ara, sobremuntades les primeres dificultats, no'ns creuríem en el cas d'anteposar cap altre llibre a-n aquest: fonament, clau y estaló del esponerós *Opus* lullià, y que altíssima importancia y singular mèrit deurá oferir, quant un dels nostres escriptors de més clar y madur talent y de més discreta ploma (no contagiada per cert d'esburbat mégalo-lullisme) l'ha arribat a calificar y proclamar «llibre príncep de tota la literatura catalana.»

—«No'l coneix al B. Ramon Lull, qui no coneix lo *Llibre de Contemplació,*»—escrivía anys endarrera l'aludit comentarista, el Dr. Torras y Bages, abans que sa mà portás la crossa y honorás sa testa la mitra bisbal de Vich: (1) y perfilant a grans plomades l'impressió que li havía deixada al cor y a l'enteniment la primera lectura del copiós llibre, el conceptuava «no ja una obra especial, sinó una admirable síntesis literaria, comprenent gayre bé tots los coneixements de l'època y la filosofía del immens cercle de tots los sers:... quadro immens ahont se pinta la armonía maravellosa de les relacions de tota la existencia increada y creada, de la naturalesa infinida y de la finida, dels atributs divins y de les facultats humanes, de les gerarquíes celestials y dels estaments d'homens, de la societat civil y de la societat religiosa, del esperit y de la materia: especie de Cosmos literari; esplendent panorama universal vist ab la ullera d'una lluminosa contemplació:...» el creya, de més a més, pou veritable de la doctrina del mestre; «doll de l'aygua viva d'ahont devallan totes les demés obres de Ramon Lull...» y entusiasmat esclamava:—«Desprès de llegir aquest llibre, un hom entén facilment lo verdader fanatisme dels grans talents, espanyols y estrangers, que haurían donat la sanch per la doctrina luliana!»

Ociós sería y fora de lloch repetir y multiplicar citacions d'una obra tant coneguda com es la del meritíssim

(1) *La Tradició Catalana:* estudi del valor ètich y racional del Regionalisme catalá: 1.ª ed.—Barcelona, 1892:—llibre II, cap. 2.

Digitized by Google

Bisbe de Vich: obra ben accessible a tothom, majorment ara que per segona volta l'ha reproduída la estampa. Pochs serán els amadors y devots de la nostra Literatura, qui no hajen refullejat y assaborit el substanciós llibre ahon se fa l'historia y l'examen y s'hi determina'l carácter de la nostra gloriosa tradició nacional, dedicant-hi un llarch capítol al estudi de Ramon Lull y de la seua significació filosòfica y literaria. Per ben sabudes y recordades podem donar les consideracions crítiques—no totes absolutament laudatories—que conté, sobre'l nostro primerench filosof, místich y poeta, y en particular sobre'l seu llibre culminant. Sols una de tals consideracions, una y no més, ara'n retraurem: la de que, no obstant l'esser el *Llibre de Contemplació* l'obra máxima lulliana, la que resplendeix en mitx de les altres «com lo sol entre'ls estels,» es tal volta la menys coneguda, del illuminat doctor; la que dins el modern renaixement fins ara ha passat com inadvertida, no ja a la gent superficial y vulgar, desafectada de tot lo vell, sinó als nostres més lletruts enginys y més erudites plomes.

Té bona part de rahó l'illustre autor de *La Tradició Catalana*. L'obra mestra y fonamental que'ls antichs lullistes solien anomenar «*lo Contemplador major,*» la que'l gran lullòfil dels nostres dies En Menéndez y Pelayo califica, sens hiperbòlica inflor, de «*enorme enciclopedia ascética,*» ha jagut y jau oblidada dins feixuchs y polsosos manuscrits de pergamí o vell paper de verjura, que per Mallorca y Catalunya romanen en nombre escás, incomplets la majoría, o que son anats a enriquir el fons de bibliotèques esternes. Entre les obres lullianes que des de l'any 1480 ençà ha divulgades la estampa, no hi ha figurat may el text arromançat, sencer y autèntich, del *Llibre de Contemplació;* y lo meteix que amb molts d'altres llibres, amb aquest ha hagut de caure demunt la patria d'En Lull l'afronta de que les traduccions apareguessen y anassen pe'l món repetidament estampades primer que l'original, y allà d'allà'ls Pireneus,

Digitized by Google

abans que a Mallorca, a Catalunya, a Valencia o qualsevol altra regió de soca y rèl catalana.

¡Quina tristor y condol no fa, l'esmentar aquest enderreriment y desconeixença, y trobarne arreu llamentables proves que apenes s'esplicaríen ni's podríen justificar, si no fos considerant els anys y sigles d'oblit y d'indiferencia qu'han tenguts els vells monuments de la nostra cultura mitjeval obscuraíts y com envelats devall un llençol de boyra! Y encara es més de plànyer tant llarch menyspreu, si hom considera que aquest notabilíssim y singular *Llibre de Contemplació,* juntament amb el de l'*Amich e Amat,* el *Blanquerna,* el *Felix,* l'*Arbre de Sciencia,* el poemàtich *Desconhort* y'ls pochs més qu'en definitiva son els qui deixen assegurada l'immortalitat d'En Lull, foren per temps els més desatesos, rarament citats ni retrèts; els menys llegits ni comentats dins les càtedres y escoles, com si fossen obres secundaries y de minvada valor; precisament quant els més exaltats lullistes, en les interminables controversies y polèmiques ab los detractors, prodigaven fora mida y estremaven les alabances d'aquells altres llibres, *arts* y tractats més calitjosos, abstrusos y subtilment metafísichs que avuy romanen mitx oblidats, y que de bades sería pretenir ara resucitar de bell nou, y com a sistema o base d'escola filosòfica nacional tornarlos posar didacticament en voga.

Es ben patent, per desgracia, y no gaire difícil de comprovar aqueixa casi absoluta desconeixença y preterició qu'observam, del gran llibre de Ramon Lull; ab tot y trobarlo, en molts d'endrets, abundosíssim y ple d'interessant y curiosa materia que l'erudició crítica bellament hauría poguda esmentar y treure'n profit, posant-la a contribució pera illustrar, reblir y documentar certs estudis y recerques d'historia y literatura en l'edat mitjana. Basti notar, per exemple, com el culturat talent del pros Milá y Fontanals, tan nodrit d'original y varia lectura, esmerçava un gran cabal de saviesa y pacient labor pera historiar la poesía trova-

Digitized by Google

doresca a Espanya, investigant son origen y creixença, l'espansió que aquí lograva y les seues vicissituts, fins a decaure, apobrirse y venir a mortal decandiment, durant el XIV^n segle... Y no hi sería vengut poch bé, com l'anell al dit, a guisa de testimoni coetani y document justificatiu de la avilida baixesa a que va arribar llavors *l'art de juglaría,* retrèure aquell capítol 118 del *Llibre de Contemplació,* ahont la ploma d'En Lull ab vives colors y ab segell d'autèntich verisme, escriu «*Com hom se pren guarda de so que fan los juglars.*» Donchs res ne diu, ni un sol mot, l'eruditíssim autor dels *Trovadores en España;* allà meteix ahont cercava, dins l'apòcrif *Conquueriment de Maylorcha* (flagrant *pasticcio* den Rosselló y en Bover) y prenent pèu d'una simulada cita de Bertran de Born, proves o indicis de la coneixença qu'En Lull hagués poguda tenir dels trovadors provençals, tan popularment recordats y retrèts encara, en temps d'ell, per tot el mitjorn de França.

D'igual manera's pot reparar que quant el diligent afany den Marian Aguiló retornava a novella vida l'inconegut text original del *Llibre de l'orde de Cavallería* sortosament retrobat, y en feya aquella garrida edició gòtica a Barcelona (1879), espigolava, pera acabarne d'omplir les planes sobreres del derrer full, un fragment dels rims del *Concili,* y una lletra del rey En Pere «ab unes cobles trameses a son fill l'infant En Martí:» sens parar esment en que, per molt bon joch que hi poguessen fer allà tals brins y espigoladures, més n'hi haguera fet encara aquell fort y vibrant cap. 112, «*Com hom se pren guarda de so que fan los cavallers:*» oportuníssim complement o afegitó que més adequat no hi podía venir, al final d'una edició com aquella, pera mostrar el concepte que al contemplatiu místich y asceta de Randa y de Miramar li merexíen els cavallers de son temps; a instrucció y redreçament dels quals dictava, pochs anys després d'haver escrit el gran llibre de *Contemplació,* son senzill y breu doctrinari.

Digitized by Google

Ni girant els ulls enrera, més enllà de l'època de l'Aguiló y En Milá, trobam apenes cap bibliograf o comentarista qui'n fés el degut cabal, de la magna obra lulliana, assignant-li lloch preeminent, per demunt tantes y tantes *Arts* concebudes y escrites segons el sistema y el formulisme escolástich, y que precisament del *Llibre de Contemplació* era d'on treyen la llevor, l'estructura o forma inicial y s'en hi trobava'l punt de partida. Solament pera aclarir o rectificar certs fets obscurs, ignorats o torçudament entesos de la vida de R. Lull, la diligent y discreta penetració del Pare Pasqual (1) esmentant alguns passatges del gran llibre, posava de manifest la molta substancia autobiográfica en ells enclosa y que no havíen sabuda aprofitar, ni tant sols percebre, els autors de les llegendaries *vides* compostes devés la primería del sigle XVI. Fins a-n aquell temps hem de remuntar, pera trobar-hi un altre espositor dels llibres lullians qu'atribuesca al *de Contemplació* tota l'importancia deguda; com la hi atribuía aquell prevere de Rocafort de Queralt, mossèn Joan Bonlabi, qui en la *Epistola proemial* endreçada al canonge mallorquí mossèn Genovart, ab motiu d'estampar a Valencia, per comanda y a despeses d'ell, el *Blanquerna* de 1521, li senyalava y lloava com a floret escullit entre les obres capdals de Mestre Ramon, lo *Contemplador major*, el *Libre de plasent visió* (ara ignorat o perdut) y el primer y segon *Felix*.

Mes si'ls primitius deixebles y adeptes que la doctrina lulliana va tenir en els sigles XIII y XIV casi may donaren manifesta preferencia al voluminós tractat de *Contemplació*, no'l perdoná ni'l deixá de banda, sinó que despietadament li enfonsá tot, fins al mànech, el coltell de la més airada y rigorosa censura, l'implacable inquisidor Fra Nicolau Eymerich, qui d'aquelles cent famoses proposicions dins el seu *Directorium Inquisitorum* titlades d'heterodoxia, en perpo-

(1) V. *Vindiciæ Lullianæ:* Avignon, 1778,—tom I.

Digitized by Google

sava una trentena a altres tants endrets o passatges del *Llibre de Contemplació.* (1) Això d'haver estat aquest el més castigat y farcit de tares, entre'ls vint volums lullians que com a herètichs denunciava el censor dominicà, y per altra part, l'abundosíssim contingut dels seus 366 capítols que feyen l'obra escessiva o dificilment adaptable a les conveniencies metòdiques de l'ensenyament escolar, esplicarien fins a un cert punt la postergació del gran llibre que, compartit ja per son propri autor en tres copiosos volums, requería molt llarch espay y sostinguda atenció, pera ferne anc que no més fos una reposada y ben pahida lectura.

Aquella estensió meteixa, disforja y escepcional, no superada ni amitjanada tant sols per cap altre dels llibres composts de Mestre Ramon, també havía d'esser motiu pera que no'n sovinejassen gaire, des d'un principi, les copies manuscrites, ni fos tasca lleugera y fácil, després de l'invenció de l'impremta, ferne una edició sencera dels tres volums. (2) Solament el primer, de més breu cabuda que'ls altres dos, eixí a llum per primera vegada en lletra de motlo, a Paris, l'any 1505, en versió llatina. La primera edició completa, en llatí també, no s'arribá a estampar fins a mitjan sigle XVIII, omplint els dos toms derrers de l'edició monumental, gran *in-folio,* que la generosa munificencia d'un príncep alemany va fer possible a l'infadigable zèl d'un entusiasta de Ramon Lull y deixeble tan fervent com el prevere n'Ivó Salzinger.

Els vells trellats manuscrits demunt pergamí o paper,

(1) De tot això relatiu a la suposada heterodoxia de R. Lull,—víctima innocent de llamentables discordies monástiques y antipatíes entre *menorets y prehicadors,*—ja'n donarem compte y espinzellada ressenya, puntualment, dins el volum destinat a *Bibliografía.*

(2) Pera formarne exacta idea proporcional o comparativa de la gran llargaria material del tractat de *Contemplació,* bastará observar que cap altre text lullià dels més copiosos (com el *L. de Demostracions,* l'*Arbre de Sciencia,* etc.) fará més de dos volums d'aquesta edició nostra; mentre aquell per sí tot sol n'omplirá *sèt:* (v. la *Taula cronològica* dins el Pròlech del vol, I.—*Obres Doctrinals,*—pag. XXVIII.)

Digitized by Google

singularment els originals *en plà* o *vulgar,* rara vegada formaven un volum únich, sinó dos, per que fossen més manejables, o tres y tot; y això amb el temps contribuí a descabalarlos y espargirlos més y més, de manera que lo usual es trobarne ara exemplars truncats, comprenents un o dos volums, y casi may el text sencer de tots tres, ahon s'hi veja entegrament trelladada l'obra, des del breu pròlech inicial que'n perfila y senya el simbòlich plà y la mística distribució, fins al dilatat capítol 366, ab que l'autor en forma epilogada la conclou sinteticament, la vindica ja a prevenció, abrigant-se abans de ploure,—com si presentís l'oratge de censures a venir,—la comana a Deu y a tota la cort celestial, y sentint-se descarregat d'un gros feix aclaparador, amb esplay entranyable li posa terme.

La bona sort ha volgut que'n poguéssem haver y emprar, comodament y per tot el temps necessari, un d'aquests raríssims exemplars: l'únich complet entre'ls fins ara trobats aquí, y per ventura el més vell y de més antiga lliçó, de tots quants en son romasos a Mallorca, a Catalunya y dins tota Espanya. L'afortunada avinentesa de dispondre d'aquest preciós text original, que vé a esser casi coetani d'En Lull, ja que evidentment sembla escrit no més ençà de mitjan sigle XIV, ha fet que'n poguéssem trèure el trellat exacte que'ns serveix de base y fonament d'aquesta edició. Hem pogut confrontarlo, de més a més, amb altres quatre o cinch copies fragmentaries o parcials, pertanyents les tres millors al s. XV, (que menudament descrites més avall trobarà'l lector; n'hem espigolades les més curioses variants, y omplit el buit de les sis fulles que a-n el vell manuscrit trecentista una mà vandàlica o inconscient li va tallar en mal'hora. Y per més aclarir el sentit del text primitiu y aidar a la recta interpretació de certs passatges y frases, hem entremesclades a pèu de pàgina, ab les variants de la lliçó original, les correspondencies llatines qu'ofereixen les dues edicions publicades fins al present: la parisenca de 1505, y

Digitized by Google

la maguntina de 1740-42; parafràstica aquella o mès feta *ad libitum*, y més rònega aquesta, literal y mot a mot; reservant els nostres comentaris esplicatius pera encabirlos a lo derrer, dins les *Illustracions y Notes*, a fi de no distrèure tan sovint l'atenció del devot lector, ni minvarli el pler de seguir, sense importunes o enujoses interrupcions, la genuina lectura del text autèntich.

Als qui per primera vegada penetrin com esploradors d'un terreny ignorat y verge dins la gran obra contemplativa de Ramon Lull, no los será difícil formar idea de la seua material estructura y alegòrica distribució, talment com la planejava l'autor y'n posava les fites, a dins el pròlech. Ja des de l'invocació y el mot inicial, alça'l cor y l'enteniment a Deu; y en continua comunicació espiritual ab la sobirana Essencia, li fa present y li endreça, a fayçó de místich col·loqui, tot quant contempla y escriu.—Dues intencions el mouen a empendre l'obra: dar alabança de Deu, y haverne gloria y benedicció.—En reverencia y memoria de les cinch nafres de Jesucrist en la creu, la distribueix en *5 llibres*; y axí com Ell dejuná al desert 40 dies, departeix el contingut dels cinch llibres en *40 distinccions*.—A oferir materia contemplativa per cascun dia de l'any, tota l'obra's distribuirá en *365 capítols;* y recordant les sis hores que cada quart any (bissext) componen un dia, encara hi afegirá un capítol complementari, departit en 4 parts.—Cada capítol consta de *10 paragrafs*, en memoria dels dèu manaments donats a Moyses; y cada paragraf, en reverencia a l'Unitat trina, se departeix en *3 parts*; resultant axí tenir *30 parts* cada capítol, en memoria dels trenta diners per que Jesus fou venut.—Conté'l primer llibre *9 distinccions*, en representació dels nou cèls; el segon en tendrá *13*, pe'l nombre de Crist ab sos dotze apòstols; constará'l tercer de *10*, per los cinch senys corporals y'ls altres cinch espirituals o potencies de l'ánima; el quart llibre'n tendrá *6*, per les sis dresseres entre les quals Deu ha posat l'home; y final-

Digitized by Google

ment, per les dues intencions, *dues* serán les distincions del quint llibre. Tots cinch plegats, compartits materialment dins tres volums y en recordança de la divinal Unitat, romandrán inclosos dins un sol nom: LIBRE DE CONTEMPLACIÓ.—De manera que posada, pera més comprensiva claredat, en forma sinòptica la distribució material de l'obra, ab sos 3 volums, 5 llibres y els 366 capítols qui componen les 40 distincions, ofereix l'estructura que veus aquí: (1)

L. DE CONTEMPLACIO	VOL. I.	Libre I	DISTINCCIONS 1 a 9. . . . Capítols 1 al 29	*Toms I y II.*
		Libre II	DISTINCCIONS 10 a 22 . . . Capítols 30 al 102. . . .	
	VOL. II.	Libre III	DISTINCCIONS 23 a 32 . . . Capítols 103 al 226 . . .	*Toms III y IV.*
	VOL. III.	Libre IV	DISTINCCIONS 33 a 38 . . . Capítols 227 al 268 . . .	*Tom V.*
		Libre V	DISTINCCIONS 39 y 40 . . . Capítols 269 al 366 . . .	*Toms VI y VII.*

Disposta axí y compartida amb aqueix simbolisme místich la vasta materia que l'autor se proposa contemplar y tractar dins la magna obra, segueix y n'acaba'l pròlech pregant a Deu ab fervorosa y viva insistencia que li don acert y forces pera arribarla a bon port. La emprèn abrivadament, coratjós, «ab gran alegría e ab gran audacia,» y s'hi arrisca a la ventura, «com lo mariner en lo gran pèlec,... com l'home qui s'enamora e s'aventura per tal que conseguesca

(1) La molt desigual estensió o llargaria respectiva dels cinch *llibres*, no permet bonament estamparlos ara, formant cadascun un tom. Repari's que mentre'l contingut del llibre I no passa de 29 capítols ni de 42 el del IV, consta el II de 73: el V en té 98, y el III arriba a 124. De més a més, cal notar que l'estensió dels paragrafs, molt breus al començament, va sempre en creixença; fins al punt de que cada capítol del III volum equival a un y mitx o dos del vol. I. L'autor meteix, adonant-se d'aquella desproporció, ja la deixava justificada, al final de l'obra, esplicant com axí el volum II es molt més llarch que'l I, y té el III tanta llargaria com els altres dos plegats.

Digitized by Google

so que molt ama,... com l'hom qui met tota sa forsa en levar lo fexuc fex.» Bé prou coneix que li será l'obra «trop fexuga, trop carregosa, per forsa de gran amor e de gran alegre,» y que «enaxí com la llebra que'l llebrer encalsa ha mester tots sos quatre pèus,» així ell haurá d'emprar en el dictament del llibre totes quantes forces tenga, per no romandre retut. Mes ell espera el divinal ajutori; y encara que's senti «pobre e vil per natura e per males obres» y cregui son nom indigne de que dins l'obra sia escrit, fa via animós «al entrament d'ella,» y ab íntim goig n'escriu la primera distinció, «*d'alegre*,» a manera d'introductori—de sinfònica obertura, diguem-ho així,—del gran poema místich; ab l'esperit tot vessant d'ascètica coratgía, d'una força incontrastable, «major que cella dels munts.» Aquell abrivat escalf el fa sentirse «tant ple e cobert d'alegría dins e defora, que la mar no es tant plena d'aigua:» y «com lo bon cavaller qui es bé guarnit en son cavall té en vil son enemich,» ell engega tota desconfiança y tristor poruga, y ab heròich gest d'ardit lluytador esclama:—«¡Ni ferre ni acer no es pus forts de mi!» *(cap. 2, 27.)* Tal es la vigorosa exultació d'ánima ab que'l pecador contrit comença a escriure la gran obra contemplativa. Ja vindrán després, per dolrós contrast y retorn de la mesquina feblesa humana, els planys, angoixes y dubtes, tristors y defalliments.

Llarga sería, per molt que la condensàssem, la ressenya espositiva de l'abundosa y multiplicada materia mística que dins cadascun dels tres volums de l'obra, l'autor contempla y retrèu. Res millor—pera que'l lector en puga formar previament cabal concepte,—que preposarli la *Taula* o rúbriques dels 366 capítols, ab la distribució indicada de volums, llibres y distincions. A tots els manuscrits hi figura *in capite* aqueixa taula, inseguint la vella usança; per això, y com a útil y avinent preliminar o portalada del llibre, ab tota exactitut la reproduím. Per ella's veu el procés seguit y el desplegament de la vasta enciclopedia contemplativa

Digitized by Google

qu'En Lull dictava, considerant en el Ier Llibre els atributs divinals; tractant en el II^{n} de la Creació y la provident Ordenació del món y les creatures; de l'obra messiànica o redemptora; d'altres atributs de l'eviternal Essencia; de la vida futura o supra-sensible, y de l'absoluta perfecció *(acabament)* de nostre Senyor Deu.—El volum II^{n}, qui comença pe'l III^{er} Llibre, es una amplíssima esposició, curiosament colorida, del espectacle que l'humanitat presenta, en sa doble fase esterior y interna, del còs y de l'esperit: especie de «*dança*» no *de la mort,* sinó palpitant y viva: llarga processó panoràmica ahont van desfilant, primer, ab sa varietat d'estaments y categoríes, la societat civil y religiosa de la gent nostra del sigle XIII, y després, ab son barrejat mestay de virtuts y vicis, la sentimentalitat passional humana d'ont-se-vulla y de tots els temps. Allà es ahont brolla a doll seguit, fecondíssima, inestroncable, la genial fantasía del contemplatiu asceta; allà gentilment s'esplaya, goixant a lloure, ab senyorívol empriu de la parla arromançada, la seua ploma vibrant; y ab profonda observació y feridor cop d'ull, que no s'inspira en boyroses abstraccions, sinó en palpables y crues realitats, filles d'una coneixença immediata, esperimental, viscuda, recorr y tresca ab llarga volada el dilatat camp d'acció ahont se mouen y funcionen els sentits o *senys* corporals y les potencies o facultats anímiques qu'ell anomena *cogitació, apercebiment, consciencia, subtilèa* y *coratgia* o fervor. Aqueix es el cap cimal, el bessó més llecorós, l'endret culminant de l'obra. May no hagués escrit En Lull res més que aquella estupenda centvintena de capítols del Llibre III^{er} *de Contemplació,* en tendría prou y massa pera merèixer l'anomenada de gran escriptor, de filosof-poeta, de vident *illuminat* que la fama a través dels sigles li ha espargida, y li ratificarà, com més de prop seràn conegudes genuinament les seues obres autèntiques.

En el Llibre IV segueix tractant-hi de sensualitats y entellectuitats; de qualitats y significances; de fe y rahó, dels

articles y manaments de la lley divinal escrita, y de predestinació.—Finalment, ab les dues últimes distincions, les més llargues y esmicolades de totes, tractants *d'Amor* la primera, y l'altra *d'Oració,* conclou el tèrç y derrer volum de l'obra, el més perllongat dels tres, ahont van alternant capítols de originalitat singular y factura estranya (com els qui contènen fantàstiques alegoríes, no superades en meravellosa abundor d'imatges dins cap més llibre lullià) ab altres d'esquèrpa interpretació y esbraonadora lectura, per haver-hi adoptat l'autor aquell artifici d'estil, especie d'àlgebra filosòfica, consistent en l'us de lletres com a significança representativa d'idèes sensibles y d'abstraccions: procediment que tan envitricollada y difícil fa, als no habituats, la cabal comprensió de casi totes les *Arts* ahont En Lull va emprar dita forma.

No s'es mester apenes sortir del text meteix del gran llibre, ni anarne a cercar cites y referencies dins l'eixam de tants y tants d'altres com el varen subseguir, pera destriar clarament les circunstancies de lloch y temps qui l'engendraren y establir la situació relativa que li pertoca, dins l'entrunyellat conjunt de l'*Opus* lullià. El *Llibre de Contemplació* es evidentment el primerench brot tenral, la matinera eclosió y brostada d'aquell gran arbre que tant arribava a multiplicar, durant més de 40 anys, ses esponeroses branques y flors y fulles: es l'*hereu*, el germá major d'aquella nombrosíssima nissaga; el fill primogènit de la prolífica potencia sentimental y entellectiva de Ramon Lull. Escrit tot ell o en gran part, ab mogut escalf de cervell y ploma, dins el bull de conversió del amador de les vanitats mundanes cap-esflorat y lasciu, dins el trontollament y'ls abrusadors fiblons d'aquella terrible crisis, d'aquell temporal desfet ahon s'afoná pera sempre l'home d'esburbada y viciosa vida, y va surgirne l'asceta, el místich assedegat de martiri, el penident humiliat;... es la professió de fe novella d'una existencia qui recomença, la contrita espiació de

Digitized by Google

trenta anys de vida miserablement tudada, dins l'enllotat fangar d'enervants deports y males passions. A estones, el pecador penedit interromp l'enlairada contemplació de les divinals alteses, de les meravelles creades, del camp immèns que recorren l'enteniment y la rahó; y com au volant que acopa ses ales y devalla afuada per ajocarse en son propri niu, se contempla a sí meteix ab introspectiva ullada que li penetra fins a lo més recondit y ombrívol de sa conciencia; y llavors el seu ascetisme humil, qu'ha desfermat o romput tot quant de lligam l'encatiuava y ha esvaneít tot mirament mundanal que li cohibís el seny y la voluntat, li dicta y el mou a escriure les seues confessions íntimes: confessions no murmurades a cau d'orella, amb el secret y reserva sagramentals, cap clí y de genollons devant el prevere, sinó cara alta, a veu plena, devant Deu y tot lo món, a la faç de les generacions presents y de les futures. Axí's pot ben afirmar que en el *Llibre de Contemplació,* vessant en molts de passatges d'ingenuitat amable y corprenedora, s'hi troba la confessió d'En Lull ab l'humanitat.

Aquí a Mallorca va esser (encara que'l text espressament no'ns ho diga) ahon traçá'l recent convertit aquelles pàgines entranyablement dictades: les primeres que li rebrollaren de sa ploma, netetjada, eixuta y de bell nou retrempada en sanch viva y llágrimes, com hagué esborrats pera sempre y esqueixats els eròtichs rims, fruyt bordissench d'aquells anys de joventut luxuriosa y esmaperduda. Retornat dels llunyans pelegrinatges y romeríes ab que, segons devota usança, volgué adomdar l'esperit y el còs a les aspres mortificacions de la vida ascètica y ermitana interiorment ja resolta; durant aquelles anyades de reculliment y estudi en que forjá sos plans apostòlichs; dins la cambra, tan sovint abandonada, de son alberch familiar, ahon llavors encara casolanament vivía ab sa muller y'ls seus dos infants; «obligat e sotsmès a orde de matrimoni,» però amb l'ansia y el propòsit de dejunar de tota carnal gaubança, «desitjós

com pogués fúger a les obres e als fets en los quals luxuria l'havía corrumput e ensutzat;» anyorant el dia y l'hora de esser «servu e companyó dels benahuirats religiosos qui's fan servus e sotsmesos de virginitat e de castedat;» trobantse ja al entorn dels 40 anys de sa vida, y planyent en tot aquell temps «haver més ensaborides les viandes sensuals que les entellectuals;» freturós de deixar en banda el govern y cura de ses possessions y rendes, de veure's «desempatxat dels bens temporals a posseir» y poderlos desemparar; clamant ab viva frisança «¡quant será aquell temps gloriós que hom no haurá necessitat de nomenar nulla cosa al cors necessaria!» y considerant ja la mort com a dolç deslliurament del captiveri de viure, «si no fos la paor de morir enans que fos acabada aquesta art de *Contemplació:...*» dins aquell renovament d'ánima y en tal estat d'esperit va esser composta y dictada l'obra.

Tant l'absorbía y de tot en tot li ocupava sa activitat y potencies el febrós afany de menarla avant, que «en altres coses no podía entendre:» y «en axí com home qui famejant se cuita com menuga e fa de grans bocins per la gran fam que sent,» nit y dia s'esforçava en arribarla a bona fi; tant per que ab ella «los homens errats fossen endreçats, e los pecadors fossen en vertuts, e'ls necis en savièa, e per tal que tornás la devoció qui esser solía, en amar e loar e honrar e servir Deu,»... com per que li fos arma poderosíssima, incontrastable, en dia qu'anás a terra de sarraíns, a donar coneixença de la vertadera fe, y a «pendre martiri, ab escampament de sanc e de lagremes.» (1)

Aquest propòsit sens dubte fou qui'l mogué a escriure el *Contemplador,* o al menys a traçarne'l primerench disseny o *croquis,* en llengua arábica, qu'ell havía apresa y ja practica-

(1) En els *comentaris* y *notes* que van a lo derrer del llibre, apuntarem ab més examplitut o transcriurem textualment els passatges autobiogràfics y comprovants, que demunt-demunt y en partida tant sols esfloram aquí, per no allargar massa aquest proemi y concloure'l aviat, dins més breu espay.

Digitized by Google

va a les hores; com igualment hi escrivía altres llibres, p. ex., aquell que d'un promte intitolava *Libre de raons en les tres ligs,* després *Libre de Questions e Demandes,* y a la fi, *Libre del Gentil.* Mes, adonant-se aviat de l'examplitut y facilitat majors que naturalment trobava en l'empriu de la propria llengua nadiva, los *arromançà en vulgar,* de manera que'n fés no una traducció literal o versió ajustada a la primitiva forma, sinó més tòst un *rifacimento,* una nova redacció, ahon «trasportava e mudava» el text embrionari (com ell declara) y li donava forma definitiva «ab pus altes e pus acabades rahons.» Pot-ser encara aquells textes arromançats reberen posteriorment novells retochs y esmenes d'alguns passatges, de qu'en son romasos indicis que procurarem destriar y deixar ben espinzellats.

Tal es, sumariament esposada, la gènesi del primer y major llibre de Ramon Lull: «aquest libre (segons ell meteix escrivía) compost de sciencia theological e de sciencia natural:... obra qui es demostració e figura a moltes altres obres;.,. art per la qual hom s'enamor de Deu;... obra d'amor e de fervor e de penitencia e de menyspreament d'aquest món;... sciencia de contemplació, novellament ab novella manera demostrada:» llibre qu'ell encobeía ab afecció «tant coral, e tant li era entrat en l'amor de l'ánima,» que per son espandiment y per que lográs generosa y bona rebuda, pregava a Deu que tota quanta de gracia y mercè fos servit de concedirli a ell en persona, la volgués otorgar «a la exaltació e multiplicament» del llibre benvolgut.

Si obra lulliana hi ha qu'haja de donar lloch y ample marge a ben interessants estudis espositius y a lluminosos essaigs de crítica, será indubtablement aquest *Llibre de Contemplació,* tan rarament conegut y apenes estudiat ni comentat abans d'ara. Intacta y verge deixam la curiosíssima y abundosa materia al talent y enginy dels qui la voldrán y sabrán tractar, ab la competencia y preparació adequades; endreçant tot el nostre esforç a la tasca previa d'oferir un

Digitized by Google

text original veritable y depurat, sens lo qual tot intent crítich o expositiu havía de resultar, com fins a l'hora present, dificultós o impossible.

Podrá haver-hi discrepancia de parers, opinions adverses y favorables, respecte al fons de doctrina, al contingut substancial, filosòfich, teològich, místich, de l'obra magna de Ramon Lull. Podrán resurgir encara, com en les passades centuries, novells estols d'apologistes y detractors... Mes, en tot cas, qualsevol sia l'importancia y valua científica o doctrinal que'l modern criteri li reconegui, s'haurà de considerar ab plena unanimitat el *Llibre de Contemplació* com un rich tresor filològich, com un venerable y preuat monument de llengua, tal volta sens par ni igual, entre'ls que poguessen ostentar les altres literatures romániques, a la derrería del sigle XIII.

Ara que romandrá per primera vegada acuradament imprès y divulgat son text original y autèntich, será arribada l'avinentesa de comprovar y fer vera l'asserció del sabi Prelat de Vich; qui penetrat de la capdal y transcendent importancia del gran llibre de Ramon Lull, no vacilà en afirmar que «el dia que fos conegut, prendría nova virtut y força la nostra literatura.»

M. O. B.

Digitized by Google

ADVERTENCIA

Les lletres **A, B, C, D,** ab que's destrien les variants anotades a péu de página, designen respectivament els quatre manuscrits qu'hem emprats y tenguts a la vista pera establir el text original, a saber:

A) El m.s. més antich y complet, del sigle XIV; pertanyent avuy al *Col·legi de la Sapiencia,* d'aquesta ciutat de Mallorca.

B) El del sigle XV, existent a la Biblioteca Provincial y Universitaria de Barcelona.

C) El d'igual época, de la llibreria particular del Sr. Marquès de Campo-franco.

D) El del sigle XV també, de la Biblioteca Provincial y del Institut Balear.

Les acotacions y frases llatines aclaratories, corresponen, segons la respectiva inicial:

P) a l'edició de Paris, de 1505.

M) a l'edició de Maguncia, de 1740-42.

Al capdavall del tom, dins les *Illustracions y Notes,* s'hi trobará la descripció circunstanciada d'aquests m.ss. y textes estampats.

Digitized by Google

❦ Comensen les Rubriques del primer libre de Contemplacio, compilat per en R. Lull.[1]

Volum I.

¶ *Comensa la primera distinccio: dalegre.*

1. Com hom se deu alegrar per so com Deus[2] es en esser.
2. Com hom se deu alegrar per so com es en esser.
3. Com hom se deu alegrar del esser de son proixme.[3]

¶ *De la segona distinccio, qui tracta de la Infinitat divina.*

4. Com Deus es infinit en sa essencia.
5. Com home es fenit en Deu.

¶ *De la tersa[4] distinccio, qui tracta de la Eternitat divina.*

6. Com Deus es sens comensament.
7. Com la eternitat divina[5] es sens fi.

¶ *De la quarta distinccio: de Unitat[6] de la essencia divina.*

8. Com un Deus es en esser tan solament.
9. Com la essencia divina es una substancia tan solament.
10. Com lo mon no es creat ni fet si no per un Creador[7] tan solament.

---

1. A, Luyll: C,D, Luyl.—2. A,C, Con hom... con Deus *(passim)*.—3. C,D, proysme: A, pruxme.—4. D, terça.—5. B, Con Deus.—6. A,D: esmenada en el m.s. aqueixa paraula, que deya *humanitat*.—7, B, ne feyt si no per un creador e un factor.

Digitized by Google

¶ *De la quinta distinccio: de Trinitat.*[1]

11. Com la substancia divina es .iij. persones.
12. Com les tres persones son una substancia divina.
13. Com la Trinitat divina es una cosa en essencia, jassía so que en Deu sien dites moltes coses.

¶ *De la .vj.ª distinccio, qui tracta de divinal Potestat.*[2]

14. Com Deus es poderós en essencia.
15. Com lo poder divinal forsa e costreny lo cors de natura.
16. Com Deus ha poder de resuscitar los morts.[3]
17. Com Deus es poderós de dar[4] salvacio a quis vol, o dampnacio.
18. Com Deus es poderós de fer totes coses, pus quen aja raó.

¶ *De la .vij.ª distinccio: de la Sciencia divina.*

19. Com Deus es scient en sa essencia divina.[5]
20. Com Deus sab totes coses que son ni quines son.[6]
21. Com Deus sab tot so que fan[7] les creatures.
22. Com Deus sab la quantitat de totes les coses.[8]

¶ *De la .viij.ª distinccio: de Veritat divina.*

23. Com Deus sia[9] veritat.
24. Com la obra divina es vera.
25. Com Deus ha volgut que veritat sia carrera de salvacio.
26. Com viure en gloria es vida vera.

¶ *De la .ix.ª distinccio, qui tracta de la Bonea divina.*

27. Com la essencia divina es subirana bonea.

---

1. A,B, *qui tracta de Trinitat.*—2. D, *de divinitat:* B, *de poder divinal.*—3. B, los homens morts.—4. B, de donar.—5. B, sab la sua essencia divina.—6. B, totes quantes coses son, que son ni quines son.—7. B, tot quant fan.—8. B, de totes quantes coses son.—9. B, es.

Digitized by Google

28. Com Deus es bo en sa obra.
29. Com tot lo bé qui es en hom, es vengut de la divinal bonea.

COMENSA LO SEGON LIBRE.

¶ *De la .x.ª distinccio, qui tracta de Creacio.*

30. Com Deus creà les creatures de no re.[1]
31. Com Deus creà la primera materia.
32. Com Deus ha creat lo firmament.
33. Com Deus ha creats los elements.
34. Com Deus ha creats los metals.[2]
35. Com Deus ha creats los vegetables.
36. Com Deus ha creats los animals.
37. Com Deus ha creats los àngels.

¶ *De la .xj.ª distinccio, qui tracta de la Ordinacio[3] divina.*

38. Com Deus ha ordonat aquest seggle.
39. Com Deus ha ordonat lo cors del home.
40. Com Deus ha ordonada[4] en home la potencia vegetable.
41. Com Deus ha ordonada en home potencia sensitiva.[5]
42. Com Deus ha ordonada en home potencia ymaginativa.
43. Com Deus ha ordonada en home la potencia racional.
44. Com Deus ha ordonada en home la potencia mutiva.[6]
45. Com Deus ha ordonades dues entencions[7] en home.
46. Com Deus ha ordonat hom enfre dos moviments.
47. Com Deus ha ordonat hom enfre volentat e poder.
48. Com Deus ha ordonat hom que pusca eléger[8] falsetat e veritat.
49. Com Deus ha ordonat home, per so com la posat en eléger bé o mal.[9]
50. Com Deus ha ordonat home enfre dos mèrits, so es, mèrit de gloria e mèrit de pena.

1. B, de non re.—2. A, metayls: B, metals: C, matalls: D, metalls.—3. B, *ordonacio.*—4. D, ha ordonat: (y lo meteix en els tres capitols següents).—5. A,C, sencitiua.—6. B, motiua.—7. B, intencions.—8. B, ordonadament ha posat home enfre.—9. B, posat enfre be e mal: D, en elegir be o mal.

Digitized by Google

51. Com Deus ha ordonat home, per so com li ha dada franca volentat.
52. Com Deus ha ordonat que tots los bens esdevenguen[1] dell.
53. Com Deus ha ordonat que negun mal de culpa no sia vengut dell.[2]
54. Com fo ordonada la encarnacio de nostre Senyor Jhesu Christ.
55. Com nostre Senyor Jhesu Christ ordonà en est mon la sua passio.
56. Com Deus ordonadament en est seggle amaga e revela la gloria e la pena del altre seggle.
57. Com Deus ha ordonada la carrera de parays.
58. Com Deus ha ordonat lo dia del judici.
59. Com Deus ha ordonat laltre seggle.[3]

¶ *De la .xij.ª distinccio, que tracta com Deus ha recreada la natura humana.*

60. Com pertany a nostre Senyor Deu segons la sua bonea que sia recreador.
61. Com per encarnacio divina fo delit peccat original.
62. Com lumà lynatge fo recreat per la sancta passio de Jhesu Christ.

¶ *De la .xiij.ª distinccio, qui tracta de la Volentat divina.*

63. Com tots quants bens son, son volguts per[4] la volentat divina.
64. Com en la volentat divina no es volgut peccat ni culpa.
65. Com Deus vol esser Deus e home ensems.[5]

¶ *De la .xiiij.ª distinccio, qui tracta de la Senyoría divina.*

66. Com es cuvinent cosa e raonable que nostre Senyor Deus sia subirà senyor per exaltacio de noblea.

1. B, venguen.—2. (Manca aquest capítol 53 a les *Rubriques* dels manuscrits C y D.)—3. B,C, segle *(passim)*.—4. B, venguts de.—5. (La numeració correlativa d'aquests capítols y dels demés qui segueixen fins al acabament, román alterada a les *Rubriques* dels m.ss. C y D, per efecte de mancar-hi la del cap. 53).

Digitized by Google

67. Com Deus merex aver senyoría, per so car es benfactor.
68. Com Deus merex que sia senyor nostre, per so car nos ha comprats.

¶ *De la .xv.ª distinccio, qui tracta de la divinal Saviea.*

69. Com Deus es savi en sa essencia divina.
70. Com Deus es savi en tot quant fa.[1]
71. Com la saviea divina trau de mal bé.

¶ *De la .xvj.ª distinccio, qui tracta de la divina[2] Dretura.*

72. Com nostre Senyor Deus es dreturer en sí metex.
73. Com Deus es dreturer en los àngels e en los demonis.
74. Com Deus es dreturer en los homens rics e en los pobres.[3]
75. Com Deus es dreturer enfre lome injuriós e linjuriat.[4]
76. Com nostre Senyor Deus es dreturer enfre lome just el home peccador.
77. Com Deus es dreturer en los homens cathòlics e en los infeels.

¶ *De la .xvij.ª distinccio, qui tracta de la Larguea de nostre Senyor Deus.*

78. Com nostre Senyor Deus es larc[5] a totes creatures.
79. Com nostre Senyor Deus es larc a home, per so car li donà esser humà.[6]
80. Com nostre Senyor Deus es larc, per so car dona als homens los bens temporals.
81. Com nostre Senyor Jhesu Christ fo larc de la sua beneyta humanitat.
82. Com nostre Senyor Deus es larc, per raó dels grans dons que dona en parays.

---

1. B, en totes ses obres.—2. B, *divinal.*—3. B, e en los homens pobres.—4. B, en lome injuriós e lome injuriat.—5. B, es llarch *(passim).*—6. B, esser humanal *(passim).*

Digitized by Google

¶ *De la .xviij.ª distinccio, qui tracta de la ajuda que nostre Senyor Deus fa als homens.*

83. Com nostre Senyor Deus ajuda a tots aquells qui per amor dell se treballen.
84. Com nostre Senyor Deus ajuda als homens qui volenters fan almoynes per amor dell.[1]
85. Com nostre Senyor Deus ajuda als homens justs de lurs mortals enemics.
86. Com nostre Senyor Deus ajuda a tots aquells qui fan penitencia.

¶ *De la .xix.ª distinccio, qui tracta de la Humilitat qui es en nostre Senyor Deus.*

87. Com nostre Senyor Deus sumilià con pres carn humana.
88. Com nostre Senyor Jhesu Christ fo humil en est mon en totes les sues obres.
89. Com nostre Senyor Jhesu Christ fo humil en totes les sues paraules.[2]
90. Com nostre Senyor Jhesu Christ fo humil en la sua digna e sancta passio.
91. Com nostre Senyor Jhesu Christ sumilía[3] a hom per obres de sacrifici.
92. Com nostre Senyor Deus sumilía a hom per oracio.

¶ *De la .xx.ª distinccio, qui tracta de la gran Misericordia divinal.*

93. Com nostre Senyor Deus es misericordiós per raó de sa gran bonea.
94. Com nostre Senyor Deus es misericordiós per raó dels precs que li son fets.
95. Com nostre Senyor Deus es misericordiós per raó de nostres grans necessitats.
96. Com nostre Senyor Deus es misericordiós a tots aquells qui en la sua misericordia se confíen.

1. En la rúbrica del text: «per la sua amor.»—2. B, en totes ses paraules.—3. C, D, se humilia: (id. en el cap. següent).

Digitized by Google

¶ *De la .xxj.ª distinccio, qui tracta de la Gloria de parays.*

97. Com hom glorieja en la divinal essencia.
98. Com los homens justs gloriejarán en paraís en la humanitat de nostre Senyor Deu Jhesu Christ.
99. Com los benahuirats de parays gloriejen en lur[1] benahuiransa.

¶ *De la .xxij.ª distinccio, qui tracta del Acabament de nostre Senyor Deus.*

100. Com nostre Senyor Deus es acabat en sa essencia divina.
101. Com nostre Senyor Deus es acabat en totes les sues obres.
102. Com tot lo nostre acabament está en lacabament de nostre Senyor Deus.

Volum II.

COMENSA LO TERS LIBRE.

¶ *De la .xxiij.ª distinccio, qui tracta de veer.*

103. Con hom se pren guarda del entrament e del eximent que hom fa en est mon.
104. Con hom se pren guarda en est mon quals coses son belles ni quals coses son leges.
105. Con hom se pren guarda en la alteracio e en lo camiament que fa[2] en les coses mundanes.
106. Con hom se pren guarda de les differencies qui son en les creatures.
107. Con hom se pren guarda de so que fan los vegetables.[3]
108. Con hom se pren guarda de so que fan les besties.
109. Con hom se pren guarda de so que fan les aus.
110. Con hom se pren guarda de so que fan los clergues.
111. Con hom se pren guarda de so que fan los Reys els prínceps.

1. B, en la lur.—2. B, ques fan.—3. A, veietables: C,D, vejetables.

Digitized by Google

112. Con hom se pren guarda de so que fan los cavallers.[1]
113. Con hom se pren guarda de so que fan los pelegrins els romeus.
114. Con hom se pren guarda de so que fan los jutges els avocats els testimonis.
115. Con hom se pren guarda de so que fan los metges.
116. Con hom se pren guarda de so que fan los mercaders.
117. Con hom se pren guarda de so que fan los mariners.
118. Con hom se pren guarda de so que fan los juglars.
119. Con hom se pren guarda de so que fan los pastors.
120. Con hom se pren guarda de so que fan los pintors.
121. Con hom se pren guarda de so que fan los lauradors.
122. Con hom se pren guarda de so que fan los maestrals.[2]
123. Con hom se pren guarda en la crou, del esclau[3] de nostre Senyor Jhesu Christ.
124. Con la vista corporal humana es fenida[4] e termenada

¶ *De la .xxiiij.ª distinccio, qui tracta doyment.*

125. Con hom es oent veus e paraules.
126. Con hom es oent les laors o les infamies[5] quels uns homens dien dels altres.
127. Con loyment humà[6] es termenat.

¶ *De la .xxv.ª distinccio, qui tracta de odorament.*

128. Con hom es odorant odors, e con lodorament humà es termenat.

¶ *De la .xxvj.ª distinccio, qui tracta de gustar.*

129. Con hom es gustant les coses douces o amargoses, e com lo gustament humà[7] es termenat.

¶ *De la .xxvij.ª distinccio, qui tracta de sentiment humà.*[8]

130. Con hom es sentible[9] de calor e de fredor.

---

1. B, cauallés.—2. B,D, menestrals.—3. B, sclau: D, estlau.—4. B, finida.—5. B, e les infamies.—6,7,8. B, humanal.—9. A, sencible: B, sensible *(passim)*.

Digitized by Google

131. Con hom es sentible de fam e de set.
132. Con hom es sentible de sanitat o de malautía.
133. Con hom es sentible de repòs o de treball.
134. Con hom es sentible de pesar o de plaer.
135. Con hom se sent diligencia o perea.
136. Con hom ha sentibilitat de desig o de enyorament.
137. Con hom ha sentiment dardiment o de volpelea.[1]
138. Con hom es sentible de vergonya.
139. Con hom es sentible de gelosía.
140. Con hom es sentible de vana gloria.
141. Con hom se sent ergull.
142. Con hom se sent cóbou[2] e envejós.
143. Con hom es sentible de luxuria.
144. Con hom es sentible dira.
145. Con hom es sentible de glotonía.
146. Con hom es sentible de paor.
147. Con hom es sentible en sa sensualitat.
148. Con lo sentiment humà[3] es termenat.

¶ *De la .xxviij.ª distinccio qui tracta de Cogitacio qui es seny espiritual entellectual en home.*

149. Con hom cogita en la divinal essencia.
150. Con hom es cogitant en la gloriosa humanitat de nostre Senyor Jhesu Christ.
151. Con hom cogita en les obres que fa la divinal essencia e en les obres que son fetes segons cors[4] de natura.
152. Con hom es cogitant en so que fan los àngels e los demonis.
153. Con hom cogita en les obres que fan los animals.
154. Con hom cogita en les concordances e en les contrarietats qui son enfre fe e raó.[5]
155. Con hom cogita en les concordances e les contrarietats qui son enfre enteniment e paraula.
156. Con hom es cogitant en la servitut en la qual es sotsmès al acabament divinal e al defalliment nostre humanal.
157. Con hom cogita en aquelles coses en les quals aquest mon es bo e en les coses per les quals aquest mon es àvol.

1. B, de volpelesa.—2. B, cobeu.—3. B, humanal.—4. B, segons curs.—5. B, raho.

Digitized by Google

158. Con hom cogita en les coses qui son a home profitables e en les coses qui no son a home profitables.
159. Con hom cogita en la gloria de parays e en les penes infernals.
160. Con hom es cogitant en la mort.
161. Con hom es cogitant en la natura de la memoria humana.
162. Con hom es cogitant en la natura del enteniment humà.
163. Con hom es cogitant en la natura de la volentat humana.
164. Con hom es cogitant que en anima racional memoria no es enteniment ni volentat, ni enteniment no es memoria ni volentat, ni volentat no es memoria ni enteniment.
165. Con hom es cogitant la manera segons la qual les .iij. vertuts de la anima son una substancia simpla.
166. Con hom cogita la manera segons la qual les coses sensuals embarguen[1] les coses entellectuals.
167. Con hom cogita en la vertut e la noblea que les coses entellectuals han sobre les coses sensuals.
168. Con hom cogita en les termenacions dints les quals es termenada la cogitacio humana.

¶ *De la .xxix.ª distinccio, qui tracta en qual manera hom ha apercebiment daver conexensa daquelles coses que vol entendre e conèxer.*

169. Con hom aperceb e conex ab les coses sensuals quals coses son les coses entellectuals.
170. Con lenteniment humà aperceb e entén per les unes entellectuitats, altres entellectuitats.
171. Con hom aperceb e entén lo cors[2] de natura e les obres de natura.
172. Con hom aperceb e entén quals son les coses qui no van segons cors de natura e que son fora los térmens de natura.
173. Con hom aperceb e entén les occasions per les quals home es certificat o per les quals home cau en dubitacions.

---

1. A. embargen.—2. B, lo curs *(passim)*.

Digitized by Google

174. Con hom a apercebiment e conexensa de les coses qui son secretes.

175. Con hom ha apercebiment e conexensa daquelles coses qui son possíbols e daquelles coses qui son impossíbols.

176. Con hom ha apercebiment e conexensa que nostre Senyor Deus es en esser.

177. Con hom encerca manera segons la qual pusca apercebre e conèxer la essencia divina qual cosa ni que es[1] en sí metexa.

178. Con hom aperceb e conex que aquelles coses que hom apella vertuts[2] en Deu, son en Deu coses essencials e que no son coses accidentals.

179. Con hom aperceb e entén, per significacions entellectuals demostrades e significades per vertuts entellectuals [e] per raons necessaries, que nostre Senyor Deus es en trinitat de persones.

180. Con hom aperceb e entén per significats de vertuts essencials e per raons necessaries, que les tres persones divines son una substancia divina tan solament.

181. Con hom aperceb e entén per significats entellectuals demostrats en les vertuts [de Deu] e en les sues proprietats e en la sua substancia, que les tres persones divines han egual vertut e egual bonea e egual acabament.

182. Con hom aperceb e entén en los significats entellectuals de les vertuts essencials qui son en Deu, quals son les obres de nostre Senyor Deus.

183. Con hom aperceb e entén per los significats que donen les vertuts qui son en la essencia divina, quel peccat dAdam es general en la especia humana.

184. Com en les vertuts de Deu pot hom apercebre e entendre que nostre Senyor Deus es poderós de esser Deus e home ensems.

185. Com es significada e apercebuda e entesa la final raó per que Deus vol que la natura divina sia ajustada ab la natura humana en nostre Senyor Jhesu Christ.

186. Con hom aperceb e conex en los significats de les

1. B, qual cosa ni qui es.—2. B, qualitats *(passim)*.

Digitized by Google

vertuts de Deu e en los significats de les tres ligs que nostre Senyor Jhesu Christ es vertaderament Deu e home.

187. Con hom aperceb e entén qual es la mellor manera e la pus vertadera que hom pot aver en disputacio.

188. Con hom ha conexensa e apercebiment qual lig es vera ni qual es mellor que les altres.

189. Con hom aperceb e entén les senyals segons les quals es significat si hom es en estament de salvacio o en estament de dampnacio.

190. Con hom ha apercebiment e conexensa de temptacio.

191. Con hom ha apercebiment e conexensa quals coses son peccat ni culpa.[1]

192. Con hom ha apercebiment e conexensa quals son los majors bens ni quals son los majors mals.

193. Con hom ha apercebiment e conexensa quals coses son veres.

194. Con hom ha apercebiment e conexensa de la art e de la manera per la qual home se pot mudar de males custumes e de mals nudriments a bones custumes e a bons nudriments.

195. Con hom ha apercebiment e conexensa que la divinal essencia no es corrumpuda ni alterada ni ensutzada ni afollada ni avilada, jassía so que sia ajustada ab natura humana.

196. Con hom ha apercebiment e conexensa quel mon ha comensament.

197. Con hom ha apercebiment e conexensa per significats sensuals e entellectuals del dia de resurreccio.

198. Con hom ha apercebiment e conexensa daquelles coses qui esdevenen[2] a home per son bé e per son profit, e hom se cuida que esdevenguen[3] per mal e per son dan.

199. Con hom ha apercebiment e conexensa per los uns contraris en los altres.

200. Con hom ha apercebiment e conexensa quals son les oracions ni les pregueres que a Deu son plaents, ni quals son pregueres[4] ni demandes a Deu desplaents.

---

1. B, colpa.—2. B, que sesdevenen.—3. A, esdevengen.—4. A, en el text: «les oracions qui son a Deu plaents, ni quals son precs.»

Digitized by Google

201. Con hom ha apercebiment a conèxer[1] home savi e home neci.
202. Con hom ha apercebiment e conexensa si es hom amat o desamat.
203. Con hom ha apercebiment e conexensa a conèxer hom leyal o hom fals.
204. Con hom ha apercebiment e conexensa de la art e de la manera per la qual home qui sia en guerra pot aver pau e concordansa[2] ab sos enemics.
205. Con hom ha apercebiment e conexensa de les coses qui han acabament e de les coses on es defalliment.
206. Con lapercebiment e la conexensa del home es fenida e termenada.

¶ *De la .xxx.ª distinccio, de Consciencia.*

207. Con hom ha consciencia dels falliments que fa ab los cinc senys corporals.
208. Con hom ha consciencia dels falliments que fa ab los cinc senys esperituals.
209. Con hom ha consciencia del falliments que fa ab les tres vertuts de la anima.
210. Con hom ha consciencia en parlar o en callar.
211. Con hom ha consciencia en donar o en tolre.
212. Con la consciencia del home es certificada o es duptant.
213. Com la consciencia del home es termenada e fenida.

¶ *De la .xxxj.ª distinccio, de Subtilea.*

214. Con hom ha subtilea e enginy naturalment o accidentalment.
215. Con hom sasubtila[3] en les coses sensuals e en les entellectuals.
216. Con hom pren manera segons la qual aja subtilea, e endressa a son enversari son enginy[4] e son enteniment, per tal que la esputacio li fassa entendre raó.

1. B, e conexensa de.—2. B, concordia.—3. B, ha subtilea.—4. A, engyn *(passim)*: B, engin.

Digitized by Google

217. Con hom asubtila son enteniment e son enginy en la esputacio encercant la bonea de Deu.
218. Con hom ha subtilea per la qual ha conexensa que ahuyrs ni aravayns ni sòrts no son re.
219. Con la subtilea del home es fenida e termenada.

¶ *De la .xxxij.ª distinccio, de la Coratgía o de la fervor qui es en home.*

220. Con hom es coratjós ni fervent en amor.
221. Con hom pren manera per la qual pot mortificar o vivificar sa coratgía e sa fervor.
222. Con hom ha gran coratgía e gran fervor contemplant en nostre Senyor Deus.
223. Con hom ha gran coratgía e gran fervor de veer nostre Senyor Deus.
224. Con hom ha gran coratgía e gran fervor de honrar son Senyor Deus.
225. Con hom ha gran coratgía e gran fervor danar a nostre Senyor Deus.
226. Con los térmens de coratgía e de fervor dome crestià poden esser majors e mellors en amar Deu que de negun home[1] qui no sia crestià.

Volum III.

COMENSA LO QUART LIBRE

¶ *De la .xxxiij.ª distinccio, en larbre qui tracta de esser e de necessaria e de privacio.*

227. Com es tractat de esser en potencia e en actualitat e en possibilitat e en impossibilitat.
228. Com es tractat de necessaria en potencia e en actualitat e en possibilitat e en impossibilitat.
229. Com es tractat de privacio en potencia e en actualitat e en possibilitat e en impossibilitat.

1. A, de negu home.

Digitized by Google

¶ *De la .xxxiiij.ª distinccio, qui tracta del arbre de sensualitats e de entellectuitats.*

230. Com es tractat del faedor sensual e del faedor entellectual.
231. Com es tractat de la materia sensual e de la materia entellectual.
232. Com es tractat de la forma sensual e de la forma entellectual.
233. Com es tractat de la causa final en les coses sensuals e en les coses entellectuals.

¶ *De la .xxxv.ª distinccio qui tracta del arbre de qualitats e de significats.*

234. Com es tractat de qualitats, en qual manera donen significacio les unes de les altres.
235. Com es tractat de la manera segons la qual qualitats signifiquen substancia, e substancia significa qualitats.
236. Com es tractat de la manera segons la qual qualitats donen significacio de veritat o de falsetat.
237. Com es tractat de la manera segons la qual qualitats donen significacio e demostracio de les coses qui son ordonades o desordonades.

¶ *De la .xxxvj.ª distinccio qui tracta de fe e de raó en larbre de la creu.*

238. Com es tractat de la manera segons la qual fe está en home potencialment e actualment.
239. Com es tractat de la manera segons la qual[1] raó está en home potencialment e actualment.
240. Com es tractat de la manera segons la qual home ha conexensa de la fe qui es vera e de la creensa qui es falsa.
241. Com es tractat de la manera segons la qual home ha conexensa de la raó qui es vera e de la raó qui es falsa.

1. A, seguons la qual *(passim)*.

242. Com es tractat de la manera segons la qual home ha conexensa de la fe qui es natural e de la fe qui no es natural.
243. Com es tractat de la manera per la qual hom ha conexensa de raó natural e de raó no natural.
244. En qual manera fe e raó fan a home loar e beneyr son Deu e son Creador.
245. Com es tractat del primer article, on se prova la sancta Unitat de nostre Senyor Deus.
246. Com se prova la Sancta Trinitat de nostre Senyor Deus.
247. Com se prova que nostre Senyor Deus es creador.
248. Com se prova que nostre Senyor Deus ha recreat lo mon.
249. Com se prova que nostre Senyor Deus es gloriós e gloriejador.
250. Com es provat que nostre Senyor Jhesu Christ es concebut [1] de Sant Esperit.
251. Com es provat que nostre Senyor Jhesu Crist nasc de la Verge gloriosa e fo mort e crucificat per reembre nosaltres pecadors.
252. Com es provat que nostre Senyor Jhesu Christ devallà als inferns per trer los prophetes, e com es provat que nostre Senyor Jhesu Christ resuscità.
253. Com es provat que nostre Senyor Jhesu Christ sen pujà a la celestial gloria.
254. Com se prova que nostre Senyor Jhesu Christ venrá jutjar los bons els mals.

¶ *De la .xxxvij.ª distinccio, del arbre dels .x. Manaments.*

255. Com nostre Senyor Deus ha manat a home que no aja mas un Deu tan solament.
256. Com nostre Senyor Deus fa manament a home que no prena lo seu nom en va.
257. Com nostre Senyor Deus ha manat a home colre lo disapte.
258. Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que honre son pare e sa mare.

1. A,D, que nostre Senyor es concebut: C, consebut.

Digitized by Google

259. Com nostre Senyor Deus ha feyt manament a home que no fassa homeey.[1]
260. Com nostre Senyor Deus ha manat a home que no fassa luxuria.
261. Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no fassa ladronici.[2]
262. Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no fassa fals testimoni.
263. Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no cobeeg la muller de son pruxme.
264. Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no enveg les riquèes de son pruxme.

¶ *De la .xxxviij.ª distinccio, en la qual es tractat de Predestinacio.*

265. Con hom encerca predestinacio si es en les quatre causes o en ventura.
266. Con hom encerca predestinacio que ne quina cosa es en sí metexa.
267. Con hom encerca predestinacio en lo temps qui es potencialment e en lo temps qui es actualment.
268. Con hom encerca predestinacio en la potencia racional e en la potencia mutiva.

COMENSA LO QUINT LIBRE

¶ *De la .xxxix.ª distinccio: de Amor.*[3]

269. Com nostre Senyor Deus ha amor a sí metex.
270. Com es tractat de la amor qui es enfre la natura divina e la natura humana en nostre Senyor Jhesu Christ.
271. Con la humana natura de nostre Senyor Jhesu Christ ama sí metexa.
272. Com es tractat de la amor que nostre Senyor Jhesu Christ ha als àngels e los àngels han a ell.
273. Con hom contempla en la gran amor que nostre Senyor Deus ha a home.

1. A,C, homaey.—2. A, lodronici.—3. A,B, *damor*.

Digitized by Google

274. Com la humanitat de nostre Senyor Deus Jhesu Christ ama lumà lynatge.
275. Com es tractat de la amor que los àngels han a sí meteys.
276. Com es tractat de la amor quels benahuirats àngels han als homens.
277. Com es tractat de la amor que hom ha a Deu en est mon e en lautre.
278. Com es tractat de la amor que hom ha en est mon e en lautre a la sancta humana natura de nostre Senyor Jhesu Christ.
279. Con hom es ubligat a amar totes aquelles coses que Deus ama.
280. Con hom es ubligat a amar Deu per so com ell ama home.
281. Con hom ama aquells qui amen nostre Senyor Deus Jhesu Christ.[1]
282. Con hom tracta de la art e de la manera per la qual hom se pot enamorar de son Deu gloriós.
283. Con home ama loar e honrar nostre Senyor Deu Jhesu Christ.
284. Com se tracta de la manera segons la qual los homens mundans han major amor a les coses mundanes que a nostre[2] Senyor Deus.
285. Com es tractat de la gran amor qui es enfre nostre Senyor Jhesu Christ e nostra dona Sancta María verge gloriosa.
286. Com es tractat de la gran amor qui es enfre nostra dona Sancta María e los bonahuirats àngels qui son en la celestial gloria.
287. Com es tractat de la amor que nostra dona ha a home e home a ella.[3]
288. Com es tractat de la amor que hom ha a sa lig.
289. Com es tractat de la amor que home ha a aquest mon e de la amor que han los bonahuirats sants[4] de paradís en gloria.
290. Com es tractat de la amor quel cors ha a la anima e la anima al cors.

1. A,B, nostre Senyor Deus.—2. A, en el text: «que no a nostre.»—3. A, id. «Com hom tracta de la amor que nostra dona Sancta María verge gloriosa ha a nosaltres e nos a ella.»—4. A,B, lo sants.

Digitized by Google

291. Com se tracta de la amor que hom ha a saviea.
292. Con hom ama aver honrament.
293. Com es tractat de la amor que hom ha a sanitat.
294. Com es tractat de la amor sensual e de la amor entellectual.
295. Com se tracta de la amor que hom ha a sanctetat.[1]
296. Com es tractat de la amor que hom ha a oracio.
297. Con home ama aver libertat e franquetat.
298. Con home ha amor a ordonacio.
299. Con hom ama aver benahuiransa.[2]
300. Con hom ama encercar vera amor o falsa.
301. Com es tractat de la amor que hom ha a[3] riquea o a pobretat.
302. Con hom ama aver conexensa de nostre Senyor Deus gloriós.
303. Con hom tracta de la amor que home ha a vida e a mort.
304. Com es tractat de la amor qui es enfrel príncep e son poble.
305. Com es tractat de la amor qui es enfre pare e mare e fill, e marit e muller, e parent e vehí,[4] e dun estrany home ab altre.
306. Com es tractat de la amor que home ha a sí metex.
307. Con home ama son amic.
308. Con home[5] ama son enemic.
309. Con home tracta de la amor on es acabament, e de la amor on es defalliment.
310. Con hom encerca amor en forma.
311. Con hom ama aver conexensa de la forma de parays.
312. Con hom ama encercar e saber la gran bonea damor.[6]
313. Con hom ama aver conexensa de la forma de vetlar e de durmir e de sumiar.
314. En qual manera amor es termenada en temps, e temps en amor es termenat e finit.[7]

1. A, id. «sanctedat.»—2. A, text: «bonahuiransa.»—3. C, que ha.—A, text: «Com es tractat de la amor que hom ha a pobrea o a riquetat.»—4. A, e vey.—5. A, text: «Con hom.»—6. A, id. «la gran bonea qui es en amor.»—7. A, id. «amor es termenada en temps, e temps en ella.»

Digitized by Google

¶ *De la .xl.ª distinccio: de Oracio.*[1]

315. De la forma doracio.
316. Con hom adora e contempla la gloriosa unitat de nostre Senyor Deus.
317. Con hom adora e contempla la gloriosa sancta trinitat qui es en nostre Senyor Deus.
318. En qual manera hom adora e contempla la gloriosa essencia de nostre Senyor Deus.
319. Con hom adora e contempla la gloriosa infinitat de nostre Senyor Deus.
320. Con hom adora e contempla la vida gloriosa de nostre Senyor Deus.
321. Con hom adora e contempla la gloriosa eternitat de nostre Senyor Deus.
322. Con hom adora e contempla lo gloriós poder de nostre Senyor Deus.,
323. Con hom adora e contempla la gloriosa saviea de nostre Senyor Deus.
324. Con hom adora e contempla[2] la gloriosa amor de nostre Senyor Deus.
325. Con hom adora e contempla la gloriosa simplicitat de la essencia divina.
326. Con hom adora e contempla la gloriosa gloria de nostre Senyor Deus.
327. Con hom adora e contempla lo gloriós acabament de nostre Senyor Deus.
328. Con hom adora e contempla la subirana bonea de nostre Senyor Deus.[3]
329. Con hom adora e contempla la excellent dretura de nostre Senyor Deus.
330. Con hom adora e contempla la dousa[4] misericordia divina.
331. Con hom adora e contempla la sancta gloriosa veritat de nostre Senyor Deus.
332. Con hom adora e contempla la excellent senyoría de nostre Senyor Deus que ha[5] sobre totes creatures.

1. A,C, *doracio.*—2. A, en el text: «adora e contempla e loa e beneex.»—3. A, id. «de nostre Senyor Deus qui es subirá be.»—4. A, id. «la vostra dousa.»—5. A, id. «la excellent senyoria que nostre Senyor Deus ha».

Digitized by Google

333. Con hom adora e contempla en nostre Senyor Deus la sua sancta humilitat gloriosa.
334. Con hom adora e contempla la excellent gloriosa paciencia de nostre Senyor Deus.
335. Con hom adora e contempla lo sant gloriós secret de nostre Senyor Deus.
336. Con hom adora e contempla la excellent vertut de nostre Senyor Deus.
337. Con hom adora e contempla la santa gloriosa humana natura[1] de nostre Senyor Jhesu Christ.
338. Con hom adora e contempla la gran ajuda que nostre Senyor Deus fa a la humana natura.[2]
339. Con hom adora e contempla lonrat Deus gloriós, per tal que li do conexensa e demostracio de les sues vertuts glorioses.
340. Con hom adora e contempla e prega lonrat Deus gloriós que li demostre lo bé el mal don han comensament.
341. Con hom adora e contempla son Deus gloriós, que li endrès son enteniment a aver conexensa de les coses legudes e de les coses vedades.
342. Con hom adora e contempla son gloriós Deu, que li complesca e li do los desigs que sa anima desija.
343. Con hom adora e contempla e prega lonrat Deus gloriós que li do la celestial gloria de paradís.
344. Con hom adora e contempla e prega son gloriós Deu que li demostre la art e la carrera[3] segons la qual pusca plorar sos peccats e ses culpes.
345. Con hom ha esperansa en nostre Senyor Deus gloriós.
346. Con hom adora e contempla son Deus gloriós que li demostre art e manera per la qual pusquen esser endressats e convertits los infeels a carrera de perdurable benahuiransa.
347. Con hom adorant e contemplant ret gracies e mercès a son Deus gloriós, dels grans dons[4] que dona e de les grans culpes que perdona.
348. Con hom adora e contempla e prega nostre Senyor Deus, que li do continencia.

1. A, en el text: «humanitat e natura.»—2. A, id. «a la humana especia.»—3. A,C, carera *(passim)*.—4. A,C, en el text: «dels grans bens.»

Digitized by Google

349. Con hom adora e prega e contempla son Deus gloriós, que li sia conort e consolacio.
350. Con hom adorant e contemplant es obedient[1] a son Deus gloriós.
351. Con hom adorant e contemplant se confessa a son Deus gloriós.
352. Con hom encerca la art e la manera com sapia adorar e contemplar per entellectual figura nostre Senyor Deus gloriós.[2]
353. Con hom per moral intelligencia[3] adora e contempla les vertuts de nostre Senyor Deus.
354. Con hom adorant e contemplant son gloriós Deu per moral intelligencia,[4] entellectueja lo contrast qui es enfrel cors e la anima.
355. Con hom per moral figura e entellectual esposicio[5] entellectueja la carrera de paradís, adorant e contemplant nostre Senyor Deus.
356. Con hom per moral figura e per entellectual esposicio[6] entellectueja la celestial gloria e la infernal pena, adorant e contemplant nostre Senyor Deus.
357. Con hom adorant e contemplant nostre Senyor Deus, entellectueja la moral esposicio entellectual.
358. Con hom adorant e contemplant puja son remembrament e son enteniment e son voler a nostre Senyor Deus.
359. Con hom adorant e contemplant nostre Senyor Deus, sab aver art e manera de dir paraules rettoricalment ordonades.
360. En qual manera oracio e contemplacio ordonada es bona cosa.
361. Con hom adorant e contemplant son Deu gloriós, sab aver conexensa de la nedeetat e de la purificacio de la anima.
362. Con hom adorant e contemplant son Deu gloriós, reeb art e manera per la qual ha conexensa, en la esputacio, qual es vera, o la afirmacio o la negacio.

1. A, en el text: «es adorant e contemplant e obedient.»—2. A, id. «contemplar entellectualment per thimologia e per allegoria e anigogia nostre Senyor Deus.»—3. A, id. «per moral intelligencia e per allegoria e anigogia.»—4. A, id. «per moral e allegoria e anigogia intelligencia.»—5. A, id. «per moral figura ab allegoria e anigogia entellectual esposicio.»—6. A, id. «e per moral esposicio ab allegoria e anigogia.»

Digitized by Google

363. Con hom adorant e contemplant son Deu gloriós, sab aver art e manera per la qual conex com lenteniment reeb, en la conclusio, dreta figura o torta.

364. Con hom adorant e contemplant son Deus gloriós, sab aver art e manera per la qual obre veritat o falsetat.

365. Con hom adorant e contemplant lonrat Deus gloriós, reeb gracia e benediccio de nostre Senyor Deus.

366. Con recomta[1] la tenor daquest libre de Contemplacio, a gloria e a laor de nostre Senyor Deus. ¶ 1. De la bonea daquest libre. ¶ 2. Con se demostra[2] aquest libre. ¶ 3. Con se contempla aquest libre. ¶ 4. Con fa gracies[3] a Deu daquest libre de Contemplacio.

1. A, en el text: «Con hom recomta.»—2. A, id. «Con se mostra.»—3. A, id. «Con hom fa gracies a Deu.»

Digitized by Google

Digitized by Google

Libre de Contemplacio

Vol. I.

(Comensament)

Digitized by Google

Digitized by Google

DEUS unit en Trinitat, unida en Unitat, ab la vostra benediccio, confiants en la vostra ajuda, comensam, Sènyer, aquest libre, lo qual apellam LIBRE DE CONTEMPLACIO EN DEU.[1]

¶ *Comensa lo Pròlech.*

AH, *Jesu Christ Senyor nostre!* Enaxí com vos sots en dualitat, deitat e humanitat,[2] enaxí *Sènyer,* nos comensam aquest libre per gracia vostra ab dues entencions: la primera entencio es per dar laor de vos; la segona es, *Sènyer,* per tal que de vos ajam gloria e benediccio.[3]

2. On nos, *Sènyer,* vos clamam mercè quens donets gracia e benediccio, que nos no anem en est libre sino per aquestes dues entencions tan solament.

3. Enaxí, *Sènyer,* com vos representàs en la sancta creu cinch nafres, enaxí nos volem aquesta obra departir per .v. libres.

---

1. B, Contemplacio de Deu tot poderós.—2. P, *Sicut tu es in duplici natura deus et homo.*—3. P, *ut omne bonum quod humano genere pervenit, cognoscatur ex tua providentia pervenisse.*

Digitized by Google

4. E enaxí com vos, *Sènyer,* volgués el desert dejunar .xl. dies, enaxí, *Sènyer,* volem nos aquests .v. libres departir per .xl. distinccions.

5. *Senyor Deus, creador nostre!* Enaxí com vos volgués departir lany per .ccc.lx.v. dies, enaxí volem nos departir aquestes distinccions per .ccc.lx.v. capítols.

6. Enaxí, *Sènyer,* com vos avets posades sobre lany .vj. hores, les quals al quart any fan dia, enaxí nos sobre los dits capítols volem fer un capítol, lo qual departim en quatre parts.

7. *Ab Sènyer Deus!* Enaxí com vos volgués donar[1] a Moyses .x. manaments, enaxí nos volem cada capítol departir en .x. parts.

8. E enaxí, *Sènyer,* com vos sots unit en Trinitat, enaxí volem departir cada part en tres parts.

9. *Jesu Christ Sènyer!* Com vos fos venut per .xxx. diners, enaxí nos volem cascun capítol departir en .xxx. parts.

10. Enaxí com vos. *Sènyer Deus,* creàs .ix. cels,[2] enaxí nos volem atribuir al primer libre .ix. distinccions.

11. *Jesu Christ Sènyer!* Enaxí com vos fos en compte de .xiij. ab los apòstols,[3] enaxí nos volem atribuir al segon libre .xiij. distinccions.

12. Enaxí com vos, *Sènyer Deus,* avets apropriats al home .x. senys, .v. corporals e .v. espirituals, enaxí nos volem atribuir al ters libre .x. distinccions.

13. *Ab Sènyer Deus!* Enaxí com vos avets posat home enfre .vj. dresseres,[4] enaxí atribuim al quart libre .vj. distinccions.

14. Enaxí com vos, *Sènyer Deus,* avets donades al home dues entencions, enaxí nos volem atribuir al quint libre dues distinccions.

---

1. B, com vos donàs a Moysen: (a C y A va interpolat el mot *donar).* —2. P, *creasti novem ordines angelorum.*—3. A,C, en comte de .xiij. apostols: M, *sicut Tu cum Apostolis constituistis numerum tredecim.*—4. M, *inter sex rectitudines:* P, *inter sex terminos qui sunt ante et retro, sursum et infra, dextrorsum et sinistrorsum:* (cfr. cap. 353-5).

Digitized by Google

15. *Sènyer Deus!* Enaxí com vos sots un Deu, enaxí nos metem aquests .v. libres dins un nom, lo qual es LIBRE DE CONTEMPLACIO EN DEU.

16. E enaxí, *Sènyer,* com ma pensa ha estat en esta vall tenebrosa lonc temps, volem ara levar aquella e volemla pujar a vos, per tal que per gracia e per benediccio vostra contemplem en vos per tots temps.

17. *Sènyer Deus!* Enaxí com vos sots occasio de tot bé, enaxí nos confiam en vostra contemplacio, que ella sia acabament e deslliurament desta obra.

18. Enaxí com lome culpable está davant son senyor, soplegant e clamant mercè, enaxí nos, *Sènyer,* soplegam a vos e clamam mercè, davant lo vostre beneyt altar e davant la sancta creu, que vos nos endressets ens ajudets.

19. Car enaxí, *Sènyer,* com vos en la vera creu recreàs tot lo mon, enaxí nos avem esperansa en vos quens deslliurets daquesta obra, qui es a nos trop carregosa.

20. *Ab Sènyer Deus!* Enaxí com lome qui senamora e es son comensament en amar ab alegre e en audacia, [1] enaxí nos en lo comensament que comensam aquesta obra comensam ab gran alegría e ab gran audacia, per forsa de gran amor: per que, nos vos pregam, *Sènyer,* que tota esta obra fassats esdevenir en amor e en alegre.

21. E enaxí, *Sènyer,* com lo mariner qui es en lo gran pèlec e ha esperansa en vos quel tragats daquell ab alegría, [2] enaxí avem nos esperansa quens tragats desta gran obra, qui es a nos trop fexuga, per forsa de gran amor e de gran alegre.

22. *Ob Sènyer Deus!* Vos sabets bé quel home, com es fort carregat, que son desig es que del fex gran que porta sia descarregat. Enaxí nos, *Sènyer,* desijam que desta obra per gracia vostra siam descarregats, car trop es a nos gran cárrec.

---

1. B, e ab audacia.—2. D, en lo gran pèlec es perillós, pero ha esperança quel trayguats a port: B, quen isca per forsa de vent.

Digitized by Google

23. Emperò, *Sènyer,* enaxí com lome qui saventura per tal que conseguesca so que molt ama, enaxí nos volenterosament nos gitam a aventura en lo tractament desta obra.

24. Enaxí, *Sènyer,* com lom qui leva lo fexuc fex e hi met tota sa forsa en aquell a levar, enaxí nos metem tota la nostra forsa en lo dictament daquest libre.

25. E enaxí, *Sènyer,* com la lebra que l lebrer encalsa[1] ha mester tots sos .iiij. peus, enaxí nos, *Sènyer,* avem ara en esta obra mester totes nostres forces.

26. Mas enaxí com jo no son esdevengut en esser per mes forces, enaxí, *Sènyer,* aquest fex tan fexuc desta obra no pot venir a acabament per mi.

27. On, com totes estes forces defallissen a portar aquest fex si no la vostra, pregam vos, *Sènyer,* que vos ab la vostra forsa nos enfortescats ens ajudets, per tal que aquest fex portar puscam.

28. *Oh Sènyer ver Deus!* Pus avem parlat del pròlec desta obra, covénse que entrem en ella e vingam a les distinccions e al entrament della.

29. E vos, *Sènyer,* enaxí com sots estat al comensament del pròlec e en mig e en la fi, avem nos esperansa que ho siats[2] en tota la obra.

30. Vos, *Sènyer,* sabets bé que jo son vil e per natura pobre e per mes males obres:[3] per que, jo no son digne que en esta obra mon nom sia escrit, ne que a mi sia atribuida esta obra: per que, jo mon nom exil e delesch desta obra, e ella, *Sènyer,* atriboesch[4] e do a vos, qui sots nostre Senyor Deus.

1. A, C, encausa.—2. B, que vos siats.—3. B, vil e pobre per natura e per males obres: M, *vilis et pauper per naturam et per mea mala opera:* P, *et tam fragilis intellectus.*—4. B, atreboisch.

Digitized by Google

Comensa lo .1. Libre

De la 1.ª distinccio: dalegre.

¶ Cap. 1. *Com hom se deu alegrar per so com Deus es en esser.*

DEUS *Pare, senyor de tot quant es!* Si lome qui atroba la pera preciosa salegra molt per lo atrobament daquella, per so car la veu bella e sab que es molt bona; ben sería raó que nos qui sabem que vos sots en esser, quens alegrassem en lo vostre esser, per so car es en esser e no es en privacio: car qui salegra del atrobament de les coses finides, gran maravella es si no salegra del atrobament de la cosa infinida. ✱ 2. Vos, *Sènyer,* sabets que hom qui atroba tresor, que salegra molt fortment, jassía que aquell tresor no li pusca dar vida ni vedar malautía. E doncs, aquell qui salbira en sa pensa que vos sots en esser e donats vida e vedats malautía, bé es foll si no salegra més de vos que del tresor que atroba. ✱ 3. On com nos, *Sènyer,* sapiam per veritat que vos sots en esser, alegramnos de molt gran alegría en vos, car molt sen seguex gran bé, com vos sots en esser.

4. *Sènyer Deus!* Con hom es en terra estranya e atroba son frare o son fill, lo qual lonc temps no ha vist, molt

Digitized by Google

es pagat e alegre e consolat ab ell. On, com nosaltres siam venguts de privacio a esser e atrobem vos en est seggle, molt deu esser cascú alegrat e consolat en vos, qui sots atrobat esser pare e creador e benfactor nostre. ✠ 5. Jassía so, *Sènyer,* quel hom qui atroba son frare sapia que aquell no ha poder que li perdó sos peccats ni ha poder quel restaure de mort ne que li do vida ne quel guart dinfern, e emperò sí ha gran plaer del atrobament daquell: e doncs nos, *Sènyer,* ¿per que nons alegram en vos, quins podets perdonar e ajudar e guardar de les infernals penes? ✠ 6. Sapiats, *Sènyer,* que pus tan gran raó avem quens alegrem en vos, que jom alegraré en amar vos e en servir e loar vos de tot mon poder.

7. *Ah Sènyer Deus!* Homens son molts qui a les festes se comensen a alegrar per amor delles, e ornen lurs cases e lurs vestirs, e fan grans convits.[1] On com vos, *Sènyer,* siats nostre repòs e nostra festa, covénse que nos vistam de vertuts e nostre cor nedejem de tots vicis, e en nostres cases amenem los pobres qui per amor de vos demanen. ✠ 8. *Oh Sènyer sant e beneyt!* Vos sabets que a les festes lo senyor de la casa mana a sos dexebles que no fassen faena, e ques posen e que colguen.[2] E doncs nos, *Sènyer,* per honor daquesta festa la qual avem per latrobament de vostre esser, direm als nostres membres que ells colguen e en als no sien si no en contemplacio vostra. ✠ 9. Aquesta festa, *Sènyer,* que nos devem fer del vostre atrobament, no deu esser aital com les altres; car les altres en un temps son e no en altre; mas la festa que hom deu fer de vos, tota hora deuría durar e temps no la deuría comprendre.

10. *Oh Senyor creador de tot quant es!* Enaxí com les creatures donen significacio e demostracio de la gran noblea e bonea vostra, enaxí deuría esser gran lalegre que

1. A, cunvits.—2. M, *quod in diebus festis dominus domûs mandet suis famulis ne faciant opus servile et quod quiescant et illos colant.*

Digitized by Google

nos avem en vos. ✠ 11. Emperò, *Sènyer,* les creatures no basten a dar ne a significar tota la bonea vostra, ans hi defallen;[1] tant sots vos alt senyor e noble. E per assò, nos altres no bastam al alegre ni al plaer a aver en vos, segons ques tanyería a vostra bonea e a vostra altea. ✠ 12. Mas emperò, *Sènyer,* encarans demostren molt mills les creatures la vostra gran bonea e noblea, que nos nons sabem alegrar en ella; e assò per raó de la nostra frevoltat e mesquinea, que no volem conèxer so que conèxer puríem.

13. Ben sabets vos, *Sènyer Deus,* que los vostres servus se deuríen alegrar tant en vos, tro que nulla fellonía ni ira nos pogués acostar a ells. ✠ 14. *Ab Sènyer ver Deus!* Prec vos que adoncs com jo malegraré en vos, queus placia que tanquets tots los forats per los quals entra en mi ira, per tal que en mi no pusca pervenir. ✠ 15. Obrits, *Sènyer,* tots los forats e les portes de ma casa, per tal que tota sumpla de gog e dalegre, lo qual nos devem aver, com vos sots en esser.

16. *Ab Senyor Deus on es franquea e mercè!* Si alcuns homens se volen alegrar es volen tots umplir de gog, vinguen a mi; car min trobarán axí ple, com font brollant es plena daigua. ✠ 17. E si tant es, *Sènyer,* que venguen a mi em demanen on es lo gran tresor per qui hom reeb acabat gog e acabada alegría, sapiats, *Sènyer,* que jo lur diré que aquell trobarán en la cogitacio daquell qui ymagena lo gran bé quis seguex en lo vostre esser, com es en esser. ✠ 18. E si vénen a mi, *Sènyer,* e reeben lalegre el gog que porán reebre, porán sen tant portar, tro que mal ne dolor ne ira no cabrá en ells.

19. *Oh Sènyer ver Deus!* ¿Qual cor poría compendre la vertut ni la bonea del vostre esser? no negú. Ni nos cové, *Sènyer,* que lalegre quel hom ne deu aver, pusca null cor compendre. ✠ 20. *Ab Senyor!* ¿On son los ulls qui pusquen compendre a veer[2] vostra bonea, ni quals boques puríen

1. C, hi defalim.—2. M, *qui videndo possint comprehendere.*

nomenar vostres vertuts, ni quals orelles purien oir les laors quis pertanyen a vostra bonea? ✠ 21. Certes, *Sènyer,* si jo no he alegre ne gog del atrobament de vostre esser, jo diré a ma anima: «Sapies que si not alegres en la noblea de ton Creador, que dolor e treball e pena tes aparellat a soferir per tots temps».

22. *Ab Sant dels sants!* Tant es gran la noblea e la altea vostra, tro que no cap en tot lo seggle. E doncs, *Sènyer,* cuvinent cosa es que lo nostre alegre, lo qual avem en vos, que no capia en nostre cor. ✠ 23. E doncs, gloria sia e benediccio a vos, Pare, qui aquest alegre avets tant cregut,[1] tro que no cab en lo cor ni en lo cors del home, ni encara en tot aquest mon; enans es major que tot lo seggle. ✠ 24. On, adorat e sanctificat e colt e servit siats vos, *Sènyer,* qui mavets dada gracia que jo pusca dir a mon cor: «¡Ah, quanta de bona ventura te vendrá, per so car tu talegres en latrobament de ton Creador, ni quant de bé tes vengut per so car ell es en esser!»

25. Honor e reverencia sia feta a vos, *Sènyer Deus,* qui avets dada tanta de gracia a vostre servu, tro que son cor nada en gog e en alegre, axí com lo pex nadant per la mar; lo qual gog e alegre li vé, *Sènyer,* adoncs com considera lo vostre esser esser en esser.[2] ✠ 26. Car vos, *Sènyer,* mavets dada tanta de gracia que on que vaja, vag alegre, e on que estía, son alegre, e on que gir ma cara, son alegre. ✠ 27. E so per que assò mesdevé, *Sènyer,* sí es per so car jo son tot en vos, e vos sots tot gog e alegre.

28. *Ab Sènyer Deus!* Bastar mi ha nits ni dies[3] al alegre e al gog que jo sent per so com vos sots en esser, ni bastar ma paraula a loar e beneirvos? ✠ 29. Si tant es, *Sènyer,* que mos dies sien breus, prop son mes dolors e mes ires; car en lo temps qui es passat, jo nom son alegrat en vos, ni he dada laor de vos. ✠ 30. Gloria e benediccio

1. M, *tantùm auxisti:* P, *augmentasti.*—2. M, *quando considerat quod tuum esse sit in esse.*—3. M, *sufficerentnè mibi noctes et dies.*

Digitized by Google

per tots temps sia a vos, *Sènyer*, qui sots esperansa dels justs e misericordia de nos peccadors. E placia a vos, *Sènyer*, que ubrats nostra boca a dar laors de vos, qui sots nostre Senyor Deus.

¶ Cap. 2. *Com hom se deu alegrar per so com es en esser.*

Ah *Senyor Deus!* Loat e beneit siats vos, car molt se deu alegrar lome per so com es en esser, e no es privat de esser.[1] Doncs nos, qui som certificats que som en esser, alegrarnosem, car los .v. senys mostren lesser en que som: car ab los ulls veem, e ab les orelles oym, e ab lo nas odoram, e ab la boca gustam, e ab la carn sentim.[2] ✠ 2. E doncs, enaxí com a nos es, *Sènyer*, molt mellor cosa esser en esser que no sería si no erem[3] en esser, enaxí se covê quens alegrem molt, per so car som en esser. ✠ 3. E per assò, *Sènyer misericordiós*, com sapia jo per veritat que son en esser, e veg que mon esser no es privat poc ni molt, deg alegrar mi, tant que tristor no sia en mi, en poc ni en molt.

4. *Oh vera lum, resplandor dels justs!* Si los homens han plaer e alegre com veen arbres fullats e florits e granats e veen riberes e prats e boscatges, bé deuen aver plaers dells metexs, en so ques veen e saben que son en esser: car qui salegra de la bellea e de la bonea qui es fora de sí, bés deu alegrar daquella qui es dintre sí. ✠ 5. On per assò, *Sènyer*, car tan gran raó avem dalegrar, sapiats que alegrarnosem tant e tan regeament,[4] tro que per gran ale-

1. P, *quia tu dedisti esse hominibus, propter quod ipsi debent multum gaudere, nam ipsi venerunt de non esse in esse.*—2. P, *et sentimus tactu et in omnibus membris nostris.*—3. C, si no erets.—4. M, *vehementer.*

Digitized by Google

gre que aurem nos será vijarès que sumiem, adoncs com ymaginarem lo gran bé qui es en nos, per so com avem esser. ¶ 6. On, laor e gracies a vos, *Sènyer Deus,* vos fa lo vostre servidor, com avets remembrat e posat en son cor lalegre que ell deu aver de son esser, per so car no es en no esser.

7. *Ah Senyor Deus gloriós e maravellós!* Lome qui sumía que es mort, com se desperta es troba viu, molt ha gran alegre. Enaxí nos, *Sènyer,* devem esser alegres, con veem que som en esser. ¶ 8. On, enaxí com lome embriach qui es comprès per la fortor del vi tan fort que apenes es en son seny; enaxí, *Sènyer,* jo son tan alegre per so car he esser, que apenes son[1] en mon seny. ¶ 9. E tant son, *Sènyer,* alegre, que casa fas e cambra e lit e vestidures e capell de gog e de plaer e dalegre.[2]

10. *Ah Sant dels sants!*[3] Con sesdevé que jo cogit en lesdeveniment de mon esser, e veg que esser hom[4] es lo pus noble esser que vos avets creat, adoncs son baut e son pagat e son axí alegre,[5] que maravella es. ¶ 11. *Sènyer Deus!* E nos ja veem que les besties salegren, en so que elles veem córrer e saltar e jugar, e veem los aucells alegrar cantant e volant per laer, e veem los peys[6] en la mar jugar nadant. On, con aquests animals salegren, los quals no han conexensa de vos, e doncs, ¡quant més devem nos esser alegres![7] ¶ 12. On, laor e gloria e benediccio sia a vos, *Sènyer,* qui ns avets endressats e dat exempli com nos nos dejam alegrar en lo nostre esser.

13. *Oh Sènyer franc e conexent!* Vos sabets que no es nulla maravella si alegre no es en lome qui no ama: car amor es tam bona cosa e tan noble, que null hom sens ella no es digne que sia alegre. ¶ 14. Vos, *Sènyer,* sabets que adoncs con jo no era alegre per raó del vostre esser con

---

1. A, apenes so.—2. B, e dalegría *(passim).*—3. B, *Sent dels sents.*—4. B, esser humà.—5. M, *tunc gaudeo, lætor et sum ita satisfactus:* P, *ita hilaris et jocundus.*—6. B, los pexos.—7. B, esser més alegres.

Digitized by Google

es en esser, que no es maravella si jo no era alegre per lo meu; car pus que per lo vostre nom alegrava, no era digne que per lo meu me alegrás. ✠ 15. Mas si ara jo no era alegre con vos mavets enamorat del vostre esser e del meu, sería maravella de mi si nom alegrava, e sería maravella de la cosa qui lalegre me vedaría.

16. *Ab Sènyer ver Deus franc e conexent!* Gran maravella me do de mi, con remembre lo temps passat; car membrant son, *Sènyer*, que jo anava sens alegre, e sens alegre estava. Doncs, ¿on era lalegre que en mi devía esser? ✠ 17. On, jous clam mercè, *Sènyer*, queus placia que en aquest temps queus plaurá que jo viva, que tota hora sia alegre, enaxí que ab alegre vaja e siga[1] e dorma e vetle, e quesque fassa, tota hora sia alegre. ✠ 18. On, jo us clam mercè, *Sènyer*, queus placia que enaxí com tot mon esser es en esser, que tot sia en alegre, e tot alegre sia en mon esser.

19. *Ob Sènyer Deus humil e passient!*[2] Precvos que adoncs con mos enemics maontarán em desonrarán em menyspendrán,[3] que vos me donets gracia que jo ymagen qual me val més: o que sia injuriat, aontat e menyspreat, e que sia en esser, o que no fos aontat e que no fos en esser. Car si he aquesta ymaginacio, jo trobaré que mellor mes esser[4] que si no era en esser. ✠ 20. Encara vos prec, *Sènyer*, que con se esdevendrá que jo auré gran fam o set o pobrea o dolor o alcuna pena qual ques sia, que vos me fassats aestmar qual me val més: o que aquella pena sufira e que sia en esser, o que no la sofira e que no sia en esser. Car si assò me fets aestmar, raó me mostrará que mellor mes que sia en esser sufirent treball, que no freturar de esser. ✠ 21. E si vos, *Sènyer*, tota hora que jo sia aontat o turmentat, me fets aestmar que mellor mes queu sofira e que sia en esser, que no sería si no era en esser, auré occasio que tota hora sia alegre, per mal que aja.

---

1. M, *vadam et sedeam:* A, C, e dorm.—2. B, pacient.—3. B, menys prearán.—4. B, mes esser en esser.

Digitized by Google

22. *Sènyer Deus!* Enaxí com son sentible[1] de gog e dalegre en mon cor, si ferse pogués, lo volgra sentir per tots mos membres, pus que ells son enaxí en esser com lo cor. ✠ 23. E vos, *Sènyer*, pus que tant dalegre avets posat en mon cor, placiaus quel me estenats per tot lo cors; en axí que ma cara e mos ulls e ma boca e mes mans e tots los membres senten dalegre. ✠ 24. Car, *Sènyer*, pus mos membres son en esser e mon cor es ple dalegre,[2] mos membres qui son en esser deuen esser tots plens dalegre.

25. *Ah Rey dels reys, alt Senyor e noble!* Adoncs con jo remembre la vida eternal e contemple en aquella, adoncs, son ple e cubert dalegre dins e de fora; e tant ne son ple, que la mar no es tan plena daigua. ✠ 26. Encaraus dic, *Sènyer*, que enaxí com lo bon cavaller qui es bé guarnit en son bon cavall té en vil son enemic, tant se sent bé arreat,[3] que enaxí tant me sent alegre, que en vil tenc, *Sènyer*, que ira ne tristor me pusca fer negun mal nis pusca a mi acostar. ✠ 27. *Ah Sènyer!* Tant es gran lalegre que vos avets posat en mi el gog el plaer, ¡beneyt siats vos! que la mia forsa sent pus forts e major que cella dels munts: ¡ni ferre ni acer no es pus forts de mi![4]

28. *Sènyer Deus, ple de tota saviea e de tota benignitat!* Pus vos me fets esser alegre per lo vostre esser e per lo meu, ¿e per que jo no guabaré que sia pus forts que roca ni acer? car abans puría la roca el acer tornar en pols, que hom alegrant en vos, en privacio. ✠ 29. Car possíbol cosa es a vos que la roca el acer fets esdevenir en pols; e impossíbol cosa es a vos, *Sènyer*, injuriar aquell qui salegra en vos. ✠ 30. *Ah Senyor!* Lo meu gaubament dalegre e de forsa quant a mi nol atribuesch, mas atribueschlo a vos; car poc valría si a mi latribuía.[5] On, placia a vos, *Sènyer*, quel bé tot lentena de vos, qui sots mon creador e mon Deu.

1. B, sensible.—2. B, plen dalegría.—3. B, ben armat.—4. M, *nec ferrum nec chalybs sunt fortiora quam ego.*—5. Seguim aquí la lliçó de B: la de C y A es incorrecta.

Digitized by Google

¶ CAP. 3. *Com hom se deu alegrar del esser de son proixme.*[1]

DEUS *creador e salvador nostre!* Com nos vejam nos meteys en aquest seggle esser en esser, covénse que cascú de nos quens alegrem los uns ab los altres enfre nos meteis; car axís deu cascú alegrar en lo esser de son proixme com es en lo seu metex. ✠ 2. Enaxí, *Sènyer,* com a cascú es son esser occasio ques deja alegrar, axí li es occasio dalegre lo esser de son proixme. ✠ 3. Per assò, *Sènyer,* car propria cosa es al hom bo e vertuós que salegre tota hora de bé: doncs, si alegre es lome con veu bé en sí metex, alegre deu esser en sí metex con veu bé en son proixme.

4. *Ab Senyor honrat e noble!* Si jom sentía axí alegre per lo bé de mon proixme com per lo meu, jo conexería mi esser daquells qui han reebuda gracia e benediccio de vos. ✠ 5. E si lo meu proixme, *Sènyer,* ama e servex més vos que jo no fas, es raó que jom alegre més de son esser que del meu, per so car més de bé sen seguex. ✠ 6. E si tant es, *Sènyer,* que jo nom alegre més del hom qui es mellor que jo, precvos que sia plaer vostre que al menys no men alegre menys.[2]

7. *Sènyer Deus!* Vos sabets que plaer e gog es al home aver companyía de son proixme, car esquivament e occasio de tristor es a ell con se troba tot sol, menys damics o de parents[3] o dalcuns homens. ✠ 8. On, con nos, *Sènyer,*

---

1. En el text del m.s. B, s'hi troba repetidament cscrita aquesta forma, *proixme:* en el de C y D, la suavisada *proisme,* y en el de A, la més contrèta *pruxme.* Adoptam aquí la primera, com a més semblant o acostada al seu origen etimologich.—2. M, *quod saltem non minùs læter de illo.* —3. M, *sinè amicis et cognatis.*

Digitized by Google

vejam molts homens esser en esser, covés quens alegrem en ells, car lesser daquells es a nos molt profitós. ✱ 9. Per que, *Sènyer,* vos pregam que vos nos donets gracia e benediccio que nos ajam alegre en lesser daquells.

10. E vos, *Sènyer,* ja sabets que los uns homens ajuden als altres en lurs bens a posseir, e ajudense en lurs treballs e cuites: e doncs, descuvinent cosa sería si los uns no salegraven en lo bé dels altres. ✱ 11. E si tant sera, *Sènyer,* que jo nom alegrás dels bens lurs per raó dells, al menys men deuría alegrar per raó del bé que a mi vé per ells. ✱ 12. E emperò, *Sènyer,* aquest alegre aital no es verdader alegre ni vera amor,[1] que jo malegre dells per raó de mi; ans men deg alegrar per raó dells meteys.

13. *Ah Senyor Deus qui sots consolacio dels pobres e misericordia dels peccadors!* ¡Tan benahuirat es aquell qui té son esser en amor e en companyía daquells homens qui son amadors e servidors vostres! ✱ 14. On, con jo no aja amats aquells ni aúda companyía daquells, conec que son estat[2] en companyía dels homens vils e viciosos e indignes de la vostra gloria. ✱ 15. Adorat e beneit siats vos, *Sènyer Deus,* car no tan solament avets mi encarregat quem alegre del esser dels homens justs, que sí avets del esser[3] dels peccadors; car aquells son occasio per ques conex la vostra gran dretura e justicia.

16. *Oh Sènyer sant e glorios!* Con hom deja esser alegre del esser del home just, ¿e per que es hom irat de sa mort, ni per que sen vest hom de negre? Assò sembla, *Sènyer,* daquelles grans peguèes e fullíes que corren enfre nos.[4] ✱ 17. Aquesta peguea, *Sènyer,* e fullía es enfre nos,[5] per so com ignoram[6] la vostra saviea, qui avets creat lom just per raó del autre seggle, e no per aquest; e a nos es

1. B, verdadera alegría ne vertadera amor *(sic).*—2. A, que so estat. —3. M, *sed etiam de esse.*—4. M, *hoc, Domine, videtur mihi una ex illis stupiditatibus et stultitiis quæ inter nos currunt.*—5. P, *Et ista talis prava et absurda consuetudo accidit quasi omnibus hominibus secularibus.*—6. A, C, com innoram.

Digitized by Google

vijarès[1] que ell no aja aüt esser si no per aquest mon. Encara, *Sènyer,* que deuríem pensar que enaxí com lome just mor a bona mort, que enaxí puría esser que morís a mala mort. ✠ 18. Encara y ha altra maravella, *Sènyer,* en nos: com pot esser que tristor pot hom gitar[2] del alegre que hom ha aüt del esser de son bon amic si bés mor; car major es lo bé que hom na reebut quel dan que sen seguex.

19. *Senyor Deus!* Si tant es que en hom deja caer tristor per so com veu murir son amic, parríam que hi degués caer adoncs con aquell mor en peccat, sens confessio e sens remembrament de la vostra gran misericordia. ✠ 20. Car, *Sènyer,* adoncs poría considerar que mellor li fos que no agués aüt esser, pus quel veu murir a mort sobtana[3] en peccat. ✠ 21. Emperò, *Sènyer,* com tot assò hi fos que hom veés murir son amic a mort sobtana, encara sín deu més esser alegre que trist; car major es lo bé que sen seguex de sa mort, per so com vos hi cumplits vostra volentat e jutjats en aquell dretureràment, que no sen seguex mal, si bés mor sobtosament.

22. *Ab Senyor Deus, Rey de veritat!* Ben gran maravella es de les gents qui a vegades son alegres en bé, a vegades en mal: car, adoncs con salegren en mal, ¿ques fa, *Sènyer,* la occasio per que deuen esser alegres en bé? ✠ 23. Car gran maravella me do, *Sènyer,* com se pot fer que axí tost se representa a ells la occasio que han en alegrar en mal, e axí tost es en absencia la occasio que han en alegrar en bé. Car enaxí com los munts son sobre ls plans, en axí ha dignitat alegre sobre tristicia.[4] ✠ 24. On, jo us prec, *Sènyer,* axí con hom peccador pot pregar senyor dous e misericordiós, que vos que desparegats de nos[5] tota occasio per quins pusca venir mala alegría e desordonada, e quens aparegats[6] tota occasio bona on nos dejam alegrar.

---

1. M, *et nobis videtur.*—2. M, *quod tristitia possit ejicere hominem.*—3. P, *morte subitaneâ.*—4. M, *ita lætitia habet dignitatem supra tristitiam.*—5. M, *ut Tu à nobis disparere facias.*—6. M, *ut nobis apparere facias.*

Digitized by Google

25. *Sènyer Deus qui perdonats als peccadors e gloriejats los justs!* Precvos per mercè que adoncs con jo veuré alegrar mon proixme en vos, queus placia que aquell alegre pervenga en mi; e aquell que jo auré en vos, pervenga en ell. ✠ 26. *Senyor meu, Deu meu!* Adoncs con jo veuré los homens peccadors desconexents qui estarán en tristor e en ira, precvos quem guardets em salvets que de lur tristor, ne ira ni desconexensa nos prena a mi[1] ✠ 27. E aquests precs vos fas, *Sènyer,* per tal que lalegre que jo he en vos, no sia minvat en mi, ne sia indigne de la vostra beneyta gloria.

28. *Ab Sènyer Deus, sent e gloriós!* Ver es que jo son obligat a esser alegre per raó de mon esser e per raó del esser de mon proixme: mas tota aquesta obligacio es quax vana,[2] a esguart de la obligacio en que so[3] quem deja alegrar del vostre esser. ✠ 29. Car lalegre que hom ha en vos, sespan e sescampa[4] per lo cors del home e per la anima, axí com vera fe sespan per lo cors del hom just cathòlic. ✠ 30. On, a vos, *Sènyer Deus,* laors e gracies e honors, per so car avets feta gracia al vostre servu en so car ab alegre comensá aquesta distinccio, e ab alegre la fenex, e a laor de son Deu.

1. M, *ne inficiar.*—2. M, *est quasi nihil.*—3. C, *en que son.*—4. M, *se expanditur et diffunditur.*

Digitized by Google

De la II.ª distinccio qui tracta de la Infinitat divina.

¶ Cap. 4. *Com Deus es infinit en sa essencia.*

OH *Deus, Sènyer gran e maravellós!* Bé sabets vos que si tant sera que una cosa pogués córrer com a lamp e ques mogués del mig loc del mon e anás tro al estrem del firmament, e puxes que anás per totes les .vj. dresseres, que infinidament puría córrer, que encara no trobaría a vos fi. ✠ 2. On, molt es, *Sènyer,* gran maravella aquesta, con tan gran es vostre esser, que en lo enteniment del home no cau[1] que vos siats finit. ✠ 3. *Ah Sènyer Deus!* No tan solament par a nos maravella esser vos sens fi, que enans es covinent cosa que siam axí com hom embarbesclat[2] quax exit de son seny, adoncs con pensam e cogitam que cosa sia en esser qui no aja fi.

4. *Ah Deus piadós, ple de gran misericordia!* Adoncs con jo cogit en la vostra infinitat, apoquexse mon enteniment e torna quax a no re; e assò esdevé per so car es pobre a ymaginar en vostra infinitat. ✠ 5. E si mon enteni-

1. P, *in intellectu humano non potest cadere modus intelligendi nec percipiendi quod finitas sit in te.*—2. P, *hebetatus:* M, *stupefactus.*

Digitized by Google

ment sapoquex, *Sènyer,* e torna quax a no re com cogit en cosa infinida, no es nulla maravella: car si lo meu enteniment no pot atènyer la poquea del atomus, qui es tan poca que nos pot minvar, ¿com porá atènyer a la granea de la vostra essencia, e majorment con la part del atomus sia cosa fenida e la vostra essencia sia sens fi? ✠ 6. *Sènyer Deus!* Pus que mon enteniment defall a compendre la granea de vostra essencia, prec vos, si vostre plaer es, que posets tan gran amor en mon cor en amar vos, quel meu enteniment defallesca a ymaginar la granea daquella amor.

7. *Oh ver Deus, amorós e dols e plaent!* Pus que vos sots tan gran e tan infinit, covénse que vos obeescam e que sopleguem a vos ab vera consciencia e ab vera entencio. ✠ 8. E si nos, *Sènyer,* amam e honram e servim lo vostre beneyt esser infinit, crexerem e multiplicarem per raó de la amor e del honrament queus farem. ✠ 9. Mas com jo, *Senyor Deus,* aja vos oblidat e desservit e aja amades e remembrades les coses de poca vertut e de poc profit, son per assò esdevengut poc e mesquí e ávol.

10. *Sènyer Deus, ple de totes forces, on es tota altea e noblea!* Tant sots noble e excellent en tota vertut, que si bé son coses en esser occupants loc, per tot assò no roman que vos no siats infinit. ✠ 11. Car enaxí, *Sènyer,* com vos érets infinit ans que nulles coses fossen creades, tot en axí sots ara infinit, con les coses son creades. ✠ 12. E doncs, *Sènyer,* tota laor e honor e valor e virtut e bonea sia a vos atribuida e en vos sia coneguda.

13. *Ah sancta essencia en trinitat unida en unitat!* Pus tant es que vos sots tan gran que environats los plans e les muntanyes e les mars e tot lo firmament, ¿com avets pogut soferre que jo sia romàs sobre la terra, desobedient a vos qui sots tan gran, e que sia estat obedient a coses poques, mesquines, fenides? ✠ 14. *Ah Sènyer Deus gloriós e beneyt!* Si jo per gracia vostra no torn a amar e honrar e servir vos, jo metex me jutjaré a esser ublidat e des-

Digitized by Google

amat e menyspreat; e que fassats manament a la terra que nom sofira, enans se fena em sorbesca;[1] car no es honor de ella que hom fals, injuriós, desobedient a son Deu, la calcic[2] ne la tenga a sos peus.[3] ✠ 15. Car gran onta es, *Sènyer*, a la terra, que creatura estía sobre ella, pus sia desconexent de son Creador.

16. *Oh vos, Sènyer eternal, sens null comensament!* Con vos siats sens fi, justa cosa es que vos fóssets enans que les coses creades. E doncs, *Sènyer*, ¿per qual raó, al matí con me leu de mon lit, es altra cosa enans en ma cogitacio que vos? ✠ 17. ¿Ni per que, *Sènyer*, prevé enans en ma cogitacio cosa avent mijá, que vos qui nol avets[4] e sots sens fi? ✠ 18. ¿Ni per que, *Sènyer*, a la nit com me git,[5] ha pus derrera cosa en ma cogitacio que vos? Precvos, *Sènyer*, que vos exilets e movats les coses de ma cogitacio, les quals solen esser en ella enans que vos, al matí e en lo mig del dia e en la fi del dia.

19. *Ah Sènyer Deus!* Tan gran sanctetat e tan gran noblea es la gran granea de la vostra excellent essencia: car axí com ella es infinida, axí es infinit vostre poder e vostra amor e vostre saber e tot so qui es en vos. ✠ 20. *Loat siats vos, Senyor Deus!* car no sots vos axí com los reys, qui son en lurs qualitats e en lurs quantitats e en lurs obres, fenits. ✠ 21. *Ah, Senyor e creador nostre!* Pus tant ses que la vostra beneita essencia divina no ha fi, prec vos que nulla cosa nos no cogitem ni fassam sino a laor, a honor e a plaer vostre.

22. *Oh Sènyer Deus qui sots gran, maravellós, Senyor perdurable per tots temps!* Pus vos sots infinit, bé fort tenc per desastrucs[6] aquells qui vos perden; car pus vos, *Sènyer*, sots per tots los locs e per totes les dresseres, en tots los locs vos pot hom trobar, si cercar vos hi vol. ✠ 23. Em-

---

1. M, *se aperiat et me absorbeat.*—2. A, la caucic: M, *eam conculcet.*
3. B, sots los peus.—4. A,C, no la volets.—5. M, *quando decumbo.*—
6. P, *multum sunt infelices et infortunati.*

Digitized by Google

però, *Sènyer,* jo so aquell qui son daquells desastrucs[1] qui vos han perdut; car jo tanqué los ulls de ma anima e de mon cors, per tal que vos perdés e nous trobás. ✠ 24. E per assò, *Sènyer,* jo metex me son occasio destar a atalió,[2] con en mi venga treball e tribulacio e dolor, e que tot mal sia vinent en mi de totes parts.

25. *Sènyer Jhesu-Christ, esperansa e consolacio nostra!* Pus que vos sots present per tots los locs de les terres, ¿quant será aquell benahuirat temps que serets amat e servit e colt per totes les terres? ✠ 26. Car pus vos, *Sènyer,* sots per tots los locs de la terra, raó requer que siats per totes les terres loat e remembrat e temut e amat. ✠ 27. *Ah Sènyer!* E laygua ja cumplex tots los locs de la jerra[3] adoncs con es plena: ¿e per que tota la terra, *Sènyer,* no sumple de laor e de remembrament de vostra essencia infinida?

28. Tant sots vos, *Sènyer Deus,* sant e noble en bonea e en granea, que tot cor defall a cogitar la vostra gran bonea e la vostra gran granea, per so car aquella es infinida. ✠ 29. E defallen los ulls a compendre les creatures que vos avets creades: e aquest defalliment, *Sènyer,* aital es, per so car tot so qui es en nos, es fenit; e tot so qui es en vos, es infinit. ✠ 30. E doncs vos, *Sènyer,* qui perdonats a aquells qui misericordia vos demanen, e que sots esperansa daquells qui vos preguen, placiaus que jo ab tota la forsa que mavets donada vos servesca, orant e tement e amant: e no ajats, *Sènyer,* en ublit lo vostre servidor quis confía en son Deu.

1. P, *sum unus de illis infelicibus.*—2. P, *dignus sum puniri ad talionem.* —3. B, de la jarra: A, de la terra: P, *alicuius vasis aqua pleni.*

Digitized by Google

¶ Cap. 5. *Com home es fenit.*

SÈNYER *Deus!* Laor e gloria[1] sia a la vostra gran granea, car aquella es tan gran que environa e compren tot lo mon, per so car es part lo mon.[2] ✠ 2. On, con nosaltres siam dins lo mon fenits, som, *Sènyer,* fenits en esser e en obres, dints la granea de la vostra sancta essencia. ✠ 3. E doncs, *Sènyer Deus,* lum dels cathòlics, recurriment dels cuitats, pus que nos som en vos fenits, placiaus que tot lenteniment nostre e totes les obres nostres sien en amar e beneyr vos, e no en altre.

4. *Ab Sènyer Deus, qui sots tan misericordiós que aleujats los peccadors de lurs greus peccats!* Pus que nosaltres som fenits e termenats dintre lo terme on som enclosos, nos raó que lenteniment nostre vulla passar part lo terme[3] on vos lo fets esser fenit e termenat. ✠ 5. E per assò, *Sènyer Deus,* lenteniment nostre con vol exir fora lo terme on es fenit e comprès, aminva e fenex, per so car no es de sa natura que ell isca part son terme. ✠ 6. Mas con lenteniment e la raó nostra volen veer[4] e encercar dintre lo terme on están fenits, adoncs crex e multiplica en granea e en vertut.

7. *Sènyer Deus, qui sots amador dels justs!* Vos sabets quel esser nostre e nostres qualitats engranexen en altea e bonea, segons que vos volets alongar e examplar lespay on nos som encloses. ✠ 8. On nos, *Sènyer,* soplegant nostres mans juntes envés vos, clamam mercè a vos, *Sènyer,* que vos donets a nostre enteniment tal espay, per que[5] gran amor e gran volentat ajam en amar e honrar vos. ✠ 9. *Ab Senyor Deus, qui avertuats los cathòlics per bones obres!* Leu-

1. A, valor et gloria.—2. M, *quia est ultra mundum.*—3. M, *ultra terminum.*—4. A, vol veer.—5. M, *tale spatium, per quod.*

Digitized by Google

jera cosa es a vos dar gran espay al nostre enteniment en contemplar en vos, pus que vos sots infinit. E doncs, placiaus, *Sènyer,* quens donets gracia, per tal quel enteniment no sia cativat dins poc terme.

10. *Ah Sènyer Deus, endressament e restaurament dels errants!* Vos sabets que los .v. senys corporals son termenats dins poc terme: e assò, *Sènyer,* es per so car lo cors es fenit e comprès dins poc terme. ✱ 11. *Ah Sènyer!* Con los senys corporals son dintre poc espay per raó del cors qui es termenat dins poc terme, he gran paor que los senys de la anima espirituals no sien dins poc espay, per raó de les obres males que ha fetes. ✱ 12. *Oh Senyor dous, piadós!* Con los meus senys sien fenits dins poc espay els bens que jo he fets son pocs, ¿que será de mí si mos dies son pocs e jo vag en lautre seggle sens bones obres?

13. *Deus nostre e amador nostre!* No cal que hom vos vaja cercar luny,[1] car molt sots prop, pus que nos som fenits en vos. ✱ 14. Con vos, *Sènyer,* siats infinit e nos fenits, leugera cosa es als amadors vostres queus atroben tota hora queus vullen, car per totes les dresseres vos porán atrobar. ✱ 15. E doncs, *Sènyer,* no cal als homens justs servidors vostres que giren lur cara duna part en altra, adoncs con vos volrán atrobar; car pus que ells son fenits, dintre lur cor vos porán atrobar.

16. *Ah Sènyer Deus piadós e ple de misericordia!* Lo pus prop loc en que vos sots atrobat, sí es lo cor del just: el pus luny loc en que vos no sots atrobat, sí es lo cor del peccador. ✱ 17. *Ah Sènyer Deus!* Jo son aquell qui son dels peccadors a qui vos, *Sènyer,* vos lunyats. On si vos, *Sènyer,* vos lunyats[2] de mi e jo sia tan ávol e tan carregat de peccat, ¿quant, *Sènyer,* será aquell dia que jous trobaré? ¡Ah, *Sènyer!* e tan gran maravella es que jous sia tan luny per raó de mon peccat, e vos siats infinit, e jo fenit en vos! ✱ 18. *Sènyer ple de tot be!* Enaxí com lome qui es fort car-

1. A,C, vos vaja luny.—2. B, vos ujats.

Digitized by Google

regat e ha a anar luny e ha mester que aleuge son fex e que vaja tost; enaxí, *Sènyer*, auría obs[1] que vos aleujassets mos peccats, dels quals son encarregat: e auría mester quem cuitassets a pervenir a les vertuts per les quals hom atroba vos.

19. Vos, *Sènyer Deus*, qui amonestats los peccadors a fer bones obres, pus que vos sots infinit e jo son fenit en vos, plagués vos quem punyíssets a amar e honrar vos; car tart esdevé que la espina que sia tocant al cors del home, que non punya aquell. ✠ 20. *Sènyer Jhesu Christ!* Si tant ses que jo nom mova de peccat per raó del amonestament vostre, prec vos que en tal manera plantets en mon cor remembransa de la vostra passio, que ja més non isca. ✠ 21. *Oh Rey sant e gloriós!* Con nos siam fenits en vos e vos siats infinit, la cura que vos avets en amar nos, es infinida e compren e acosta les nostres cures[2] en amar vos.

22. *Oh Senyor de gloria, certificant en veritat los duptosos!* Qui, volrá veer gran maravella, venga guardar mi; car jo son aquella maravella, per so car he amades e servides coses fenides, e he ublidat e desamat vos, qui sots sens fi. ✠ 23. *Ah Sènyer, comensament dels comensaments e occasio de les occasions!* Qui vol veer home on cap més de traicio e de falsía e de viltat que en altre, venga veer mi: car jo son tot ple e farsit de falliments, per so car en mon cor han més habitat cogitacions de coses fenides que de vos, qui sots cosa infinida. ✠ 24. *Oh vos, Sènyer, qui sabets tots mos peccats,*[3] *e sabets con longament he perseverat en aquells!* Gran maravella es de mí, com en tam poc cors pot caber tant de mal com en mi cap.[4] Tot assò es, *Sènyer*, per so car jo son vil e mesquí, per raó car he desconegut lo Senyor infinit.

---

1. M, *mihi opus esset.*—2. M, *nostras solicitudines*—3. A,C, qui sols e sabets (per *qui sols sabets?) M, qui solus scis.*—4. M, *quomodo in tam parvo corpore possit capi tantum mali, quantum in me capitur.*

Digitized by Google

25. *Ah Senyor, qui concordats los justs en vera pau!* Jassía assò que les coses que vos avets creades sien fenides, per tot assò no roman que noy aja en elles molt de bé; per lo qual bé, pervén hom a benahuirada vida perdurable. ✠ 26. *Sènyer Deus, qui posats paciencia e amor en aquells qui per vos se trebailen!* E tantes malees e tants defalliments ha en les coses fenides, per les quals hom pert la bonahuiransa del autre seggle, e posseex la dolor el treball que per null temps no aurá fi! ✠ 27. *Oh vos, Sènyer, qui sots vera consolacio dels òrfens!* Prec vos quem acostets a aquelles coses per les quals hom atroba benahuiransa perdurable; e lunyats me de les coses per les quals hom pervé a penes durables.

28. *Ah Sènyer Deus, qui environats e comprenets totes coses per luny o prop que sien!* Precvos que vos me donets tanta de gracia, que tota hora que jo oya parlar de coses fenides, que sia remembrant de la mia poquea e de la mia viltat; e tota hora que jo oya parlar de cosa infinida, que sia remembrant damar e honrar e loar e servirvos. ✠ 29. *Oh Sènyer Deus, qui sots tan piadós e tan misericordiós que los homens tresportats de vicis en vertuts!* Prec vos que vos me guardets em salvets que les coses fenides nom apoderen nim vensen. ✠ 30. A vos, *Sènyer*, sia coneguda conexensa e vertut e honor e membransa, per so car avets dat al vostre servu fenit, enteniment e apercebiment a remembrar la cosa infinida, la qual es son senyor e son Deu.

Digitized by Google

De la III.ª distinccio qui tracta de la Eternitat divina.

¶ Cap. 6. *Com Deus es sens comensament.*

AH *Deus, bonrat Senyor, ple de totes forces!* Com vos siats aquell qui es sens comensament, si lome contempla en vostra eternitat e cogita que cosa sia en esser qui es sens comensament, roman, *Sènyer,* embarbesclat.[1] ✱ 2. Con lenteniment humá contempla en eternitat, maravellas, *Sènyer,* de la autea e excellencia e noblea que es en la cosa eternal. ✱ 3. E per assò nos, *Sènyer,* pus que contemplam en la vostra eternitat, covénse que y contemplem segons maravella de la gran noblea que entenem esser en vostra eternitat; per la qual maravella covénse que nostra contemplacio sia pregant e loant e amant vos.

4. *Oh Senyor Deus, creador perdurable en tots temps!* Pus que vos sots eternal, covénse que nos ab totes forses nos esforsem en entendre la bonea e noblea qui es en cosa eternal: e assò es per tal que nos vos amem eus servescam eus loem de tot nostre poder. ✱ 5. Emperò, *Sènyer,* tant es alta e excellent cosa vostra sancta eternitat,

---

1. B, tot embarbesclat: P, *totus stupefactus.*

Digitized by Google

que nostre enteniment no puría compendre ne atènyer la gran bonea que vos avets, per so car sots eternal. E assò, *Sènyer*, es per so car nostre enteniment ha comensament, e la vostra eternitat es sens comensament: per que nos no avem poder que contemplem en la vostra eternitat segons la sua gran noblea; ans covê que y contemplem segons la poquea de nostre enteniment. ✠ 6. Emperò con nos nos guabem [1] que contemplarem en la vostra beneyta eternitat de tota nostra forsa, per tot assò nos no contemplam en ella de tot nostre poder; e assò es, *Sènyer*, per so car les coses temporals nos hi contrasten; per que nos, *Sènyer*, vos pregam que vos nos ajudets delles.

7. *Ab Sènyer Deus, qui defenets los vostres bons amics de lurs mortals enemics!* Vos sabets que poca de differencia e poc despay e póc terme ha, enfre lesser de la cosa qui ha comensament e la privacio daquella; car pus que la cosa ha comensament, no es digna per sí metexa ques sostenga en esser. E doncs, *Sènyer*, maravellosament es gran la differencia qui es enfre vostra eternitat e privacio, [2] pus que vostra eternitat es sens comensament. ✠ 8. *Senyor nostre!* Vos sabets que la cosa qui ha comensament, que son comensament li significa pobretat e viltat, per lo qual no ha dignitat desser infinit ni eternal, ni que sia en esser per sí metex. E doncs, *Sènyer*, con la vostra eternitat no aja comensament, molt es gran la vertut e la noblea qui es significada en ella. ✠ 9. *Oh Senyor nostre!* Totes les coses qui han comensament, per fina forsa se covê que sien esdevengudes [3] e que sien forsades e jutjades. E doncs, *Sènyer*, con vostra eternitat sia sens comensament, ¿qui es que fos enans della, ni qui es qui sia forsant ni jutjant ella? Assò, *Sènyer*, es impossíbol, que nulla cosa sia sobre ella.

10. *Sènyer Deus, qui avidats* [4] *a aquells quius volets e mortificats quius volets!* Con la vostra eternitat sia sens

1. B, nos gabam: M, *cum jactamus nos.*—2. A,C, e enfre privacio.—
3. P, *deveniunt in esse per aliud et non per se.*—4. M, *qui vivificas.*

Digitized by Google

comensament, e con nos comensam a amar e servir e loar ella, placiaus que en lo nostre enteniment ni en la nostra pensa no sia altra amor, de dia ni de nit, si no la vostra. ✠ 11. Pus tant es, *Sènyer,* que la vostra essencia es sens comensament, leujera cosa es a vos que en mon cor posets tan gran amor, que en ell no pusca esser altra amor ni laor si no la vostra. ✠ 12. Car aital amor, *Sènyer,* es mester al vostre servu, per tal que sia tan diligent en servir e en amar vos, que altra amor no pusca caber en ell si no la vostra.

13. *Oh Senyor de gloria, qui sots tot poderós!* Lo cor qui vol esser vensut e defallent en atènyer vos, cogit en la durabletat de vostra beneita eternitat, ✠ 14. Si son, *Sènyer,* boques qui parlen volenteres,[1] venguen parlar la gran noblea de la vostra eternitat; car aquí defallirán a loar la alta noblea de vostra eternitat: tant elles no dirán laors della. ✠ 15. *Ah Sènyer Deus!* Si son ulls qui vullen molt veer, venguen ara e vegen que totes les coses defallen a dar laor e a fer honor a la vostra eternitat, segons ques cové.

16. *Ah Sènyer Deus!* Injuriosa cosa par, que cosa qui ha comensament gos contemplar en aquella qui es sens comensament: com par injuriosa cosa e leja que hom vestit de vils draps e de rots e de sutzes, que siga de costa al noble rey.[2] ✠ 17. *Sènyer Deus!* Moltes de vegades sesdevé que los homens vils e pobres injuriats entren davant los reys; e los reys per lur gran humilitat humilíen se tant a ells, que escolten lurs paraules e exoexen lurs precs, e fan a aquells fer satisfaccio de lurs injuries. E doncs, *Sènyer,* vos qui sots Rey dels reys e Senyor dels senyors, humiliassets vos al vostre servu, si bé ses hom pobre e mesquí, e plagués vos que escoltassets ell, e quel

1. B,C, volenters: M, *quæ libenter loquantur.*—2. P, *quod vilissimus homo indutus vestibus sordidis et incultis audeat sedere iuxta regem ornatum suis regalibus vestimentis.*

Digitized by Google

exoissets, adoncs com aora e contempla en vos. ✠ 18. *Ab Sènyer Deus!* Si bé lo vostre servu es vil e mesquí e pobre a esser digne de contemplar en vos; per tot assò, si bé ell contempla en vos, no nou re a vos sa viltat ni sos pecats,[1] per so car vos sots senyor seu e ell es servu vostre. E doncs *Sènyer,* no li vedets lo bon saber que ell ha[2] en contemplar vos.

19. *Oh Sènyer Deus, qui sots just en lo vostre esser e en lesser de les coses creades!* Adoncs con jo parle ab vos e contemple en vos, no es nulla paor que jo aja de mos enemics; enans, *Sènyer,* reprenc aquells de lurs falliments. ✠ 20. Car tot adés dic, *Sènyer,* a mon cor, lo qual es major enemic meu: «¿On tes venguda aquesta falsía ni aquesta traicio,[3] que tu as cogitat més en estes coses fenides que en la eternitat divina, la qual es sens comensament?» 21. ✠ E si lo meu cor me respon em diu que tota la falsía e la traicio es venguda dell, per so car ell es la rayll on vé la falsía e la traicio en mí; respondréli, *Sènyer,* e dirli he que ell clam mercè a vos, que vos tragats aquella rayll dell, tro que en ell no sia altra amor si no la vostra.

22. *Ab Sènyer Deus, qui als vostres feels denunciats la benabuirada gloria eternal!* Vos sots, *Sènyer,* lo primer bé de mon esser; e la primera cosa qui amá e endressá mon esser, sots vos; per so car vos li donás esser el endressás en via vera: e la primera cosa, *Sènyer,* en que jo erré, ni la primera cosa que oblidé fos vos. ✠ 23. E per so, *Sènyer,* covénse que a vos sia atribuida primerament tota granea e tota gloria e tota gracia e tota bonea; e a mi, tot defalliment e tota injuria e tota traicio e tota vanitat. ✠ 24. On jo us clam mercè, *Sènyer,* que si lo meu comensament ha estat en falsíes e traicions e desconexensa en vés vos, la mia fi sia en veritat e leyaltat, conexent vos.[4]

---

1. M, *ejus vilitas et peccata nihil nocent tibi.*—2. M, *bonum saporem quem habet.*—3. A,C, tracio.—4. B, que la mia fi sia en amar e loar e beneyr e servir vos.

Digitized by Google

25. *Sènyer Deus!* Enaxí com la bestia fermada no pot atènyer si no aitant con lo liam li basta,[1] lo meu enteniment no pot atènyer si no aitant con li es dat que atènyer pusca. On segons assò, lo meu enteniment nos cové que atenya so qui es sens comensament. ✱ 26. Car no es natural cosa que les coses fenides avents comensament, que comprenguen la cosa infinida sens comensament. On, *Sènyer,* si mon cor no pot contemplar en vos segons ques covenría a la vostra noblea, precvos quel ajats escusat, per raó de son poc poder e de sa mesquinea. ✱ 27. On jo, *Sènyer,* dic a mon cor, si ell no pot contemplar en la essencia divina, segons la gran granea vostra, no so preu,[2] per so car ell no es daquell poder que pusca ne deja contemplar en vos, segons que a vos tanyería.

28. *Ah Sènyer Deus!* Laors e gracies a vos, qui avets feta a nos tanta de gracia, que de les coses sentides som pervenguts a les entellectuitats, en so que avem entesa vostra eternitat esser sens fi. ✱ 29. On, laor e gloria e benediccio sia a vos, *Sènyer,* car vos ha plagut quel vostre servu aja levada sa amor de les coses fenides comensades, e la aja posada en la vostra eternitat, la qual es sens comensament e sens fi. ✱ 30. *Ah Sènyer Deus!* Placiaus que enaxí com jo son estat comensament de mos mals e de mos peccats, que vos siats huymés comensament e fi de mon bé, tro que en ma esperansa ni en mon cor no sia altra cosa si no vos, qui sots mon senyor e mon Deu.

1. M, *nisi id tantum ad quod ligamen illi sufficit.*—2. M, *hoc non curet.*

Digitized by Google

¶ CAP. 7. *Com la eternitat divina es sens fi.*

AH *Deus amat, bonrat, desijat en tots temps!* Per so con la vostra beneita essencia es sens fi, es significat a nos que ella es digna de esser perdurable; car la cosa pus que es sens fi,[1] nos cové que caia en aquella nulla corrupcio. ✠ 2. E en la cosa qui ha fi es, *Sènyer,* significat en aquella, que deu aver corrupcio; car tot so qui ha fi, segons natura, deuría aver corrupcio. ✠ 3. On con vos, *Sènyer,* siats sens fi e nos siam fenits, es raó que servescam vos, e que sopleguem a vos, e que siam molt diligents en aquelles coses que vos avets manades a nos.

4. *Sènyer ver Deus, qui adoctrinats los vostres servus!* Con vos siats sens comensament, ¿qual es aquella cosa qui a vos pogués donar fi? E si es neguna, venga e mostrese a nos. ✠ 5. Neguna cosa, *Sènyer,* nos pot mostrar a nos, que a vos pogués donar fi: e assò es, *Sènyer,* per so car no es en esser cosa qui a vos pogués donar fi.[2] ✠ 6. *Ah Sènyer!* ¿qual cosa poría vedar a vos que vos no li donassets fi, pus que totes coses fora vos son dins dos termens, los quals son comensament e fi? Nos, *Sènyer,* confessam e atorgam que vos sots aquell que a totes coses podets dar fi, axí com lur podets aver dat comensament.

7. *Oh Senyor aut, maravellós, sobre tots senyors noble!* Adoncs com nos cogitam en la vostra eternitat e consideram aquella esser sens fi, espanse en nostre enteniment maravella, en so quens par maravellosa cosa nulla cosa esser en esser, sens que no aja fi. ✠ 8. E la maravella que cau

1. M, *nam postquam res est sinè fine.*—2. M, *quod tibi potuerit dare principium:* P, *eo quod tua eternitas est incorruptibilis.*

Digitized by Google

en nostre enteniment, no hi cau, *Sènyer*, de part de defalliment vostre, ans hi cau de part lo nostre: car tant es poc lo nostre enteniment, que per fina forsa se ha a maravellar [1] con cogita en tan gran essencia e tan nobla com la vostra: e assò es per so car les coses poques e mesquines [2] se maravellen de les coses autes e nobles. ✠ 9. *Sènyer Deus!* Con nos siam maravellats con vos no ajats fi, molt més nos deuríem maravellar si fi avíets; car impossíbol cosa es que cosa que no aja comensament pusca aver fi.

10. *Senyor qui avets edificat e bastit lo mon!* Loat siats vos, qui avets creats nos en manera que siam perdurables; car assò avets fet, per tal que nos sapiam e conegam durablement que la vostra essencia es sens fi. ✠ 11. E per assò, *Sènyer*, som nos encarregats e ubligats [3] a honrar e a amar vos; pus que per conèxer vos esser sens fi, es dat a nos esser qui no aurá fi. ✠ 12. *Ab Sènyer on es tota dretura e tota veritat!* Tan gran es la benahuiransa qui es en aquells qui durarán sens fi en gloria, e tan gran es lo mal dels mesquins qui sofirents infernals penes durarán sens fi! per que jous clam mercè queus placia que jo sia dels benahuirats.

13. *Vos, Sènyer, qui esponets e esplanats la Sancta Escriptura a quius volets!* Nos bé porem durar a conèxer vos sens fi, [4] pus que vos sostengats nos. Mas ¿qui es qui aja tant durat, que aja conegut eternalment que vos no ajats comensament? No es, *Sènyer*, negú. ✠ 14. E assò es, *Sènyer*, per so car pus totes coses han comensament si no vos, [5] no es nulla cosa qui aja durat eternalment, per que pusca aver vist que vos siats sens comensament. ✠ 15. On, laor e gloria e benediccio sia a vos, *Sènyer Deus:* car no es negú

1. A,C, sa a maravellar: P, *quod necessarium est ipsum admirari.*—2. M, *et hoc est ideo quia res parvæ et miseræ.*—3. M, *nos sumus adstricti et obligati.*—4. A, senes fi.—5. P, *Et hoc est, Domine, quia postquam omnia preter te habent principium.*

Digitized by Google

quius pusca aver vist durar eternalment sens comensament; e avets dat esser a nos, per tal que vejam vos esser sens fi.

16. *Oh Senyor tan poderós e tan noble que no fets gracia si no a aquells quius volets!* Pus que vos sots poderós en tots temps, prec vos, *Sènyer*, que la contemplacio que avets posada en mon cor, que no lam levets;[1] car si ho faíets, contemplaría ma anima en les coses vils e fenides, e enlegeir sia en aquelles. ☙ 17. *Ah Sènyer Deus!* Con les coses fenides temptarán la mia anima, prec vos quem fassats remembrar en la vostra eternitat; car qui remembra aquella, totes coses fenides deu gitar de sa pensa. ☙ 18. E si vos, *Sènyer*, me fets tanta de gracia que tota hora que la mia anima volrá contemplar en les coses fenides que li fassats remembrar la vostra infinitat e eternitat, jom poré guabar que vos no avets oblidat mi;[2] ans son daquells a qui vos avets dat loc, davant la vostra beneyta presencia.

19. Vos, *Sènyer*, qui sots esperansa e ajuda dels justs: pus vos mavets creat per durar, prec vos quem guardets que no sia tan negligent com he estat: car axí con hom qui es fora son seny he estat, per so car he ublidat vos, qui sots mon Creador e mon Deu. ☙ 20. *Ah Sènyer!* Si null hom se vol maravellar, maravellse daquells qui son negligents e pererosos en amar e servir e honrar vos; e nos maravell de vos, per so car sots sens fi; car propria cosa es a vostra essencia que no aja fi. ☙ 21. *Ah Sènyer Deus!* Aquells quis maravellen de vos, en so que sots cosa no avent fi, ¿per que nos maravellen de lurs pares, los quals saben a ells comensament e no saben la fi daquells? Car pus leugera cosa es saber fi a la cosa qui ha comensament, que no es saber fi en la cosa a qui[3] no es sabut comensament.

22. *Sènyer Deus, qui exoits los peccadors en lurs cuites!* Per so car poc temps ha enfre lo comensament e la fi de

1. M, *ne auferas à meo corde contemplationem quam in illo posuisti.*— 2. M, *ego potero gloriari quod mei non sis oblitus.*—3. C, en la cosa en qui.

Digitized by Google

la cosa qui ha comensament e fi, no es impossíbol cosa a saber la fi de la cosa qui ha comensament. ✠ 23. Mas si eren tants cors com son grans darena ni gotes daygua ni atomus en laer, no puríen encara entendre fi en la cosa qui no ha comensament. E assò, *Sènyer,* es car tots ells seríen compreses enfre comensament e fi, en compte;[1] mas no es axí de vos, car no sots comprès per compte ni per comensament ni fi. ✠ 24. *Ab Sènyer!* Per so com vos mavets girada ma cara a vos, e tota ma confiansa avets posada en vos, es raó, *Sènyer,* que jo lou vos eus beneesca, plorant, soplegant vos, e confiant en la granea de la auta vostra eternitat.

25. *Ab Sènyer Deus, vos qui sots confermament e esperansa daquells qui demanen misericordia!* Loat e amat siats vos: car per amor de vos, pus tant valets, tota amor e tot honrament e tot desig e tot remembrament deliré en mon cor, si no el vostre; per so car totes coses, si no vos, han comensament.[2] ✠ 26. Car si jo no delía en mon cor e en ma amor les coses qui han comensament e fi, elles, *Sènyer,* deliríen mi, per so car elles han fi. On, jous prec que vos majudets com jo les pusca delir enans, en mon cor, que elles delesquen mi de la vostra amor. ✠ 27. *Sènyer Deus!* Pus mon comensament he aút en peccat, ma fi sia en vostre servici, pregant, obedient e amant vos.

28. *Ob Senyor forts sobre totes forces!* E tan gran benanansa aurán aquells benahuirats qui serán durants en gloria ab vos; car en so que ells sabrán que vos serets durable, per tots temps alegrar san, con sabrán que ells serán durables per tots temps en gloria. Emperò, *Sènyer,* vijarès mes que si tant es que jo entre en la vostra gloria, que més deja alegrarmi e gloriejar de la vostra gloria que de la mia.' ✠ 29. *Ab Sènyer!* Tan gran pena aurán aquells qui serán en infern; car per so con ells sabrán que lo vostre

1. M, *comprebensa in numero inter principium et finem.*—2. B, per so car qui no vé de part de vos ha comensament e fi.

Digitized by Google

esser no aurá fi, sabrán que lur pena durará sens fí. Emperò, *Sènyer,* si tant ses que jo hi sia, vijarès mes[1] que si jo vos hi podía amar, que major fos la gloria que jo auría de la vostra eternitat e de la vostra bonea, que no sería la pena que sostendría. ✠ 30. *Ah Senyor eternal sens nulla fi!* Pus que vos sots lo nostre durament,[2] a vos sia laor e vertut e gracia e benediccio, per so car vos, *Sènyer,* avets ajudat al vostre servu en lo comensament e en la fi daquesta distinccio, qui es esplegada[3] a honor e a laor de vos, qui sots nostre Senyor Deu.

1. M, *si contigeret quod ego ibi essem, videtur mibi.*—2. P, *Deus alpha et o, sine principio et sine fine: postquam tu es nostra duratio.*—3. A,B, que es plegada.

Digitized by Google

De la IVª distinccio: de Unitat de la essencia divina.

¶ CAP. 8. *Com un Deus es en esser tan solament.*

AH *Deus Sènyer, qui ajudats e socorrets a les cuites!* Propria cosa es al vostre beneyt esser que tots los altres essers capien en vos. E aquesta proprietat es a vos significada per la singularitat del vostre beneyt esser. ✱ 2. Car no es nulla cosa en esser qui aja dignitat ne proprietat de esser Deu, *Sènyer,* si no vos tan solament; car totes coses priven daver proprietat divina si no vos. ✱ 3. *Ah Senyèr!* Tant es nobla cosa vostra essencia divina, que neguna cosa no ha poder per lo qual pusca esser Deu, ni no ha vertut ni gracia de esser natura divina; ni no es cosa semblant a vos qui aja saviea dordonar les coses qui pertanyen a ordonar a essencia divina: e per assò sots vos un Deu, e no es altre Deu si no vos; car vos sots aquell on es tot cumpliment, e les altres coses son totes defallents en dignitat e noblea.

4. *Sènyer ver Deus, humil e poderós!* Pus que vos sots tan bo e tan acabat de totes bonees, no es necessaria cosa que altre Deu sia en esser, ab vos ensems.[1] Car posem, *Sènyer,* que fossen molts deus en esser,[2] e que aquells

1. M, *tecum insimul.*—2. P, *quia possito quod multi dii essent.*

Digitized by Google

aguessen tot acabament; ja tanta de bonea no auríen, que ells poguessen fer més coses que aquelles que vos avets fetes. Doncs no puríen aver vertut ni honrament sobre vos. ✠ 5. E per assò no es necessitat que sien altres deus en esser si no vos: e es bastant cosa, *Sènyer*, la vostra unitat e singularitat a totes coses. ✠ 6. E doncs, *Sènyer*, bé fort han errat aquells qui desijaren que molts deus fossen en esser, e aquells qui avíen creensa que més de un Deu fos en esser; car pus vos sots tam bo e tan cumplit, certes, *Sènyer*, gran viltat e gran defalliment es en aquells qui han esguart si no a un Deu tan solament.[1]

7. *Ah Sènyer Deus!* A vos gracies e laors, con avets dada gracia a nos, que entenem e sabem vos esser tot sol en esser divinal: car tot so que ymaginam e cogitam en nostre cor, trobam que ha defalliment en sí, de vos enfora. ✠ 8. A la vostra noblea e granea, *Sènyer Deus*, sia laor e gloria, per so car nos no sentim ni sabem que altre seggle sia en esser si no aquest;[2] car lo nostre enteniment no ateny ni troba que altre seggle sia, si no aquest. On, per aquest seggle es significat a nos que no es altre Deu en esser qui sia Deu de altre seggle. ✠ 9. *Ah Sènyer Deus!* Beneyt siats vos, car per so com nosaltres nons sentim esser servus daltres Deus si no de vos tan solament, es cuvinent cosa que amem e remembrem e loem e servescam un senyor, un creador, un Deu tan solament.

10. *Ah Sènyer honrat, ple de pietat e de tota misericordia!* Jo son aquell fals culpable qui vos he injuriat e ublidat e he girada ma cara a altres coses: la qual culpa es en mi, per so car he lexades vostres obres per altres. ✠ 11. E doncs, *Sènyer*, bé son vils e ávols estades mes obres, en so que vos sots un sol Deu al qual tany tota laor e tota amor e tota senyoría; e jo he com a foll amades e loades e temudes moltes coses a les quals no tany amor ni laor ni

1. M, *qui habent respectum nisi erga unum Deum tantùm.*—2. P, *cum alius mundus non sit in esse nisi iste solus.*

Digitized by Google

temor. ✠ 12. On, certes, *Sényer,* con jo sia estat tan desconexent envés vos, es raó que huymés que confés e atorc e servesca a un Deu, a un senyor[1] tan solament.

13. *Ah Sènyer Deus, qui los vostres servus fets estar enamorats!* Per so car vostra essencia es una en deitat, e altra deitat no es en esser si no la vostra, sots vos, *Sènyer,* tot vertuós e tot noble e tot acabat: e pus vos sots axí bo en totes bonees, placiaus que no oblidets nosaltres, qui avem a viure en vostra essencia.[2] E vullats, *Sènyer,* que la nostra cura no sia en altra cosa si no en servir vos. ✠ 14. Bé sabets vos, *Sènyer,* que pus tant ses que no es altre Deu en esser si no vos, que no es cuvinent cosa que ajam mas un senyor, un jutje. On, loat siats vos e beneyt, *Sènyer,* qui avets posats nosaltres sots la vostra sentencia e senyoría tan solament, e no sots altra. ✠ 15. On, con vos, *Sènyer,* siats un Deu, un senyor de tot quant es, e nulla cosa no sia par de vos ni egual, covén se que tot lo bé daquest mon atribuescam a vos, car propria cosa es a bé, que no sia en esser si no per obra divina. On, com no sia si no un Deu e bé no pusca venir si no de Deu, per assò, *Sènyer,* covê que tot lo bé sia conegut a vos.

16. *Ah santa Unitat divina!* E con gran maravella es de mi, qui he amats e honrats molts deus, jassía que no sia mas un Deu en esser! Car jo he amats e servits molts deus, en so que he amades moltes coses ab amor la qual no pertany si no a amar Deu. ✠ 17. Car jo, *Sènyer,* he amades persones, moltes de vegades, tant, que nit ni dia no era altra cosa en mon cor si no en amar aquelles. On, per gran fullía, *Sènyer,* prenía aquelles coses que amava axí com deus,[3] en so que les amava segons la manera on vos devets esser amat. ✠ 18. On, aquesta es gran peguea e oradura estada, que jo, *Sènyer,* aja amades moltes coses com a Deu, e que en tot lo mon no sia mas un Deu. Car

1. A,C, a .j. Deu, a .j. senyor.—2. B, en vostra bonea.—3. M, *tanquam si essent Deus.*

Digitized by Google

part tota fullía e oradura es,[1] *Sènyer*, amar nulla cosa de tan gran amor com vos covè que siats amat.

19. *Ab Senyor gloriós e maravellós!* E con gran peguea e oradura es estada la mia! Car si tant se fos, *Sènyer*, que fos altre Deu, leugerament agra partida ma amor de vos, e lagra posada en aquell. On, loat siats vos, *Sènyer*, car tot aquest falliment conec que caegra en mi, per so car lo meu cor se mou moltes de vegades de vos, e va amar les coses vils e vanes e fenides; jassía que jo sapia que aquelles no sien daquella noblea que es la vostra deitat. ✠ 20. *Ab Sènyer Deus!* ¿E que pot esser que en mon cor trop tantes amors e tants remembraments e tants desigs, jassía que no sia en esser si no un Deu tan solament? Car, *Sènyer*, pus que no es en esser si no un Deu, bastarmhía que en mon cor[2] no agués si no una amor, una cogitacio, un desig e un remembrament de un Deu. ✠ 21. On, jous clam mercè, *Sènyer*, que jo nom apart nim asolàs si no en vos, e que tots temps mos desigs e mos remembraments sien en les noblees e en les vertuts de la sancta unitat vostra.

22. Laor e gloria sia a vos, *Sènyer*, qui avets creats tants ángels per honrar e amar e servir un Deu, una unitat divina, un senyor tan solament: los quals amen e loen e servexen continuament de totes lurs forses la vostra beneita essencia. ✠ 23. *Sènyer Deus, noble e excellent!* Amat e agraciat siats vos, qui avets creades tantes gents, per amar e honrar e servir e loar un Deu sens par e companyó: les quals gents avets creades ab francha volentat damar e servir vos, per tal que sien dignes de gloria. ✠ 24. On, loat siats vos, *Sènyer*, com a senyor vertader e dreturer; car vos sots servit per los homens qui a vos atribuexen tot bé, e sots servit per los homens qui nous atribuexen tot bé: car los qui bé us atriboexen, vos loen; e los qui nous atriboexen,[3] vos escusen del mal.

---

1. M, *nam est ultra omnem stupiditatem et stultitiam.*—2. P, *bene esset rationabile quod in corde meo.*—3. B, e los qui nol vos atribuexen.

Digitized by Google

25. *Ah Senyor aut e noble!* E con gran confusio es en los peccadors infernats, los quals aurán creeguts en est mon molts deus! Car adoncs con son morts, saben que no es mas un Deu en esser, e conexen que la lur pena es sens fi, per so car aurán creeguts molts deus. ✠ 26. On, loat siats vos, *Sènyer,* car molt será cuvinent cosa que un Deu los do turment infinit, per so car lur amor e lur desig e lur esperansa es estada en molts deus. ✠ 27. *Ah Senyor meu e Deu meu!* Prec vos que vos me guardets em defenats de la lur companyía en lautre seggle; jassía, *Sènyer,* que jo sia en est seggle axí peccador com ells: car molt es mal loc aquell en lo qual vos vos amagats ens vedats que no siats amat.

28. *Ah Sènyer Deus!* Pus que no es altre Deu si no vos, vos tan solament vull amar e honrar e servir. E encara, *Sènyer,* con jo sapia que a vos no son nulles coses amagades, gir a vos e present ma anima e mon cors. ✠ 29. Emperò, *Sènyer,* aquesta oferta que jous fas, es dom fals e traydor e ple de tot engan: car jo son aquell, *Sènyer,* qui son tan culpable a vos, que si tant se fos ques pogués fer que jo pogués posar mi en la dignitat en que vos sots, jo son aquell qui nagra vos delit, e agra hi mi posat; car jo son aquell qui he més amat mon esser quel vostre. ✠ 30. On, con jo sia axí culpable e desconexent en vés vos,[1] sería raó, *Sènyer,* que vos solvessets sobtosament totes penes en mi aturmentar, axí com pluja rebea[2] qui devalla del cel sobtosament. Car de totes penes es digne, *Sènyer,* aquell qui ama més son esser que aquell[3] de son Deu.

1. B, en ver vos.—2. M, *sicut repentina pluvia.*—3. B, que no aquell.

Digitized by Google

¶ CAP. 9. *Com la essencia divina es una substancia tan solament.*

OH *Deus un, al qual no es trobat companyó ni par!* Vos, *Sènyer,* no sots dues substancies ni tres ni més de tres; ans sots una substancia tan solament; la qual es simpla e no composta, la qual nos conjuny nis desjuny en sí metexa. ❧ 2. E assò metex es, *Sènyer,* de la vostra vida; car aquella no es dues vides ni es més de dues vides; ans es una vida tan solament: car tota vostra unitat es viva e tota es amable e savia e gloriosa. ❧ 3. Assò metex es, *Sènyer,* de la vostra beneyta amor: car la amor qui es vos,[1] una es, e no dues ni més de dues: e assò es, *Sènyer,* per so car tot so que vos sots, es amor amant sa essencia metexa.

4. *Ah Sènyer Deus, qui guaardonats los homens qui per amor de vos treballen!* Loat sia lo vostre poder gran, car aquell, *Sènyer,* un ẹs en la vostra substancia; car en la vostra essencia no ha sino un poder tan solament. ❧ 5. En vostra beneyta substancia, *Sènyer Deus,* no ha mas una saviea tan solament, per so car tota vostra unitat es scient tota vostra deitat. ❧ 6. En vostra beneyta substancia, *Sènyer,* no ha mas una volentat tan solament; car tot so que vos volets esser, sots; e tot so que vos avets creat, ha plagut crear a vostra beneyta volentat.

7. *Oh vos, Rey de gloria, qui guardats e salvats los vostres servus de mal!* En la vostra substancia no ha mas una eternitat tan solament, per so car no ha en ella nulla cosa enans daltra, ni res denantat ni aderreriat.[2] ❧ 8. Loada sia,

1. B, qui es a vos: M, *qui est in te.*—2. P, *non est aliquid anterius nec posterius.*

Digitized by Google

Sènyer, la vostra nobla essencia, car en ella no ha nulla cosa pus vertuosa ni pus nobla que autra: e assò es, *Sènyer,* per so car tot so qui es en ella es infinit, sens null terme. ✠ 9. Tota la vostra substancia, *Sènyer,* es vertuosa: beneyta sia ella! e en ella no ha nulla cosa defallent, per so car vos sots tota acabada vertut.

10. Con la vostra sancta essencia, *Sènyer Deus,* sia una en natura, gran laor e honrament deuríen fer a aquella; car la vostra substancia nos juny ab autra natura ni es dejunta dautra natura; ans tota ora es una en sa natura. ✠ 11. Car tant sots vos, *Sènyer,* dalta natura e de gloriosa, que nulla autra substancia no ha vostra par natura;[1] car tota vostra substancia es natura divina, e nulla autra cosa no ha natura divina si no la vostra substancia tan solament. ✠ 12. A la vostra sancta Unitat, *Sènyer,* sia feta reverencia e laor, car aquella es unio vera sens null ajustament daltra cosa; e no es nulla substancia tam bé una en sí metexa com la vostra; car molt mills es vostra unio una unitat, que no es nulla altra cosa.

13. Vertaderament, *Sènyer Deus,* es vostra substancia una en simplicitat, car aquella fo enans en esser que temps ni loc fossen en esser: e per so, *Sènyer,* con fo enans, es impossíbol cosa que ella sia substancia composta; car, pus loc ni temps no fos, ja cosa composta no fora en esser. ✠ 14. Molt es, *Sènyer,* la vostra substancia simpla en unitat; car la substancia creada no es egual de la vostra natura en simplicitat, car la vostra no entra en composicio ni reeb corrupcio; e faho[2] cascuna elemental substancia, per simpla que sia. ✠ 15. Aitan gran maravella es, *Sènyer,* la unitat de vostra substancia! car null cor no la puría compendre, ni nulla boca nou puría dir, ni orelles nou puríen oyr, la vera unitat qui es en vostra essencia.

16. *Oh vos, Senyor ferm, forts sobre totes forses!* Pus tant es gran la unio e la singularitat qui es en vos, ben gran raó

1. M, *tuæ naturæ æqualem.*—2. M, *et hoc facit.*

Digitized by Google

avem queus amem eus loem eus servescam. ✠ 17. Encara, *Sènyer*, es covinent cosa a nos que un Deu confessem esser en una unitat, e un Deu cregam e un Deu entenam, sens tot companyó. ✠ 18. On per assò, *Sènyer*, lo vostre servu davant lo vostre beneyt altar confessa un Deu tan solament, una substancia; e nega dos Deus esser, ni dues substancies divines esser.

19. *Ab franc Senyor on es tot acabament!* Amat e honrat siats vos: car enaxí com vos sots un Deu, una substancia divina, enaxí devem aver amor e esperansa en una essencia divina. ✠ 20. Pus vos, *Sènyer*, sots un en essencia, ¿qui es qui deja tembre si no un, ni de qual sentencia deu hom aver paor si no duna? Car tembre alcuna cosa si no vos, temor es debades. ✠ 21. *Ab Sènyer Deus!* Beneyt siats: car enaxí com es propria cosa a la vostra substancia unitat, axí es a vos propria cosa que no avets en ublit aquells qui en vos se confien; car pus vos sots vertaderament un, no ha en vos cosa quius contrastás a aver mercè daquells qui laus demanen.

22. Pobra es, *Sènyer*, e mesquina la unio de la nostra substancia corporal, car aquella se departex per la pols en atomus. Mas la vostra unio, *Sènyer*, molt es gran e maravellosa; car aquella tan fermament es una, que per null temps no puría esser en ella altra cosa per que ella no fos una. ✠ 23. Si la mia substancia composta, *Sènyer*, es mesquina e frévol e defallent per totes maneres, loat siats vos e beneyt, en so que no es nulla frevoltat en vos, daquelles qui son en mi. ✠ 24. E doncs, *Sènyer*, pus la vostra unitat es tan forts e tan nobla, e la mia tan vil e tan mesquina, a vos sia coneguda gloria e laor e benediccio e senyoría; e a mi tota frevoltat e tota mesquinea, com a home vil[1] e de poca valor e de pobre poder.

25. *Pare Senyor!* Obs es a nos, qui som homens de dues cares, plens de falcíes e dengans, quens guardem de

1. A, con a hom vil.

vos; car vos sots tan fort en unitat, que la vostra volentat nos muda ni la vostra sentencia nos camía.[1] ❦ 26. *Ah Sènyer Deus!* ¿E ques farán los homens de leugers enteniments, ne aquells qui de vertuts van en vicis e de vicis en vertuts? car ja dementre que ells sien axí dobles, no serán en presencia de la vostra gloria ni de la vostra unitat. ❦ 27. ¿Ques farán, *Sènyer*, los mesquins infeels qui creen contra veritat? Tots aquells sapien que ja ab falsa creensa no pervendrán a la gracia de vostra beneyta essencia.

28. Jassía, *Sènyer Deus*, que vos siats una substancia tan solament, per tot assò no roman que nos no deyam atribuir a vos moltes vertuts e que no deyam dir de vos moltes noblees; car moltes vertuts ha en vos, *Sènyer*, e molt bé pot esser dit e entès de vos. ❦ 29. Pus vos, *Sènyer Deus*, sots una essencia de la qual deu esser dita molta laor, covénse que jo atenresca mon cor, e que enderroc lagremes de mos ulls, e quem ajonoll e que leu mos ulls e mes mans en vés lo cel ab vera contriccio, e que obra ma boca e que diga: ❦ 30. ¡Gloria e laor e reverencia e honor sia a vos, *Sènyer Deus*, lo qual sots una substancia divina!

¶ Cap. 10. *Com lo mon no es creat ni fet si no per un creador tan solament.*

AH *Deus, Senyor gran, maravellós!* Loat e beneyt siats vos, en so que nos no avem altre Creador si no vos tan solament; car enans quel mon fos en esser, no era en esser nulla cosa si no vos. ❦ 2. A vos, *Sènyer Deus*, sia donada laor e gloria per tots temps;

1. La versió llatina de P discrepa molt del text original, desd'aquí fins al acabament del capítol.

Digitized by Google

car vos tan solament sots un ordonador, un formador; car nulla cosa no es poderosa dordonar lo mon si no vos; car nulla cosa no pot esser amagada a vos. ✱ 3. Amor e plaer e gloria e vertut sia coneguda en vos, *Sènyer Deus;* car vos tan solament sots un recreador nostre; car altra cosa de vos enfora, *Sènyer,* no fora digna de esser recreador si no vos.

4. *Ab franc Rey, on es tota franquea e tota caritat!* Beneyt siats vos, car no es altre benfactor si no vos; car vos avidats tots los homens e totes les besties e totes les aus e tots los vegetables. Car ¿qui es, *Sènyer,* qui do la pluja nil ros si no vos?[1] ne qui es qui fassa florir ni granar, *Sènyer,* si no vos? ✱ 5. *Humil Senyor, ple de tota pietat e de tot ensenyament!* Beneyt siats vos, car vos tan solament sots aquell qui perdonats e delits nostres peccats; car no es, *Sènyer,* altre perdonador ni ajudador nostre si no vos. ✱ 6. *Ab Sènyer Deus!* E tan gran noblea e bonea es la vostra: car vos sots aquell don nex e diriva tota gracia, e altre no es digne de esser donador de gracia si no vos, per so car nulla cosa no ha poder ni dignidat de donar res si no vos.

7. *Sènyer gran, forts, sobre totes autèes excellent, e bonrat sobre tots bonraments!* Amat e grait siats vos, *Sènyer,* per so car vos tot sol sots aquell qui ha poder de vivificar los homens. Car, ¿qui es qui pusca ajustar los atomus escampats nils ossos desjunts, ne qui pot tornar les animes en los corses si no vos? ✱ 8. A la vostra santa Unitat, *Sènyer Deus,* sia feta reverencia e honor e amor: car vos tot sols sots jutje dels justs e dels peccadors; car no es altra cosa que pogués hom guardonar en gloria o en pena si no vos: ni no es qui sapia tam bé veritat de les vostres obres con vos. ✱ 9. Oyt e sabut es, *Sènyer Deus,* que en tot lo mon no ha altre qui sia nostre salvador si no vos; car no es negú qui sia digne de donar tan gran do com parays si no vos; per so com parays no es daltre si no de vos. On

1. M, *qui det pluviam vel rorem nisi tu?*

Digitized by Google

loat siats vos, *Sènyer,* qui sots poderós de dar tan aut do e tan noble.

10. ¿On es pietat ni mercè, *Sènyer Deus,* si no en vos? Car vos sots tan solament aquell qui es misericordiós; car lo gran bé que vos, *Sènyer,* avets posat en nos, no pot esser vengut si no de la vostra gran misericordia, beneyta sia ella! ✠ 11. *Ab Sènyer Deus!* E tan gran raó avem de vos a amar e loar e servir; car en tot lo mon no ha altre qui glorieg los justs en gloria si no vos; per so car gloria no pot estar ni venir en nos si no de vos, car en vos tan solament es hom gloriejat. ✠ 12. *Rey amorós, vertader Senyor de tots los regnats!* Beneyt siats vos, car vos tot sol sots senyor nostre, e no es altre senyor si no vos; car null altre no es qui sia digne de esser senyor si no vos. E assò es, *Sènyer,* per so car totes coses son esdevengudes e comensades de vos e per vos.

13. Ma anima e mon cors vos do, *Sènyer Deus,* e us ofir; e si més avía més vos daría; car en est mon no ha negun faedor si no vos; e per assò covénse que nos no amem nulla altra cosa si no vos. ✠ 14. Fullía e oradura es, *Sènyer Deus,* qui altra cosa ama ni servex ni honra si no vos; car vos tot sol sots aquell qui nos guardats e quins amats. E doncs, ¿que será del vostre servu, qui tantes altres coses ha amades? ✠ 15. *Ab Sènyer Deus!* Gracies e mercès vos ha[1] lo vostre servu, por so car vos ha plagut que ell aja major paor del vostre juhii[2] tan solament, que de cells de les gents escarnents per les plasses: dels quals jo avía major paor de lur jutjament que del vostre.[3]

16. *Ab Sènyer ver Deus, qui esguardats en vés les vostres creatures ab ulls de misericordia!* Beneyt siats vos, car no es altre perdonador de peccats si no vos; car peccat nol fa hom en vers altre si no en vés vos:[4] jassía que jo aja demanat perdó a les gents, a les quals no era dat de per-

1. M, *agit tibi.*—2. B, judici.—3. M, *de quorum judicio antea habebat majorem pavorem quàm de tuo.*—4. B, de vés altre si no de vés vos.

Digitized by Google

donar si no en esguart vostre e per procurament vostre. ✠ 17. En vos, *Sènyer Deus,* es tot bé e tot compliment, sens defalliment negú; per que no es digna cosa que sia loat ni servit ni amat si no un senyor, lo qual es subirana bonea. Mas jo, *Sènyer,* son tan desordonat e tan vil, que moltes coses he amades e servides e loades, si bé seren mesquines e vanes. ✠ 18. Vos, *Sènyer Deus,* sabets bé que tot lo bé qui es en vos, tot deu esser conegut a vos, e vos ne devets esser grait e loat de tot. Mas jo, com a foll, lo bé que a vos devía conèxer e grair, conexía e graía a altre, en lo qual nulla dignitat no es, que deja esser donador de bé ni de posseyr bé.

19. *Ob vos, Rey de gloria, qui ordonats e endressats tot lo mon e sots esperansa nostra!* Vos tan solament sots un Deu, e en vos tan solament covè esser nostra esperansa tota e nostra confiansa; car con nosaltres nos desordonam e ns corrompem, vos tan solament sots aquell qui ns reparats e ns endressats e ns mellorats. ✠ 20. Raó e conexensa es, *Sènyer Deus,* que pus tant s es que vos per vostra excellencia sots aut e noble sobre totes creatures, e jo pus bax daltra creatura, per raó de ma mesquinea e de ma gran culpa, que autre senyor no vergony ni tema ni am,[1] si no vos. ✠ 21. *Ah Senyor humil, ple de tota simplea e de tota benignitat!* E tan gran benahuiransa sería la mia, si vos volíets que jo fos de tot en tot ubligat e comprès en amar e loar e servir vos, a tot mon poder; e en tots mos dies fos servu e servidor vostre.[2]

22. Qui vol esser ixent de tenebres ni de greus peccats, cerc vos, *Sènyer Deus;* car sempre que us aja atrobat, será luent e resplandent e denejat de tota viltat[3] e de tota sutzetat. ✠ 23. Ah, tam bon dia m sería, *Sènyer Deus,* si jo m pudía tant esforsar, que la mia pensa fos nit e dia en contemplar en vos; car aquella se purificaría e saclariría tant

1. M, *non verear nec timeam nec amem.*—2. M, *tuus servus et famulus.* —3. M, *et mundatus ab omni vilitate.*

en la vostra amistat, que aquelles coses que ara han poder de mi a temptar e a desordonar,[1] auríen adoncs poc de poder quem feessen mal. ✠ 24. En vos, *Sènyer Deus,* me confiu em assegur em conort; car vos sots senyor tan noble e tam bo, que mellor esser fa amic e privat vostre tan solament, que de nulla cosa.[2] E assò es, *Sènyer,* car molt mellor es aver companyía e amistat de un Deu, que de molts homens. E doncs, ¡plagués vos, *Sènyer,* quem preséssets per servidor, per so que en mi no agués privadea de neguna àvol companyía![3]

25. *Sènyer Deus!* Beneyt e loat siats vos, con sots tan piadós e tant ple de gracia: e pus tant valets, *Sènyer,* placiaus que tot lo meu alegre pos en vos tan solament: car pus laja posat en vos, nulla cosa nom porá confondre ni destruyr: tant seré, *Sènyer,* en vos. ✠ 26. *Ab franc Rey, sant, gloriós!* Si a vos plahía que jo nom asolassás nim alegrás ab altre si no ab vos, gran sería la amor quem faríets: car tota ora que fos en los boscatges ni en los locs agrests enfre les besties salvatges, pus que jous agués eus tengués en mon cor, vijarès me sería que fos en ciutat o en loc poblat, enfre mos amics. ✠ 27. Gracies e laors a vos, *Sènyer Deus,* quim fets remembrar com jo solía esser, en los castells e en les ciutats, companyó de les besties salvatges, desconexents, plenes de peccats; e per so car lo meu solàs e deport era ab aquelles gents bestials, jo no conexía lur salvatgía ni lur error; la qual me fets vos ara conèxer, com a senyor piadós e misericordiós que vos sots.

28. A la vostra sancta Unitat, *Sènyer Deus,* do e coman tot mi metex; e placia a vos que jo sia remembrant en la vostra misericordía; car jo, *Sènyer,* me confiu tot en

1. M, *quod illa quæ modo habent potestatem me tentandi et inordinandi.*— 2. P, *multo melius est michi te solum habere amicum et familiarem, quam infinita milia hominum.*—3. M, *ut in me non sit familiaritas ullius vilis societatis.*

Digitized by Google

vostra unitat. ✠ 29. *Ob vos, Sènyer Deus!* Pus que sots pare dels pares e senyor dels senyors, ¡fossets, *Sènyer,* per lo vostre sant plaer, metge de mes nafres! car jo no he, *Sènyer,* altre metge si no vos.[1] ✠ 30. Si tant es, *Sènyer Deus,* que no senta en ma pensa nulla autra pensa si no vos, ni en mon cor no senta amar altra cosa si no vos, conexeré, *Sènyer,* que vos aurets sanat lo vostre servu de greus nafres e de ses grans dolors.[2] E con vos sots estat en lo comensament e en la fi desta distinccio, lo vostre servu ne fa gracies e laors a vos, qui sots son Senyor Deus.

1. P, *digneris unguento tue misericordie sanare omnia vulnera mea; cum tu solus valeas me sanum reddere et ego non habeam preter te alium vulnerum meorum sanatorem.*—2. P, *quod tu curasti plenarie me à meis mortiferis vulneribus et à meis doloribus parturientibus gemitus et merores.*

Digitized by Google

De la V[a] distinccio: de Trinitat.

¶ Cap. 11. *Com la substancia divina es .iij. persones.*

DEUS *un en Trinitat!* Beneyt siats vos, ara e tots temps: car per so com nos entenem en la vostra deitat generacio e processio, cové, *Sènyer,* que entenam la vostra deitat esser en tres persones. ✠ 2. *Ab Sancta Trinitat en una Unitat!* Loada e confessada siats vos; car en so que en vos entenem cosa generant e ixent,[1] covénse de necessitat que en vos confessem e creegam tres persones; car lo generant no es la persona de lo generat ni del ixent; ni lo generat no es la persona del generant ni del ixent; ni la persona del ixent no es la persona del generant ni del generat. ✠ 3. *Ab Sancta Trinitat beneyta!* Pus que vos sots una essencia, e tres persones son oydes en vos esser, e la una persona no es lautra, raó e ordonacio requer, *Sènyer,* que cascuna de les persones aja son nom apropriat, per tal que per lo nom entenam nomenar cascuna de les persones, e per lo nom puscam creure e aorar e loar cascuna de les persones.

4. Bé sabets vos, *Sènyer Deus,* que aquella cosa qui engenra la cosa engenrada, que deu aver nom persona de

---

1. B, *quod nos intelligimus in te generationem et processionem:* M, *quod intelligamus rem generantem, et generatam, et rem procedentem.*

Digitized by Google

Pare, per so com es generant. ✠ 5. E aquella cosa, *Sènyer Deus,* qui es engenrada, deu esser apellada persona de Fill, per so con reeb generacio de la cosa qui deu esser dita persona del Pare. ✠ 6. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car assò metex se deu seguir de la cosa ixent del Pare e del Fill; car per so car es ixent del Pare e del Fill, deu esser apellada persona del Sant Espirit.

7. *Oh gloriós Senyor!* Beneyt siats vos, e loat e honrat e servit siats vos en tots los temps e aprés los temps: car la generacio quel Pare fa al Fill no es semblant a la generacio quis fa en les creatures; e assò metex ses de la processio que fa al Sant Espirit: car la generacio que fa al Fill e la processio que fa al Sant Espirit es sens comensament e sens fi, e tota altra generacio e processio ha comensament e fi. ✠ 8. Laor e gloria sia a vos, *Sènyer Deus;* car la persona del Fill no reeb generacio del Pare axí com les coses creades la reeben les unes de les altres, ni no dona processio al Sant Espirit axí com les creatures ixen les unes de les altres: car la generacio quel Fill reeb e la processio que dona, es sens comensament e es sens fi. ✠ 9. Temuda e amada sia, *Sènyer Deus,* la vostra gran senyoría; car la processio que la persona del Sant Espirit fa del Pare e del Fill, no és semblant ab la processio que les unes creatures fan de les altres; car tota processio qui sia en les creatures, covè que aja comensament e fi; e la processio del Sant Espirit es sens tot comensament e sens tota fi.

10. A la vostra Sancta Trinitat en Unitat sia feta laor e honor e amor e reverencia, *Sènyer;* car tant es trienca en Trinitat[2] e tant es la Trinitat unida en Unitat, que neguna de les persones no puría esser en esser menys de lautra; car cascuna es de natura que sia ab lautra una substancia divina. ✠ 11. E que assò sia ver, *Sènyer,* exempli ne podem pendre en home: car enaxí com lome es .iij. coses, cors e

2. M, *nam Unitas est ita trina in Trinitate.*

Digitized by Google

anima e espirit, e neguna daquestes .iij. no poría esser en substancia humana la una menys de les autres, enaxí neguna de les tres persones no puría esser en esser, sens lesser de lautra en substancia divina. ✠ 12. *Ah Sènyer Deus amorós!* Beneyt siats vos, en so que axí propria cosa es a cascuna de les .iij. persones que sia la una ab les autres una substancia divina, com es propria cosa a la persona del Pare engenrar lo Fill e dar processio al Sant Espirit; e a la persona del Fill propria cosa esser engenrat e dar processio al Sant Espirit, e al Sant Espirit propria cosa es esser eximent del Pare e del Fill.

13. *Oh vos, Sènyer, on es tanta de saviea, que nulles coses per secretes que sien nous poden esser amagades!* Tant son les .iij. persones en unio, que neguna de les tres persones no pot neguna cosa fer menys de les autres: e assò, *Sènyer,* es per so con lo Pare no puría engenrar lo Fill, si lo Fill no reebía generacio dell, ni puría dar processio al Sant Espirit, sil Sant Espirit no reebía la processio del Pare. ✠ 14. *Ah durable Senyor!* Beneyt siats vos, car la persona del Pare no puría dar processio al Sant Espirit, si doncs lo Fill no reebía generacio del Pare, el Fill no dava processio al Sant Espirit; ni la persona del Fill no puría reebre generacio del Pare, si doncs no era engenrat del Pare e donant processio al Sant Espirit. ✠ 15. E encara es de vostra unio, *Sènyer Deus,* que la persona del Sant Espirit no puría reebre processio del Pare ni del Fill, menys quel Pare no fos engenrant, el Fill engenrat; e quel Pare el Fill sien donants processio al Sant Espirit.

16. *Beneyt Senyor Deus!* Amat e honrat siats vos en Unitat e en Trinitat, pus la natura vostra es en tal proprietat e en tal natura, que neguna de les persones no purien esser en esser una substancia divina, si no avíen la natura e la proprietat que han. ✠ 17. En la lur natura e en la proprietat de les persones divines se significa, *Sènyer,* que la una persona no puría esser menys de lautra;

Digitized by Google

car si no era la persona del Fill e del Sant Espirit, impossíbol sería que fos en esser la persona del Pare: e assò es per so car lo Pare no es altra cosa si no aquella cosa qui es engenrant lo Fill e donant processio al Sant Espirit. E assò metex es, *Sènyer*, de la persona del Fill; car sil Pare no era, nil Sant Espirit, lo Fill no puría esser, car lo Fill es aquella cosa qui engenrament reeb, donant processio al Sant Espirit. E assò metex es, *Sènyer*, de la persona del Sant Espirit; car sil Pare no era nil Fill, ja lo Sant Espirit no sería en esser, per so car lo Sant Espirit es aquella cosa qui es ixent del Pare e del Fill. ✠ 18. On, laor e gloria sia atribuida a vos, *Sènyer Deus*, com a senyor sant e beneyt que vos sots! Car enaxí com la una persona no puría esser menys de lautra, enaxí es significat que neguna de les persones no sia la una abans de lautra, jassía que la una sia engenrant e la autra engenrada e lautra ixent.

19. *Ah Sancta Trinitat!* Una unitat beneyta siats vos: car enaxí com generacio ni processio no puría esser en vos per la una o per les dues persones tan solament menys de totes tres, enaxí neguna de les persones no puría en aquest mon fer nulla cosa, la una menys de les autres. ✠ 20. En so, *Sènyer Deus*, que la vostra natura es tal que neguna persona no puría esser menys de lautra ni puría obrar neguna cosa la una menys de lautra, per assò, *Sènyer*, es significat a nos que neguna de les persones no es de major vertut la una que lautra, ni la una no val més de lautra, jassía so que en la vostra essencia aja generacio e processio.[1] ✠ 21. E doncs, *Sènyer Deus*, pus que vostra beneyta essencia es una substancia en Trinitat e la Trinitat es una substancia divina, raó es que nos amem e loem e beneescam e creegam la vostra essencia en unitat e en trinitat.

22. *Ah excellent Senyor, alt, maravellós!* Adorat siats vos per tots temps e temut, car molt es gran peguea en los

1. Manca aquexa derrera frase en el text de C y A. La versió de M no la tradueix; la de P sí.

Digitized by Google

homens quis maravellen que vos puscats esser en Trinitat, ni que vostra Trinitat pusca esser una Unitat; car, *Sènyer*, pus maravellar se volen, ¿per que nos maravellen dells meteys, qui son en tres coses, e les. iij. son una humanitat? Car cascun home es cors e anima e espirit, e totes estes tres coses son una substancia humana. ✠ 23. On, so de que ells se maravellen, *Sènyer*, no es cosa que maravellar sen deguessen; ans sería de les majors maravelles sil home, qui es cosa engenrada, podía esser un en tres coses; e vos, qui sots eternal, no ho pudíets esser. Car, pus a noblea e bonea de son esser es lome un en tres coses, bé par ver que, pus sia a noblea de vos esser un en tres persones, queu puscats esser. ✠ 24. Car enaxí, *Sènyer*, com es mellor al home esser cors e anima e espirit, lo qual espirit apellam la conjunccio de la anima e del cors, e que aquestes .iij. coses sien una substancia humana, que no sería si era la una o les dues tan solament; enaxí, *Sènyer*, es en vos bona cosa que siats en Trinitat de persones e Unitat de essencia.

25. *Ob vos, Sènyer Deus, qui sots loat e beneyt!* Bé sabets vos que per so car lo nostre enteniment vol entendre part lo terme on es enclòs, que per assò se comensa a maravellar; car no es maravella si lome se maravella con no pot entendre ni compendre so qui no es de sa natura que entendre ne compendre no pusca; enans sería major maravella sil home entenía so qui es fora de sa natura a entendre. ✠ 26. Car adoncs con nos consideram en la generacio del Fill ni en la processio del Sant Espirit, maravellam nos, per so car no y podem entendre comensament ni fi: e so don nos vé la maravella, sí es per so car la generacio e processio divina es foral terme dins lo qual es comprès lo nostre enteniment. E nos, *Sènyer*, erram en assò, con volem en la vostra deitat axí entendre e saber, com sabem e entenem dints lo terme on es nostre enteniment franc a entendre e a saber lo comensament e la fi de la

Digitized by Google

generacio e processio de les coses creades avents comensament e fi. ✠ 27. *Ah Sènyer Deus!* Beneyt siats vos, car molt més nos devem maravellar de la nostra ignorancia e peguea com pot esser tan gran, que no es de la generacio e processio qui es en vostra essencia; car nos, *Sènyer,* som tan pecs, que vijarès nos es que enaxí com la generacio e processio qui es en les coses creades qui han comensament e fi, que enaxí aja comensament e fi la generacio de la persona del Fill e la processio del Sant Espirit: la qual generacio e processio son sens comensament e fi. On assò es, *Sènyer,* de les majors peguèes, que les coses creades no sien en egual natura de la vostra, e nos cuidem entendre en vos so que entenem en les creatures.

28. A vos, *Sènyer Deus,* laor e gloria e mercès, con vos ha plagut que al vostre servu avets feta tanta de gracia e de mercè, quel avets illuminat per lo libre qui es apellat LIBRE DE RAONS EN LES TRES LIGS: per lo qual libre ha conegut que la vostra substancia divina es en .iij. persones: e ha y conegut certificament dels .xiiij. articles, e ha y aúda certificacio que la ley dels crestians es vera e mellor de les altres ligs. ✠ 29. On, loat siats vos, *Sènyer,* e amat e honrat e servit per lo vostre servu; car depuis quel agués fet legir en aquell libre, fo certificat en vera fe, e fo partit de tot dupte de sa fe, e hac vera conexensa de veritat ab raons veres e ab arguments logicals, sens tota falsa opinio. ✠ 30. E per assò, *Sènyer,* lo vostre servu vos aora eus soplega eus ama eus loa de son poder; e confessa que la persona del Pare es persona divina, e la persona del Fill atretal, e cella del Sant Espirit atretal. Emperò no diu que tres deus sien en esser, si no un, lo qual es una essencia divina en tres persones, e les tres persones son una substancia divina.

Digitized by Google

¶ Cap. 12. *Com les .iij. persones son una substancia divina.*

OH *Deus, Pare e Senyor de quant es!* Sanctetat e autea e noblea e unitat sia coneguda esser en vos: car enaxí, *Sènyer,* com la vostra substancia es en tres persones, enaxí les tres persones son una substancia. ✠ 2. A vos, *Sènyer Deus,* laors e gracies e mercès, qui avets nostre enteniment prelevat tant, tro som venguts a conexensa que avem certificament e vera creensa con les .iij. persones divines son una substancia divina. ✠ 3. En so, *Sènyer Deus,* que nosaltres podem entendre àngel esser .iij. coses, vida e sobject e proprietat qui ix de la vida e del sobject, en so que la vida es en lo sobject, e sobject es cosa viva per la vida qui es en ell; on, enaxí con podem entendre estes tres coses esser una substancia angelica, enaxí podem entendre, *Sènyer,* que .iij. persones divines sien una substancia,[1] e una substancia divina sia en tres persones.

4. *O vos, Rey de gloria, qui guaardonats*[2] *los homens qui per amor de vos treballen!* Enaxí com la substancia del àngel es en tres coses, sens que no es composta de materia ni de forma corporal; enaxí, *Sènyer,* la vostra substancia divina no es composta, si bé es en tres persones. ✠ 5. *Ah, Senyor ordonat, savi!* Beneyt e amat e loat siats vos, en so que si bé les vostres tres persones son infinides, per tot assò no es ordonat que deja esser dit que .iij. coses sien en esser infinides; enans es raó que hom diga una substancia es aquella qui es infinida. ✠ 6. *Ah Sènyer dous, pacient,*

1. M, *unam divinam substantiam.*—2. M, *qui remuneras.*

Digitized by Google

ple de tota mercè! Jassía so que les tres persones sien eternals sens comensament e sens fi, per tot assò no deu hom dir .iij. eternals; enans deu hom dir una substancia es en esser eternal sens comensament e fi.

7. *Amat Senyor, honrat, temut, obeyt, beneyt siats vos!* car jassía que les .iij. persones cascuna sia poderosa sobre totes coses, per tot so no deu hom dir tres coses son qui son poderoses sobre tot quant es; enans deu hom dir una substancia divina es en esser, la qual es poderosa sobre totes coses. ✠ 8. *Pacient Senyor, dous, humil, suau!* Bé sabets vos que si cascuna de les .iij. persones fos una substancia per sí, la qual substancia fos infinida e eternal e tota poderosa, seguiras, *Sènyer,* que fossen .iij. deus en esser: e assò es cosa impossíbol, que .iij. deus sien en esser. ✠ 9. *Ah, honrat Senyor!* Tant es nobla cosa e honrada, infinitat e eternitat e tot poder, que negú en que sien estes tres virtuts no pot aver par ni egual: per que, *Sènyer,* segons assò, no pot esser en esser mas una substancia tan solament, tota poderosa e eternal, infinida.

10. *Ah Senyor, qui recreàs e reparàs tot lo mon ab la vostra sancta encarnacio e passio!* Beneyt siats vos; car enaxí com es cuvinent cosa que una substancia divina sia en tres persones divines, enaxí es cuvinent cosa que tres persones divines sien una substancia divina. ✠ 11. E assò es, *Sènyer Deus,* per raó de la gran conveniencia qui es enfre vostra Trinitat e vostra Unitat: car si les persones no eren en esser, ja la substancia divina no sería en esser. E si la substancia divina no era en esser, ja les .iij. persones divines no puríen esser en esser. ✠ 12. E doncs, *Senyor vertader, noble, alt, maravellós,* ¿que val home qui loa ni ama una substancia divina, pus que ignora la Trinitat qui es en ella? Car nulla bonea ni noblea no y puría esser, menys de trinitat de persones.

13. En vos, *Sènyer savi, humil,* es major acostament e major proprietat de unitat e de trinitat que no es en nulla

Digitized by Google

autra cosa; car molt mills se covè en vostra essencia que sia una en trinitat e que sia la trinitat en unitat, que nulla cosa nos covè nis apparella tam bè ab altra: car so qui es en vos trinitat, es en vos unitat divina; e so qui es en vos unitat, es en vos trinitat divina. ✠ 14. *Gloriós Senyor!* Gran maravella es daquells homens qui esquiven vos aorar e a creure en Trinitat, pus que vostra Unitat es axí una en Trinitat. ✠ 15. *Ab Senyor noble!* Los homens qui han paor e dupte en aorar e creure vos en Trinitat, sí es per so con han paor que si en vos creyen en Trinitat, que creeguessen en .iij. deus.

16. *Oh vos, Sènyer Deus qui sots ajuda nostra e endressament nostre!* Amat e honrat siats vos; e assò, *Sènyer,* per so car enaxí com es impossíbol cosa que sien tres deus en esser, axí es possíbol cosa .iij. persones esser un Deu. ✠ 17. E doncs, *Sènyer Deus,* aquells qui han paor en creure en tres persones, aitambé deuríen aver paor en creure en un Deu; car enaxí com es impossíbol esser tres deus en esser, enaxí es impossíbol que tres persones no sien en esser. ✠ 18. Qui sab, *Sènyer,* conèxer e entendre les coses entellectuals ab les coses sentides, bé pot conèxer e entendre, sis vol, que axí com es estranya cosa e impossíbol que .iij. deus sien en esser, axí sería estranya cosa que .iij. persones no fossen en esser.

19. Larguea e franquea e tota bonea sia coneguda en vos, *Sènyer Deus,* per so con no es nulla cosa qui tan purament ni tan simpla ni tan sencera sia en unitat e en trinitat, com es la vostra Unitat en Trinitat e la vostra Trinitat en Unitat. ✠ 20. *Sènyer Deus!* La unitat del home, qui es en tres coses, si bé sa humanitat es tres coses e les tres coses son humanitat, per tot so no son tam bé les tres coses en ell una unitat, ni sa unitat les tres coses, com son en vos les .iij. persones una substancia, e la substancia les tres persones. E assò es, *Sènyer,* per so car la conveniencia qui es en la unio del home e en les .iij. coses, es ab co-

Digitized by Google

mensament e ab fi, e está en temps;[1] mas la vostra Unitat e Trinitat es sens comensament e fi, e fo enans que temps fos en esser. ✠ 21. *Ab Sènyer Deus!* E tan gran dolor e perdurable treball está aparellat a aquells qui no volen creure en la vostra Sancta Trinitat; car mellor sería a aquells, que no fossen en esser que con son en esser: tan fort será gran lur pena, per so car no y creen.

22. *Oh Senyor ver Deus!* E tan gran maravella es, daquells descreents qui dupten a creure en vostra Trinitat; car si la vostra essencia era defallent ne viciosa ne reebía null defalliment de vertut per raó de sa trinitat, no sería maravella si ells hi duptaven de creure; car atretal me faría.[2] Mas pus la vostra essencia no sen pijor ni sen minve si bé es en trinitat, bé son folls con dupten en creure en vostra Trinitat. ✠ 23. *Ab Sancta Trinitat beneyta!* Los homens qui dupten en creure en vos, son semblants al home qui duna part loa son senyor, e daltra lo desloa. ✠ 24. Car aquells qui no volen creure en Trinitat, vos loen en so que dien que vos sots un Deu tan solament, sens par e companyó; e daltra part ells vos desloen, en so que descreen en vostra Trinitat, la qual es noblea de la vostra Unitat.

25. Obs nos es, *Sènyer Deus*, que vos nos guardets ens salvets dels infeels que axíns aonten ens injuríen, en so que ells se cuiden que siam tan àvols e tan vils, que creegam en tres deus. ✠ 26. *Ab subirá Senyor, on es tot nostre bé e nostre restaurament!* Si vos ordonàvets con los infeels venguessen a conexensa de nostra fe, ni si sabíen con creem en vostra Trinitat, ni en qual manera entenem la sancta Trinitat, gran misericordia faríets a ells, e gran a nos; car nons menysprearíen tant con fan, e ells puríenne venir a veritat.[3] ✠ 27. *Oh Rey dels cels, Senyor dels senyors!* Loat e beneyt e servit siats vos, qui avets dada gracia al vostre

1. A,C, son ab comensament e ab fi, e están ab temps: M, *est cum principio et fine, et consistit in tempore.*—2. M, *quia idem ego facerem.*—3. P, *quia ipsi devenirent ad veram credulitatem fidei, et nos defenderemur à latratibus eorundem.*

Digitized by Google

servu, en so quel avets mes en vera fe,[1] en la qual creu e aferma vostra Unitat esser en Trinitat, e vostra Trinitat esser en Unitat.

28. *Senyor graciós, amorós, humil e dols!* Qui puría aestmar la gracia e la gran bonaventura qui es en los homens qui en est mon son creents en vostra Unitat e Trinitat, los quals vos amen eus loen eus servexen eus honren per raó de vostra Unitat e Trinitat![2] No es, *Sènyer,* hom qui pogués aestmar lur gran benahuiransa. ✠ 29. Sapiats, *Sènyer Deus,* pus que tan gran bé es creure en vostra Unitat e en vostra Trinitat, que jo diré a tots mos veyns e als homens que veuré ni ab qui mencontraré:—«Anem, senyors, amar e loar e confessar una substancia divina en Trinitat, e una Trinitat en una substancia divina.» ✠ 30. Encara, *Sènyer,* diré a ma anima e a mon cors:—«Renunciats a tota vana gloria e a tots vans delits, e anem atribuyr tot honrament e tota laor e tota vertut e tota bonea a aquell qui es tres persones divines, e es un en tres persones divines.»

¶ CAP. 13. *Com la Trinitat divina es una cosa en essencia, jassía so que en Deu sien dites moltes coses.*

AH *Deus poderós, savi, honrat!* Beneyt siats vos, *Sènyer,* car jassia so que vos siats poder, per tot assò la vostra substancia no es en quantitat, car cascuna de les persones es poderosa. ✠ 2. *Ah gloriós Senyor temut!* Si bé es lome poderós, per tot assò lesser humà nos deveex en quatre coses, enaxí que sia cors e anima

1. M, *quia ipsum posueris in vera fide.*—2. M, *qui amant et laudant et tibi serviunt et moriuntur pro amore tuæ Unitatis et Trinitatis.*

Digitized by Google

e espirit e poder; enans sestá en tres coses, si bé es poderós, en so quel ajustament de les tres coses son un esser humà poderós. ✠ 3. E doncs, *Senyor honrat,* adoncs con vos amam e loam e temem lo vostre divinal poder, entenem amar e loar e tembre les vostres .iij. persones en una substancia divina tota poderosa.

4. *Oh vos, ver Deus e ver hom, acabat en totes noblees!* Veritat es, *Sènyer,* que en vos es tot saber. On, jassía so que vos siats scient totes coses, per tot assò la vostra substancia divina no es en quatre persones; car les tres persones son una substancia scient totes coses. ✠ 5. Dome, *Sènyer,* se seguex assò metex que jassía que ell sia scient, per tot assò no es sa substancia en quaternitat, car son cors e sa anima e son espirit son una substancia humana scient. ✠ 6. On, segons assò, *Sènyer,* tota hora que nos loem e honrem lo vostre saber, tota hora entenem fer honor a la vostra Trinitat e a la vostra Unitat.

7. *Ah Sènyer sant, gloriós!* Reverencia e honor sia feta a vos: car en vos, *Sènyer,* es volentat, e tot so es en vostre voler quius vé en plaer. On, jassía so que vos siats volenterós, per tot assò la vostra substancia divina no es en quaternitat de persones; car les .iij. persones son una substancia divina, la qual es volenterosa de tot so a voler ques covÉ en ella voler.[1] ✠ 8. On, senyoría e honor sia coneguda en vos, *Sènyer Deus,* per so con nostra confiansa e esperansa es en la vostra beneyta volentat, ab entencio e creensa que la vostra substancia sia una substancia volenterosa, la qual substancia sia en .iij. persones. ✠ 9. *Senyor amat e colt e beneyt!* Gran es vostra noblea e vostra vertut; car en so que vos sots una substancia divina en la qual son enteses esser moltes vertuts, per assò cové que moltes honors e reverencies vos fassam, aorants una deitat tan solament.

10. *Excellent Rey, ple de misericordia!* Vos sots, *Sènyer,* veritat. On, jassía que siats veritat, per tot assò nos seguex

1. B, ques cové esser en ella voler.

Digitized by Google

que vostra substancia sia en quatre persones: car cascuna de les .iij. persones qui son una substancia divina, son veritat divina. ☙ 11. On, con les tres persones sien una veritat divina, tota hora, *Sènyer,* que nos amam ni honram la vostra veritat, entenem que amam e honram la vostra substancia divina en trinitat de persones. ☙ 12. *Ah Sènyer, ver Deus gloriós!* Enaxí com es cuvinent cosa que la vostra beneyta Unitat sia amada e loada e servida per so car es en Trinitat e no es en més de .iij. coses, enaxí la unio del vostre servu e del vostre sotsmès deu esser menyspreada e avilada, per raó de sos molt greus peccats, qui son units ab ella, en so que en ella es molt peccat.

13. *Ah franc Senyor, cuvinent a amar e a honrar e a tembre e a servir!* Si tota amor es en vos, per tot so la vostra substancia no es deveída[1] en quaternitat de persones; car les tres persones que son una substancia divina, son totes amors. ☙ 14. On, beneyta sia la vostra amor, *Sènyer;* car tota via que nos cogitam ni remembram en ella, entenem cogitar e remembrar en la vostra substancia e en la vostra Trinitat de persones. ☙ 15. *Ah ver Deus e ver Senyor!* Loat siats vos; car enaxí com vos sots un en essencia e poden esser dites moltes vertuts esser en vos, enaxí lo vostre servu es un en essencia e poden esser dites dell moltes de coses e molts de peccats.[2]

16. *Humil Senyor, salvador nostre e gloria nostra!* En vos es, *Sènyer,* tota justicia e tota dretura. On, jassía so que vos siats dretura, per tot assò la vostra substancia no es en quatre persones, car cascuna de les tres persones son dretura, en so que son una substancia divina tota justa e dreturera. ☙ 17. On, beneyta sia la vostra justicia, *Sènyer,* car tota hora que nos avem paor e temor de la vostra gran justicia, avem paor de la vostra substancia e de les tres persones qui son en vos una justicia. ☙ 18. Con vos, *Sènyer Deus,* siats un en essencia e sien en vos moltes ver-

1. M, *non est divisa.*—2. P, *multi defectus et multa peccata.*

Digitized by Google

tuts de gran noblea e de gran sanctedat, ¿com pot esser aquest desastre del vostre servu, qui ha ublidat tant de temps les vostres vertuts e ha aúda opinio que en ell fossen aquelles coses vertuts, que eren en ell vicis e peccats?

19. *Amorós Senyor, acabat en totes vertuts!* Vos sots, *Sènyer,* tot gloriós: e si bé es en vos gloria, per tot so no ha en vos quaternitat de persones; car les tres persones qui son vostra essencia divina, son gloria. ✠ 20. *Plaent Senyor!* Honrat e beneyt siats vos; car jassía que nos esperem la vostra gloria e desijem aquella, per tot so nos no desijam sino una essencia divina, una Trinitat divina. ✠ 21. On, laors e honraments e noblees sien conegudes en vos, *Sènyer:* car totes les calitats que nos atribuym a vos, son enteses esser vertuts segons veritat: les quals son tan nobles e tan acabades, que entès es per elles, *Sènyer,* que en vos no ha null defalliment ne nulla fretura.

22. *Savi Senyor, dous, passient!* Jassía que en vos sia misericordia, per tot so, *Sènyer,* vos no sots en quatre persones; car les tres persones qui son la vostra essencia son totes misericordia. ✠ 23. E per so, *Sènyer,* con nos confiam e esperam en vostra misericordia, fem ho ab entencio que confiem en una substancia divina tan solament, e en una Trinitat divina. ✠ 24. *Ab Senyor, ple de misericordia!* Gloria e vertut e bonea sia coneguda a vos, per so car avets feta tanta de gracia al vostre servu, que li avets dada conexensa que per multitut de vertuts qui sien en vos, nos multiplica vostra substancia en tres persones, ni les tres persones en substancies.

25. *Oh vos, Senyor maravellós, lo qual guardats e salvats tot so qui en plaer vos vé!* Tota ora que nos amam ni honram ni adoram ni servim la vostra Trinitat, adoram e amam e servim un Deu tan solament esser en una Unitat. ✠ 26. On, beneyt siats vos, *Sènyer,* car tota ora que nos loem la vostra Unitat,[1] tota hora amam e honram e servim la vostra

1. A, la vostra Unitat en unitat: C, la vostra Trinitat en unitat.

Digitized by Google

Trinitat. ✠ 27. E assò metex fem tota hora que amam e loam e remembram e cogitam en les vostres vertuts: tota hora, *Sènyer,* amam e loam e servim e confesam en vostra Unitat e en vostra Trinitat.

28. *Car Senyor, sant e gloriós, vertader en tots temps!* Les vostres vertuts, en quant vos sots una substancia, son totes una cosa, no moltes. Mas en quant les vostres vertuts son moltes, son ho per so car lo vostre poder fa e ordona moltes coses en nos. ✠ 29. Car enaxí com lo preu de les perles grosses savertua e puja en les perles on més son ensems,[1] enaxí, *Sènyer,* es de les vostres obres: on més son en vos, mellors se mostren a nos. ✠ 30. *Ab Sènyer piadós, ple de mercè!* Enaxí com les vostres vertuts se mostren a nos mellors on més nentenem, enaxí, *Sènyer,* on més son estades mes obres, més han mostrat mi esser àvol e vil e peccador. Emperò, *Sènyer,* si jo son àvol,[2] per tot so nom desemparets, a la ajuda de les autres distinccions a acabar; ans majudats enaxí con mavets ajudat a aquesta: car tota altra ajuda es vana si no cella de vos, qui sots nostre Senyor Deus.

1. M, *sicut pretium magnarum margaritarum crescit et ascendit in margaritis, quo plures sunt insimul.*—2. M, *quamvis sim tam vilis.*

De la VI^a distinccio qui tracta de Poder divinal.

¶ Cap. 14. *Com Deus es poderós en essencia.*

DEUS *Senyor gloriós, amorós, ple de dousor, comensament nostre!* Lo vostre gran poder, *Sènyer,* si es eternal, no es maravella; per so car propria cosa es al vostre poder que sia eternal. ✠ 2. *Acabat Senyor, ple de tota vertut!* Tant es aut e noble lo vostre poder, que de sa natura es que sia sens fi: car axí com es de sa natura que sia sens comensament, axí es de sa natura que sia sens tota fi. ✠ 3. *Ab Senyor sant e gloriós!* Beneyt siats vos: car tant es gran cosa vostre poder, que maravellosa cosa es a ymaginar en ell, en so que no li pot nostre enteniment entendre comensament ni fi; enans tot nostre enteniment es pres e cativat sots lo vostre beneyt poder.

4. *Beneyt Rey, confort e esperansa dels peccadors!* No es nulla maravella sil vostre poder es gran; car lo vostre poder ha natura e proprietat que sia infinit sens null terme, e que tots altres poders sien compreses per ell. ✠ 5. Bonahuirat es, *Sènyer,* lome qui aquest vostre honrat poder remembra ni loa ni ama ne ymagena; e benahuirats son aquells qui sobre tots los altres poders lo temen. ✠ 6. *Ab,*

Digitized by Google

franc Senyor! E tan mala anc nasc aquell[1] qui los poders dels homens ha més en memoria quel vostre, ni ha en son cor més dubtat e amat lo poder finit, de poca valor, que lo vostre qui es infinit, honrat sobre tots poders.

7. Al vostre excellent poder donem, *Sènyer Deus*, tota laor e tota gloria: car tant es de gran vertut e de gran noblea, que no ha en sí primer ni mijà ni derrer, enaxí com hal nostre poc poder, qui está enfre primer e derrer, e ha mijà, per raó de sa poca poquea.[2] ⁂ 8. Lo vostre honrat poder, *Sènyer*, no es axí com lo nostre; car lo vostre no es major ni menor en un temps que en altre; enans es de fi en fi,[3] sens tot creximent e minuament. ⁂ 9. *Celestial Senyor, ple de tota bonea!* ¿Quina maravella sil vostre gran poder está sens creximent e minvament? car enans que temps fos en esser, ja era vostre poder acabat e infinit: e ladoncs con temps no aurá esser, sí será, *Sènyer*, vostre poder aitan gran com ara ses.

10. ¿Es nulla cosa qui pogués aestmar, *Sènyer*, lo vostre poder con es gran?[4] Verament, *Sènyer*, totes les coses qui son creades, e totes aquelles qui poríen esser creades, no y poríen atènyer a conèxer la granea del vostre poder. On, loat sia ell e beneyt, car no es aital poder com lo nostre: car lo nostre no está ferm, per so con cau a nos, adés en potencia, adés en actu. Mas en vos, *Sènyer*, infinidament está ferm vostre poder, per so car no cau en vos de potencia en actu ni dactu en potencia. ⁂ 11. *Loat Senyor, amat, colt e servit!* Nos, *Sènyer*, som coses frèvols e caitives e mesquines: per que sesdevé quel nostre poder adés lavem en potencia, adés en actu; e tota esta mesquinea e caitivitat nos esdevé, *Sènyer*, per so con som coses avents comensament e estam en temps. On, con vos siats tan noble e tan bo que no ajats comensament, per assò lo vostre poder es ferm e forts en sa noblea

1. M, *Quàm infelix est ille.*—2. M, *ratione suæ modicæ paucitatis.*—3. M, *sed est firmiter manens.*—4. M, *quàm magna sit tua potestas?*

Digitized by Google

infinidament. ✠ 12. Ben vos dic, *Sènyer Deus,* que assats se pot tenir per orat e per desastruch aquell quis confia en negun poder si no en lo vostre; car tot altre poder es va e no res, si nol vostre. E doncs, *Sènyer,* ¿per que es altre poder amat ni loat si nol vostre?

13. Lo vostre poder, *Sènyer Deus,* es poder vertader, e poder qui fa a loar e a tembre; car lo poder vostre, de vos es e en vos está, e no es en vos per nulla altra cosa fora de vos; ans y es per vos tan solament: per quel vostre poder null temps no será fora de vos. ✠ 14. ¿Qual cosa es, *Sènyer,* on lo vostre poder pogués venir en vos? Car vos sots aquell qui avets dat esser per creacio a tot so on poder está: e tot so qui es esdevengut en esser, tot priva daver aital poder com lo vostre, per so car tot altre poder ha finitat e comensament. ✠ 15. A aital poder com lo vostre poder, *Sènyer Deus,* deu hom donar honor e laor e gloria e honrament: car lo vostre sant poder no es aital com lo poder dels reys; car tot lo poder que ells han, nol han per ells meteys; enans lo major poder que ells han, es defora dells, so es lo poder que han en les gents: el menor poder que han, sí es aquell que han ells meteys en lur persona. Mas lo vostre poder, *Sènyer,* tot está en vos: e encara devem loar vos, car no sots axí vanagloriós de vostre poder, com son los reys del lur.

16. *Ah, vertader Senyor, benfactor de bens temporals e de bens espirituals!* Sil vostre poder es acabat, es ho per so com vos sots una Unitat divina, en la qual Unitat no ha nulla cosa contrariant ni descordant ni empatxant. ✠ 17. Car, *Sènyer,* ¿per que no será lo vostre poder cumplit e acabat? car nulla vertut ni nulla noblea ni nulla gloria ni nulla bonea no defall en ell; ans tot so qui esser pot bo ni noble, tot es ell. ✠ 18. E doncs, *Sènyer,* ¿qual poder es poder si nol vostre, ne qui pot si no vos? car no es nulla cosa en vostre esser qui reeba defalliment en sí; e tot so on ha defalliment, tot es fora de vostra essencia, en axí que non ha res en vos.

Digitized by Google

19. E ben gran cosa es, *Sènyer,* daquest vostre tan gran poder, qui es tan gran, que finir no pot ne minvar no pot, e axí está infinidament gran e noble. ¡Beneyt siats vos, *Sènyer,* per so com avets tant de poder, que nulla cosa no es en esser qui pusca dar fi a vostre poder! ✠ 20. A vos, *Sènyer Deus,* sia tota noblea e tota gloria coneguda, e sia confessat que no es altre poder si nol vostre. ✠ 21. Car lo vostre poder, *Sènyer,* sobrepuja tots poders, e no es negun poder qui pusca pujar ni atènyer al vostre poder, ni negun poder nos pot defendre al vostre poder.

22. On més, *Sènyer,* parlaría hom del vostre poder ni més hi contemplaría, e més hi apercebría hom de noblea e de dignitat. On, beneyt sia ell qui es tan ferm, que nos camía en altre poder ni s altereja per altre poder; enans está sens tot camiament e sens tot mudament, infinidament, en sa puritat de virtut e de bonea. ✠ 23. ¿Cos puría fer,[1] *Sènyer Deus,* quel vostre poder se alterás, car no es altra eternitat si no la vostra, ni altra infinitat ni altra deitat si no la vostra? E doncs, ¿don hi venría quel vostre poder se mudás de son estament? ✠ 24. *Ah Senyor honrat, humil, maravellós!* Amat sia vostre gran poder, e temut sia e loat per totes les partides de les terres! E assò, *Sènyer,* per so car lo vostre poder es denant totes coses, e comprèn sots sí totes coses, e tots los temps son encloses e environats per lo vostre poder.

25. *Ah divinal Senyor, consolacio e esperansa nostra!* Lo vostre poder tot sol está sens par e companyó, e sens contrarietat neguna está. E assò es, *Sènyer,* per raó de les vertuts e dignitats qui priven en les creatures: les quals vertuts e dignitats son acabades en lo vostre poder. ✠ 26. *Dreturer Sènyer, pare dels òrfens e consolador del cuitats!* ¿Que será de mi? ¿gosaré, *Sènyer,* ja esser tan ardit, que gos contemplar en vos, davant lo vostre beneyt altar? Car jo son, *Sènyer,* aquell foll, aquell fals, qui molts dies he com-

---

1. M, *quomodo posset fieri.*

parat lo vostre poder a coses de poc poder e de gran viltat: e avía fe e esperansa que elles me poguessen ajudar e acórrer en aquelles coses en que no pot ajudar ni acórrer nulla altra cosa si no vos. ❦ 27. *Ab cortès Senyor, savi, salvació e salut nostra!* Tots aquests defalliments si son en mi, no es nulla maravella; car lome qui no era amador ni enamorat del vostre gran poder, no es maravella si era errant en ses obres ne si fahía peguèes.

28. *Oh vos, sancta Unitat divina e sancta Trinitat divina!* Lo vostre poder tan fort es unit en vos, que on que sia lo vostre poder, là es la vostra essencia; e là on es vostra essencia, là es, *Sènyer,* vostre poder. ❦ 29. *Ab benabuirat Senyor!* En so que tot lo poder nostre es dat a nos per lo vostre poder, gran raó sería que tot nostre poder metessem en amar e loar e honrar lo vostre beneyt poder; e en altra cosa no feesem part del nostre poder,[1] si no en vos. ❦ 30. En assò, *Sènyer Deus,* se mostra vostre poder esser gran: car si poder sentim nos en fer alcuna cosa, ¡quant deu esser gran lo poder qui es en vos! Car si en tan mesquines coses com nos som, ha jens de poder, ¡nom digats quant es gran, cell qui es en nostre Senyor Deus!

¶ CAP. 15. *Com lo poder divinal forsa e costreny lo cors de natura.*[2]

OH *Deus, Pare e Senyor!* Amor e bonea sia coneguda esser en vos, en so que null esser esdevengut no ha de sa natura esser en esser, per so car es esdevengut de privacio: enans es de sa natura retornament a no esser e a deliment de esser. ❦ 2. Bonea e forsa e po-

1. M, *non applicaremus nostram potestatem.*—2. M, *cogat et constringat cursum naturæ.*

Digitized by Google

der es, doncs, en vos, *Sènyer*, con vos sots aquell senyor qui costretament tenits en esser la natura de les coses esdevengudes, Car enaxí com lome qui gita la pera envers lo cel e fa la anar a amunt contra la natura de la pera qui ha natura danar a avall; enaxí es de natura de les creatures tornar a no esser: car enaxí com la pera torna a avall per sa natura, enaxí, *Sènyer*, si vos desemparàvets les creatures, totes tornaríen en no esser. ✠ 3. E doncs, *Sènyer*, amem e adorem tots nosaltres vostre gran poder, lo qual té nosaltres en esser e nons lexa aclinar a no esser, al qual nos enclinaríem si ell nons sostenía.

4. *Ab piadós Senyor, savi, ple de tota mercè!* Beneyt sia lo vostre gran poder, qui forsa e costreny los corses celestials, en so que si lo signe o la planeta per natura deuría dar calor, lo vostre gran poder la costreny e fali dar fredor: e assò fets, *Sènyer*, per tal quen satisfassats a les gents, segons que merexen ✠ 5. On maravellosament, *Sènyer*, ho ha bé ordonat lo vostre honrat poder; car per so con les obres del home nos fan totes per cors natural, per raó de la franca volentat qui es en ell, per assò, *Sènyer*, con les obres del home se fan part cors natural,[1] guaardonats vos lo nostre cors ab coses quis fan part cors de natura. ✠ 6. La valor e la vertut del vostre gran poder, *Sènyer*, sia en nostra memoria e en cogitacio nostra, pus que ell forsa con se vol lo firmament els corses daquell; e egualment e dreturera satisfá a nos, sia per cors de natura o fora cors de natura.

7. Reclamem e obeescam al vostre gran poder, *Sènyer Deus*; car aquell fa los elements entrar en composicio, con se vol e en qual cors se vol, òls fa descompondre tota ora ques vol. ✠ 8. Tan fort es gran, *Sènyer*, lo vostre poder,[2] que adoncs con los elements segons cors de natura son aparellats de compondre alcun cors, el vostre poder con

1. M, *fiunt præter cursum naturalem.*—2. M, *Tua potestas, Domine, est adeo magna.*

Digitized by Google

se vol los forsa els costreny, en so que nols lexa entrar en composicio. E assò metex se fa, *Sènyer*, si tant es que no sien los elements aparellats de compondre alcun cors, el vostre poder los hi fa entrar en composicio, tota ora ques vol. ✠ 9. Pus que tan noble e tan aut es, *Sènyer*, lo vostre poder, raó es quel adorem el reclamem; car tot axí fa de natura so ques vol e mills encara: com lo fuster fa de la post qual formas vol, e dola aquella de qual part se vol.

10. *Oh vos, Sènyer Deus, primer e durant en tots los segles!* Obs nos es[1] quel vostre poder confessem e honrem, car no es en est mon nulla cosa generant, quel vostre poder, sis vol, no la fassa esser corrompent; ni no es nulla cosa corrompent, quel vostre poder, sis vol, no la fassa esser generant. ✠ 11. En moltes maneres, *Sènyer Deus*, se mostra a nos lo vostre poder esser gran; car molts homens fa viure part cors de natura: en so que segons que menuguen o beven o treballen o vesten, no deuríen viure per natura, e vos, *Sènyer*, fets aquells viure, e fets aquells sans e forts e delitosos: e molt hom nafrat o malaut, qui segons cors natural no viuría, e vostre poder forsa en aquells natura, e fals viure. ✠ 12. *Ah Senyor amorós, avinent, forts sobre totes forses!* Autea e majoría sia coneguda al vostre gran poder; car aquell fa de la vida del home tot so ques vol; en so que molt hom, segons sa nativitat, per cors natural viuría .c. anys o pus, el vostre poder fal murir a .xx. anys o a menys: e molt hom segons cors de natura no viuría pus de .xx. anys, e vos lo fets viure .c. anys o pus.

13. Senyoría ni forsa ¿on es, *Sènyer Deus*, si no en lo vostre poder? ¿ni qui es, *Sènyer*, avent poder, del vostre poder enfora, qui forsa natura en dar les plujes, adoncs con natura no ha aparellat? ¿ni qui veda a natura que no plova, si nol vostre poder, qui li veda ploure, adoncs con natura daría pluja si vedat no li era? ✠ 14. *Ah sant Senyor, sens par e egual!* Fort deu esser amat aquest vostre poder

1. M, *Opus nobis est.*

Digitized by Google

tan gran; car ¿qui es, dell enfora, qui vét los vents nils trons nils lamps, adoncs con per natura deuría ventar e tronar e lampegar? ¿ni qui es, *Sènyer*, del vostre poder en fora, qui constrenga natura que fassa ventar e tronar e lampegar, adoncs con natura no ha en poder que fassa vent ni tro ne lamp? ✠ 15. *Ah gloriós Senyor!* Sots lo vostre gran poder, bé suaus e simples hi deuríem estar; car adoncs con laer es corrumput per natura, e deuría esser mortaldat domens, e vos, *Sènyer*, cous volets, donats sanitat; e con laer es pur e sà, e ha en natura de dar sanitat als homens, e vos, *Sènyer*, donats febres e malauties e mortaldats.

16. De tot en tot, *Sènyer Deus*, se poden tenir per malastrucs molts homens que ha en est mon, qui dien que so quel home fa ni vol, ni lo mester en que es, ni la vida ni sa mort, que tot se fa e sesdevé segons cors de natura e segons signes e planetes e punts e ores, qui vénen segons fat o ventura o predestinacio. ¿Con son, *Sènyer*, tan malastrucs ni tan exits de lur seny, que ells innoren e menysconexen lo vostre gran poder, qui fa de totes coses tot so ques vol, tota ora ques vol? ✠ 17. Si tant sera, *Senyer*, que vos no gitassets nulla ora natura de son cors ni la forsassets, fer se puría adoncs que hom se confiás en lo cors de natura: car pus natura no fos forsada, veritat es que natura ha poder en home, segons que nex e segons lo signe e la planeta ol punt o la ora en que nex; e segons que nex, deu esser per natura volpell o ardit, o cavaller o mercader o dalcun altre ofici, o deu viure sà o malaute, o deu viure molt o poc, o deu esser pobre o ric. ✠ 18. Mas, ¿que li val, *Sènyer*, al estrolomiá o a cell qui en cors de natura se confía, car vostre poder vens e forsa natura? Tot enaxí con sil maestre com ha fet lo molí, el molí dementre molría, quel maestre quel destorbás en manera que no molgués:[1] tot enaxí fets vos de natura, *Sènyer*, que con vos

1. P, *sicut molendinarius potest perturbare molendinum molens, adeo ut possit auferre sibi actum molendi quando vult.*

Digitized by Google

volets, la forsats, e con vos volets, no. E adoncs con la forsats, aquells quis confien en son cors se troben enganats, con no atroben en ella so quen esperen.

19. De vostra gran saviea es, *Sènyer Deus,* e de vostre gran poder e ordonament que vos avegades lexets anar natura segons son cors, e avegades la destrenyets contra son cors: car enaxí com lo redec[1] del molí se met entorn per fer anar entorn lo molí,[2] enaxí la vostra sentencia va entorn a les obres que nos fem, en forsar natura o no. ✠ 20. E que assò sia enaxí, *Sènyer,* axís cové que sia, segons lo vostre beneyt ordonament: car nos avegades anam en nostres fets segons cors natural, avegades segons volentat franca. ✠ 21. E per assó, *Sènyer,* adoncs con nos obram segons cors de natura, e vos guaardonats nos segons cors de natura: e con obram contra cors de natura, e vostre poder costreny natura, e guaardonats nos segons costrenyiment de natura.

22. *Valent Senyor, ple de tot ensenyament!* Molt es gran la error dels homens confiants en estrolomía, los quals atribuexen a natura tot poder, e gens non reténen a vos, en so que no creen que forsets e constrengats lo cors de natura. ✠ 23. Car dementre que ells esperen que natura obre segons que mostra, ells esperen que natura do compliment a lur desig, de so que esperen: e axí ells esperants les ores els punts, son innorants sil vostre poder forsará natura, o si la lexará obrar segons son cors. ✠ 24. E con sesdevé, *Sènyer Deus,* que ells son errats e no esdevé la cosa axí com natura los demostrava, e ells, *Sènyer,* atriboexen a ells meteys defalliment de saber, e dien que natura no ha errat, enans han ells errat en la art, e nos guarden del engan que prenen, en so que natura defall a complir so quels demostrava per son cors, per raó del vostre poder qui la forsa e la desvía de son cors.

1. B, com lo rodeu.—2. M, *sicut rota molendini se circumvertit ut faciat circumvolvi molendinum.*

25. *Ab Senyor, on es franquea e dretura!* Bé es gran la forsa el poder qui es en vos, en so que totes coses son forsades e costretes per lo vostre poder; el vostre poder fa en aquelles tot so qui es de volentat vostra. ✱ 26. Gran bé es a nos, *Sènyer Deus,* con lo vostre poder es tan gran: car lo demoni es tan poderós en fer mal, que si no sera per lo vostre poder quil costreny el refrena de mal a fer, tot lo mon destruiría en una ora o en menys. ✱ 27. Loat e adorat e beneyt sia, *Sènyer Deus,* lo vostre sant poder, qui no dona poder al diable quens fassa mal, si no daitant con vos lin donau poder, e daitant con nos merexem que ell nos turment.

28. *Amable Senyor, amorós e cortès!* Honrat e temut sia lo vostre poder: car aquell, *Sènyer,* axí con forsa e costreny la malea e la iniquitat del demoni, enaxí vens e forsa la malea e iniquitat dels homens peccadors plens de tota malea. ✱ 29. La malea dels peccadors es semblant al gra de la mostalla, qui es més multiplicat en calor on més es mòlta:[1] car lo peccador, *Sènyer,* on més es desconexent de la vostra bonea, lo vostre poder pus destreny e turmenta sa malea e sa iniquitat. ✱ 30. Laor e gloria e honor e mercès sia al vostre gran poder, *Sènyer Deus:* car lo vostre servu atorga e confessa quel vostre poder vens e forsa la sua iniquitat e la sua malea, en so que non fa tanta com faría, si no la refrenava lo vostre sant poder divinal.

1. M, *Malitia peccatorum est similis grano sinapis, quod eo magis multiplicatur in calore, quo magis atteritur.*

Digitized by Google

¶ CAP. 16. *Com Deus ha poder de resuscitar los morts.*[1]

OH *Deus Senyor!* ¿On es poder ni forsa si no en vos? ni a qual poder deu esser feta reverencia ni honor si no al vostre? Car ell es tan gran, que sempre que sia complit lo compte dels homens qui deuen anar en gloria, lo vostre poder resuscitará los corses dels homens, qui serán escampats per les terres en pols. ✠ 2. *Ah, Pare e Senyor, al qual totes coses son sotsmeses!* Vertut e bonea sia a vos atribuida, per raó del vostre gran poder. E si es negun hom péc ni foll qui s maravell del vostre poder con es tan gran, potse bé tenir per neci; car si natura escampa lo cors del home en atomus e en pols per les terres e per laer adoncs con lo cors se corromp, bé par ver quel poder del creador qui ha creada natura pusca ajustar aquells atomus en pusca fer cors humà, al dia del judici. ✠ 3. So per que jo, *Sènyer*, nom maravell del vostre poder que ell pusca al dia del judici ajustar los atomus e resuscitar los corses dels homens, sí es per so com malbir que con jo, qui son tan mesquí e tan frèvol a esguart de vos, e sí he poder dajustar una pera ab altra e fer un munt, bé par ver que vos puscats ajustar un atomus ab altre, e fer un cors humà dels atomus.

4. *Oh vos, Sènyer Deus, qui benahuirats los benahuirats en gloria!* Tuit, *Sènyer*, siam bendients[2] del vostre beneyt poder qui es tan gran, que porá los nostres corses renovellar al dia del judici, e dará a ells tot cumpliment de forma e de membres, enaxí que nulla re non falrá.[3] ✠ 5. Molt

1. P, *resuscitandi corpora hominum mortuorum.*—2. M, *Omnes benedicamus,*—3. M, *ita quod nihil eis deficiet.*

Digitized by Google

es, *Sènyer*, noble e alt lo vostre poder, sanctificat e amat sia ell: car al dia del judici, lo poder que ha ara natura, cessará e tot se perdrá, en so que natura no porá ni engenrar ni corrompre ni dar plaer ni pena;[1] ans tot so qui s fará al dia del judici, tot se fará per lo poder divinal. ✱ 6. Lo vostre poder, *Sènyer Deus*, es aquell qui deslliurará los homens justs dangusties e de dolors, al dia del judici, e dará als peccadors tribulacions e angoxes senes fi.[2]

7. La gran vertut e noblea qui es, *Sènyer*, en vostre poder, no es qui aesmar la pogués: car lo vostre poder ajustará, al dia del judici, lo cors del home ab lanima. E no es nulla maravella, si l vostre poder porá adoncs ajustar les animes els corses: car tot adés veem[3] que en lo ventre de les fembres ajustats la anima ab lo cors, adoncs con la creats e la metets en lo cors del infantó. ✱ 8. Tuit confessem, *Sènyer*, lo vostre poder esser gran e maravellós, en so que ell dará als homens, al dia del judici, enteniment e conexensa, en so ques conexerán los uns ab los altres, e sabrán e remembrarán les obres los uns dels altres. ✱ 9. Ja no s cuit negú, *Sènyer*, que la conexensa que los homens aurán, al dia del judici, ni la remembransa que aurán de les obres que en est mon aurán fetes, que venga per poder natural ni per cors de natura; ans vendrá, *Sènyer*, de tot en tot, del vostre sant poder: car enaxí com lo poder de natura defall ara en est mon, en so que per ell no podem aver conexensa ni certificament de ver en ver de totes les coses qui son presents, no será maravella, *Sènyer*, si ladoncs defall tan fort, que nulla conexensa no ajam per ell.

10. *Pare Senyor!* Bé es foll qui vos ublida; car vostre poder retrá, al dia del judici, als homens justs la amor queus avíen en aquest seggle, adoncs con per honor e per amor de vos muríen. Beneyt sia, *Sènyer*, aital poder com

1. A,C, saber ni pena: M, *delectationem nec pœnam.*—2. C, e angusties sens fi.—3. M, *toties videmus.*

lo vostre; car tota la amor quens retrets, será entegra, que re non falrá, e encara molt més naurem, en amar e beneyr vos, que non avem. ✠ 11. Tot hom, *Sènyer*, deu aver gran paor del vostre poder: car aquell, al dia del judici, retrá als injusts lurs falses amors e lurs malèes, pus que ells sien morts en error e en malea. E assò fará, *Sènyer*, per tal que en aquella malea e error sien turmentats ab greus dolors. ✠ 12. *Ah, dreturer Senyor!* Beneyt siats vos e beneyt sia lo vostre poder, car a cascú retrá segons que aurá fet, o sia just o sia peccador.

13. *Senyor sant, salvador nostre!* Granea e infinitat sia coneguda al vostre poder: car sil vostre poder desempara mí e lexa anar segons lo cors de ma natura, enaxí que no lam destrengua, bé sé per cert que la mia natura es tal, que metrá lo meu cors sots la terra e la mia anima en los inferns. ✠ 14. E doncs, *Senyor graciós, amorós*, síaus en plaer que nom lexets nim comanets a ma natura; ans lam forsats e lam destrenyats: car si nou fets, prés son[1] de la mort. Placiaus, *Sènyer*, quem alonguets mos dies, per tal quem bast temps a fer bones obres, per les quals pusca anar murir per la vostra amor. ✠ 15. Lo vostre servu, *Sènyer Deus*, vos aora eus soplega es confía en vos, confessant e dient que tot lo mal que a mi pot esdevenir per la frevoltat e mesquinea de la natura mia, me pot cessar e desviar lo vostre beneyt poder, tota ora que en plaer vos venga.[2]

16. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots pare e comensament nostre!* Senyoría e ensenyament e cortesía sia coneguda a vostre gran poder: car si lom considerant en lo vostre gran poder e confiant en aquell sassegura en ell, poc preará ni planyerá nulla benenansa daquest mon ni son trespassament daquest mon; car bé sabrá quel vostre poder es tal e tan gran, que li pot esmenar molt major benenansa e benahuiransa que cella daquest mon. ✠ 17. *Ah*

1. M, *sum propinquus morti.*—2. B, vos vinga.

Digitized by Google

Sènyer! E tantes vegades he fetes coses, que ma vida alongás en est seggle! On jo ara, *Sènyer*, me confés a vos em reprenc, per so car jo noy amava viure per tal que vos hic servís, mas per tal que hic vivís.[1] On jous prec, *Sènyer*, que vostre poder costrenya la mia natura, em fassa murir per amor vostra, enans que ma vida hic degués esser longa en estament desordonat. ✠ 18. Si vos, *Sènyer*, sots tan humil e tan misericordiós quem vullats exoir daquestes pregueres que jo muira per amor de vos, fort bé sé que al dia del judici, con levaré de mon vas,[2] quem levaré nèdeu, e que alegre vendré oyr la vostra sentencia, e alegre mi representaré davant vostra majestat, vestida de vermells draps tints en sanc preciosa.

19. Vos, *Sènyer Deus a qui no son nulles coses amagades*, siats magnificat e colt e celebrat: el hom qui dupta e nega lo vostre poder sia conegut vil e mesquí e desastruch: car ¿qui deu duptar en lo vostre poder, pus que ell repara e conjuny los ossos podrits e resuscita los morts? Car bé par ver, *Sènyer*, que qui pot fer totes coses, que aquestes coses pusca fer, pus se vulla. ✠ 20. Negú nos maravell, *Sènyer*, si vos resuscitats lo cors del home, pudrit o menjat o escampat per laer o per la pols: car qui totes coses pot, bé pot fer aitals coses o semblants. ✠ 21. E doncs, *Sènyer*, no es nulla necessaria[3] que hom se maravell del vostre poder con es tan gran; enans es necessaria a nosaltres que loem e magnifiquem e honrem lo vostre poder e tot so qui de vos es.

22. *Ab Senyor dreturer, mellor daltre senyor, atenedor dels bens temporals e celestials!* Con lo vostre poder sia per totes les terres e per tots los locs e sia apoderant totes coses, no cal quel vostre servu aja paor de perdre nulla cosa que aja; car vos sots tant poderós, que li podets

---

1. A posa *ic* en lloc de *hic (passim):* C mostra mesclades les dues formes *ic, hic*.—2. M, *quando surgam de meo tumulo.*—3. M, *Igitur non est necessarium.*

Digitized by Google

retre totes ses faysons e tots sos membres. ☙ 23. E per assò nos, *Sènyer,* pus vos sots axí poderós, afermam nos e confiam nos en vostre poder, més que en null autre poder. ☙ 24. Car si en null autre poder hom se confía nis assegura, potne, *Sènyer,* anar enganat: car sis confía hom en forsa de ciutat o de castell o de son cors, enganas en tot so que tot dia veem que les ciutats se prenen els castells sesvaexen, e los corses dels homens sans se nafren e senmalautexen.

25. *Ob vos, Sènyer Deus, qui sots passient als vostres servus e als vostres dexebles!* Leugera cosa es a vos, quem podets mudar de mes vils obres e de mes vanes volentats, tota ora que en plaer vos venga; e podets me fer vos amar e servir ab totes mes forses. ☙ 26. Lo vostre honrat poder, *Sènyer,* qui porá mon cors resuscitar al dia del judici, si ell se vol, bé pot ara la mia anima vivificar en amar vos e servir e obeir vos. ☙ 27. Emperò jassía so que leugera cosa vos sia resuscitar los morts, no es poca cosa, *Sènyer,* que lom ple de vicis e de peccats nedejets e mundets e umplats de vertuts.

28. *Suau Senyor, sant e gloriós e loat e beneyt per totes les lengues dels homens!* Los philosofs, *Sènyer,* qui han afermat que natura ha tot lo poder daquest mon, adoncs con veurán al dia del judici lo vostre gran poder, e veurán que natura no aurá negun poder, ben fort se tendrán per errats e per enganats, con anc pogren ublidar ni menysconèxer en est mon lo vostre gran poder. ☙ 29. Los demonis qui veurán al dia del judici lo vostre gran poder, es sintrán sí meteys destrets e apoderats, e no aurán poder de fer mal axí con sulíen, ben fort se tendrán, *Sènyer,* per costrèts; car daquí avant cessará tot poder si nol vostre. ☙ 30. Los peccadors qui veurán lo vostre gran poder, al dia del judici, e sentiránse preses e costrèts sots lo vostre poder, aquells veurán adoncs lur poder esser frèvol e mesquí, el vostre gran e maravellós: e turmentarlos ets, *Sènyer,*

Digitized by Google

e descobrirlos ets lurs vergonyes,[1] per so car menysconegren[2] lo vostre beneyt poder divinal.

¶ CAP. 17. *Com Deus es poderós de dar salvacio a quis vol o dampnacio.*

DEUS *cumplit e acabat, sens tot defalliment!* Loat e amat siats vos el vostre sant poder, qui pot dar salvacio a quis vol o dampnacio, per so car la volentat vostra nil vostre poder no es costrèt ni comprès per nulla cosa. ✠ 2. Gran es, *Sènyer,* vostre poder e maravellós; car enaxí con vos per vostra plana volentat creàs les creatures, sens que non fos forsat ni costrèt per nulla cosa, enaxí, *Sènyer,* es raó que per vostra volentat sens null constrenyiment donets salvacio a qui us vullats o dampnacio. ✠ 3. *Covinent Senyor, franc, ple de totes forces!* Lo vostre poder e la vostra volentat se convénen e sacorden tan fort en natura, que no ha contrast enfre la un e lautre: car tot so que la vostra volentat vol, pot lo vostre poder; e tot so quel poder pot, tot ho vol la vostra volentat. On, beneyt sia aital poder, car no es aital lo nostre, que tal cosa podem que no volem, e tal cosa volem que no podem.

4. *Ob vos, Senyor, qui sots subirana bonea e environats tot lo seggle!* Con molt auríem loat e parlat del vostre poder, ¿quen puríem als dir, mas que es poder infinit? Car enaxí com vos sots infinit e vostre poder es vos,[3] enaxí, *Sènyer,* per fina forsa se cové que vostre poder sia infinit. ✠ 5. E doncs, *Sènyer,* pus lo vostre poder es infinit, totes coses pot lo vostre poder: e pus totes coses pot, salvar pot

1. B, e turmentar los hets e descubrirets lurs vergonyes: M, *et tormentabis eos et manifestabis verecundias eorum.*—2. B, menysconegeren.—3. M, *et tua potestas es tu.*

quis vol; car si nou fahía, seguir sia que fos fenit, en so que no puría salvar quis volría. ✠ 6. Si bé, *Sènyer*, jo son caút en peccat per la mia fullía e per lo amonestament del demoni;[1] ab que jo nom desesper de la vostra misericordia, tota ora que vos volets sots poderós de salvar mi.

7. *Subirá Senyor, poderós de confondre e envergonyir los eretges els desconexents!* Si l vostre poder defallía a salvar quis volgués, e aquells qui salvaría quels salvás per raó de lur predestinacio, seguir sia que lo vostre poder fos dejús lur predestinacio: e assò es cosa inpossíbol que nulla cosa pusca esser sobre lo vostre poder. ✠ 8. Emperò aquells homens qui pervénen a assò que vos sabets que pervendrán, lur perveniment no contrasta al vostre poder; car vos veets quel perveniment que fan en aquell estament que vos avets previst, es perveniment quis cové segons ordonament de justicia o de misericordia. ✠ 9. On, granea e senyoría e altea, *Sènyer*, sia dada al vostre gran poder e a la vostra beneita volentat; e al nostre poder e volentat, *Sènyer*, sia conegut defalliment e mesquinea: car vos sots aquell qui totes coses podets fer pervenir a aquelles coses que volets que pervenguen; e tot so volets que pervenga a assò que avets previst que pervenir deja.[2] Mas no es axí del nostre poder e voler, *Sènyer;* car no volem pervenir a assò a que pervenim, ni podem pervenir a assò que volríem, ni sabem so a que pervendrem ni pervenim.

10. *Vos, Sènyer Deus, qui sots pare e sostenidor de tot lo mon!* La nostra salvacio, la qual nos esperam que venga de la vostra pietat e misericordia, no es altra cosa sino veer vos e contemplar en vos e alegrar en vos e amar vos. ✠ 11. E doncs, pus que tant es que assò es nostra salvacio, ¿quina maravella, *Sènyer*, si vos podets salvar quius volets? car pus veervos es gloria, tota ora queus vullats mostrar darets gloria a aquells a qui mostrar vos volrets. ✠ 12. *Ab*

1. M, *per meam stultitiam et per instigationem dæmonis.*—2. M, *et ad id vis omnia pervenire, ad quod prævidisti esse perventura.*

Digitized by Google

Sènyer larc e franc e amic nostre! Pus vostre poder no defall de donar salvacio a quis vol, placiaus, *Sènyer,* quel vostre servu reeba do de vostre poder: lo qual do sia la vostra beneyta gloria.

13. *Ah Senyor, creador e faedor de quant es!* Aquest vostre gran poder, pus que pot dar salvacio a quis vol, raó es que nos loem e beneescam e amem e temam vostre noble poder, e que tuit lo preguem devotament quens do gracia que tuit lo puscam servir, e pervenir a la vostra honrada gloria. ✠ 14. Per que jo, *Sènyer,* leu mes vous e mos ulls e mes mans, a jonollons e pregant e cridant e soplegant e plorant a vos, queus placia que vos adobets e mellorets tot so que jo he afollat e malmès per ma fullía: car més podets vos esmenar e adobar en la mia salut, que jo noy he pogut afollar ni malmetre. ✠ 15. *Ah Sènyer!* Pus que en vostre poder creu em confiu, diré ab vives veus e ab gran diligencia a tots mos veyns e a tots mos amics e a tot hom ab qui mencontre, que tuit a una donem laor e gloria al vostre franc poder; e rependréls, *Sènyer,* com ells donen laor del poder qui es en los reys ni en ells meteys; car, a esguart del vostre, tot es và e no res.[1]

16. *Conexent Senyor, qui ajudats als cuitats!* No es nulla maravella sil vostre poder pot donar pena a quis vol: car si los reys han, en est mon, poder de turmentar los homens qui son dins lur senyoría, bé par ver que vos puscats turmentar quius vullats: com sia cosa que tuit siam vostres e sots lo vostre poder. ✠ 17. *Ah gloriós Senyor graciós!* Si los reys han poder de turmentar los homens contra dretura e raó tota ora ques vullen, ¿qual es lo desesperat nil neci qui diga que vos no puscats dampnar quius vullats, feent dretura? Car molt mills se cové que vos puscats dar pena feent dretura, que los reys feents injuria: e assò es, *Sènyer,* per so car poder es pus prop a dretura que a injuria. ✠ 18. Car lo poder quels reys han en injuriar los homens,

1. A,C, e no es res.

Digitized by Google

de defalliment, *Sènyer,* los mou, en so que no han acabament de saviea ni de bonea: el poder que vos avets de jutjar per dretura, vos vé, *Sènyer,* dacabament de poder, en so que no ha en vos defalliment de bonea ni de saviea.

19. *Ah Sènyer Deus, qui delits nostres peccats!* Aorat e beneyt siats vos el vostre sant poder; car lo vostre poder e la vostra volentat e la vostra justicia, tot es una cosa, una essencia divina. ✱ 20. *Sènyer honrat, vertader!* Pus vos ajats jutjat lo peccador a esser turmentat en durables inferns, ¿qui es qui pusca contrastar a la vostra sentencia, e majorment con aquella sia segons raó e dretura, e vos ajats volgut que enaxí sia? ✱ 21. E doncs, *Sènyer Deus,* amat e loat e servit siau vos, car no es àngel ni diable ni rey ni null home qui pusca contrastar la vostra sentencia ni la vostra volentat: tant es gran e alt lo vostre sant poder.

22. ¿Qual cosa es, *Sènyer Deus,* qui pogués contrastar a vos que vos no puscats dar pena a qui us vullats? Car la major pena que los peccadors aurán en infern, será la absencia que aurán de vos a veer. E doncs, si assòls es turment, bé par ver que us puscats amagar en lautre seggle a qui us vullats; car tot adés en est mon vos absentiats als nostres ulls corporals, en so que no us veem. ✱ 23. Tant es, *Sènyer Deus,* nobla cosa e honrada lo vostre poder, que sa dignitat e sa valor li dona que pusca turmentar qui s vulla e de quals penes e dolors se vulla. ✱ 24. *Ah dreturer Senyor!* Con sia cosa qui s covenga al vostre poder e a la vostra dretura que do pena a qui s vulla, e jo sia axí peccador e desobedient en vés vos, ¿qual consell pendré, *Sènyer,* ni que faré ne que será de mi?

25. *Ah Senyor, resplandor e lum e endressament de tots aquells qui us volets!* Gran es la paor que devem aver del vostre poder, en so que tota hora que us volets, sots aparellat e poderós de turmentar e dampnar lo peccador. ✱ 26. Con jo, *Sènyer Deus,* sia ple de peccat e de desconexensa, doncs no es maravella, *Sènyer,* si he paor de vos;

Digitized by Google

ans se covè quen aja molt gran paor, per la qual vos tema en tots los dies e les nits e les ores els punts els moments: car tot dia veem que molts homens serán sans e alegres, el vostre gran poder apodera aquells, e fals murir sobtosament. ✠ 27. *Ab Sènyer!* La major temor que hom deu aver, sí es de so on més de dan vé a hom. Doncs del vostre poder, qui pot a hom pits fer que null altre,[1] covè quens temam més que de null altre poder; emperò, *Sènyer*, aquell qui assò diu ha ja temuts altres poders més quel vostre.

28. *Amable Senyor e denunciador dels gogs de parays!* Gloria e vertut e benediccio sia coneguda al vostre poder; car ab ell podets vos dar gloria, usant de vostra gracia e misericordia; e ab ell podets dar pena, usant de vostra justicia. ✠ 29. *Gloriós Senyor!* Loat e magnificat sia lo vostre poder, en so que ab aquell avets esguart als peccadors ab ulls de misericordia. ✠ 30. *Conexent Senyor!* Honrat sial vostre poder, qui ab dretura dona penes infernals als peccadors qui han aúda desconexensa en vés vos, *Sènyer*, e son estats desobedients e descreents en vés lur Creador e lur Deu.

¶ Cap. 18. *Com Deus es poderós de fer totes coses, pus que naja raó.*

OH *Deus gloriós, ple de mercè!* Reclamat e adorat siats vos, en so quel vostre gran poder pot crear o fer tot so ques vulla, pus que hi aja raó que crear o fer se deja: car tant es gloriós e maravellós lo vostre poder, que sobre les coses privades es poderós, en so que pot dar esser a elles, pus que dret ni raó hi sia que darlo

1. P, *cum tua maxima potestas possit nobis plus obesse et maius damnum inferre quam aliqua alia:*—(pits, *peius*).

Digitized by Google

lur deja, segons gloria e honor de la vostra beneyta essencia. ✠ 2. Lo excellent poder divinal molt se demostra de gran vertut e de gran noblea, *Sènyer;* car ell pot crear o fer totes coses, pus que occasio naja. E si tot lo vostre poder no puría crear ni fer nulla cosa sens occasio, so es raó, per tot assò no es menys poder en vos; enans si vos menys de raó podíets res fer, seguirsenia que seríets defallent en poder, en so que poríets errar. ✠ 3. On, con nos entenam, *Sènyer,* quel vostre poder no pot fer nulla cosa menys de raó, entenem lon,[1] *Sènyer,* pus acabat e pus vertuós e pus noble e pus alt: car no podem entendre, segons raó, en lo vostre poder defalliment de saviea ni de bonea ni de nulla vertut. On per assò entenem, *Sènyer,* que la vostra volentat no vol nulla cosa fora de raó, nil vostre poder no fa nulla cosa contra raó; car tot so que volets podets, e tot so que podets volets.

4. *Senyor molt amat e molt reclamat e desijat!* Gran es lo vostre poder: car de la materia corporal, enaxí com navets fetes muntanyes de terra e de peres, e hi fets esser arbres e animals habitants en elles, enaxí, *Sènyer,* sius volguessets ni raó hi agués, poguerets[2] fer muntanyes de foc e daygua, en les quals poguerets fer esser herbes e arbres e hi poguerets fer habitar animals. ✠ 5. Encara, *Sènyer,* si mester hi fos, sius volguessets, poguerets fer de la materia forma, e de la forma materia; e sius volguessets, poguerets nos demostrar la forma menys de materia e la materia menys de forma. ✠ 6. Car enaxí, *Sènyer,* con vos avets pogut fer esdevenir materia e forma de privacio; enaxí, si us vulíets, puríets fer de materia e de forma tot so queus volguessets.

7. ¿Qual poder, *Sènyer,* fa aestmar ab lo vostre gloriós poder, qui es tan gran, que de la substancia espiritual pot fer qual cosa vos vullats? Car enaxí com vos la avets creada de no res e li avets apropriat que no sia occupant

1. B, entenem len.—2. A,C, pogrets *(passim)*.

Digitized by Google

loc en lo cors corporal, enaxí, *Sènyer*, si us volguessets, la poguerets fer substancia corporal. ✠ 8. En so que no agués occasio, *Sènyer*, que de la substancia espiritual feessets materia corporal, nou volgués fer; mas si la occasio hi fos, enaxí ho poguerets fer, con vòs creàs la substancia incorporal. ✠ 9. *Poderós Senyor!* Molt es complit lo vostre poder e acabat; el nostre, *Sènyer*, molt es mesquí e frèvol en esguart del vostre: car jassía so que nosaltres siam poderosos de fer alcunes coses segons raó e altres fora de raó, per tot assò lo nostre poder non es major ni pus vertuós; enans nes menor e pus vil e pus mesquí: car en so que nos avem poder de injuriar e avem poder de errar, som menys poderosos de esser bons e savis e amadors de bé. Car aver poder de peccar, no cau en lom per acabament de poder, enans hi cau per defalliment de poder.[1]

10. *Suau Senyor, savi, dous e cortès!* Beneyt siats vos el vostre sant poder: car enaxí com pogués crear aquest seggle, enaxí, *Sènyer*, si us volguessets, poguerets crear tants seggles, que infinida cosa fora a comptar aquells. ✠ 11. Mas per so, *Sènyer*, con vos no agués occasio de crear molts seggles, axí com agués occasio quen creassets un tan solament, per assò, *Sènyer*, non volgués crear car un.[2] ✠ 12. Car la final cosa[3] per que vos creás lo mon, fo, *Sènyer*, que fossets temut e amat e loat e servit. E aquesta cosa nos pogra ordonar tam bé, si molts seggles aguessets creats, com es ara con non avets creat mas sol aquest.

13. *Plaent Senyor honrat!* Vos qui avets edificat e bastit lo firmament e avets posada la mar e la terra en mig loc daquell, beneyt siats vos el vostre sant poder; car tant sots vos poderós, que de dues natures diverses avets creat home: de natura elemental e de natura espiritual;[4] e volgués que aquestes dues natures fossen un individuu humá.

---

1. M, *nam posse peccare non est in homine per perfectionem, sed per defectum potestatis.*—2. M, *non voluisti creare nisi unum.*—3. M, *Nam finalis causa.*—4. M, *de natura corporali et de spirituali.*

Digitized by Google

☙ 14. *Ab Sènyer!* Aorat siats vos e amat: car enaxí com vos avets poder quel home ajats creat de dues natures, enaxí, *Sènyer*, si us volguessets, lo poguerets crear en tres o en .iiij. natures o en més. ☙ 15. *Gloriós Rey, ple de totes forces!* Tant es gran lo vostre poder, que enaxí com vos avets pugut crear e ordonar que la anima racional el cors sien un esser humá, enaxí, *Sènyer*, si us volguessets ni raó hi agués, poguerets fer un individuu dome e de pex e docell e de bestia,[1] e que tots aquests .iiij. no fossen sino un individuu tan solament.

16. Vos, *Sènyer Deus*, qui resuscitats los morts e aconcellats los vius,[2] siats obeyt e temut e reclamat: car si vos avets poder de resuscitar los morts al dia del judici, aitambé, *Sènyer*, si us volíets, poríets resuscitar les aus e les besties; e encara, si us volíets, poríets tots los arbres e les herbes renovellar al dia del judici, pus occasio naguessets. ☙ 17. Mas en so que no es necessaria, *Sènyer*, que los animals inracionals resusciten, ni ls arbres ni les herbes renovellen al dia del judici, per assò lo vostre poder no volrá aquells resuscitar ni renovellar; car pus no hi es la occasio, no hi es la volentat. ☙ 18. Excellencia e honrament sia, *Sènyer*, al vostre franc poder dada e coneguda: car aquell pot fer tot so qui en volentat vos venga, e tot so en que occasio estía ni raó que fer se deja, segons ordonacio de la vostra bonea e saviea.

19. *Ab Sènyer Deus!* Dues coses paren al home impossíbols: la una es la cosa quis fa contra natura; lautra es que vos fassats nulla cosa menys de raó. La quins par impossíbol contra natura, fa ho per defalliment de saviea qui es en nos. La quins par impossíbol contra vostra bonea, fa ho per do de saviea que vos nos donats, en so que nos vos conexem tam bo, que no podets errar ni fer con-

1. P, *potuisses fecisse unum individuum tantum quod haberet caput hominis, caudam piscis, alas avis, pedes bruti.*—2. B, e aconsolats los vius: M, *et consolaris vivos.*

Digitized by Google

tra raó nulla cosa. ✱ 20. E doncs, *Sènyer*, de huymés no siam tan innorants ni tan pécs quens parega impossíbol cosa so quis fa contra cors de natura: car molt pus possíbol cosa es a vos fer contra cors de natura, que no es impossíbol segons cors de natura, per so car més pot vostre poder fer, que natura no li pot contrastar. ✱ 21. Si nos, *Sènyer*, atribuim al vostre acabat poder impossibilitat en so que deym que vos no avets poder en fer cosa contra raó ni occasio, no es a nos vici ni al vostre poder, si aquesta impossibilitat vos atribuim: car segons veritat, *Sènyer*, no es impossibilitat, enans es acabament de poder e de saviea e de vertuts.

22. *Amorós Senyor, piadós daquells qui piadosament e plorant se reclamen e saténen a vos!* Molt es gran la error dels infeels, menyscreeents que verge pusca enfantar infant estant verge: car aquells son errats per so car jutjen segons cors natural, e ubliden e menysconexen lo vostre poder, qui vens e forsa, con se vol, lo cors de natura. ✱ 23. *Sènyer Deus!* Si los errants contrastaven que verge no pogués enfantar estant ella verge, e que fos lur opinio a assò a contrastar per raons qui fossen contra vostre ordonament e contra vostra saviea, no sería nulla maravella si hi contrastaven. Mas ells, *Sènyer*, hi contrasten per raó del cors de natura, e no guarden ni demanen vos si en aquella cosa avets raó ni occasio que forsets natura. ✱ 24. Per que, *Sènyer*, si ells savis eren, tota ora que oissen dir a nos ni afermar que vos ajats fetes nulles coses contra cors de natura, ells deuríen encercar e demanar raons per les quals dejats fer segons ordonament de vostra saviea so que fets, e no duptassen de tot en tot per lo cors de natura: car aquell forsats vos e vensets, tota ora queus volets.

25. *Jhesu Christ Sènyer!* Amat e loat siats vos, com a ver Deu e com a ver home que vos sots; car gran injuria us fan los descreeents qui no volen creure que vos puscats esser Deu e home: car enans que duptassen en vos que

Digitized by Google

siats Deu e home, deurien encercar si es raó que esser ho dejats; e pus trobassen la raó, deurien ho creure, per so con vos sots tan poderós que esser ho podets, pus voler najats. ✠ 26. Mas ells, *Sènyer*, enans que pervenguen a entendre ni a creure que vos avets poder de fer tot so que us volets contral cors natural, menyscreen la cosa quils es vijarès que sia contra cors natural; e per assò son orats con guarden a impossibilitat, sens que no guarden al vostre poder acabat. ✠ 27. On, gran maravella es, *Sènyer*, dels homens descreents, car pus axí neguen e descreen esser la cosa contra cors de natura, per que no guarden e no salbiren del esser del seggle, lo qual es major impossibilitat de esser en esser segons cors de natura, que no es que vos siats Deu e home ensems: car lo mon es, de privacio, esdevengut en esser per vostra volentat e no per cors de natura; e esser vos ver Deus e ver home ensems, no es cosa qui sia de privacio ajustada; car enans que vos vos encarnassets, ja erets vos en esser, e era la natura humana en nostra dona Sancta María. E doncs, *Sènyer*, ¿com son tam pécs que no salbiren que impossibilitat es pus fort e major on ella pus prop es de privacio, e pus frèvol on pus nes luny?

28. Vos, *Sènyer*, qui exoits e perdonats als peccadors, siats amat e honrat e colt e beneyt e temut: car lo vostre poder tot so fa ques vol, e no es diable ni home ni natura ni nulla cosa qui pusca contrastar al vostre poder en poc ni en molt. ✠ 29. *Ah, misericordiós Senyor, ple de dretura!* Com lo vostre poder sia tan gran que pot fer totes coses pus occasio hi sia, ¿que será de mi, las, mesquí, car moltes occasions vos he dades quem ajats en ira e quem dampnets? Par me, *Sènyer*, que tots consells me son fallits e totes maestríes, exceptat assò, *Sènyer*, que men es romàs, que sia confiant en la vostra gran pietat e misericordia. ✠ 30. Car tant es gran la vostra misericordia, que aquella aclina la vostra volentat el vostre poder a humilitat e a

Digitized by Google

pietat, adoncs con lo peccador se reclama es confía en ella. On jo, *Sènyer*, matén a la vostra misericordia, mare mia e dona e esperansa de nosaltres peccadors:[1] per que jo, *Sènyer*, soplec a ella quem sia en ajuda al acabament de les altres distinccions, axí com mes estada mare e amiga al acabament daquesta, qui es acabada a honor del vostre poder divinal.

1. M, *attendo ad ipsam (misericordiam) tanquam ad meam matrem et dominam et spem nostri peccatorum.*

Digitized by Google

De la VII[a] distinccio qui tracta de la Sciencia divina.

¶ Cap. 19. *Com Deus es scient en sa essencia divina.*

DEUS *alt, subirà, excellent, acabat, beneit, bonrat, amat, temut, servit!* Tant es gran e nobla la vostra sciencia, que no puría esser major: car en so que vos sots essencia infinida, e vos sabets e conexets tot vos metex, per assò cové que la vostra sciencia sia sciencia infinida. ✠ 2. *Ab Sènyer Deus!* Si a nos es vijarès que maravellosa cosa sia de la vostra sciencia con es tan gran, no men maravell; car en so quel nostre saber es finit, es nos vijarès que maravellosa cosa sia saber infinit. ✠ 3. *Ab Senyor dels senyors!* No es null saber qui pusqués pervenir al vostre; car tot saber es finit si nol vostre. E doncs, *Sènyer,* ¿com se poría fer que saber finit pujàs là on es lo vostre infinit? Assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol.

4. *Honrat Senyor Deus gloriós!* Beneit siats vos el vostre saber qui enaxí es gran, car aquell es eternal; enaxí que anc eternitat el vostre saber nos partiren nis lunyaren; enans foren de fi en fi ensemps.[1] ✠ 5. *Amable Senyor!*

1. P, *simul ab eterno fuerunt.*

Digitized by Google

No es null saber quis gos acostar ni comparar ab lo vostre; en so que tot saber ha comensament e ha terme tro on sab;[1] mas lo vostre ni ha comensament ni terme; enans sab infinidament. ☙ 6. *Alt Senyor benabuirat!* ¿Qual cosa es qui pusca tant saber que trespás ni bast là on lo vostre saber passa, ne qui es qui pusca albirar ni saber la granea ni la noblea qui es en vos? No es neguna cosa, *Sènyer,* que bast a conexer tota la vostra bonea; e per assò lo nostre saber no pot pujar là on lo vostre basta.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots Rey dels reys e vencets e forsats quius volets!* Si lo Rey es alegre e baut con sab sí esser rey poderós sobre son poble de fer so ques vulla, ¡nom digats, *Sènyer,* lo vostre saber quanta de occasio vos dona que siats alegre! ☙ 8. Car en so que vos sabets vos esser Deu, no corrompent, ni esser ab comensament ni ab fi, ni esser costret, e sabets que vos sots un Creador, un Senyor; e doncs, *Sènyer,* ¿qui puría aesmar lo gran bé qui us es,[2] com vos vos sabets aital? ☙ 9. *Ab Senyor Deus!* Com lo vostre sant saber sia daital honrament e de tan gran vertut, ¿qual cor poría atènyer la vostra bonea, ni quals ulls la poríen veer, ni quals orelles poríen oyr les laors quius tanyeríen?

10. *Servit Senyor e amat, sobrel qual neguna cosa no ha accio ne poder, e lo qual ha accio e senyoría sobre totes coses!* Vos sabets bé quel home just, con se sab en bon estament es sab innoent *(sic)* sens tota culpa, que molt es alegre, con se sab tan just. ☙ 11. E doncs, si aital saber, *Sènyer,* alegra los homens justs, ¡quant més devets vos esser gloriós, quius sabets axí just, axí innoscent, axí dreturer, que anc nous pensàs ni feés ni dixés nulla cosa qui fos contraria a vostra bonea ni saviea! ☙ 12. *Ab Sènyer Deus!* Sil vostre beneyt saber es a vos gloria e honor, no es enaxí del meu; car jom sé desconexent e desobedient e culpable e ple de tots

1. M, *usque ad quem sciat, et non ultra.*—2. M, *magnum bonum quod tibi est.*

Digitized by Google

vicis e de tota desconexensa. On, per so com jom sé aital, axí vil e mesquí e àvol, es a mi mon saber occasio de plors e de dolors e de penediments e de conèxer la mia frevoltat e mesquinea.

13. *Vertader Senyor, amador de veritat e de conexensa!* Vos qui sabets la vostra gloria con es gran e nobla, ben gran gloria us es, com vos sabets tan gloriós: car segons que es gran la gloria, sí es gran lo saber. On, segons que la gloria vos glorieja, sís fa lo saber.[1] ✠ 14. Encara, *Sènyer*, es gran lo vostre saber en noblea e en gloria; car en so que vos sabets que la gloria que es en vos tota es de vos metex e no daltre, per assò es alt e excellent lo vostre saber en vertut e en sanctedat, en so que sab que tota la gloria es en vos. ✠ 15. *Ab Sènyer!* Con vos sapiats que vos sots tota nostra gloria e de nulla altra cosa nos no gloriejem en parays si no de vos, molt es, *Sènyer*, aquest saber aital gloriós e noble; car molt vos veets acabat e honrat, en so que gloria no pot venir ni estar en nulla autra cosa si no de vos e en vos.

16. *Dreturer Senyor, ple de franquea e densenyament, del qual son dirivades e exides totes nostres forces!* Beneyt siats vos, *Sènyer:* car jassía que lo nostre saber sia tam poc e tan sotil que nos no puscam atènyer a saber la vostra essencia que es, al menys vos ha plagut quens ajats demostrat vos esser en esser, e avets vulgut que no vingam a vos per altra via si no per la vostra. ✠ 17. La rao, *Sènyer*, per que nos no avem saber de vostra essencia que es, sí es la gran excellencia e altea vostra, e la mesquinea e defalliment del nostre saber. ✠ 18. Car enaxí, *Sènyer*, com loli per natura roda sobre laygua,[2] enaxí lo vostre saber es pus alt quel nostre; e per assò nos no podem saber tant com vos sabets. Encara, *Sènyer*, quel nostre saber sabcegá e sengruxá en Adam com pecá, en so que la anima nostra el

1. M, *secundum quod gloria te glorificat, sic pariter te glorificat scientia.*—2. P, *natat et emergitur super aquam.*

Digitized by Google

cors nostre nes enculpada ensems, sempre que son ajustats; car molt més entesérem e sabérem, si l peccat original no fos.

19. Laors e reverencies e honors sien, *Sènyer*, al vostre benahuirat saber, qui fa e dona a nosaltres saber dentendre en vos qualitats essencials; car per les qualitats pervenim a certificament dentendre e de saber vos esser unit en Trinitat, e vostra Trinitat esser en Unitat. ✠ 20. Empero, *Sènyer*, jassía so que nosaltres sapiam que la vostra substancia divina sia en tres persones; per tot assò nosaltres no avem enteniment ni conexensa de la vostra substancia que es en sí metexa; car tant es pregont cosa a saber, que lo nostre enteniment no y basta. ✠ 21. E si no y basta, *Sènyer*, no men maravell; car en pus leugeres coses defall, que no pot bastar a entendre ni a conèxer: car jassía so que jo sapia la mia humanitat esser tres coses, cors e anima e espirit, per tot assò jo nom sé la mia anima que es en sí metexa ne quina cosa es.

22. *Sant Senyor, ajuda e esperansa nostra!* Lo vostre saber sab vos tot noble e tot acabat e tot bo; e sabets que no es nulla cosa qui cuvinent sia, que defalla del vostre saber a saber.[1] ✠ 23. Lo vostre gloriós saber, *Sènyer*, molt se lunya que no es aital com lo nostre: car nos sabem so que sabem ab mijà quins es occasio que ho sapiam. Mas vos, *Sènyer*, so que sabets, sabets sens tot mijà; e per assò manifestas e mostras vostre saber esser gran, el nostre esser poc. ✠ 24. *Ah Sènyer Deus!* Con nos sapiam vos esser tot bo e tot acabat, e aquesta conexensa avem nos per significacio de les creatures quins ho demostren, nom digats quant més sabets vos metex esser bo e acabat, en so que nulla cosa que sia nous ho demostra, si no que per vos metex ho sabets.

25. Ben fort es, *Sènyer Deus*, gran[2] aquest vostre saber, e ben fort es noble: car so per que lo nostre saber

1. M, *quod tua scientia non sciat.*—2. M, *verè valde magna est.*

crex e mellora, si es en so que sacosta a vos a amar e a conèxer; e tot so que lo nostre saber es bo ni gran, tot es per raó de vos. E doncs, *Sènyer*, bé deu esser gran e noble lo vostre saber, qui es scient la bonea sua metexa, en so que sab tota la bonea de vostra essencia. ✠ 26. *Ah, Sènyer!* Pus tant es que lo nostre saber crex e multiplica en vos, diré, *Sènyer*, a tots los meus privats e veins e amics que tuit majuden a contemplar en vos, segons les paraules dest libre; e assòls diré, *Sènyer*, per tal que lo lur saber el meu sia engranit en vos. ✠ 27. Car si nos, *Sènyer*, podem esser tals que contemplen en vos de tot lo nostre poder e de tot nostre cor, segons lo ordonament daquest libre, en tal guisa, *Sènyer*, se engranirá e savertuará nostre saber en vos, que no será fam ni set ni dolor ne tristor quins pusca noure ni desviar de la vostra amor.[1]

28. *Subirá Senyor, noble, honrat!* Covén se, *Sènyer*, que nos aorem e honrem e preguem lo vostre sant saber; car aquell es defora lo terme dins lo qual lo nostre saber es enclòs. ✠ 29. Lo nostre saber, *Sènyer*, tant es mesquina cosa e poca, que tota mesquinetat e poquea li deu esser atribuida, car poc es e poc dura, e poques coses son aquelles que sab. ✠ 30. *Ah Sènyer Deus!* Con lo meu saber sia tan flac e tan mesquí que a tota innorancia e peguea es aparellat de reebre; al menys, *Sènyer*, prec vos que vos no li lexets ublidar la noblea ni vertut ni honrament de son Senyor Deus.

---

1. M, *quæ nobis possit nocere nec nos separare à tuo amore.*

Digitized by Google

¶ Cap. 20. *Com Deus sab totes coses que son ni quines son.*

DEUS *Senyor!* Adorem e sopleguem e honrem e amem vos, qui sots scient de la substancia angelica qual cosa es en sí metexa, car vos avets creada e ordonada aquella; per que no es maravella, *Sènyer,* si vos avets conexensa della. ❧ 2. *Amorós Senyor, bo e benigne e benahuirat!* Si vos sabets la substancia angelica que es en sí metexa, nou fem nosaltres; car nos, *Sènyer,* jassía so que nos ajam conexensa com làngel sia substancia espiritual, per tot assò nos no sabem la sua substancia que es en sí metexa ne quina es; e aquest defalliment es en nostre saber, per so car lesser de la sua substancia es amagat als nostres .v. senys corporals. ❧ 3. *Ab Senyor sant, conexent, dous, larc!* Si la substancia angelica es amagada al nostre saber, per so car non es feta representacio als nostres .v. senys espirituals per los corporals, per tot assò non es amagada ni escurida al vostre saber;[1] car no cal que al vostre saber sia fet altre representament ni altra demostracio, car tot ho sap.

4. A vos, *Sènyer qui sots gloria dels catòlics,* sia coneguda forsa e eternitat e granea e gracia; per so car lesser de la anima racional es sabut e conegut per vos, en so que vos la creàs anima e la comensàs e la ordonàs e la sostenits. E doncs, *Sènyer,* beneyt siats vos, qui tant sabets, que res nous es amagat, ni no es nulla cosa qui tant sapia com vos fets. ❧ 5. E, *Sènyer Deus,* amat e honrat siats vos; car si vos sabets les nostres animes, nou fem nos,[2] *Sènyer,*

1. M, *tamen non est occulta nec obscura tuæ scientiæ.*—2. P, *et licet in te sit plena scientia et certa de nostris animabus rationabilibus, illud abest nobis.*

jassía que nos siam individuus ajustats danima e de cors. E so per que nos no ho podem saber, sí es, *Sènyer,* per so car non es fet representament als senys corporals ni als espirituals. ✠ 6. Assò es, *Sènyer,* quax maravella: que ajam anima, e no sapiam anima que ses en sí metexa.[1] Emperò, *Sènyer,* qui bé so pensa, noy ha maravella, per raó de la gran poquea e del gran defalliment qui es en nostra sciencia.

7. Laor e infinitat e excellencia e altea sia coneguda a vos, *Sènyer qui alegrats e consolats los justs;* car vos, *Sènyer,* sots aquell senyor qui ha conexensa de la materia e de la forma del firmament e dels elements simples e dels composts; car aquella cosa qui es lur materia e lur forma es sabuda per lo vostre sant saber; car vos ho avets tot creat e tot fet, e vos ho tenits tot en ordonacio. ✠ 8. *Ab, Senyor benigne!* No es axí del nostre saber com es del vostre; car jassía so que nos ajam cors compost dels .iiij. elements, per tot assò, *Sènyer,* con nos entenem materia en lenteniment e privam forma daquella,[2] nos no avem tant de saber ni denteniment que puscam saber ni entendre la materia que es en sí metexa. ✠ 9. On assò es, *Sènyer Deus,* gran maravella, que nos siam aquella cosa que no sabem ni entenem que ses en sí metexa. On, con a saber la cosa que som nos defall saber e enteniment, ¡quant més, *Sènyer,* nos deu defallir a saber e conèxer la vostra substancia que es en sí metexa!

10. A vos, *Sènyer Deus qui beneyts aquells quius volets,* conegam majoría e honrament e noblea, per so con conexets e sabets aquella cosa qui es temps; car vos avets temps termenat e enclòs enfre comensament e fi: per que, no es nulla maravella si vos avets conexensa de temps, pus que vos lavets creat. ✠ 11. Al nostre saber, *Sènyer Deus,*

---

1. M, *Hoc est, Domine, quasi mirum: quod anima sit in nobis, et nos simus anima, et non sciamus quid sit anima in se ipsa.*—2. M, *quando intelligimus materiam et non consideramus formam in ea.*

podem atribuir viltat e mesquinea; e assò, *Sènyer,* per so con nostre saber no basta a conèxer la ora qui es en lo comensament que nos comensam a esser, ni no podem saber la ora qui es en la fi que nos defallim de esser en est mon; ni no sabem la ora en que estam en present. E doncs, *Sènyer,* con nostre saber defalla de saber en aquestes coses, ¿qual saber es pus mesquí ni pus poc quel nostre, ni qual saber es tan gran com lo vostre? ✠ 12. Tot aquest defalliment cau, *Sènyer,* en lo nostre saber, per raó de la poquea e subtilea que es en la *ara* en que temps está;[1] car aquella *ara* es tant de poca quantitat e es tan ivassosa del temps passat al esdevenidor, que lo nostre enteniment ni pot apercebre sa poca quantitat, ni li leu que pusca atènyer son curriment e sa yvassea.[2]

13. Pietat, justicia, veritat e misericordia atribuescam a vos, *Senyor gran e maravellós,* per assò con vos sabets la occasio per que nosaltres estam en sanitat, e sabets la cosa per que esdevenim malautes: car vos, *Sènyer,* donats sanitat e malautía, e fets en nos tot so queus volets. ✠ 14. No es, *Sènyer,* enaxí del nostre saber: car jassía so que nos nos sintam sans e malautes, per tot assò nos no sabem de ver en ver la occasio per que som sans o malautes; enans hi anam, *Sènyer,* per devinalles:[3] e provas en assò que moltes de vegades cuidam ajudar a nostra sanitat, e con cabausam, nos hi pijoram.[4] ✠ 15. On, gran maravella es, *Sènyer,* com aquest saber nostre es tan poc e de tam poca vertut, que lo mal será en nos, e nol sabrem gitar de nos, ni a aquell no porem fugir on que anem; ans será en lo mig loc de nos, e sintrem nos murir, e no aurem conexensa daquella cosa quins metrá morts.[5]

1. P, *Iste defectus nesciendi predicta, cadit in nostra scientia, causa brevis et momentanee morule que est in illo instanti temporis in quo tempus consistit.*—2. M, *percipere suam parvam quantitatem, nec attingere suum cursum et velocitatem.*—3. A,B, per diuinales: C, per diuinalles: M, *et procedimus in hoc per divinationes.*—4. C, e con cabauçam, nos hi pigoram: P, *et per ignorantiam eligimus deteriorem partem:* M, *et juvamus ad nostram infirmitatem.*—5. M, *quæ nos ducit ad mortem.*

Digitized by Google

16. A vos, *Sènyer qui guardonats aquells qui vos servexen,* atribuím e comparam tota saviea e tota cortesía e tota senyoría; e assò fem per raó de la vostra honrada sciencia, e atribuím al nostre saber tota peguea e tota servitut; car jassía, *Sènyer,* que hom sia la pus nobla creatura, per tot assò no roman que ell no defalla de saber lesser de les coses; lo qual esser es sabut per la vostra beneyta saviea. ✠ 17. *Ah Senyor dous e suau!* E tan gran es lo defalliment qui es en lo nostre saber! car per defalliment de saber, nos gaubam ens gloriejam en cuidar saber so que no sabem, e afermam que sabem lesser de les coses, les quals no sabem, e no remembram con nos defall saber, a saber lo nostre esser metex. ✠ 18. *Gloriós Rey de gloria!* Si los homens ergullosos e vanagloriosos sabíen la poquea e la frevoltat qui es en lur saber, ja no seríen tan altius ni tan desconexents con son; enans se humiliaríen a lur Creador e a lur Senyor e a son par proixme.[1]

19. Durabletat e trinitat e singularitat e unitat sia coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui sabets que jassía so que nos confessem e atorguem quel saber nostre es poc e sotil, per tot assò nos no som escusats en les nostres obres, en les quals nosaltres érem defallents a scient moltes de vegades, e en les quals ho erem per defalliment de saber.[2] ✠ 20. Car, *Sènyer,* jassía que jo no sapia la vostra essencia que es, ni lo meu esser ni de les creatures, bastam al menys que sapia vos esser en esser, e bastam que sapia mi sotsmès a amar e honrar e servir vos, de tots mos volers e de totes mes forces. ✠ 21. On, loat e beneyt e amat e servit siats vos, *Sènyer,* car vos ha plagut que avets tant avertuat nostre enteniment, en so que sabem que som tenguts [3]de vos a honrar e a tembre e a obeyr en tots vostres manaments e en totes vostres volentats.

---

1. A, e a son pruxme: C, e par proisme: M, *et suo æquali proximo.*— 2. Mal interpretat y trelladat el text d'aqueixa cláusula en el m.s. A, y alterat en la traducció de M y P.—3. M, *quod sciamus nos teneri.*

Digitized by Google

22. A vos, *Sènyer qui guaardonats los vostres benabuirats servus,* sia coneguda primería e derrería e gloria e vertut; e a mí, *Sènyer,* comensament e fi e flaquea e mesquinea: car jo son, *Sènyer,* ab tam poc de saber e dateniment, que per nesciea que en mi era, me gaubava moltes vegades de saber so que no sabía, e reprenía los homens com no sabíen so quils era impossíbol cosa a saber. ✱ 23. *Ah Sènyer Deus, Deus meu e Senyor meu!* Beneyt siats vos, car dentrò ara jo no he apercebut lo defalliment qui es en mon saber; mas ara, *Sènyer,* laperceb el conec per gracia vostra. On, jo us prec que vos me guardets em salvets aquest saber quem donats, a conèxer la poquea e mesquinea de mon saber. ✱ 24. *Ah Sènyer!* Si tant ses que jom vulla gaubar [1] ni gloriejar de granea de saber, prec vos, *Sènyer,* que vos representets a ma anima la mesquinea e la pobrea qui es en mi de saber: e si daquella frevoltat se vol gaubar ni aver vana gloria ni ergullar, queu fassa; mas nos preu de so qui no es en ella. [2]

25. *Ah benabuirat Senyor!* Ajuda e amor e altea sia coneguda a vos, qui despertats los errants els peccadors: car vos sots, *Senyor,* aquell qui sabets adobar e reparar so que nos malmetem e afollam per defalliment de saber; car en les coses que innoram no avem saber ni poder con les guardem dafollar; ne si safollen no les sabem adobar: tant es nostre saber sutil e mesquí. ✱ 26. Mas lo vostre saber, *Sènyer,* qui tot ho sab, aquell es poderós de guardar e salvar tot so qui es bo; e si res safolla, aquell ho pot adobar e ho sab mellorar. On si nos, *Sènyer,* nons sabem mellorar, melloratsnos vos, qui navets lo poder el saber. ✱ 27. E doncs, *Sènyer,* placiaus que lo vostre saber nos do benediccio e gracia, com nos orant vos e amant e sirvent vos, sapiam contemplar en la vostra saviea e en la vostra vertut.

---

1. B, gabar: M, *quod me velim iactare.*—2. P, *desinet gloriari de sua modica scientia.*

Digitized by Google

28. *Suau Senyor, qui endressats los justs e nedejats los peccadors!* Amistat e benahuiransa e bonea conegam a vos e al vostre saber; car tant sots vos bo per vostre saber e per moltes daltres vertuts, que moltes de occasions avem per queus devem amar ens devem fer bons en vos. E la major occasio que nos avem, *Sènyer*, que siam bons, sí es con en vostre saber está conexensa e apercebiment de la vostra gran bonea. ❦ 29. Gran vergonya devem aver nos, *Sènyer*, qui sabem que lo vostre beneyt saber es sabent lo nostre falliment e la nostra desconexensa e tot so en que avem errat ni fallit contra vos. Car, on més valets vos, e nos sabem que vos sabets tots nostres falliments, pus vergonyoses ne devem esser. ❦ 30. *Ab Sènyer!* Pus tant ses que nos sapiam que som sabuts en vostre saber axí vils e culpables, placiaus, *Sènyer*, que nos vos conegam eus sapiam per dous e per suau e per misericordiós; per tal que la nostra esperansa no la partescam de la vostra gran pietat, nins refredem damar vos, qui sots nostre Senyor Deus.

¶ Cap. 21. *Com Deus sab tot so que fan les creatures.*

DIVINAL *Senyor!* Benediccio e sanctedat e conexensa es en vos: car vos sabets tot so que fan los àngels e tot so en que gloriejen e tot quant a nos ajuden, e tots los locs en ques muden: e assò sabets per so con vos los creàs els ordonàs en tot quant fan. ❦ 2. En semblant manera, *Sènyer*, sabets tot so que fan los demonis; car vos sabets totes lurs falcíes e tots los engans quens fan e totes les malèes que han: e assò sabets per so car aquells son dejús lo vostre poder e sots la vostra senten-

Digitized by Google

cia. ✠ 3. Tot so que fa lo firmament nils corses celestials, tot ho sabets vos, *Sènyer;* car son moviment e les coses quels corses celestials fan en los corses elementals, tot ho sabets vos: car vos sots aquell qui apropriàs aquelles coses que fal firmament e los corses dell.

4. *Jhesu Christ Sènyer!* Tota concordia e tota dretura e tota deffensio es de vos e per vos, e tota noblea está en vos; car vos sabets tot quant fan los elements, en lurs mesclaments e componiments e descomponiments. ✠ 5. *Franc Senyor!* Tant es vostre saber gran, que vos sabets tot so que fan los metals els animals e los vegetables; e nulla cosa que sia feta, no es amagada a la vostra sciencia. ✠ 6. Enans, *Sènyer,* tot lo solàs que los uns animals han ab los altres, o tot lo treball que han, tot lo sabets vos: e assò metex dels vegetables, en tot quant son engenrats o corrompents ni movents, tot ho sabets vos; car vos los creàs els ordonàs els sostenits en esser.

7. Molt es sant e gloriós, *Sènyer,* lo vostre saber: loat e beneyt sia ell. Car tot so que los homens pensen ni cogiten en lurs cors ni en lurs penses, sia bé o sia mal, tot ho sabets vos. ✠ 8. ¿Quina maravella, *Sènyer,* si vos sabets tot so que los homens fan o pensen? car vos sots aquell quils fets parlar e anar e moure, e vos los sostenits els metets en tot so queus volets. ✠ 9. Donem dignitat e dousor e gloria e laor a vos, *Senyor Deus,* e al vostre saber; e al nostre saber donem e comparem frevoltat e pobrea: car sil vostre saber sab tot so que nos fem, nou fa lo nostre saber. On, con nosaltres no sapiam aquelles coses que fem, bé podem conèxer nostre saber frèvol e mesquí.

10. *Amorós Senyor, on tota larguea e noblea e vertut es!* Tant sots ple e acabat de saber, que les nostres volentats totes les sabets. On, assò es gran noblea de la vostra sciencia, con ella sab tantes de volentats axí contrariants les unes de les altres. ✠ 11. No es axí del nostre saber, *Sènyer,* com del vostre; car les volentats qui son en nos no

Digitized by Google

les podem saber los uns dels altres, dentrò que les oym o les apercebem per semblants: e encara, *Sènyer*, a elles a saber vertaderament nons hi basten paraules ni signes ne senyals. ✠ 12. E encara es assò major cosa, *Sènyer*, del nostre saber: que la volentat qui es en mi, nom sé quant hi estará nim sé quant sen partirá, ni sé la contrarietat del meu enteniment quant es gran.

13. *Benahuirat Senyor!* Lo vostre saber sab tot so que nos fem per qual entencio ho fem. Si ho fem per la primera entencio a esguart de nosaltres, vos, *Sènyer*, sabets que nos peccam e erram. Siu fem per la primera entencio a esguart de vos a servir, sabets que ho fem a gloria e a laor de vos e a bé nostre. ✠ 14. *Ab ver Deus!* Dominacio e excellencia e entegretat conegam a vos, qui sabets totes les nostres obres, sia que sien en vertuts o en vicis; e sabets la manera e la occasio per ques muden nostres obres de vicis en vertuts e de vertuts en vicis. ✠ 15. *Perdurable Senyor!* Con vos siats tan savi e tan avist en tot so que nos fem,[1] benahuirats son tots aquells qui vos amen ni honren ni servexen ni loen ab vera entencio. E guay daquells[2] qui per amor de ells meteys treballen en esser honrats ni delitats en esta frèvol vida mundana!

16. ¿Qui es, *Sènyer*, qui pogués aesmar ni compendre la granea del vostre saber, qui sab totes les penses dels homens en un temps, per contraries que sien? ✠ 17. Eternitat, divinitat e perdurabletat sia coneguda al vostre saber, *Sènyer*; e al nostre saber, comensament e fi: car nosaltres no podem en un temps entendre diverses coses ne diverses penses; enans cové que entenam una cosa e puxes que entenam lautra. Mas vos, *Sènyer*, tot justat ho sabets,[3] per contrari que sia, e per moltes que sien no embarguen vostre saber. ✠ 18. Encara, *Sènyer*, podem apercebre lo nostre saber esser poc e frèvol, el vostre gran e noble; car si

1. M, *Cum sis adeo sapiens et perspicax in omni quod facimus.*—2. M, *et væ illis.*—3. M, *Tu autem, Domine, scis omnia simul.*

Digitized by Google

parlen dos homens coses contraries, ja aquell quils oirá parlar, no porá apercebre lenteniment de les paraules en un temps, car les unes paraules perdrá, per les altres a entendre. Mas lo vostre saber, *Sènyer,* no sembarga per multitut de paraules diverses; enans tot ho sab e tot ho entén.

19. Dignitat e gloria e franquea vos atribuim, *Sènyer,* eus comparam, per raó del vostre saber, qui sab aitambé en lo temps passat e en lo esdevenidor com en lo present: e mesquinea e servitut atribuím a nosaltres, per so car lo nostre saber innora més les coses passades e esdevenidores que les presents. ✠ 20. *Ab beneyt Senyor!* La innorancia que nos avem en les coses, sí es per raó del temps pretèrit e del esdevenidor qui les nos amaga e les nos escurex, per raó de la absencia delles: e aquell poc de saber que avem en elles, sí es en lo temps present, per raó de la demostracio e representacio que elles fan a nostres senys corporals. ✠ 21. E per so, *Sènyer,* con les coses son absents a nos en un temps e no en altre, sentim nosaltres major vergonya dels peccats que feem, en aquell temps quels feem, que no fem daquells que avem fets ni farem; jassía que aquells que avem fets o farem sien aitan greus peccats o majors que aquells que fem. On, si no que per defalliment del nostre saber esdevé, aitan fort deuríem esser sintents vergonya daquells que avem fets o farem, com daquells que fem en present.

22. La gracia e la amor el honrament que vos, *Sènyer Deus,* avets feta a nosaltres en los temps passats e aquella quens farets en los temps esdevenidors, aitambé vos en deuríem loar e beneyr e fer gracies, com daquesta quens fets en lo temps que ara som. On, com nos no ho fem, esdevén en nos [1] per defalliment de saber quins defall a les coses passades a saber e a les esdevenidores. On, infinitat e granea e senyoría sia, *Sènyer,* al vostre sant saber: car

1. B, esdeuen nos: P, *id pervenit nobis.*

Digitized by Google

en la frevoltat del nostre saber nos es significada la autea del vostre saber. ✠ 23. *Ah Senyor leal e vertader, ple de tot saber!* Si tant ses que jo mesquí no graesca a vos més los bens quem avets en volentat de fer en los temps esdevenidors, que nous he graíts aquells quem avets fets en los temps passats, jo, *Senyor,* me do ma sentencia, e prec vos que vos delescats mon esser daquest seggle.[1] ✠ 24. Car, *Sènyer,* molt es injuriosa cosa e àvol que hom reeba dons e beneficis de son Creador e de son Senyor, e que hom no li ho graesca e que sia desconexent envert ell e envert ses obres.

25. *Senyor bo, Senyor larch, Senyor loat!* Magnificencia e liberalitat e honor es en vos e en lo vostre saber: per que jo, *Sènyer,* diré a tuit mos veyns e a tots mos amics que tuit vos dupten eus temen:[2] car vos sots tan savi senyor e tam ple de tot saber, que nulla cosa que fassam ni digam ni pensem nous pot esser amagada. ✠ 26. Assò metex diré, *Sènyer,* a ma anima: ques guart que fará ni ques pensará, ni so que fará per qual entencio ho fará: car tal porá esser la obra o la entencio, que treball e dolor ajustará e aplegará a sí metexa; o tal porá esser la obra e sa entencio, que benediccio e benahuiransa aplegará a sí metexa. ✠ 27. Emperò, *Sènyer,* tant so jo[3] pobre de vertuts e denteniment, que sens la vostra ajuda, ni als homens ni a mi metex no puría dir ni amonestar nulla cosa que de bé fos, si doncs vos no mi ajudàvets per vostra sancta pietat.

28. *Ah Pare, Senyor!* Majoría e mesura e misericordía sia coneguda a vos e al vostre saber; car aquell sab totes quantes falcíes ni avolèes ni legèes jo anc fiu ni dix ni cogité ni pensé:[4] per que jo, *Sènyer,* deg estar mol vergonyós denant lo vostre beneyt altar. ✠ 29. Car, con jom pens e remembre en los defalliments que he fets[5] en ma

1. M, *et precor te ut auferas me de hoc mundo.*—2. B, que tuit vos duptem e us temam: M, *quod omnes te revereamur et timeamus.*—3. B, tant son jo.—4. M, *omnes falsitates et vilitates et turpitudines quas unquam feci, dixi et cogitavi.*—5. A, que he feits.

Digitized by Google

joventut, e sé que vos los sabets tots, si he vergonya ni paor de vos, no es nulla maravella; e majorment com jo no sapia vos que farets de mi, sim perdonarets o sim dampnarets. ✠ 30. Si vos, *Sènyer*, sabets tots los meus peccats e totes les mies errades, placiaus, *Sènyer*, quem demostrets la vostra gran paciencia e la vostra gran misericordia e la vostra pietat; per tal quel vostre servu nos desesper de son Senyor Deu.

¶ Cap. 22. *Com Deus sab la quantitat de totes les coses.*

OH *Deus, gloriós Senyor!* Noblea e honor confessem e atorguem esser en vos, ab tot acabament de saber: car, jassía que los àngels els demonis sien molts, no roman per tot assò que vos no sapiats lo compte daquells; car vos sabets quants son, enaxí que re non fall, e no es maravella sil compte d aquells sabets, pus que vos los creàs e vos los sostenits en esser. ✠ 2. Encara, *Sènyer*, sabets los anys quants son, depuis que vos creàs los àngels, dentrò ara; e sabets quants meses e setmanes son e dies e ores e punts e moments, de la ora ensà quels creàs tro ara. ✠ 3. Tota la gloria quels àngels han en paradís, tota la sabets vos, *Sènyer;* e tota la pena quels demonis han en infern, tota la sabets vos: car vos gloriejats los àngels e turmentats los diables. Doncs, no es nulla maravella si sabets lur gloria e lur pena.

4. ¿Qui es, *Sènyer*, qui pogués recomtar la granea del vostre saber? car vos sabets lo firmament quant es gran, en pregont e en ample e en lonc, ni quantes mesures té, sien grans mesures o poques. ✠ 5. A la vostra sancta paternitat, *Sènyer Deus*, sia laor e gloria e al vostre sant saber;

Digitized by Google

car vos sabets quantes esteles son, e sabets lo compte del moviment del firmament e de sos corses celestials, e sabets lur ivaciositat.[1] ✠ 6. On pus se pensa hom, *Sènyer*, en lo vostre saber, pus vertuós e pus maravellós lo troba: beneyt sia ell. Car vos sabets totes les muntanyes e tots los plans quants son; e sabets tots los flums[2] e totes les fonts e tots los pous e totes les mars, e sabets quants son los locs del mon, e sabets quants grans son darena ni quants atomus son: de tot sabets lo compte.

7. *Honrable Senyor, avinent e dols e piadós!* Honransa e honor[3] vos sia coneguda, en so que vos sabets quants son los animals nils metals nils vegetables ni les coses movents ni les coses inanimades: de tot sabets, *Sènyer*, lur quantitat. ✠ 8. Encara, *Sènyer*, es sabut per vos quants genres son danimals ni de vegetables, ni quantes son les especies daquells, ni quants son los individuus, ni quants pels ni cabells son, ni quantes fulles de herbes ni darbres son. ✠ 9. Encara sabets més, *Sènyer:* car vos sabets quantes ciutats son ni castells ni viles ni alqueríes,[4] ni quantes gotes de pluja foren anc, ni quantes na en la mar ni en les aigues de la terra.

10. La granea ni altea ni dignitat del vostre noble saber no la puría hom aestmar ni comparar; car vos sabets, *Sènyer*, quants serán los homens quis salvarán, e sabets quants son cells quis perdrán; e sabets quals son aquells quis salvarán os perdrán; e sabets quant será gran la gloria daquells de paradís,[5] e sabets quant será gran la pena daquells quis perdrán. ✠ 11. Encara sabets, *Sènyer*, quantes serán les maneres per que hom será gloriós, ni celles per que hom será turmentat: tot assò es en vostre saber e més encara. ✠ 12. Encara es, *Sènyer*, vostre honrat saber tan gran e tan beneyt, que vos sabets quants son los bens

1. C, iuasciositat: M, *et scis eorum velocitatem.*—2. B, tots los floms. 3. M, *Honoratio et honor.*—4. M, *quia scis quot sint civitates et castella et oppida et prædia.*—5. A, de parays.

Digitized by Google

que los homens justs han fets e quants son los mals que han esquivats; e sabets quants son los mals quels peccadors han fets els bens que pogren aver fets. On, gloria e durabletat, *Sènyer Deus,* sia coneguda a aital saber com es lo vostre.

13. *Oh Senyor perdurable, pacient!* No deu esser ublidat a nos la valor e la noblea del vostre gran saber, qui es tan gran e tan maravellós, que sab lo comensament de temps e sab la fi de temps. ✠ 14. Gloria e laor e benediccio sia, *Sènyer,* a la vostra sciencia, qui sab quantes de vegades se mou lo firmament e les esteles ni los vegetables ni los animals ni les aigues ni los atomus de les terres: tot, *Sènyer,* es sabut en vos: beneyt e loat sia aital saber tan gran. ✠ 15. A gran maravella, *Sènyer Deus,* es gran vostre saber en totes coses, per raó de les grans noblèes qui son ajustades e complides en vos; e a gran maravella es lo nostre saber poc e mesquí, per so car en nos ha tants de defalliments e de vicis ajustats: car enaxí com vos per vostre acabament de saber sabets tot so qui es fet nis fa nis fará en un moment, enaxí, *Sènyer,* per raó del defalliment que es en lo nostre saber, nons sabem si aurem temps ni laer de trencar una palla o de dir una paraula.

16. Enaxí, *Sènyer Deus,* con vos sots scient moltes coses e scient la diversitat daquelles, enaxí, *Sènyer,* sería raó que nosaltres en moltes maneres donássem laor de vos ens esforsássem en vos a servir e a remembrar e a magnificar e a amar e a aorar. ✠ 17. *Ah Sènyer, ver Deus e ver hom, Senyor franc, humil!* Si vos devets esser amat e loat per molts homens en diverses maneres, lo vostre servu deu esser avilat e menyspreat per molts homens, e deu esser turmentat per moltes penes e per diverses. ✠ 18. Car los moments ni les ores nils dies que jo he errat contra vos, no puríen esser comptats ni aesmats: tant son vil e mal e eslenegable al vostre servici. [1]

1. B, al uostre seruey: M, *et rejicibilis à tuo servitio.*

Digitized by Google

19. *Senyor simple, dous, pacient, suau!* Adoncs con jo cogit en la multitut de mos peccats, tants son ells e lo meu saber es tam poc, que jo no puc atènyer a saber la quantitat daquells; mas bé ateny a saber los pocs bens que he fets; e assò no ho sé per raó de mon saber que sia gran, mas per raó de los bens qui son pocs. ✠ 20. ¿Com puría jo, *Sènyer,* saber los meus peccats quants son? car en aytants athomus con lo meu cors será departit, adoncs con será pulit *(sic)* aprés la mort, aytans serán mos peccats; car en cada athomus será peccat, en so que tot mon cors es estat peccat.[1] ✠ 21. *Amorós Senyor franc!* Con lo vostre servu sapia que vos sabets tant, que sabets la granea de sos peccats e lo nombre daquells, ¿qual carrera pendrá, ni on fugirá, ni ques fará, ni ab que sajudará de la vostra sentencia dreturera?

22. *Gran Senyor maravellós, fort, al qual no pot hom contrastar!* Lo vostre servu, *Sènyer,* tant vos es culpable per raó de sos defalliments e de la desconexensa que ha aúda envés vos, que nos sab ques fassa ni ques diga ni qual consell se prenga. ✠ 23. *Ab Sènyer!* Con molt auría pensat e cogitat qual carrera puría pendre a esser deliure de mos peccats, non y ha aldre[2] mas quem ublic a vos a servir e a amar en tots los dies que viuré; enaxí que nulla autra cosa no am ni servesca si no vos. ✠ 24. E en tota la mia vida, *Sènyer,* que do a mos ulls molts plors e moltes lagremes, e a mon cor molts suspirs e molts penediments, e a ma boca do molta fam e molta set, e a mon cors molta calor e molt fret; per so, *Sènyer,* que si en mi sabets molts de peccats, que aitambé y sapiats moltes de affliccions.

25. *Amable Rey gloriós, ple de tota mercè!* Aitantes de vegades com he errat contra vos, aitantes de vegades e

1. Seguim en aquest paragraf 20 la lliçó de B: la de A, D y C sols diu: —«¿Com puría jo, *Sènyer,* saber los meus peccats quants son? car tants son, que no poden caber en ma estimacio.» P el tradueix axí, afegint: *nam totum meum corpus deditum fuit peccato:* M tradueix segons la lliçó de B.—2. A, ni noy ha aldre: C, ni noy alre: M, *non invenirem aliam.*

Digitized by Google

més encara son ubligat a amar e honrar e loar e servir vos. Mas ¿cou faré,[1] *Sènyer,* si jo son ubligat a tant a fer per vos, e per aventura mos dies son breus e nom basten a cumplir totes aquestes coses? ✠ 26. *Ah Sènyer!* Vos qui sabets a quantes coses vos son tengut, e sabets los meus dies si son breus o loncs, prec vos que si son breus, que vos los malonguets, per tal que jo pusca en aquest seggle satisfer a vos honrar e servir. ✠ 27. *Benahuirat Senyor!* Nous torn a enug ni a pesar si jous enpruxovol de pregueres;[2] car per so car jo sé que vos sots tan þiadós senyor que nous ujats doyr aquells qui vos reclamen ni en vos se confíen, per assò, *Sènyer,* mabriu en pregar vos tan longues paraules.[3]

28. Vos, *Sènyer Deus,* sabets que los homens qui vos amen, que moltes coses amen per amor de vos; e sabets que los homens qui vos no amen, *Sènyer,* que moltes coses ne lexen a amar con vos no amen. ✠ 29. Quantes son les coses que jo degra amar, *Sènyer,* vos ho sabets; e les coses que he desamades e avurrides, vos les sabets. On, placia a vos, *Sènyer,* per vostra pietat que enaxí con jo no les he amades e les he avurrides, que encara les am per amor de vos, per tal que vos sapiats mi esser amador de moltes bones coses.[4] ✠ 30. Gloria e vertut e honor e benediccio e honrament conegam e donem, *Sènyer,* a la vostra sciencia, qui tantes coses sab en quantitat e en nombre; e loem e beneescam vos, *Sènyer,* com avets dada tanta de gracia al vostre servu, que ha acabada aquesta distinccio a honor de la sciencia divina.[5]

1. M, *sed quomodo hoc faciam.*—2. C, empruxiuol: D, amprexiuol: M, *non sit tibi tædiosum et grave, si te importunem precibus.*—3. B, en pregar vos tan souent e ab tan longes paraules.—4. B, de moltes coses bones.—5. D,C,B,A, de la essencia divina.

Digitized by Google

De la VIII^a distinccio qui tracta de Veritat divina.

¶ CAP. 23. *Com Deus sia veritat.*

DEUS *meu e Senyor meu!* Vos qui sots veritat, placiaus que ubrats ma boca en veritat, enaxí que no sia nulla paraula passant per ella si no vera. ❧ 2. E doncs, *Senyor amat e loat e temut e servit,* obriré ma boca en veritat, e cantaré cant de veritat e diré: ❧ 3. ¡Gloria e laor e misericordia e dretura sia al Senyor qui es un Deu en trinitat, e una Trinitat en unitat! lo qual Senyor fo encarnat e crucificat e mort e resuscitat e glorificat en los cels, e venrá jutjar los bons els mals.

4. *Perdurable Senyor, Rey de gloria, environador de tots los locs!* Perdó e do e misericordia conegam a vos e en vos; car vos sots aquell don nex e brolla veritat a nosaltres. On, tant sots vos vera veritat, que nulla falsetat no pot caer en vos ni venir de vos. ❧ 5. Enaxí, *Sènyer,* con hom deu a vos atribuir tota bonea e tot honrament e tota vertut, per so car sots veritat, enaxí deu esser atribuída a mi tota viltat e tota mesquinea e tot defalliment, per so car son tot en falsetat. Car jo son aquell qui tots temps meslenegué de veritat e fugí a ella, e cerqué les vies de falsetat. ❧ 6. E tot assò mes esdevengut, *Sènyer,* per so car jo

Digitized by Google

cercava veritat là on no era, em confiava en altres coses qui vos no eren.

7. *Beneyt Senyor!* Benediccio e noblea e majoría confessem esser en vos, qui sots tan verament veritat, que la vostra veritat nos mou de ver ni nos camía en no ver; enans, *Sènyer*, infinidament e eternal fos ver, e serets axí verament ver, que null temps no fo ni será en vos nulla cosa contraria de ver. ☙ 8. Propria cosa es, *Sènyer Deus*, a la vostra veritat, fermetat sens tota alteracio: e assò es, *Sènyer*, per so car enfre la vostra veritat e enfre lo contrari de veritat, no ha nulla conveniencia per ques pusquen ajustar, ni vostra essencia pusca esser en un temps en veritat, e en altre temps no veritat. ☙ 9. On axí, *Sènyer*, com a la vostra veritat devem atribuir e comparar tota noblea e tota vertut e tota bonea per raó de sa fermetat e de sa durabletat, enaxí puc jo, mesquí, a la veritat que en mi es, atribuir e comparar tota viltat e tota mesquinea. Car estant jo en veritat contemplant en la vostra bonea, una poca de falsetat me deslenega [1] de la veritat, e fam pensar e cogitar en coses de gran falsetat e de grans mesquinèes.

10. *Piadós Senyor!* Per so es la vostra veritat en major veritat que nulla de les altres, car la vostra veritat eternalment es en esser actual, e no en potencial, segons que es la nostra veritat, qui en un temps es en esser potencial, e en altre en actual. E per assò, *Sènyer*, car la vostra veritat tota ora es en actu, la vostra veritat null temps no pot esser privada de vos. ☙ 11. On, loada e beneyta sia la vostra veritat, *Sènyer;* car la noblea qui es en ella no es en nulla autra veritat; en so que tota veritat, fora la vostra, fo enans en privacio que en ver. Mas a la vostra veritat null temps no li fo privacio davant. ☙ 12. *Gloriós Senyor, ple de tota veritat!* Per so car a la veritat qui es en nos es aúda privacio denant, per assò la nostra veritat e la nostra falsetat sacom-

1. M, *parum falsitatis me deviat.*

Digitized by Google

panyen e sajusten en nostre esser, e som en un temps en veritat e en altre en falsetat: e tot aquest camiament nos vé per raó de la privacio e de la falsetat, qui son semblants en natura e concordants a destruiment de veritat.

13. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots en lo pus alt e en lo pus noble esser que esser pusca!* Jassía que lo vostre esser sia en est mon a nos inveible[1] per raó dels .v. senys corporals a qui es amagat en so que noy poden atènyer a ell a veer; per tot assò nos seguex que vostre esser sia en falsetat, car en so que los .v. senys corporals no poden saber ni bastar en la veritat de vostre esser, basten hi, *Sènyer,*[2] los .v. senys espirituals. ✠ 14. Jassía, *Sènyer,* que lo vostre esser nos no puscam atènyer ab los .v. senys corporals, per tot assò no roman que no sia molt mills en veritat vostre esser quel nostre, lo qual sabem ab los .v. senys corporals: car no veer vos, no vé de defalliment vostre, enans ho fa dels .v. senys corporals, que no hi basten. ✠ 15. Emperò en so que los .v. senys corporals no basten, basten, *Sènyer,* los senys espirituals; per so car ab aquells entenem nos esser termenats e finits, el vostre esser eternal e infinit.

16. *Senyor creador e salvador e consellador nostre!* ¿Es nulla peguea semblant ab la dels homens qui dubten en vostra veritat, per so car los .v. senys corporals nols basten a dar certificacio de vostra substancia divina? Car aquells no han dignitat ni poder de dar certificacio ni conexensa, quant per ells meteys, si no de coses corporals. ✠ 17. On, la cosa que hom, *Sènyer,* sab per los senys corporals, no es saber vertuós ni de gracia ni de gran subtilitat ni de bonea; car aquelles coses que hom sab per ells, son coses avent corses finits e termenats e corrompents.[3] ✠ 18. On, con vos, *Sènyer,* avets ordonat que nos vos entenam per los senys de la anima, molt major gracia nos hi avets feta

1. M, *sit nobis invisibilis in hoc mundo.*—2. B, basten, *Sènyer.*—3. M, *sunt res corporales finitæ et terminatæ et corruptibiles.*

Digitized by Google

que no àgrets,[1] si us entenessem per los senys corporals: car los senys espirituals nos signifiquen la vostra veritat esser acabada, e ja per los corporals nons pogra tanta de significacio esser feta.

19. *Creador Senyor del mon e reparador dell!* Obeyt e amat e honrat siats vos en vera veritat, en so que la senyoría que vos avets sobre nosaltres es la pus vera senyoría qui esser pusca: car vos, *Sènyer,* sots lo Senyor dels senyors e mellor dels mellors. On, per assò sots vos pus verament senyor que null altre. ☙ 20. On, magnificencia e gloria sia, *Sènyer,* a la vostra sancta veritat; car no es aital com la veritat qui está en los reys ni en los homens vanagloriosos ni en los ergullosos: car tant han gran viltat e mesquinea e tant defallen de vertuts, que la veritat qui está en ells es de poca valor, e es molt prop a tota falsía e mesquinea e vanitat. ☙ 21. *Amorós Senyor!* Molt es gran maravella con la peguea mia es estada tan gran: car jo molt més he cogitat e confiat en la veritat dels reys e dels homens mundans, e més ne dades laors que no he de la vostra veritat; e per so son jo esdevengut contrariós a tota veritat, e son ple e farcit de falsetat.

22. *Oh vos, Rey de gloria, qui gloriejats los vostres amics en gloria!* Honor e reverencia e gracies e mercès ajam a vos: car tant sots vos senyor vertader e tant sots amador de veritat, que anc no traìs ni enganàs null vostre amic ni enemic, ni null hom no fo enganat en vos, pus que en vos se confiás; ni no li trencàs anc, *Sènyer,* nulla promesa que li feessets. ☙ 23. *Ah Senyor meu e Deu meu!* No son jo aquell qui pusca assò vanar;[2] car jo son aquell qui he traits e enganats molts amics meus, als quals he dites moltes davolèes e de falsíes e he fetes moltes de injuries. E tot assò faya per so car jo no sabía ni cogitava vostra veritat ni la vertut e noblea qui es en vostra vera veritat. ☙ 24. A vos, *Sènyer,* e a la vostra veritat sia coneguda benediccio e

1. M, *quam fecisses.*—2. M, *quod possim de hoc gloriari.*

Digitized by Google

gloria e honrament e bonea de ver en ver; e a mi, *Sènyer*, frevoltat e peguea e mentida; car vos majustàs en vera veritat, e jo quax en tots mos dies me son asoliat e acompanyat ab falsíes e ab engans.

25. *Ab Rey dels reys!* Con vostra veritat sia de tan gran veritat, ¿que fará lo vostre servu mesquí, al dia del judici, con vendrá davant la vostra sentencia vera, e vendrá tot ple de falsíes e de vanitats e de mentides? ✠ 26. *Plasent Senyor, humil, honrat!* Gran obs mauría [1] que vos me umplíssets dins e de fora de veritat, per tal que totes les mentides e falsíes qui ara son en mi, nixissen e per null temps noy tornassen, e que totes mes errades confessás, cridant davant les gents, tant fos ple de veritat. ✠ 27. Tan gran mester ma [2] que veritat aja tant de poder en mi, *Sènyer*, que de tot en tot sia son servu e son sotsmès; per tal que en totes maneres sia obedient a veritat, e que en totes mes víes e en tots mos dies veritat pos davant mi, e falsetat me git tras les costes. [3]

28. *Senyor sant, resuscitador dels morts!* Tant he estat en mentides e en falsetats, que tots mos ossos sent malautes e cascats, e totes mes polpes e mes carns enmalautides, e tots los .v. senys de ma anima torbats. ✠ 29. On, com jo, *Sènyer*, sia en tan greus dolors e en greus malautíes, clam vos mercè, *Sènyer*, que us venga en plaer que vos sanets e guarescats mos ossos e mes polpes, per tal que los senys de ma anima no sien torbats per mentides. ✠ 30. E con vos, *Sènyer*, aurets guarit mon cors e nedejada ma anima, placiaus que vetlant e durment e sumiant, sia ma anima en veritat, per tal que veritat li fassa loar vos e amar e honrar e servir vos; e tant me fassa veritat amar vos, *Sènyer*, tro quem fassa veritat murir, remembrant en la veritat divinal.

1. M, *valdè necessarium mihi esset.*—2. M, *valdè indigeo veritatem.*—3. M, *et falsitatem projiciam à me.*

Digitized by Google

¶ Cap. 24. *Com la obra divina es vera.*

AH *Deus loat e magnificat e honrat!* Beneyt siats vos, e vostra veritat sia amada e loada e honrada e temuda per tots temps: car en so que totes les coses vos avets creades e fetes ab vera entencio, per so, *Sènyer,* cové que totes sien creades e fetes segons veritat, e cové que totes sien a laor e a honor de vostra veritat. ¶ 2. *Ah Sènyer!* Per so car vos avets creades les creatures a donar laor de vos e a servir vos, per assò es significat que segons gran veritat avets creat so que creàs; e tot so que fets, que tot está en veritat e tot es fet per veritat; car axí es raó e dretura que vos ajats creat e fet tot quant es, per esser vos conegut per bo, sens null defalliment. ¶ 3. *Amorós Senyor!* Si les vostres obres son totes veres, no es, *Sènyer,* axí de nos: car per so car nosaltres fem so que fem ab entencio que siam honrats e preats en est mon per les gents, per assò senfalsexen es corrompen nostres obres es partexen de veritat; car en falsetat está que nos siam loats ni preats, per so car non som dignes: per que la entencio e les obres son falses, en so que volem dar honor là on no deu esser dada honor.

4. *Ah ver Deus, acabat en totes vertuts!* Sanctificat e adorat e reclamat siats vos: car so que vos fets, tot es fet segons cors de veritat, lo qual cors no pot esser forsat ni costrèt ni trèt de sa natura ni de sa vertut; car tant es gran veritat en vos e en tot so que vos fets, que no es nulla cosa que pusca vostra obra gitar de cors de veritat. On, loada e beneyta sia la natura e la proprietat de vostra veritat, car no es semblant al cors de la nostra natura, la qual forsats e constrenyets tota ora queus volets, car de

Digitized by Google

falsetat nos fets mudar en veritat. ✠ 5. Tant es, *Sènyer,* vostra veritat vera en tot so queus volets, que no es nulla pera preciosa, per pura que sia en sa natura, qui tan purament sia en sa natura com la vostra veritat es vera, en tot quant fets ni deyts. ✠ 6. Honor e reverencia fassam, *Sènyer,* a la vostra beneyta veritat; car aquella es de tan auta natura e de tan nobla, que per null temps nos mou de veritat, ni no es nulla cosa qui la pusca contrastar ni mudar ni camiar de ver: e a la nostra veritat, *Sènyer,* conegam frevoltat e corrupcio, car leugerament se camía en falsetat.

7. A vos, *Sènyer Deus, qui sabets totes coses e tot quant fem ni deym,* donem gloria e vertut e poder; car tant son vostres obres, *Sènyer,* vertaderes en tot quant avets fet e en tot quant farets, que no es nulla cosa en esser qui les vostres obres pusca desviar de veritat; enans per vostra veritat son veres totes les coses qui son en veritat. ✠ 8. *Gloriós Senyor!* Pus tant ses que jo son de les creatures que vos avets creades e recreades, ¡plagués a vos, *Sènyer,* quem endressassets en veritat! en tal manera que de guisa fos servu de veritat, que nulla autra cosa no fos en mi, si no vostra veritat e vostre remembrament e ubligament a la vostra laor e honor. ✠ 9. *Franc Rey, ple de tota veritat!* Pus es vostre plaer que jo aja dites paraules veres de vos en esta obra per gracia e per ajuda vostra, prec vos, *Sènyer,* queus placia que jo fassa so que dic en esta obra: car molt deu esser gran vergonya al home qui ses paraules seguexen via de veritat, e ses obres son contraries a veritat.

10. *Piadós Senyor, ple de mercè!* Les vostres obres no puríen esser en major veritat con que son; e assò es, *Sènyer,* per so car vos no avets null defalliment de veritat; enans multitut de gloriosa veritat vos feu encarnar e murir, per tal quens tornassets a veritat, de la qual érem exits. ✠ 11. E doncs, *Sènyer,* con forsa de veritat vos aja fet humiliar a pendre carn humana e a esser aontat e tur-

Digitized by Google

mentat e mort per amor de nos, ¿qual falsetat es qui pogués vos desviar de veritat, ni us pogués enclinar a falsetat? ☙ 12. Noblea e paternitat e caritat sia coneguda, *Sènyer*, esser en la vostra veritat, la qual nos ha dada la crou per esser senyal que vos sots tot veritat, e tot so que vos fets tot es veritat: car qui vertaderament guarda la crou[1] e contempla en ella, vertaderament hi pot apercebre que en vostres obres no ha nulla falsetat.

13. *Franc Rey, cortès, ple de tot ensenyament!* En nulla cosa que vos ajats feta ni dita no entra, nulls temps, null engan ni nulla falsía: car tant sots vos veritat, que null engan ni nulla falsía ni nulla cosa de peccat no pot atrobar via ni carrera per la qual pusca venir en vos ni a vos. ☙ 14. *Ah Sènyer!* No es enaxí de la veritat qui está en les obres dels reys ni dels homens vanagloriosos, com es de la veritat qui está en so que vos fets: car, on que sien engans ne traicions ni falsíes, en ells sajusten e en ells troben vies e carreres per les quals a ells prevé tanta de falsetat, que apenes es coneguda veritat en nulla cosa que diguen ni que fassen. ☙ 15. On, loada e beneyta sia, *Sènyer*, vostra sancta veritat, e la nostra veritat sia quax mesa en ublit: car enaxí com la vostra veritat nos porga ens vivifica ens nedeja de falsetat, enaxí la nostra veritat fug e despar en nostres obres e en nostres dits, per les coses que fem, vils e vanes e de poc profit.

16. *Rey dels reys e Pare dels pares e Senyor dels senyors!* Enaxí com les obres que vos fets son de major veritat que no son negunes altres obres que hom fassa; enaxí, *Sènyer*, les obres que fan los reys vanagloriosos son de major falsetat e viltat que negunes que los altres homens fassen. ☙ 17. E assò es, *Sènyer*, per so car enaxí com vos fets so que fets per tal que siats amat e loat e servit per les gents, enaxí, *Sènyer*, los reys quax tot so que fan, fan per entencio que hom parle de les lurs laors e honors e honraments,

1. M, *nam qui veraciter respicit in cruce.*

Digitized by Google

e que hom no tracte en als[1] si no en dar laors dells e en obeyr a lurs volentats. ✠ 18. Enaxí, *Sènyer*, com null hom no puría atènyer a entendre la granea de vostra veritat, enaxí, *Sènyer*, no es null hom qui pogués aestmar la falsetat qui es en les obres dels reys ni dels prínceps: car tant son, *Sènyer*, tots plens de vanitats e de vana gloria farcits, que nols es semblant que les gens ajen altres coses a fer ni a dir, sino a dar laor dells. On, ben gran maravella es aquesta, *Sènyer*, que tots los pobles sien creats per dar honor e laor de vos: e los reys els prínceps se cuiden que no sien per als, mas per parlar dells e per loar ells.

19. *Savi Senyor, dous, suau, sant!* Beneyt, amat e servit siats vos, car molt es de gran vertut e noblea la vostra veritat: car tot so que vos volets fer, tot ho fets, e tot vé en aquell fet que es volgut per vos; car tot ha a venir a la entencio per que vos ho fets. E doncs, *Sènyer*, ¿qual obra pot esser en tan gran veritat com la vostra? ✠ 20. No es enaxí, *Sènyer*, de la veritat qui está en nostra obra; car moltes coses volem adur a acabament, que no hi pervénen per raó del defalliment qui es en nos e en nostre poder. ✠ 21. Tant son, *Sènyer*, nostres obres vanes e ab poca de veritat, que los demés homens que cuiden pervenir a assò que proposen, no hi prevénen, per so car lur defall o vida o poder o certea, a aquelles coses adur a acabament. E doncs, ¿qual vanitat es major de la nostra, qui avem esperansa en una cosa a acabar, e nons hi basta ni forsa ni temps?

22. *Senyor sant, singular, sens par e companyó!* Aitant com vostra obra es major en les creatures, aitant es pus vertuosa e major e mellor en elles: e aitant com ella es major e mellor, aitant es pus vertadera e pus ferma. ✠ 23. *Desijat Rey de gloria!* Les nostres obres, on més son ni majors, menys de veritat es atrobada en elles; car on més ne fem, e més crex la falsetat en elles, per raó de la falsa enten-

1. M. *et non tractent aliud.*

Digitized by Google

cio que hi havem; en so que quax tot so que fem, femho per fretura o per vana gloria, e apenes fem nulla cosa ab vera entencio ni per amor de vos. ✠ 24. *Humil Senyor!* Pus que mes obres han estat en tanta de falsetat, duymés esforsarm he,[1] *Senyer,* com sien en veritat, e amaré e honraré e serviré vos ab vera entencio. E clamar vos he mercè, que daquí en avant, tot so que faré ni diré sia en veritat.

25. *Noble Senyor, alt sobre totes noblèes, noble sobre totes altèes!* Tota gloria e tota bonea sia coneguda esser en vostra veritat, car no fa nulla cosa en và ni menys de raó; enans tot quant fets, es segons veritat e raó. ¡Ah, *Sènyer!* no es enaxí de mi; car quax tot so que he fet, tot ho he fet menys de raó e menys de veritat. ✠ 26. Qui volrá veer ni provar les coses que nos fem si son vanes ni fora de veritat, entre, *Sènyer,* per nostres cases, e guart en qual manera menjam ni bevem ni calsam ni vestim ni jaem. ✠ 27. Car adoncs porá apercebre que tots som vans, en obres e en paraules e en volentats. Emperò, *Sènyer,* per so car tots som vans e fora de veritat, ¿qui es qui pusca assò apercebre, pus que tuit som quax uns?

28. *Senyor qui sostenits tot quant es!* Bé sabets vos que veritat no pot esser en mi, sens que jo no am vos, més que mi metex e més que nulla altra cosa; car aquelles coses quim desvíen de veritat, sí son, *Sènyer,* les amors que jo he en mi o a altre, majors que la amor que he en vés vos. ✠ 29. *Ah Sènyer!* Dentrò que jo vaja cridant per les plasses la vostra veritat e vaja cridant la falsetat qui es en nosaltres, nom será semblant que jo sia en veritat. ✠ 30. Mas si jo ja puc pervenir a esser crida vostra en veritat,[2] adoncs me tendré jo, *Sènyer,* per vertader en tots mos fets, e majorment si tanta de graciam fets, que veritat me fassa murir per vos, qui sots tot en veritat divina.

---

1. A, esforsar me.— 2. M, *ad hoc ut sim tuus præco in veritate.*

Digitized by Google

¶ CAP. 25. *Com Deus ha volgut que veritat sia carrera de salvacio.*

AH *Deus loat, magnificat, temut, amat!* Vos sots vera veritat en totes vostres obres; e en tota vostra essencia no ha nulla autra cosa si no veritat. E per so car vos sots veritat, volets que veritat sia via e carrera per la qual hom pervenga a vos: car no sería covinent cosa que vos fossets veritat, e les vies per que hom pervenría a la vostra gloria fossen fora de veritat. ✠ 2. On, con sia, *Sènyer,* cosa propria a veritat vos esser Unitat en trinitat e Trinitat en unitat, e con vos siats un Deu creador de tot quant es, dreturer sobre tot quant es, covénse, *Sènyer,* que la via per que hom publicó pervé a vos, sia vera creensa e que no sia contraria a veritat. ✠ 3. Enaxí, *Sènyer,* com vos sots veritat e les vies per que hom va a vos son veres; enaxí se cové que aquells qui van per via vera sien homens vertaders en lurs paraules e en lurs obres.

4. *Ah Senyor, Rey de gloria!* Vertadera cosa es que vos fos encarnat e nat e turmentat e mort, e resuscitat e pujat en gloria. ✠ 5. On, com totes estes coses, *Sènyer,* sien veres, covénse que creure estes coses sia via de veritat, per la qual hom pervenga a vos. ✠ 6. A vos, *Sènyer Deus,* sia coneguda tota bonea e tota veritat; car vos avets ordonat que la via per que hom va a vos, sia la pus honrada via e la mellor que totes les altres vies; e avets volgut que enaxí com la via de salvacio es la mellor via, que enaxí la mellor obra que esser pusca, sia en endressar homens errats fora de veritat, a anar per via de veritat.

7. Vos, *Sènyer Deus,* qui esguardats los homens peccadors ab ulls de misericordia, siats amat e sanctificat e

Digitized by Google

adorat; car per la noblea qui es en la veritat de vostra encarnacio e de vostra passio, avets volgut que aquella veritat, *Sènyer,* sia estada denunciada per los àngels e per los archàngels e per los patriarques e per los prophetes. ✠ 8. Granea e altea e honor, *Sènyer,* sia coneguda a vostra veritat; car adoncs con vos donàs la Ley a Moyses, posàs lome en via de salvacio: e adoncs con donàs a nos la Ley nova, acabàs com per la via de veritat pervengués hom a vos. ✠ 9. *Amable Senyor, ple de mercè!* Prec vos que pus vos avets veritat posada a esser via de salvacio, que vos me fassats creure veritat e quem fassats esser servu, en tots mos dies, de veritat.

10. *Graciós Senyor sens null defalliment!* Beneyt siats vos: car tant sots vos amador de veritat, que per gran plaer que trobats en veritat, volets que nosaltres confessem veritat dels nostres peccats. ✠ 11. E assò per que tant vos plau que nos confessem veritat als pastors quens avets donats, sí es, *Sènyer,* per so que dient veritat, digam nostres mesquinèes e nostres frevoltats, e confessem e atorguem les grans noblèes e vertuts qui son en la vostra deitat. ✠ 12. Encara, *Sènyer,* vos plau que los homens confessen veritat los uns als altres, per so que veritat los porg[1] els nedeg de falsetat[2] els fassa estar purificats.

13. *Oh vos, Sènyer Deus, vertuós en essencia, acabat en tots vostres fets!* Tuit vos devem amar e honrar e grair; car vos, *Sènyer,* avets ordenada[3] la via de salvacio ab prometiments de gloria e ab satisfaccio que nos fassam de les injuries que avem fetes. ✠ 14. Tant amats vos, *Senyor,* tot so qui sia a bé ni a mellorament nostre, que per so car nosaltres ne valem més, volets que donem laor de vos, e volets que si tort tenim, quel satisfassam. ✠ 15. On, loat e beneyt siat vos, *Sènyer Deus,* car amar vos e honrar e servir e tembre vos, molt es vertadera cosa; e retre a aquell a

1. A, los porc: C, los porch.—2. M, *eos purget et emundet à falsitate.* —3. A, ornada: B, honrada: M, *ordinasti.*

Digitized by Google

qui hom té tort, molt es cosa justa e vera. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, qui volets que totes estes coses sien en via de salvacio.

16. *Senyor inmortal, sens comensament e sens fi!* Vos, *Sènyer*, volets que nosaltres ubram nostres coratges a veritat e nostres boques, e que tot nostre enteniment sia ple de veritat, per so que totes nostres forses metam en amar e honrat e servir vos. ✠ 17. Jasía so, *Sènyer*, que nosaltres no siam de tan gran poder que puscam amar vos ni servir segons quens tanyería, per tot assò no roman que vos no ho prenats en aitant com faríets, si nos vos amaven eus servíem segons que a vos tanyería: car basta a vos que nosaltres metam tot nostre poder en amar e servir vos; car vos no volets de nos més de poder. ✠ 18. *Ah Senyor!* Amat e loat siats vos; car segons lordonament en quens avets posats, se prova, *Sènyer*, que vos avets ordonada la via de salvacio en gran ordonament.

19. *Senyor ver Deus, qui visitats e consolats los catbòlics!* Siats honrat e pregat e colt e beneyt; car vos avets posats en la major benahuiransa los homens qui son anats per via de veritat; car lo major do que hom pusca reebre es, *Sènyer*, do de via vera, per so car per ella pervé hom a la vostra gloria. ✠ 20. *Piadós Senyor!* La via de salvacio avets vos molt ennobleyda e molt exalsada, en so que per ella a donar, volgués esser home e esser aontat e turmentat e mort. ✠ 21. ¿Qui puría aestmar, *Sènyer*, la granea ni noblea de la via vera, com sia cosa que per ella hom pervenga a infinida gloria sens fi, e sia hom defès de infinides penes?

22. *Oh Sènyer Deus, unit en Trinitat!* Gloria e franquea sia coneguda a vos, qui avets tant departit e detriat enfre los benahuirats qui van per via vera e los malahuirats qui son fora de veritat: car aquells qui van per veritat son en tan bon estament, que no puríen esser en mellor; e aquells qui van per vies de error son en tan mal estament, que no puríen esser en pijor. ✠ 23. Alegremnos, *Sènyer*, e

Digitized by Google

confortemnos en la vostra valor e en la vostra senyoría e en la vostra veritat; car adoncs con nosaltres cogitam ni pensam en les vanitats daquest mon ple de falsetat, la vostra veritat nos crida eus apella en nostres coratges, e diu nos que nos vingam a vos per veritat, e que siam contemplants en vos. ✠ 24. Coratjosament e devota vos clam mercè, *Sènyer Deus*, que vos beneescats mon pare e ma mare, per so car me engenraren creents en via de veritat; e prec vos, *Sènyer*, que vos donets la vostra gracia als padrins quim tengren a les fonts, confessants per mi veritat; e precvos, *Sènyer*, que beneescats lo capellà quim batejá, e tots aquells qui a mon baptisme foren ne hi ajudaren; car tots aquells que hi foren ne hi ajudaren, *Sènyer*, foren occasio del entrament que jo fiu en via vera.

25. *Ah gloriosa Trinitat en Unitat!* Si aquest seggle temporal es vil e de mala manera e ple de legèes e de sutzetats, no men maravell; car més ic son les vies e les maneres per que hom entra en falsetat, que no son aquelles per que hom pervé a veritat. ✠ 26. Emperò, *Sènyer*, jassía que les vies falses e males sien en major quantitat de nombre que les vies veres, per tot assò nos seguex que falsía vayla més en est mon que veritat: car valor ni vertut nos jutja segons granea de nombre; enans se jutja segons granea de vertuts e de bonea. ✠ 27. *Ah humil Senyor!* Jassía so que lo vostre servu sà enrera amás més falsetat que veritat, per tot assò nos lexa de pregarvos quel tragats de falsa via e de falsa entencio, e quel metats en via vera e en vera entencio.

28. *Ah Sènyer singular en esser divinal!* Molt me maravell dels homens qui son en via vera, com pot esser que pus que ells han reebut do de via vera, com ells no sesforsen a indur a via vera los homens qui son fora de veritat. ✠ 29. Car cada dia veem, *Sènyer*, que los homens qui son en veritat, se moren sens que no amonesten ni preíquen los infeels que venguen a veritat. E jassía que los cathòlics

Digitized by Google

sapien la veritat, e la error en que son los infeels, per tot assò no, han esguart ni cura a mostrar veritat als infeels, si no aitampoc com si no conexíen la veritat en que son, ni la falsetat en que los infeels están. ✱ 30. *Ah Sènyer meu e Deus meu!* Si a vos venía en plaer quel vostre servu anás per les plasses e per los camins e per les viles e les alqueríes, cridant la vostra veritat e la falsetat dels injusts, e que no agués paor de fam ni de set ni de mort, adoncs conexería lo vostre servu que sería remembrat en la misericordia de son Senyor Deu.

¶ CAP. 26. *Com viure en gloria es vida vera.*

DEUS *Pare, scient totes coses!* Beneyt siats vos e beneyta sia la vostra veritat; car la nostra vida en lautre seggle es vida vera, en so que veer vos es viure en gloria; e la vida que avem en est seggle no es vida vera; car menjar e boure no fa als, en lome, mas que es occasio con lo cors e la anima sien ensems. ✱ 2. *Amorós Senyor!* Com aquesta vida temporal sia amadora, jassía que sia accidental, ¡quant més la vida de la gloria celestial deu esser més amadora! On, aitant con deu esser més amadora, aitant, *Sènyer,* es pus vera la vida celestial que la temporal. ✱ 3. E doncs, *Sènyer,* gloria e laor e benediccio sia coneguda a vos; car vos sots font e flum del qual nex e diriva tota veritat, e totes les coses avents vida, prenen, *Sènyer,* de vos vida.

4. *Senyor vertader, amador de tots bens!* Vos sabets que vida vera vé de vos e que está en vos; car vida vera no es altra cosa si no veer vos e gloriejar en vos. ✱ 5. *Gloriós Senyor!* La vida mundana mal se sembla ab la vida de la

Digitized by Google

vostra gloria; car la vida de gloria es sens fi, e nulla corrupcio ni null mudament no cau en ella: e la vida daquest mon, *Sènyer*, adés es en plor, adés en dolor, adés en malauties, adés en corrupcions e destruiments. ✠ 6. *Loat Senyor, beneyt!* Com en parays sia vida vera, e en est mon la vida que hom ic ha, sia vida vana, benahuirats son los justs qui en parays viuen. Mas los homens mundans qui en est mon viuen, no son pervenguts encara a aquella benahuiransa.

7. *Honrat Senyor, consolador nostre!* Tant es la vida de gloria vera, que null dupte no deu esser acostat a ella ni nulla falsetat: e tant es aquesta vida dest seggle vana e frèvol, que tota es plena de duptes e de falses opinions. On, segons assò, *Sènyer*, veritat de viure es en la vostra gloria, e falsa vida está en la vida daquest seggle. ✠ 8. Com la vida qui es en parays sia, *Sènyer*, la pus vertadera vida, es per so car aquells que hi son sajuden de vos, qui sots la pus vertadera cosa qui esser pusca: e so per que la vida daquest mon es vida vana, es per so car hom ic viu de vanes coses e de vans delits. ✠ 9. Car cells qui viuen en gloria, continuament viuen e infinidament viurán, per so car sens null cessament veen vos, e ja la vista que han en veer vos no aurá fi: e cells qui viuen en est mon, suvin se muda es camía so de que pervén vida; e per assò, *Sènyer*, es la celestial gloria vida vera, e aquest mon es vida vana.

10. *Cortès Senyor, honrat, sanctificat!* Vos sabets bé que aquells qui van viure en vida vera, que son alegres e son amadors e loadors continuament de lur Creador e de lur Salvador. ✠ 11. E los homens mundans qui viuen en est mon no viuen alegres de vera alegría ni viuen enamorats de vera amor ni donen veres laors de les coses que loen; e per so no es maravella, *Sènyer*, si lur vida no es vera. ✠ 12. *Vertader Pare e vertader Senyor!* Per so con la gloria celestial es vida vera, covénse que nos desijem aquella sobre tots altres desigs, e covénse que preem poc la vida daquest mon alenegable.

Digitized by Google

13. *Ob amorós Senyor, piadós, ple de mercè!* Aquells qui volrán pendre vida vera en vos, covén se que apleguen a sí meteys veres cogitacions e veres amors e veres obres: car per so car aquestes coses son coses veres, covè que per elles pervenga hom a vida vera. ✱ 14. E los homens, *Sènyer,* qui volrán viure en falsetat en est mon, nols cal alre fer, mas que cogiten en vans delits e que sien amadors de plaers transitoris. ✱ 15. *Ab Pare, Senyor!* Los homens viuents en vans delits, on més ajusten dels bens temporals, vijarès lur es que pus vertaderament viuen e que més sen alonc lur vida; e esne, *Sènyer,* lo contrari de tot so que ells sen cuiden: car, on més han de riquèes e més han de delits en aquest seggle, major occasio han de murir en mort perdurable.

16. *Eternal Rey de gloria!* Moltes de vegades he tant amada aquesta vida mundana, que semblant mera que ella fos vida vera; mas ara, con io veg que los homens rics ic enpobrexen, e los homens alegres ic entristen, e los homens sans ic enmalautexen, e los homens vius ic moren, conec, *Sènyer,* que aquesta vida dest mon no es vida vera; per que jo, *Sènyer,* de huymés en avant no apellaré la vida mundana, vida; enans la apellaré mort enujosa. ✱ 17. Car aquells que ic viuen, veg que pus ic son exits, que hom los met sots la terra, e veg, *Sènyer,* consumar lurs ossos e lurs polpes, e veg que no posseexen les riquees que posseyr solíen, e veg que no ic tornen. E veg que sempre que son morts, son ublidats per uns e per altres. E doncs, *Sènyer,* con la vida dest mon sia en tal estament, bé es foll qui aital vida cobeeja ni ama. ✱ 18. Maravellosament, *Sènyer,* me par aquesta vida mundana cosa vana e ab poca de veritat, quant per ella metexa; car en un moment ic es hom viu, e en altre mort. On, beneyt siats vos, *Sènyer,* car en aquesta vida dest mon, jo no veg altra veritat mas tan solament que per ella pervé hom a vida vera, ab que sia enamorat de la vostra gloria.

Digitized by Google

19. *Cortès Senyor!* Senyoría e noblea e honor sia coneguda esser en vos e en tot quant de vos es: car per so car vos sots a nos invisible en est mon, es aquesta vida mundana pus prop a mort que a vida; e per assò avem nosaltres en est mon més de treballs que repòs, e més de dolors que de plaers: per que, per assò no men maravell si la temporal vida es vana. ✱ 20. Car, pus tant es què més ic aja hom de mals que de bens, covés que més ic muira hom que no ic viu:[1] on, per assò, *Sènyer,* aquells qui ic están,[2] ic moren més, on més ic están; e aquells qui ic están menys, ic moren menys. ✱ 21. Beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car a esguart del temps que la anima está menys del cors pus quen es partida,[3] assats es poc lo temps que lo cors e la anima han estat en aquest mon. On, pus lo temps es tam poc, lajustament damdós no deu esser molt desijat en aquest seggle.

22. *Ab vertader Senyor, ple de misericordia!* Loat e amat e grait siats vos; car per raó de la gran falsetat qui es en aquesta present vida, volgués vos esser home e volgués murir per nos, per tal que levassets la pestilencia de la natura humana, la qual hi era caeguda per peccat e per defalliment de veritat. ✱ 23. *Suau Senyor, ple de mercè!* Gran es lo temps que jo he viscut en falsetat e en mort: car aitant com jo he viscut en peccat,[4] aitant, *Sènyer,* he estat en falsía e en mort. ✱ 24. Adoncs, *Sènyer,* era jo viuent falsament, car lo meu cor sabía veritat, e la mia boca negava aquella veritat e deya lo contrari. Doncs, *Sènyer,* jo no era viu; enans era mort, per so car la mia boca metexa mauceya.

25. La falsía ni lengan, *Sènyer Deus,* qui es en aquesta temporal vida, ¿qui la puría cogitar ni aestmar? Car si altra falsía no ic avía si no aquesta que tots los demés homens

1. B, que no viu.—2. B, que més hic están.—3. M, *nam respectu temporis quo anima est sine corpore, postquam ab eo est separata.*—4. A,C, com jo he viscut en falsetat e en mort e en peccat.

vos amen ab falsa entencio, sí sería sobregran falsía la nostra.[1] ✠ 26. Tant som de falsa entencio, *Sènyer*, plens e farcits, que vijarès nos es que la occasio per que som esdevenguts en aquest seggle no sia altra cosa si no que ic menjem e ic bevam e ic vistam e ic cavalquem e ic sajornem.[2] ✠ 27. E doncs, *Sènyer*, ¿qual viure pot esser en major falsetat que lo nostre? car vos avets creats nos e recreats, per tal que nosaltres creegam e conegam vos esser bo: e nosaltres avem entencio que siam esdevenguts per tal que ajam vans delits e per tal que siam vists esser bons.

28. *Suau Senyor, humil, piadós, amable!* Tant es en gran quantitat lengan e la falsía desta present vida mesquina, que per tots los locs dels plans e de les muntanyes ses espandida falsetat, e va sobre tots los homens, enaxí com laigua del diluvi anà sobre tots los animals e sobre tots los vegetables. ✠ 29. Car, *Sènyer*, tanta ha enfre nos de la falsetat e de la traicio, e tam poca ic es veritat e lealtat, que emperpoc veritat no ic perex e no ic delex.[3] On, loat siats vos, *Sènyer Deus*, e beneyt; car si en est mon es falsa vida en major quantitat que vida vera, en lautre seggle será vida vera en tan gran noblea, que nulla falsetat no la porá abcegar ni sobrar de granea. ✠ 30. On, lo vostre servu, *Sènyer Deus*, vos aora eus fa gracies con li avets dada gracia daportar a fi esta distinccio; e confías en vos, *Sènyer*, que li ajudets a aportar a fi les autres distinccions qui son esdevenidores, a honor de vos, *Sènyer Deus*.

1. M, *quod plerique homines te ament cum falsa intentione, adbuc esset nimis magna nostra falsitas.*—2. B, e hic viscam e hic cavalquem e hic soiornem.—3. B, que en per poc veritat noy perex e noy delex: C, noy perex e no hic delex.

Digitized by Google

De la IXª distinccio qui tracta de la Bonea divina.

¶ Cap. 27. *Com la essencia divina es sobirana bonea.*

AH *Deus Pare e Senyor, noble sobre totes noblees!* Tant es gran e alta la vostra bonea, que nons basta enteniment ni raó ne ymaginacio a apercebre la autea e la noblea de vostra bonea. ✠ 2. Beneit siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets posada en nos la potencia ymaginativa, per tal que ajam conexensa de les coses sentides, adoncs con les avem en absencia; car si la ymaginativa no fos, no les pogrem conexer, pus que en absencia nos fossen: e pus delles no aguessem conexensa, no la pogrem aver de les coses espirituals. ✠ 3. On, com la potencia ymaginativa defalla a ymaginar la gran noblea de la vostra essencia, covê que recorram a la potencia racional, per la qual aferma hom vos esser mellor e pus noble que hom no pot ymaginar ni entendre. On nos, *Sènyer,* per la potencia racional confessam e atorgam la vostra bonea esser en major excellencia e en major noblea de vertut que hom no pot afigurar ne ymaginar: on per assò nos viram a la potencia affativa,[1] e loam e beneym vostra sancta bonea.

---

1. B,C, mutiva: M, *ad potentiam affativam.*

Digitized by Google

4. *Cortès Rey de gloria, ple de tota dousor e de tota pietat!* Com nosaltres entenam la vostra bonea esser bonea infinida, eternal, tota poderosa, per assò sabem que no es nulla autra bonea qui fassa a aestmar ni a comparar ab la vostra bonea. ✠ 5. Car, pus que vos sots infinit e eternal e tot poderós, impossíbol cosa es, *Sènyer,* que sia altre infinit ni eternal ni tot poderós. On, per assò sentim que nulla cosa nos pot asemblar en bonea ab vos. ✠ 6. *Ab Sènyer!* Sanctedat e gloria e laor sia coneguda a la vostra bonea: car tant es ella gran en noblea, que menys que hom no merex gracia per sí, [1] dona a hom gracia e benediccio; e ab poca de cosa, *Sènyer,* que hom fassa per amor de vos, reeb hom grans dons e grans bens de vostra bonea.

7. Tant es vostra bonea, *Sènyer Deus,* gran e nobla, que tamiats que par aja en bonea, que no ha par en contrari: [2] car tant sots vos digne de esser subirana bonea, que no pot esser nulla cosa en tan gran quantitat de malea, com vos, *Sènyer,* sots bo en bonea. ✠ 8. Car no es nulla cosa, per mala e per vil que sia, que sa malea sia eternal ni enfinida ni tota poderosa en fer mal: e la vostra bonea, *Sènyer,* es tota infinida e eternal e tota poderosa en fer bé. ✠ 9. *Amorós Senyor, ple de mercè!* Pus tant ses que vos no avets par ni egual e la vostra bonea es major que la mia malea, jassía so que la mia malea sia molt gran; prec vos, *Sènyer,* queus placia que la vostra gran bonea git de mi tota la mia malea [3] e la mia iniquitat.

10. La vostra subirana bonea, *Sènyer Deus,* tant es de gran forsa e de alta natura e de gran noblea, que sa dignitat es que neguns bens no sien en esser per ells meteys ni per altre si no per vos; ni no sien en esser a esguart dells meteys, si no a esguart de la vostra bonea a esser coneguda. ✠ 11. On, beneyta sia aital bonea, *Sènyer,* com

1. M, *quod quamvis homo non mereatur gratiam per se.*—2. P, *Adeo est tua bonitas nobilis et sublimis, quod nedum tu parem non habeas in bonitate, sed etiam parem non habes in bonitatis contrario.*—3. A,C, tota la malea.

Digitized by Google

la vostra; pus que ella ha aital vertut e aital proprietat, que tots los bens sien esdevenguts per ella e que tots sien a laor della. ✠ 12. *Franc Rey de gloria!* Pus la vostra bonea es la font don diriven tots los bens e tots los profits qui esser pusquen, e la mia malea es la font don son dirivats tots los mals els peccats qui son en mi, prec vos, *Sènyer,* que la vostra bonea abcec e tanc la font qui es en mi,[1] de la qual diriven totes les mies errors e totes les mies malèes.

13. ¿Qui es, *Sènyer,* qui pogués atrobar nulla cosa qui valgués vos? Car no son riquèes ni viles ni castells ni nulles coses vivents ni no vivents qui vaylen tant com vos valets: car totes quantes bonèes son, son fenides, exceptada la vostra; e tots quants bens ha en est mon, son posseyts ab treballs, per bons que sien; e la vostra bonea es en vos e vos en ella, sens null treball e sens nulla passio. ✠ *14. Benigne Senyor!* Pus vos sots subirà bé e tots los altres bens son dejús vos, diré a mi metex e a los altres homens semblants a mi en peccats, que con volrán peccar, que fassam[2] comparacio ea qual val més *(sic)* enfre la vostra bonea e les coses en les quals volen usar de peccat;[3] e assòls diré, *Sènyer,* per so car si comparacio ne fan, sempre apercebrán la nostra fullía e la nostra oradura. ✠ 15. E veurán, *Sènyer,* en la vostra bonea tot acabament de vertuts, e en la nostra mesquinea veurán tot defalliment de vertuts e tot ajustament de vicis.

16. Tant sots vos, *Sènyer Deus,* abundat en bonea, que no es nulla cosa, per clara e per nèdea que sia, qui tant sia en sa pura natura com vostra essencia es en bonea simpla e pura; ni neguna cosa no es tan entremesclada en legea ni enterbolada, com la nostra bonea es plena de tota legea e malea; car impossíbol cosa es a vos, *Sènyer,* que vostra bonea se pusca acostar a nulla legea ni a nulla ma-

1. M, *ut tua bonitas exsiccet et obstruat fontem qui est in me.*—2. C, que façen.—3. Comença aquí, en la ed. maguntina, el paragr. 15: Et hoc dicam...

Digitized by Google

lea. ✠ 17. Car tant es privada en vos malea e legea de peccat, que enans que temps fos, e ara con temps es, e aprés so que temps no será, fo a vos e es e será propria cosa pura bonea sens ajustament de null mal. ✠ 18. E doncs, *Sènyer*, pus sots tan bo e valets tant, tota vertut e tota noblea e tota dignitat cové que atribuescam a vostra bonea, e a nos meteys tota viltat e tota mesquinea; car la vostra bonea, *Sènyer*, tota ora está en una durabletat sens null camiament; mas la nostra bonea adés se muda en mal e adés en bé, enaxí que al matí nos levarem ab bona volentat e ab bona entencio, e al vespre serem esdevenguts de mala volentat e de mala entencio.

19. A la vostra gran bonea, *Sènyer Deus*, no pot hom trobar cap ni fi; ne si lespay qui es enfre la fas[1] de la terra entrò al cel era tot ple de homens qui cogitassen en la vostra bonea e qui diguessen de vos totes les laors que dir ne puríen e escoltassen totes les laors que oyr puríen; enfre tots, *Sènyer*, no puríen tant de bé cogitar ne oyr ni parlar, com ha en vos; per so car tot quant de bé veuríen ne cogitaríen ne oyríen, tot auría fi; e la vostra bonea, *Sènyer*, es sens fi. ✠ 20. *Conexent Sènyer!* La vostra bonea sia amada e loada e servida e honrada per tots temps: car per la vostra gran bonea son los bens daquest seggle esdevenguts, e per ella son crexents e multiplicants; e per tal que la vostra bonea sia coneguda, son tots los mals accidentalment esdevenguts, sens que vostra bonea non deu esser enculpada. ✠ 21. Enaxí com vostra bonea, *Sènyer*, es tota bona, cové que li atribuescam tota cosa qui bona sia, e cové que la conegam sens tot defalliment e sens tota malea, e cové que sia amada de totes nostres forces.

22. Tant es, *Sènyer Deus*, gran la vostra bonea, que si tots los individuus qui son en est mon sajustaven en un loc, enfre tota la bonea qui sería en ells e enfre tota la malea qui sería en ells, no sería en tan gran multitut com

1. B,C, enfre lespay: M, *inter faciem terræ*.

Digitized by Google

es, *Sènyer,* vostra bonea. ✠ 23. Ni ja tanta de bonea no puría esser, *Sènyer,* en ells, que pogués afigir a la vostra bonea un punt; ni tant de mal no puría esser en ells, que pusqués minvar de vos un punt de bé. ✠ 24. Com la vostra bonea, *Sènyer Deus,* sia tanta e tan gran, bon dia e bonahuiransa será a aquells qui serán heretats en la vostra bonea; e guay e treballs e dolors daquells qui serán lunyats de vostra bonea.

25. Alegrem nos e confortem nos, *Sènyer Deus,* en vostra bonea e en tot so qui de vos es; car tant sots vos, *Sènyer,* bo, que tots los homens qui volen aver vertuts ni noblèes ni bonea, per so la volen: tant conexen vos esser bo,[1] per so com amen vos com a bo. E tots los homens qui caen de bonea en peccats e en mals, caen per so car ubliden e menysconexen la vostra bonea. ✠ 26. Molt me do gran maravella dels reys e dels altres homens vanagloriosos, com pot esser que tan fort lur va lur entencio dia e nit con sien loats per los lurs sotsmeses, ni com poden tan fort aver en ublit la vostra bonea e aver en memoria la lur; com sia cosa que lur bonea sia, a esguart de la vostra bonea, axí com una gota daygua e menys encara, a esguart de la mar e de totes les aigues. ✠ 27. Sobre totes maravelles, *Sènyer,* es aquesta de nosaltres, que per lo poc bé que es en hom, hom vulla dia e nit que sia loat per les gents e que sia remembrat; e la vostra gran bonea no es en memoria de les gents axí com deuría: car manifesta raó par que la cosa mellor degués hom més aver en memoria, nit e dia, que la frèvol e mesquina.

28. *Graciós Senyor!* Beneyta sia la vostra bonea, qui es tan gran e tanta, que umple les cases e los plans els munts e les terres e les mars els espays, de la terra tro als cels, e es part tots los firmaments infinida.[2] ✠ 29. *Ah, vertader Senyor!* Gran maravella es aquesta, com la vostra

1. B, per so la volen, car conexen vos esser bo.—2. M, *ultra firmamentum infinita.*

Digitized by Google

bonea sia tan gran que cumplex tots los locs del cel e de la terra, e en lo meu cor se sia aseguda tanta de malea: ¿com pot esser, *Sènyer,* que malea atrob loc en mi, con vostra bonea sia tanta? ✠ 30. Aquesta cosa ses esdevenguda, *Sènyer,* per so car lo vostre servu es estat innorant e ublidant de la vostra bonea e ha amades coses vils e males, per les quals es estat desobedient a son Deu.

¶ CAP. 28. *Com Deus es bo en sa obra.*

OH *Deus Pare e Senyor de quant es!* La vostra gran bonea se manifesta en les obres que avets creades e fetes, so es a saber, en lo firmament e en los àngels e en los elements e en los vegetables e en los metals e en los animals. ✠ 2. En so, *Sènyer,* que los àngels nils demonis ni homens ni nulla autra creatura no puría crear ni fer nulla de les coses que vos avets creades e fetes, se demostra, *Sènyer,* vostra obra maravellosa e de gran noblea: car si tots los àngels els demonis e tots los homens sajustaven es apoderaven a fer un peu de formiga o a fer una flor, entre tots non auríen poder. ✠ 3. *Sènyer Deus!* Con les vostres obres sien de molt gran noblea e de molt gran maravella, manifestas, *Sènyer,* en vostra obra gran bonea. On per assò nosaltres devem esser de la vostra bonea amadors e loadors e servidors, a tot nostre poder.

4. *Sènyer amat, honrat, volgut, temut!* La occasio la qual espandits per totes les coses que avets creades e fetes, es vera occasio, per so car avets dat esser a les creatures, per tal que la vostra bonea sia nomenada e coneguda e loada e beneita e remembrada. ✠ 5. On per so, *Sènyer,* car vos avets fet tot quant es, per tal que vos siats conegut

Digitized by Google

per bo, per assò, *Sènyer,* vos volets que aquells sien bons qui lurs obres meten en amar e honrar vostra bonea e en dar laor della. ✠ 6. E doncs, *Sènyer,* pus vos so que fets, fets per so que la vostra bonea sia coneguda en vostres obres, lo vostre servidor vos prega devotament, en presencia del vostre sant altar, e demana us que vos li donets gracia que ell, en totes les coses que vos avets creades, que en totes conega e aperceba la vostra gran bonea.

7. *Acabat Senyor, Rey de gloria!* Si les obres que vos fets son bones, no es nulla maravella; car tant moven e diriven de gran bonea, que per fina forsa covè que sien bones. ✠ 8. Enaxí, *Sènyer,* com per raó de les obres que vos fets vos devem atribuir tota noblea e tota senyoría e tot honrament, enaxí devem atribuir a nos meteis tota viltat e tota frevoltat e tota mesquinea, per raó de la viltat qui es en les obres que nos fem. ✠ 9. Si per les vostres obres, *Sènyer,* vos mostrats a nosaltres bo, no es nulla maravella, per so car elles son bones. E con nostres obres demostren nosaltres esser vils, no es nulla maravella; car nos som àvols, e elles son vils.

10. *Conexent Senyor, ple de tota veritat e de tota saviea!* Los mals els desordonamens qui son esdevenguts en aquest seggle, no y son, *Sènyer,* esdevenguts per defalliment que sia en vostra obra ni en vostra bonea; enans hi son esdevenguts per esser sobjects en los quals sia coneguda vostra bonea gran. ✠ 11. *Plaent Senyor, amorós, graciós!* Enaxí com lo movent no crex ne minva en sí metex, jassía que do moviment al mogut; enaxí, jassía que vos donets tots los bens, e tots los bens venguen de vos, per tot assò la vostra bonea no minva ni crex en sí metexa. ✠ 12 La occasio, *Sènyer,* per quel movedor mou lo mogut, no es per tal quel movedor cresca o minve en sa essencia; enans lo mou, *Sènyer,* per so que per lo mogut se conega lo movedor esser movedor. On, per assò pot hom entendre que la occasio per que vos obrats, no es per tal que vos ne siats

Digitized by Google

mellor, si no tan solament, *Sènyer*, quen siats conegut per bo e per noble.

13. Moltes son, *Sènyer*, les raons e les maravelles[1] per que nos podem conèxer vos esser bo: car enaxí com lo maestre qui sempara de molts mesters covè que so que fassa en tots los mesters sien en major defalliment ses obres, on més serán los mesters;[2] enaxí, *Sènyer*, per contrari, on més son les obres que vos avets fetes ni fets, e més se mostren acabades en vertuts e en noblees. ✱ 14. *Ah Sènyer!* Aquesta contrarietat aital sesdevé per raó del nostre defalliment de bonea e per raó del vostre acabament de bonea: car tant som nosaltres mesquines coses, que no avem poder ni saviea de menar moltes obres ensems, segons ordonacio ni perfeccio; car les unes se desordonen per les altres. Mas de vos, *Sènyer*, no es enaxí: car, on més son les obres e pus diverses, encara a molt més basta lo vostre poder e vostra saviea a adur a acabament e a ordonacio tot so que vos avets creat ni fet. ✱ 15. On, nos loam e beneym vos, *Sènyer*, en totes les vostres obres: e on més elles son, e més vos amam eus graim eus honram e per mellor vos conexem.

16. *Ah franc Senyor, humil e dous e suau!* Com per esta poca de representacio quem fan les coses presents apercebem tanta de bonea esser en vos, ¡nom digats, si totes les coses qui son passades e esdevenidores me fossen presents, si apercebría per elles molt més gran la vostra bonea! ✱ 17. Enaxí, *Sènyer*, com nom basta saber ni entenimient a apercebre la gran bonea que vos avets en essencia, enaxí, *Sènyer*, nom basta a apercebre tota la bonea que vos avets en vostra obra. ✱ 18. ¿Quina maravella, *Sènyer*, si jo no puc apercebre tota la gran bonea de vostra essencia ni de vostra obra, e jo ja defall a saber[3] tota la

1. B, e les maneres: P, *plures sunt cause et modi.*—2. M, *sicut homo se intromittens in multas artes, oportet quod, quo plura opera faciet, eo plures deffectus committat.*—3. M, *cùm non possim scire.*

Digitized by Google

bonea que será en un hom confés o en un hom màrtir? Doncs, si en sa bonea defall ma conexensa, molt més me deu defallir a apercebre tota la vostra bonea.

19. *Excellent Senyor!* Beneyt siats vos en totes les coses que avets creades ni fetes, e en totes aquelles encara que farets: car tant es gran la bonea qui es en vostra obra, que no cab tota en les coses passades ni en les presents; enans cové que encara sien coses esdevenidores on capia so qui no es cabut en les coses passades ni en les presents. ✠ 20. Enaxí, *Sènyer,* com arbre crex en branques e en fulls e en flos e en fruits, segons que sa natura es mellor e daigua es bastat ni en bona terra es plantat, sí es mellor e pus bell; enaxí, *Sènyer,* tant sots vos bo, e tant cové que vostra obra sia bona, que dentrò a la fi del seggle cové que multiplic en los individuus humans, dons e gracies e certèes e vertuts: e per so moltes coses no avets encara dades ni revelades, *Sènyer,* que encara darets e revelarets a molts homens esdevenidors. ✠ 21. En aprés, *Sènyer,* quel mon será finit, darets vos gloria als homens justs en gloria; e per so car los vostres dons no cové que sien cessats, pus la vostra bonea no pot vagar ni cessar, per assò covendrá que la gloria que darets sia sens fi, pus la vostra bonea no ha fi.

22. Tot honrament e tota saviea e tota vertut cové, *Sènyer Deus,* que atribuescam a la vostra bonea: car vos, *Sènyer,* tot quant avets fet en aquest seggle, tot ho avets fet per entencio del autre seggle; e per assò, *Sènyer,* es tot bo so que vos avets fet. ✠ 23. Si nosaltres som àvols e malastrucs per raó de nostres obres, nom maravell: car, so en que nos posam la primera entencio, sí es en aquests vans delits temporals, e posam la segona entencio en les coses del altre seggle: e per assò, *Sènyer,* esdevenen les nostres obres àvols e males; per que, nos ne devem esser coneguts per vils e per culpables. ✠ 24. On, benahuirats son, *Sènyer,* de grans benediccions aquells qui lur primera

Digitized by Google

entencio posen en les coses perdurables sens null corrumpiment e sens nulla fi e sens nulla angoxa e nulla fretura; e aquells son malahuirats de greus treballs, pus posen lur primera entencio en cobeejar les coses avent fi, transitories.

25. *Ab Senyor, lum, resplandor e conort dels confiants en la vostra ajuda, en lurs tribulacions e en lurs cuites!* Si vos, *Sènyer*, so que fets, fets per so que vos siats conegut per bo, e los reys els prínceps els homens mundans fan so que fan per tal que ells sien coneguts per bons e per nobles: e sobre assò despenen lurs dies e deguasten lurs pobles e lurs riquees. ✠ 26. E com han guastat so que vos los avets comanat e han despeses lurs dies e pervénen a la mort, e ells troben lurs mans buides de bones obres, e trobense en la mort desemparats de senyor e damics, e aprés lur mort desigen esser en no esser. ✠ 27. Molt es, *Sènyer*, gran maravella, con los homens amadors del mon poden tant obrar ni negociejar en les coses fenides, transitories, pus conexen que lurs obres son finides, e les coses que fan los son occasio per que ells sien àvols e que sien servus de durables penes.

28. E com vostra substancia divina, *Sènyer Deus*, sia tota acabada en bonea, e tot quant vos avets creat ni fet ni dit tot sia bo, doncs tot quant es en vos, tot es bo, e tot quant vé per vos ni de vos, tot, *Sènyer*, es bo. ✠ 29. *Ab Sènyer!* Pus tant es que vos sots enaxí subirá en bonea, prec vos que vos vullats aver bons servidors e leyals e qui tant vos amen, tro que amant esdevenguen morts per vostra amor. ✠ 30. On, jal vostre sotsmès, *Sènyer*, nos tendrá per bo ni per benahuirat, tro ques veja murir per laor de son Creador e de son Senyor e de son amador, e confessant la vostra bonea, hom laucía a honor de son Deu.

Digitized by Google

¶ CAP. 29. *Com tot lo bé qui es en hom es vengut de la divinal bonea.*

AH *Deus, gloriós Senyor!* Beneita sia la vostra gran bonea: car enaxí com la calor qui es occasio a les coses qui per ella son caldes es en major quantitat de calor que no son les coses qui per ella son caldes, [1] enaxí la vostra bonea, qui es occasio a nosaltres que siam bons, es pus vertaderament bona que no som nosaltres. ✱ 2. Tant es la vostra gran noblea nobla e vertuosa, que cuvinent cosa es, *Sènyer,* que tots los bens qui son en los homens estíen en vostra bonea, e tots sien vinents de vostra bonea, e que en nulla autra cosa no estíen si no en ella. ✱ 3. Enaxí, *Sènyer,* com la vostra beneyta essencia comprèn totes coses dintre sí metexa, enaxí se cové que tots quants bens son ni serán, sien compreses per la vostra gran bonea.

4. *Senyor perdurable, ple de misericordia e de mercè!* Enaxí com se pertany a vostra gran bonea que los bens que son en nosaltres no esdevenguen si no de vos, enaxí pertany als bens qui son en vos que no sien esdevenguts de nulla cosa defallent de vertuts ni de nulla cosa avent vicis. ✱ 5. Mas nosaltres, *Sènyer,* som dassò desconexents e innorants; car vijarès nos es que los bens temporals sien en esser en nos, per raó de nostra bonea. On, segons assò, ream e amam aquelles coses don avem riquèes e honraments e delits en aquest mon. ✱ 6. On assò, *Sènyer,* es molt gran falliment nostre, que nosaltres tingam per bones coses

1 M, *quia sicut calor, qui est in rebus causa quod sint calidæ, est in majore quantitate caliditatis quam res quæ per ipsum sunt calidæ.*

Digitized by Google

aquelles qui son a nosaltres occasions de peccat e de desconexensa.

7. *Ah honrat Senyor, vertader, dous e suau!* Com sia cosa que tota la bonea que nos avem venga de vos e sia en vos, covė, *Sènyer,* que nosaltres lo nostre bé nol cerquem en altre si no en vos; car en vos está tot so que nosaltres avem mester; e totes les coses qui a nos son necessaries, son impossíbols a trobar en altra cosa si no en vos. ✠ 8. E doncs, *Sènyer Deus,* pus tots los nostres bens están en vos, raonable cosa es que vos tan solament amem e honrem e loem e temam e servescam; car si altra cosa amam ni servim, en foll la amam[1] e la servim, pus que della non pusca esdevenir null profit. ✠ 9. *Oh Deus, amorós Senyor, plen de vertut e de mercè!* Pus vos sots la cosa on está tot nostre bé e tot nostre tresor, justa cosa es que renunciem a tota altra senyoría si no a la vostra, e que de nulla altra cosa no esperem aver socors ni valensa en nostres necessaries,[2] si no de vos.

10. *Oh vos, Sènyer Deus, qui avets edificat lo mon e tot so qui es en ell avets ordonat a vos servir!* Pus tot lo nostre bé está en la vostra bonea, e la vostra bonea, *Sènyer,* es bonea perpetual e incamiable,[3] raó es que vos beneescats nosaltres e quens alegrets ens endressets a esser amadors e servidors vostres. ✠ 11. Tota la benahuiransa dels bens en que nos som benahuirats, tota vé, *Sènyer,* de la vostra gran bonea, qui fa vos esser amador de los vostres bens: car la amor que vos avets a nosaltres es occasio a nos con siam bons, per raó dels bens que donats a nosaltres. ✠ 12. *Excellent Senyor, dauta senyoría e de maravellosa!* Pus tant es gran la vostra bonea, ¿qui puría aestmar los grans bens qui diriven della, ne qui puría aestmar la gran volentat que vos avets que nosaltres siam bons? Tothom *Sènyer,* qui cogit en assò, covė que si ha en sí metex nulla

1. M, *in vanum eam amamus.*—2. M, *in nostris necessitatibus.*—3 M, *et tua bonitas est perpetua et incommutabilis.*

Digitized by Google

felonía ni nulla tristor, que git de sí tota ira e tot greuge, e que alegrament salegre en la vostra honrada bonea.

13. *Ab divinal Rey, poderós sobre totes forses!* Si lome deu tenir son cor e sa pensa là on ha més de son tresor, raó es que nosaltres tingam més nostre coratge en vostra bonea que en nulla autra cosa: car vostra bonea, *Sènyer,* es tot lo nostre cabal e tot lo nostre tresor, e daltra cosa nos no podem pendre vida si no de la vostra bonea. ✠ 14. E doncs, *Sènyer,* molt es gran viltat e gran pobrea de saviea cogitar ni contemplar en neguna altra cosa si no en la vostra bonea. ✠ 15. *Ab Sènyer!* Bé conec que viltat e pobrea de seny es en mi; car jo moltes vegades he cogitat en aquests vans delits, e més de vegades, *Sènyer,* he amat peccat que la vostra bonea, qui es lo nostre subirá tresor, del qual se pren vida perdurable.

16. La gran peguea e fullía e neciea nostra, *Sènyer Deus,* molt es gran: car nosaltres tenim a bé so quins es mal e treball e occasio de mort perdurable. ✠ 17. Car nosaltres cercam lo bé nostre en les palles[1] e en les places e en la pols daquest mon,[2] e cuidam lo atrobar en los locs en los quals lo nostre bé no fo anc, ni ara no y es, ni null temps no y será. ✠ 18. E per so, *Sènyer,* con nos cercam lo nostre be là on nol devem trobar nil devem cercar nil podem trobar, per assò trobam en aquells locs on lo cercam, fams e sets e dolors e ontes e vergonyes e treballs e morts; e totes les coses qui son contraries al nostre bé trobam, *Sènyer,* en les coses mundanes, adoncs com hi cuidam trobar los bens nostres.

19. Beneyta sia, *Sènyer,* la vostra gran bonea, car tot lo nostre bé está en ella, e neguna cosa daquelles qui son contraries al nostre bé, no está en vostra bonea. ✠ 20. On, per so, *Sènyer,* car tot lo bé nostre está en vostra bonea e

1. A,C, en les paylles: B, en les pales.—2. M, *in palatiis et in plateis et in pulvere hujus mundi:* P, *in lutosis voluptatibus et in vanis commendationibus hujus mundi.*

Digitized by Google

no y está gens de nostre mal, cové que tota gloria e tota vertut e tota noblea sia atribuida a la vostra bonea; e a la nostra malea tota pobrea e tota viltat e tota mesquinea. ✠ 21. On, com a vos, *Sènyer Deus,* deja esser atribuida tota noblea, e a nos tota viltat, molt es gran maravella la nostra, com podem tant amar nosaltres metexs, ni com podem axí esser vanagloriosos; car nos, *Sènyer,* logam gents per raó que laors donen de nos, e los prínceps fan ajustaments e corts, per tal ques hi fassa ordonament com ells sien loats: e ells ni nos no som dignes de reebre nulla laor de nos meteys, per so car, segons veritat, re no valem.

22. *Celestial Senyor, cumplit de tots bens!* Pus tot lo nostre bé es en vos, aquell qui vos pert, tot son cabal e tot son guany pert, e null bé no li roman. ✠ 23. Si tant se fos, *Sènyer,* que aquells qui vos perden aguessen alcun bé en sí metexs, per lo qual se poguessen flixar es poguessen guardar de les durables penes,[1] no fora gran maravella si hom vos ublidás a amar e a servir. Mas, pus hom sens vos no pot aver null consell, per malastruc e per malfadat se pot tenir, *Sènyer,* aquell qui vos pert; car per perdre vos, reeb treballs e dolors sens fi. ✠ 24. Emperò jo, *Sènyer,* son daquells qui molt de temps vos he perdut per ma culpa: per que, jo ara dic a ma anima ques guart que nous perda en lo temps aprés del qual, hom nous pot recobrar ne y pot hom null guany fer: car si en aquell temps vos pert, ja més nous porá trobar.

25. *Oh vos, Sènyer Deus qui forsats e destruits e confonets los homens ergullosos e vanagloriosos!*[2] Placiaus oyr la confessio de vostre servu qui a vos se confessa dient que ell es occasio e sobject de tots los mals e de tots los defalliments; e vos, *Sènyer,* sots aquell on es tota bonea e tota occasio de bé. ✠ 26. Si vos, *Sènyer,* avets pietat de mi e volets en mi posar null bé, precvos que nol comanets a

1. M, *quo possent consolari et fugere infernales pœnas.*—2. B, *los homens erguloses e vanaglorioses.*

Digitized by Google

mi metex; enans lo guardats el salvats en mi,[1] per vostra bonea e per vostra pietat: car si a mil comanàvets, sempre que jo lagués en guarda, se perdría es deliría. ☙ 27. Car, *Sènyer*, tants son los vicis els mals els peccats els defalliments que a mis son aplegats e ab que jom son acompanyat en aquest mesquí de seggle, que no es negun bé que en mi pogués romanir, si doncs vos nol preníets en vostra guarda.

28. *Ah Senyor, formador del cel e de la terra!* Amada e honrada sia la vostra excellent bonea; car tan fermament está lò nostre bé en la vostra bonea, que no es nulla cosa qui pogués lo vostre bé trèr ni mudar ni arrapar a la vostra bonea.[2] ☙ 29. Con los bens temporals sien transitoris e alenegables,[3] la bonea daquest mon, *Sènyer*, no deu esser molt amada ni preada ni desijada; enans deu esser mesa a ublit. ☙ 30. Lo servu vostre, *Sènyer Deus*, se comana a vos es dona,[4] eus fa gracies con li avets dada gracia dadur a acabament lo Primer Libre: e confías en vos que li fassats gracia dadur a fi los altres libres, qui tractarán en la honor de vos, *Sènyer Deus.*

1. M, *sed custodias et salves illud in me.*—2. M, *ulla res potens ipsum extrahere nec mutare nec eripere ab ipsa.*—3. B, eslenegables: M, *instabilia.* —4. M, *se tibi commendat et dat.*

COMENSA LO .II. LIBRE

De la X[a] distinccio: de Creacio.

¶ CAP. 30. *Com Deus creà les creatures de no re.*

DEUS *Pare e Senyor de totes coses!* Vos sabets bé que axí com forma no es sobject de materia, que enaxí privacio no es sobject[1] de cosa essent: car si privacio fos sobject a cosa essent, covengra que aquel sobject agués esser; e si agués esser, no fora cosa privada.[2] ✠ 2. Loat e amat siats vos, *Sènyer Deus,* qui volets que privacio no sia comensament de esser, ni volets que privacio sia materia de cosa avent esser. ✠ 3. *Bonabuirat Senyor!* Les creatures no les creàs vos de vostra essencia; enans les avets creades de no re: car so per que nosaltres conexem que vos no avets creades les creatures de vos metex, sí es per so car la cosa movent no es ensems ab la cosa moguda en tots temps; enans entén hom a tota cosa moguda movedor primer: car menys de movedor, no poría esser la cosa moguda. On, beneyt siats vos, *Sènyer,* car vos entenem esser lo primer movedor.

---

1. A,C,D, que enaxí sobject no es privacio.— 2. M, *non esset nihil nec privatio:* P, *iam non esset in privatione non essendi.*

Digitized by Google

4. *Ah Sènyer Deus, vertader Senyor!* En les creatures metexes se prova que elles son creades, en so que totes les coses veem subjugades al vostre servici. On, pus que elles son subjugades al vostre servici, covénse que sien ab comensament: car si no fossen ab comensament e fossen eternals, seguíras que fossen franques e que no fossen a nulla cosa subjugades. ✠ 5. En so, *Sènyer,* que propria cosa es a vos eternalitat, se prova que les creatures son creades de no re; car pus no es nulla cosa eternal si no vos, provas que elles son esdevengudes en esser de no re. ✠ 6. *Amorós Senyor, ple de mercè!* Si les coses qui han esser fossen eternals, no pogren esser ordonades; car pus eternals fossen, no pogra esser ordonador davant elles. On, con nos vejam les coses qui han esser ordonades, provas que han ordonador qui es davant elles: lo qual ordonador sots vos, qui fos enans que elles.

7. *Senyor misericordiós!* Reverencia e honor sia coneguda a la vostra gran noblea, car vos avets creades les creatures de no re: car enans que elles fossen, eren no re; e de no re en que eren, vos fets les esser re.[1] ✠ 8. Adoncs, *Sènyer,* com plac a vos que creassets les creatures, volgués crear tres coses ensems: temps e loc e lesser de la creatura: e aquestes tres coses creàs tan ensems, que la una no fo en esser enans que lautra. ✠ 9. Tant son aquestes tres coses ensems creades, que de lur natura es que la una no sia menys de lautra: car a esser alcuna cosa en esser e no en no esser, cové, *Sènyer,* que aja loc en que estía, e cové que aja temps en que sia; e loc no pogra esser creat menys de temps ni temps menys de loc, ni loc ni temps menys de cosa essent en loc e en temps. On, con vos creàs los àngels, creàslos lo mon per loc, jassía que no acumplen loc:[2] e con creàs les creatures corporals, creàslos loc, lo qual es occupat per elles.

---

1. M, *et ex nihilo quod erant, fecisti eas esse aliquid:* D, eren no res: e de no res que eren, vos fets les esser res.—2. D, no acupen loch.

Digitized by Google

10. ***Misericordiós Senyor, ple de tota saviea!*** Veritat e vertut sia atribuida a vos e en vos; car vos, ***Sènyer,*** so que avets creat, per volentat ho avets creat, car vos volgués que fossen les coses en esser, les quals no eren en esser; e sempre que vos ho volgués, sempre foren.[1] ❦ 11. Aital volentat com la vostra, ***Sènyer Deus,*** e aital poder fa bon loar e amar e servir; e aital volentat e poder com lo nostre, deu esser menyspreat e mes en ublit: car nosaltres so que fem ni so que obram, tot ho fem manualment e ab treball: mas vos, con volgués crear les creatures, no hi calc altra cosa[2] mas que volgués que fos en esser so qui no era, e de mantenent[3] fo fet tot so qui fo en vos vulgut. ❦ 12. Gloria e vertut e acabament de bonea sia coneguda en vos, ***Sènyer Deus:*** car pus que vos per voler creàs tantes creatures e tan diverses, per assò se pot entendre que tot so qui cau en vostre voler podets crear e fer; car pus quel voler hi es, sí ses lo poder.

13. ***Oh Rey dels reys e Senyor dels senyors!*** Les coses qui son en esser, sius volguéssets, poguérets[4] fer esser en esser enans e pus tart: e les coses qui encara no son en esser, poríets fer ara esser en esser, si us volíets. ❦ 14. En so, ***Sènyer,*** que totes les creatures eren en no esser enans que les creàssets, se prova que elles no pudíen esser ajudants a esser creades ni pudíen contrastar a vos que no les creàssets: car pus que no eren, no avíen poder dajudar a vostra volentat, ni avíen poder a contrastar vostre poder: e per assò vos creàs tot so que us volgués, sens que nous fo feta ajuda ni contrast. ❦ 15. Raó es, ***Sènyer,*** que tota noblea e tota bonea atribuescam a la vostra essencia: car pus a la vostra volentat no pot nulla creatura contrastar enans que sia en esser, aitampoc li pot contrastar en lo temps que es en esser. On, beneyt sia aital poder com lo vostre, tan noble e tan alt e tan vertuós de totes forces.

---

1. M, *et quando voluisti, statim fuerunt.*—2. M, *non oportuit aliud.*—3. C.D, demantinent.—4. A,C, pogrets.

Digitized by Google

16. *Humil Senyor, honrat, excellent, sobre totes noblèes noble!* Con jo cogit que les creatures sien creades de no re, la mia anima defall a entendre que fer se pusca: e so per que ella defall a assò a entendre, sí es per so car segons lo meu poder nos pot entendre: puxes,[1] con jo cogit ni perpens en lo vostre gran poder, e jo entén que fer se pot, pus que vos ho vullats. ✠ 17. On, con cau en mi la maravella que crear se pusca cosa de no re, cau hi per defalliment de mon saber e de mon enteniment; car jo no puc tant saber ni entendre com vos, *Sènyer*, podets fer ni com vos avets en voler. E con de mi despar la maravella damuntdita, fa ho per so car jo entén que vos podets més fer e més crear, que jo no puc saber ni entendre. ✠ 18. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui mavets dat enteniment tan segur, per lo qual aferma[2] que vos podets crear re de no re, jassía que mon enteniment non pusca entendre la manera declaradament, axí com entén la manera qui es en les coses quis fan manualment. On, con molts homens, *Sènyer*, menyscreen les coses que entendre no saben, fets vos a mi molt gran gracia, con me fets afermar e creure so que no sé entendre.

19. *Oh sancta Trinitat una!* Beneita siats vos, car pus vos avets creat tot quant es, digna cosa es, *Sènyer*, que vos tan solament siats adorat e amat e temut, e que nulla cosa no sia amada ni temuda, si no sots la vostra amor e temor. ✠ 20. Null hom, *Sènyer*, no deu dir que vos defallats dè negun poder: car pus vos avets tant de poder que de no re creàs re, totes coses par que puscats crear, pus vos ho vullats. ✠ 21. Pus vos, *Sènyer Deus*, avets tant de poder, null hom nos tema de cobrar guaardó de so que fará:[3] car tant podets vos, que en totes coses podets guaardonar los homens; car qui creà re de no re,[4] ben pot gloriejar los homens en so ques vulla.

1. B, puys: M, *postea*.—2. D, tan segur; lo qua aferma.—3. M, *nemo timeat perdere remunerationem pro eo quod faciet*.—4. D, res de no res.

Digitized by Google

22. *Subirà Senyor, savi, dous, suau!* Vos avets creats los àngels de no re, en franc voler en fer bé. On, beneyt siats vos, car molt es nobla cosa crear los àngels de no re, e molt es nobla cosa posar en ells franc voler; car tot lo bé que fan, fan ab franc voler. ✱ 23. Sempre quax que vos, *Sènyer,* agués creats los àngels qui ara son demonis, sempre volgueren[1] esser quax semblants a vos, e volgueren escontrafer vos, en so que volgueren fer esdevenir en esser so qui no era en esser; car ells volgueren aitanta de valor e donor aver com vos: la qual valor ells no avíen, adoncs con ells volgueren dar esser de valor,[2] la qual no era ni será en ells, e per assò ells esdevengueren[3] demonis. ✱ 24. *Benabuirat Senyor!* Sempre que vos agués creat home, a poc de temps comensà a contrastar a vostre manament, e fo a vos desobedient. On, segons assò, lo demoni el home sempre que foren creats, encontinent saclinaren a no esser, per so car la obra que feeren era cosa qui no covenía que fos. On, per so car ells feeren obra qui ha esguart a no esser, se mostra que ells eren creats de cosa qui no era en esser: e encontinent que obraren cosa que no covenía que fos, foren delits e tornats en no esser:[4] mas vos, *Sènyer,* per tal quels puníssets de lurs peccats, sostengués aquells que no delissen.

25. *Vertader Rey de gloria!* Los homens ergullosos e vanagloriosos volen fer esdevenir en esser so qui no es en esser; e assò es per so car ells volen que sien loats e amats e servits e honrats, quax que ells sien dignes[5] de esser loats e amats e honrats. On, con ells volen fer so que nos cové que sia en esser, volen escontrafer vos,[6] en so que volen dar esser a assò qui no es en esser. ✱ 26. Con los homens mundans vullen, *Sènyer,* aver més donrament e més de delits que nols cové, fan contra ells metexs so que fan:

1. A,C, volgren *(passim).*—2. M, *voluerunt dare esse valori.*—3. A,C, esdevengren.—4. M, *deleti et reversi in non esse.*—5. M, *sicut si essent digni.*—6. P, *volunt assimilari et equiparari tibi.*

Digitized by Google

car, on pus volen esser honrats e preats, e pus vils son e pus àvols: e tot assòs fa per so car ells cuiden valer en aquell grau que no valen. ✠ 27. On, gloria e laor e benediccio sia atribuida a vos, *Sènyer Deus,* creador nostre: car vos avets creat lome, el home vos es contrari; e jassía so que ell vos contrarieg, no roman per tot so que vos no li perdonets e que nol abundets dels bens temporals e dels bens espirituals.

28. *Conexent Senyor, ple de pietat!* Con vos ajats creat mi de no re, e ajats creat mi en natura humana, e jom sia fet per peccats la pus vil creatura, prec vos, *Sènyer,* que vos me tornets a tal estament que jo sia axí de nobles fets com son noble per creacio. ✠ 29. Tant son jo, *Sènyer Deus,* esdevengut en gran viltat per raó de peccats, que tota frevoltat e tota oradura e fullía e mesquinea cové esser coneguda de mi e en mi: car jo son aquell qui per no re ublidà son Creador,[1] e per no re le desamat, e per no re le enculpat, jassía que jo sapia que ell maja creat de no re. ✠ 30. On, con jo, *Sènyer,* sia axí culpable a vos, Deu meu e Creador meu, no y ha altre consell mas quem peneda[2] de mos falliments e que deman perdó: per que jous clam mercé quem perdonets e quem donets gracia quem peneda dels falliments que fets he contra vos, qui sots mon Creador e mon Deu.

1. B, oblidé mon creador.— 2. B, quem penida.

Digitized by Google

¶ CAP. 31. *Com Deus creà la primera materia.*

OH *Deus, bonrat Senyor, ple de mercè!* Beneyt siats vos qui creàs la primera materia de no re; la qual primera materia es materia de que son fetes totes les coses avent corses.[1] ✠ 2. *Benabuirat Senyor!* Vos donàs proprietat a la primera materia que ella fos reebent divisio de animals e de vegetables e de genres e de especies e de formes diverses e dels individuus. ✠ 3. Plac a vos, *Sènyer Deus,* que la materia primera en quant sí metexa no sia crexent ni minvant; enans la tenits e la conservats daquella quantitat en la qual la creàs. On, so en que materia crex o minva, sí es en los individuus composts della.

4. *Poderós Senyor, ple de totes forces!* Amat e grait e servit siats vos: car vos avets creada la primera materia en tal estament, que ella es sobject a dues coses contrariants, les quals son forma e privacio de forma. Car la materia dels individuus reeb forma e mudament duna forma en altra forma, qui vé de privacio. ✠ 5. *Amable Senyor!* Enaxí con la primera materia es sobject a reebre dos contraris, so es a saber, forma e privacio de forma; enaxí jo son sobject a reebre dos contraris, so es a saber, obeiment dels vostres manaments e desobediencia dels vostres manaments. E con jo reeb obeiment vostre, reeb lo, *Senyor,* per do e per gracia vostra; e con reeb desobediencia, reeb la de la mia natura frèvol e mesquina, qui es aparellada a tot mal a reebre. ✠ 6. Pus tant es, *Sènyer,* que jo son sobject

1. M, *omnes res corporales.*

Digitized by Google

aparellat a reebre gracia e benediccio vostra, prec vos quem donets gracia que jo reeba amor vostra, per tal que de tot en tot sia obedient als vostres manaments.

7. *Subirà Senyor, piadós donador de gloria!* La primera materia la qual vos avets creada de no re, entenem en dues maneres: la una es segons les coses sentides, e lautra es segons les coses entellectuals. Con la entenem segons les coses sentides, es adoncs la materia ajustada ab forma: con la entenem segons les entellectuals, es la materia menys de forma. ✠ 8. Con sesdevé, *Sènyer,* que la materia entenem per sensibilitat, fem ho per so car la materia ha presa forma; car pus ha presa forma, cové que aja cors; e pus que ha cors, los nostres .v. senys corporals poden sentir aquella, per vista e per oyda e per tastament e per tocament e per odorament. ✠ 9. *Benahuirat Senyor!* Con la primera materia es privada de forma, los nostres .v. senys corporals no basten a apercebre aquella, per so car ella defall de cors. E so per que nos apercebem la primera materia con es privada de cors, sí es per raó dels .v. senys espirituals: car jassía que ella no sia avent forma, no roman per so que nos no la entenam esser en esser ab los senys espirituals.

10. *Senyor savi, ple de tota saviea!* Benediccio e gloria sia coneguda a vos, car vos avets creada la primera materia per reebre composicio e dessolviment en los individuus composts, per tal que ab ella engenrets los animals els vegetables, e ab ella los descomponats els dissolvats, On, beneyt siats vos, qui avets posada la primera materia per esser sobject del ordonament del mon, lo qual se fa en ella. ✠ 11. Si a vos, *Sènyer Deus,* deu hom atribuir honor e saviea e bonea per tal car avets la primera materia feta sobject dordonacio; a mi, quim son fet sobject de desordonacio em son mes en via de peccats, deu esser atribuida tota viltat e tota oradura e tot menyspreament. ✠ 12. Enaxí, *Sènyer ver Deus,* com vos avets posada la

Digitized by Google

primera materia per esser sobject ordonat a tot bé e a tota manera per la qual vos siats conegut noble, enaxí jom son posat esser sobject de peccat e de desordonament. Doncs jo deg esser conegut per esser vil e pobre; e vos, *Sènyer*, devets esser conegut per alt senyor e per noble.

13. Tant sots vos, *Sènyer*, subirà maestre e ple de tota saviea, que tot so que vos avets creat e fet es tot ple de saviea e dordonament: car tant avets posada gran oportunitat a la primera materia de reebre forma, que tot lo mon nes esdevengut ordonat, per raó de la oportunitat que la materia ha en reebre forma. ✠ 14. Molt feés gran saviea, *Sènyer Deus*, molt hi feés bell ordonament, con vos plac que la primera materia fos una en tots los individuus, e que les formes dels individuus no anassen per una forma, axí con van per una materia. ✠ 15. *Avinent Senyor!* Beneyt siats vos, car enaxí com a vos plac que creàssets la primera materia de no re, enaxí vos mòc de plaer[1] que la forma de cada individuu creàssets de no re.

16. *Oh Jesu Christ Sènyer!* Enaxí com vos volgués que la primera materia fos sobject a forma, enaxí volgués que la vostra encarnacio e la vostra passio e la vostra mort fos sobject de la nostra recreacio e de la nostra vida perdurable. ✠ 17. Car enaxí com forma no puría esser en esser menys de materia, enaxí la nostra reemsó ni la nostra salvacio no pogra esser en nos, menys de la vostra encarnacio e de la vostra passio. ✠ 18. E assò es, *Sènyer*, per so car la vostra encarnacio e passio e mort es aquella cosa per la qual covenc ques delís lo primer peccat, lo qual nos poguera[2] delir per nulla altra cosa tant covinentment si no per la encarnacio que prengués en nostra dona Sancta María.

19. La gran vertut e la benediccio sia coneguda a vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com per lajustament de materia e de forma se fa individuu, axí, *Sènyer*, per lajustament

1. M, *ita tibi placuit.*—2. A,C, nos pogra.

Digitized by Google

de la vostra deitat ab la humanitat que presés, se feu la nostra reemsó e la nostra salvacio. ✠ 20. *Jesu Christ Sènyer!* Enaxí com materia e forma son cosa invisibla adoncs con no son ensems, e son coses que no podem veer tro que son ensems; enaxí lajustament de vostra deitat ab la humanitat no es profitós a aquells qui en ell no creen, ni no pot esser vist si en ell no creen. ✠ 21. Enaxí, *Sènyer*, com materia conté en sí totes les formes, enaxí vera fe es cosa per que esdevé al hom tot bé: e enaxí com forma nos puría sostenir sens materia, enaxí lo nostre bé no poría esser, menys de fe vera.

22. *Amable Rey de gloria!* Enaxí com per lajustament de materia e de forma esdevé cosa avent cors, enaxí per lajustament quel demoni fé[1] ab lo primer home, esdevenc peccat. ✠ 23. Enaxí, *Sènyer*, com la materia saltereja en los individuus per raó de generacio o de corrupcio, enaxí per raó del peccat original es la natura humana alterada a peccats e a desconexensa. ✠ 24. Car, *Sènyer*, lo primer peccat es occasio de tots los nostres peccats, en so que per lo primer peccat se corrompé en nos la primera materia.

25. *Senyor gran e maravellós!* Enaxí com lo individuu compost de materia e de forma sesvanaex es delex[2] adoncs con la materia e la forma se departexen, enaxí se delex e sesvanaex lo peccat, adoncs con lo peccador sacosta a vostra misericordia per penediment de sos peccats. ✠ 26. On com assò, *Sènyer*, sia enaxí, ¿quant será vostre plaer que los meus peccats se delesquen per vera confessio e per vera penitencia e per ajustament de mes cogitacions en la vostra bonea e en la vostra gran misericordia? ✠ 27. *Reclamat Senyor, sobre tots regnats regnant!* Ja per null temps los meus peccats jo no tendré per delits, dentrò que jo veja les mies obres camiades e la mia entencio; car per les obres e per la vana entencio que he aúda, veg que son

1. A,C, fo.—2. M, *evanescit et deletur.*

Digitized by Google

muntiplicats mos peccats, los quals covê ques minven per contraries obres e per contraria entencio.

28. Perdurabletat donrament e de senyoría sia coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui sots lo primer movedor el pus luny de mon esser, enaxí com laygua es lo pus luny movedor del molí; en so que vos creàs la primera materia, la qual es occasio dels elements dels quals jo son compost; per assò, *Sènyer,* sots vos lo primer movedor el primer donador de mon esser. ✠ 29. Jassía so, *Sènyer,* que vos siats lo primer movedor de mon esser el primer donador el pus luny movedor, prec vos que al departiment que jo faré daquest mon, que vos me siats tan prop quem siats lo pus prop movedor el pus prop ajudador, per tal que ab vos me pervengats[1] a la vostra beneyta gloria. ✠ 30. Si tot jo, *Sènyer Deus,* son lo pus prop movedor de mi en peccat e en desconexensa, per tot assò vos nom desemparets nim ublidets a la vostra gloria; car jom do em confiu en la misericordia e en la ajuda de vos, qui sots Senyor meu e mon Deu.

¶ CAP. 32. *Com Deus ha creat lo firmament.*

DEUS *Creador, Pare e Senyor de quant es!* Con vos agués creada la primera materia de no re, e vos departís aquella en .v. parts, en los .iiij. elements volgués que fossen les .iiij. parts, el firmament vos creàs de la .v^a^. part. ✠ 2. La qual .v^a^. part volgués que fos pus subtil materia e pus lugorosa e pus nobla e pus bella que les altres parts: e per assò, con fos pus nobla part que les

1. M, *ut tecum me perducas.*

Digitized by Google

autres, volgués que ella fos environant[1] totes les autres parts. ✱ 3. *Ab Pare Sènyer!* Tant creàs vos la materia de que feés lo firmament en gran subtilea e en gran purificacio e en gran simplicitat, que lo firmament nes esdevengut incorrompable e inpassible, en es sens tota alteracio.

4. *Dreturer jutge on es tota saviea!* La .vª. essencia volgués que fos en major simplicitat que los .iiij. elements: on, jassía que lo firmament sia compost de materia e de forma, per tot assò no roman que ell no sia pus simpla essencia que nulla altra essencia corporal. ✱ 5. Honor e gloria sia atribuida a vos, *Sènyer Dèus;* car vos avets la materia departida en .iij. corses: la un cors es avent leugería, so es, lo foc e laer; lo autre es avent fexuguea, so es, la terra e laigua; lautre cors es avent temprament de leugería e de fexuguea,[2] so es, lo firmament. ✱ 6. La vostra saviea, *Sènyer,* ha ordonàt que los corses del firmament sien los uns pus yvassosos[3] quels autres, e los uns sien en major dignitat que los autres: car enaxí covenc esser ordonat, per raó de la ordonacio que prenen dells los corses elementats.

7. *Sènyer larc, graciósl* Amat e honrat siats vos, qui avets creat lo firmament en tan gran quantitat de granea: car aital granea de loc se covè a esser loc[4] on los àngels els homens justs gloriejen en la vostra presencia. ✱ 8. Car aquells qui merexen aver gloria, covè, *Sènyer,* que sien en pus noble e en pus bell loc que negun altre loc: car enaxí com vos amats més los homens justs quels altres no justs, enaxís covè que vos los homens justs honrets de loc e de dons, més que neguns autres. ✱ 9. *Ab Rey de gloria!* Con jo sia loc on vicis e peccats se son meses, e con jo sia vil e sutze esdevengut per peccats, par me que no son digne que lo firmament sia mon loc, per so car si hi entrava, la mia sutzura ensutzaría aquell.

1. P, *quod ipsa circundaret.*—2. M, *temperamentum ex levitate et ponderositate.*—3. M, *velociora.*—4. A,D, se covè, *Sènyer,* cel emperi sobre si, a esser loc.

Digitized by Google

10. *Ab suau Senyor, ple de misericordia!* Laor e bonea sia coneguda esser en vos, car vos avets creat en lo firmament corses resplandents e lugoroses, per tal que donen resplandor e lugor sajús a nosaltres; per la qual lugor avem dia e nit e ores e setmanes e meses e anys. ✠ 11. *Amable Pare!* Si vos avets ornat lo firmament de les planetes e de les esteles, sí us avets ornada e enbellida la terra e los habitants en ella, ab profetes e ab homens justs, los quals han illuminada la terra e endressats los errans a via perdurable. ✠ 12. On, beneyt sia aital obrer e aital maestre com vos: car enaxí com lo creador es noble e ple de tota saviea, enaxí la obra vostra es bella e ordonada e es plena de tota bellea.

13. *Senyor major e mellor, amador de tots bens!* Tant es vostra obra de gran maestría e de gran ordonacio, que vos avets volgut que en lo firmament aja signes e planetes, per les quals se regen e sordonen los corses elementats, sajús enfre nos. ✠ 14. Com vos, *Sènyer Deus,* siats tot savi e tot dreturer, avets en voler que los corses del firmament ajen poder e senyoría sobrels corses elementats: e assò volets, per so car lo firmament es de pus nobla natura que la dels elements. ✠ 15. Enaxí, *Sènyer,* com vos avets volgut que los corses del firmament ajen senyoría e accio sobre los elementats, enaxí avets volgut que enfre los homens aja uns de major poder e de major senyoría que altres, per tal que faessen[1] ordonament per lo qual fóssets vos amat e servit més que nulla autra cosa. Mas, per peccat, aquells qui en major grau hic avets posats, aquells son aquells qui meten lo mon en major desordonament.

16. *Singular Senyor, forts sobre totes forces!* Tant se representa lo firmament a nostres ulls bell e resplandent, e tant se representa lo firmament a la nostra racionalitat ordonat e acabat en obra, que a nosaltres es significat en la bellea e en lo ordonament del firmament que vos sots se-

1. A,D, que fossen.

nyor de molt gran noblea e de molt gran bonea: car pus la vostra obra es tam bella e tan ordonada, ¡quant més sots vos noble e ple de tota bonea! ✠ 17. Jassía, *Sènyer,* que lo firmament signific vos esser creador molt noble e molt bo, tant som nosaltres occupats en estes obres temporals, que per elles innoram e ublidam a conèxer la vostra noblea e la vostra bonea, la qual es demostrada en les vostres obres. ✠ 18. *Ah Sènyer Deus!* Com jo sia aquell qui he girada la mia cara a vils obres e sia caút en fanc e en soll de luxuria e de vana gloria, e en les creatures no aja volgut conèxer la vostra bonea, molt son a vos culpable e molt deg esser temerós de la vostra justicia.

19. *Oh vos, Sènyer Deus, qui oyts los cuitats e qui perdonats als demanants misericordia!* Pus que vos avets creat lo firmament qui es tam bell e tam bo a esser loc en lo cual estíen los homens e en lo qual posseesquen eternal gloria, ¿e per que fan, doncs, los homens nulla autra cosa si no amar e loar e honrar e servir vos, a tot lur poder? ✠ 20. Si tant es, *Sènyer,* que un hom reeba do daltre, sia cavall o vila o castell o qualque do se sia, aitantost com lo do aurá reebut lo comensará a amar e a loar es conexerá per encarregat del do:[1] e on major será lo do, per pus encarregat se tendrá. ✠ 21. On con vos, *Sènyer,* ajats tan grans dons donats als homens, ¿com podem esser tan desconexents que no us avem lo grat e la amor que han los homens a aquells qui lur donen? Car bé par ver que pus graexen dons vils e finits, que deguessen grair dons nobles e infinits.

22. *Oh Senyor veent totes coses, e faedor e formador de totes creatures!* Pus a vos ha plagut ornar lo firmament de lugors e de resplandors, ¡plagués vos que ornàssets e illuminàssets les terres, domens sants qui endressassen e illuminassen los homens anants per vies tenebroses! ✠ 23. Tant son en poca quantitat, *Sènyer,* los homens justs enfrels in-

1. M, *et cognoscit se obligatum ei pro dono.*

justs, que quax perduda ic es la lugor perque hom pervé a la vida vera, per so car no es qui la lum port per los locs tenebrosos. ✠ 24. On, enaxí com es covinent cosa que lo bon Rey sia amat e loat e temut per totes ses regions, enaxí, *Sènyer,* si a vos plahía, sería covinent cosa que fossen homens qui portassen lum e resplandor per totes les terres; per tal que les terres fossen enluminades, en guisa que no y fos amagada la via per que hom vé a lum vera.

25. *Avinent Senyor, vertuós, font de pietat!* Santetat e gloria e mercè sia coneguda a vos e atribuida; car enaxí com vos creàs lo solell el mig del firmament per illuminar e per escalfar la terra, enaxí volgués posar la sancta crou en la terra, per enluminar los cecs e per escalfar lo cor dels cathòlichs. ✠ 26. *Ab Senyor humil!* La terra no es contraria a la lugor del sol ni a la calor; enans se lexa aluminar e escalfar al sol, tot enaxí com se vol lo sol; mas los homens, *Sènyer,* son aquells qui contrasten a la crou que no do lum ni calor a ells. On, aquesta contrarietat nax en nosaltres per raó de peccats, los quals refreden e aorben nosaltres.[1] ✠ 27. *Ab Sènyer!* Si vos en breu de temps no acorrets a la nostra fullía e a la nostra iniquitat e no la delits en nosaltres,[2] tots som perduts e ixits de veritat, e tots som abcegats, per raó de la gran desconexensa qui es en nosaltres.

28. *Humil Rey de gloria!* Vos avets creat lo firmament e avets posats nosaltres en lo mig loc dell, e avets fet molt gran espay enfre nosaltres els cels. ✠ 29. On con jo, *Sènyer,* sia sajús en la terra e sia per peccats esdevengut molt fexuc e molt pererós a pujar en tan alt loc com es lo firmament, ¿que será de mi, *Sènyer,* ni on trobaré escala per la qual pusca pujar en los subirans cels? ✠ 30. Aital escala, *Sènyer,* nos troba sino ab amors e ab suspirs e ab lagremes e ab plors e ab dolors de sos peccats e ab laors de

1. M, *quæ nos infrigidant et excæcant.*—2. M, *Si in brevi non succurras nostræ stultitiæ et iniquitati, et eam non deleas in nobis.*

Digitized by Google

son Creador. On, benahuirats, *Sènyer*, son aquells qui ab totes aquestes coses cerquen com pusquen pujar a lur Senyor Deu.

¶ CAP. 33. *Com Deus ha creats los elements.*

DEUS *gloriós!* Beneyt siats vos, qui creàs los quatre elements de la primera materia, e volgués que aquells fossen creats de pus grossa materia que la don fo creat lo firmament. ✠ 2. Vos, *Sènyer*, creàs en tal disposicio los .iiij. elements, que los uns foren de pus grossa materia que los altres, e los uns volgués que contrariassen ab los altres, e volgués que aguessen diverses corses[1] e diverses locs, e volgués que cascù agués son loc apropriat. ✠ 3. E per so con lo foc es de pus subtil materia quel aer, volgués, *Sènyer*, que lo foc fos sobre laer; e per so car laer es de pus subtil materia que laigua, volgués que laer fos sobre laigua; e per so car laigua no es de tan grossa materia com la terra, per so volgués que laigua fos pus subirà element que la terra.

4. A vos, *Sènyer Deus*, sia atribuida durabletat e honrament e gloria; car vos avets creades quatre qualitats, les quals son en los quatre elements, e avets a cascù element apropriada sa qualitat: car vos fets esser lo foc calt e laer humit e laigua freda e la terra seca. ✠ 5. E plac a vos, *Sènyer Deus*, que cascuna daquestes quatre qualitats agués son sobject, en lo qual fos estant; e volgués que cada qualitat fos de necessitat en son sobject e que li fos essencial qualitat,[2] el sobject fos essencial sobject a sa qualitat.

1. M, *diversa corpora.*—2. M, *et esse ei essentialem qualitatem.*

✠ 6. *Amorós Senyor, ple de veritat!* Enaxí com vos avets a cada qualitat donat son sobject, prec vos que us placia que lo vostre servu fassa son cor sobject de la vostra amor e de la vostra laor e del vostre honrament, e nulla autra cosa no estía en ell, si no vostra amor e vostra laor e vostra benediccio.

7. *Conexent Senyor, ple de pietat!* Amat e loat siats vos, qui avets deveídes les .iiij. qualitats, en so que les dues fets esser actives e les altres dues fets esser passives: car la calor e la fredor volets que sien actives, e la humiditat e la sequetat volets que sien passives. ✠ 8. Loada e beneyta sia, *Sènyer,* la vostra obra: car vos, per tal que les qualitats fossen ordonades, volgués que enfre elles metexes sencadenassen es ligassen; lo qual encadenament e ligament se fa en elles per so car lo foc es calt per sí metex e es sec per raó de la terra, e laer es humit per sí metex e es calt per raó del foc, e laigua es freda per sí metexa e es humida per raó del aer, e la terra es seca per sí metexa e es freda per raó de laigua. ✠ 9. On, saviea e vertut e saber sia conegut e atribuit a vos, *Sènyer Deus,* qui avets creades les qualitats e lurs sobjects en tan ordonada disposicio: car per lo ligament que avets fet, los elements e lurs qualitats sacorden es componen e sajusten.

10. *Oh vertuós Senyor, acabat en sanctetat e en bonea!* Noblea e perseveransa sia coneguda a vos: car vos avets volgut que cada qualitat sia en accio en lo seu element; e assò es per so car lo foc es simple en quant la calor y es actualment: e enaxí com lo foc es calt actualment, sí ses laygua freda actualment, e laer es humit actualment, e la terra es seca actualment. ✠ 11. On com vos, *Sènyer,* volets que los elements simples entren en composicio, e vos prenets alcunes parts e quantitats dels elements simples e ajustats los e mesclats los ensemps, e fets los compondre per la concordansa de les quatre qualitats: e per aquesta conveniencia esdevenen los corses dels vegetables e de

Digitized by Google

los animals en esser, e son corses composts elementats. ✠ 12. *Gloriós Senyor!* Con vos avets fets entrar en composicio los elements en los corses dels animals e dels vegetables, e vos los lexats esser en aquella composicio aitant de temps com vos volets; e puxes, com vos volets que ells se descomponen, ells se corrompen en lur conveniensa, e cada element compost torna a son simple.

13. *Ab Senyor gran! ab Senyor forts!* Vos avets volgut que dels .iiij. elements, quen sien los dos leugers els dos fexucs;[1] e assò per so que lo foc e laer ajen moviment danar a amunt per raó de leugería, e laygua e la terra ajen moviment danar a avall per raó de lur fexuguea. ✠ 14. *Savi Senyor, piadós, ple de mercè e de veritat!* Aquesta leugería e fexuguea volgués vos que fos en los .iiij. elements, per tal que fossen plujes e vents e neus e trons e lamps e nuus; car per raó de la leugería e de la fexuguea qui es en los elements, esdevenen totes coses, segons cors de natura. ✠ 15. Car ẹn so que lo loc subirà se contrarieja ab lo loc jusà, per assò, *Sènyer,* los elements leugers con entren en composicio ab los fexucs, requeren que tornen als locs alts; e los elements fexucs requeren que tornen als jusans locs.

16. *Dominant Senyor sobre totes forces e sobre totes senyoríes!* Con vos fassats entrar los elements simples en composicio, volgués que los uns corses en ques componen fossen denant los altres, e volgués que los uns se conjunyissen ab los altres, e volgués que los uns se mesclassen ab los altres, e volgués que los uns se tocassen ab los altres. ✠ 17. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car per esta participacio qui es feta dels elements composts e per raó de la proprietat de les qualitats e de lurs sobjects, son los individuus generants e corrompents, en ells meteys. ✠ 18. On, sanctetat e vertut e gloria sia atribuida a vos, *Sènyer Deus,* car molt es auta cosa e maravellosa la ordo-

1. M, *quod ex quatuor elementis, duo sint levia, et duo gravia.*

Digitized by Google

nacio que vos avets feta en los animals e en los vegetables, per la ordonacio que avets donada a les qualitats e a lurs sobjects.

19. *Ab Senyor humil! ab Senyor vertader!* Con sia cosa que jo sia compost dels .iiij. elements, enfre los quals es lo foc la un dells, ¿com pot esser assò, que jo no son semblant a la proprietat del foc? ✠ 20. Car enaxí com lo foc ha proprietat descalfar tot so qui sia participant ab ell, enaxí, *Sènyer*, si era jo axí semblant al foc, escalfaría de la vostra amor lo meu cor el cor de mon proixme: lo qual cor meu e cell de mon proixme son refredats per defalliment damor. ✠ 21. Tota viltat e tota mesquinea e tota frevoltat covè, *Sènyer*, que atribuesca a mon cor, per so car no sab tant valer, que sia escalfant en la vostra amor e en la vostra vertut; enans com a àvol està tot fret, per la qual fredor son tots mos membres refredats e venguts a despoderament.

22. *Amat Senyor, sanctificat, colt e celebrat!* Molt es gran maravella la mia, car pus que jo son compost del aer, qui ha proprietat dumiditat, parría ver que los meus ulls deguessen esser humits de lagremes, e lo meu cor que no agués en sí tan gran crueltat com ha. ✠ 23. Com jo sia compost dels atomus qui son movables per laer, ¿on me vé a mi, *Sènyer*, esta perea que sent esser en mi, per la qual son pererós de esser movable a les vostres obres e a pregar e aorar e a loar vos? ✠ 24. *Ab Jesu Christ Sènyer!* En axí com estacio natural nos mou per sa natura, enans se mou per altra natura fora della, enaxí aquesta perea que jo he en vos a amar e en vos a servir, no vé de la natura que vos avets posada en mi; enans covè que venga daltra cosa; la qual cosa, *Sènyer*, es peccat, qui es nat en mi accidentalment; per lo qual es lo meu cor ple de crueltat, e son los meus ulls menys de lagremes.

25. *Franc Rey amorós!* Com vos ajats creat mi daigua e ajats mi molt encarregat damar e de honrar vos, ¿com

Digitized by Google

pot esser que los meus ulls no decorren de lagremes e no ploren la vostra passio e los meus peccats, tant dentrò que tota ma cara e tots mos vestirs sien mullats de lagremes? ✠ 26. *Ah Senyor piadós e misericordiós!* Com jo sia daigua compost e sia tant encarregat de la vostra passio, par me que en mi no ha nulla escusa com en mos ulls no son lagremes decorrents tro a la terra, banyants tots los pels de ma barba. ✠ 27. Nulla herba no pot tant freturar daigues del cel com los meus ulls fan de lagremes: car les erbes e les plantes, si han minva de pluja mig any o un any, tot hi es![1] Mas los meus ulls son estats freturosos de plors tots los temps de la mia vida, en so que null temps no ploraren lagremes don se mundàs la anima de peccats; ni lo meu cor no ha tant desijades lagremes en mos ulls, com ha pluja en los camps.

28. Vos, *Rey dels reys,* avets mi creat de terra: e que assò sia ver, en les mies obres, *Sènyer,* se demostra que jo son de terra; car tot lo meu cor es estat en la terra, e totes les obres de les mies mans son estades obres de terra, e lo lit meu está sajús en la terra.[2] ✠ 29. Loat e colt e beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car en so que jo he en mi major quantitat de terra que daltre element, per so son jo esdevengut vil e de mala manera, en so quem son aclinat a les obres de la terra accidentalment, per vies de peccat. ✠ 30. Qui vol oyr maravelles, oya, *Sènyer,* aquestes de mi, qui son en la major quantitat terra. On, com terra sia pols el pus vil element el pus gros el pus fexuc, ¿on es en mi vengut ergull ni vanagloria ni ublidament de la vostra essencia ni de la vostra passio? ni don es esdevengut, *Sènyer,* que jo aja més amat mon esser, qui es terra, que lo vostre, qui es esser divinal?

1. M, *adbuc possunt reviviscere.*—2. B, e lo meu llit está llà jús en la terra.

Digitized by Google

¶ CAP. 34. *Com Deus ha creats los metals.*

DEUS *loat, amat, honrat, servit!* Honrat siats vos, qui avets creats los metals de la materia elemental, la qual materia creàs de la materia primera. ✠ 2. Beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets creats los uns metals pus forts que los altres, e los uns pus bells e mellors quels altres; e avets vulgut que los uns sien de natura ques pusquen fondre e picar e estendre, e los altres de natura que nos fonen nis piquen ni sestenen. ✠ 3. *Savi Senyor, ple de mercè!* Amat e grait siats vos, qui avets vulgut que los metals qui son de major necessitat, sien trobats en major quantitat que los altres, e avets vulgut quen aja hom major mercat que dels altres.

4. *Oh Senyor forts, misericordiós!* Tota saviea e tota noblea sia atribuida a vos, qui avets vulgut que los metals ajen tals proprietats e tal natura, que los homens sen pusquen servir: car si no fos lo ferre cosa on hom pogués tallar, ja no fora ab que hom dolás ni obrás; ne si no fos aur ni argent, no foren fetes mercaderíes ni ajustats tresors ni bells ornaments; ne si no fos la sal, no foren los menjars saborosos. ✠ 5. *Ah franc Senyor, honrat!* En so que vos avets creats los metals daitals proprietats e daital natura, es significat a nosaltres que vos avets creats los metals per necessitat dels homens, e no per necessitat dels metals metexes. ✠ 6. *Ah Pare Senyor!* Com vos ajats creats los metals per servir als homens, lom qui es ric e avar, e molt deu esser reprès, per so car posa tota sa entencio e sa amor en les riquèes, e no guarda la entencio per que vos avets fet lome senyor de les riquèes: car vos no avets

Digitized by Google

dades les riquèes als homens per tal que hom sia ric; enans les los avets donades per tal que lome vos servesca ab elles.

7. *Senyor bo, Senyor larc, ple de tots bens!* Com vos ajats creats laur e largent e les peres precioses per tal que molts homens ne sien rics, ¿on vé assò que cascun hom vulría aver tot laur e largent qui es en lo mon? Assòm par, *Sènyer*, molt gran desconexensa, que vos ajats departit tot lo tresor enfre tots los homens, e que cascun home lo vulla aver tot. ✠ 8. Aquesta desconexensa, *Sènyer Deus*, cau en lome per la gran cobeea e per la gran viltat que ha en sí metex: car tant es lome cosa vil e còbea, que so qui es en cumú vulría que fos seu tan solament, e que null altre home no y agués part si no ell. ✠ 9. La cobeea e la avaricia qui es en nosaltres, *Sènyer*, molt es gran: car ja sia assò que a tothom abast menjar ab una boca e vestir uns vestirs e cavalcar en una bestia e jaer en un lit, per tot assò no roman que los homens no sien tan còbous com si pudíen menjar ab moltes boques e aemprar en un temps molts vestirs e moltes besties e molts lits.

10. *Ab Rey noble, gloriós!* Enaxí com laur e largent es atrobat en la terra, enaxí lo cor del avar es atrobat de nit e de dia en lo tresor de la terra. ✠ 11. *Piadós Senyor!* Enaxí com lo tresor espiritual es atrobat en los homens qui cerquen lo regne celestial, enaxí lo tresor dels homens justs está en la contemplacio que han de les riquèes espirituals. ✠ 12. Com lo subirà tresor estía en lo regne dels cels, lo vostre servu vos aora, *Sènyer*, e us prega e us soplega que vos lo seu tresor fassats esser en los cels, e no li donets laer que lo seu cor sia desijós dels tresors mundans.

13. *Senyor sant, gloriós!* Per aquest tresor que vos avets creat en la terra, son molts homens viandants dun logar en altre, e esdevenen a ells molts de treballs e moltes paors; e molt hom, *Sènyer*, per aur e per argent es ro-

Digitized by Google

bat e aontat e mort. ☙ 14. *Ah Rey dels reys!* Per aur e per argent esdevé tant hom fals e traidor e ladre e homeyer,[1] e tant hom nesdevé trist e ansiós e plorós! ☙ 15. Com aquest tresor mundá aja tant de poder en los homens, com sia cosa que aital tresor sia cosa trespassable e cosa finida, ¿com pot esser, *Sènyer,* que per vos, qui sots senyor infinit e perdurable, los homens no fan tant com fan per aur e per argent?

16. *Rey dels reys, fort sobre tots poders!* Vos avets creats los metals per tal que cominalment[2] sen servesquen los homens; mas tant es gran la cobeea dels homens, que cascú vol fer esdevenir propri so que vos avets donat en cumú. ☙ 17. *Excellent Senyor!* Si nosaltres usàssem[3] del aur e del argent e dels altres tresors segons la manera que vos los nos avets dats, ja no ploraren los pobres, per fam ni per set ni per nuedat. ☙ 18. Enans, *Sènyer,* lo partírem cominalment, enaxí que los rics donàrem als pobres tant de lur tresor, tro que los pobres no aguessen fam ni set ni fret, per defalliment de riquèes.

19. *Oh Senyor sant, poderós!* Lo tresor daquest mon parme que no es a tuit cumú, enans es mal partit. Mas lo tresor qui es a totes gents comú, aquell, *Sènyer,* sots vos. ☙ 20. Car vos, *Sènyer,* sots tresor a tots los homens; enaxí que tot hom qui vol aver part en vos, lay pot aver, e tot hom pot aver en vos tot so que li es mester, e pot de vos aver tot so que li es necessitat. ☙ 21. Molt me do gran maravella, *Sènyer,* de la neciea dels homens qui axí diligentment se treballen per aplegar e ajustar lo tresor daquest mon, lo qual es departit per diverses parts en los homens e per diverses locs; e no son tan diligents del tresor divinal, lo qual está aparellat a tot hom que sen pusca pendre aitant com se vulla.

22. *Oh vos, Sènyer Deus, qui donats pus volenter que nosaltres no prenem!* Com vos ajats donat tant de tresor

1. A, omayer.—2. M, *communiter.*—3. B, ussauam.

Digitized by Google

als homens en aquest seggle, si fossen los homens, *Sènyer,* homens vertaders e dreturers,[1] tants son los tresors que avets creats, que bé bastaren a tots los homens. Mas car los demés homens son còbous e ajustadors dels tresors,[2] per assò sesdevé que los grans tresors no basten als pobres, per so car los homens rics més amen ajustar tresors que escampar als pobres: e per assò, *Sènyer,* los pobres son freturosos dels tresors que vos avets creats, jassía so que aquells sien creats en gran quantitat. ✠ 23. Com los tresors mundans no basten a tots los homens, esdevénse, *Sènyer,* per so con son tresors finits e termenats e tresors mal partits. Doncs, com los tresors mundans no pusquen bastar a tots los homens, crové que vos, *Sènyer,* siats lo tresor bastant a tots aquells qui de vos vullen pendre vida. ✠ 24. *Amorós Senyor!* Null tresor qui sia creat no ha vertut ni proprietat que deja dar bastament al home de ver en ver, per so car es creat; car cosa creada no pot dar abastament. On, covó que vos, *Sènyer,* siats tresor sadollant los homens, per so car sots eternal e infinit, sens tot defalliment.

25. *Ab Senyor, faedor e comensador de totes coses!* Mellor es al home famegant e sedejant si troba un pà e un enap daigua, que no es si troba aur o argent o altre tresor, pus no atrobàs a vendre pà ni aigua. ✠ 26. E doncs, *Sènyer,* al home còbou, avar, enrequit daur o dargent, con se mor e va en infern, on atroba fam e set e dolors de calt e de fret, ¿que li valría, *Sènyer,* si dellà atrobava laur e largent que ha ajustat en aquest seggle? car aur ni argent naturalment no tol caut ni fret ni fam ni set. ✠ 27. *Benabuirat Senyor!* Al avar ric, obs li sería que en aquest seggle nos fos encontrat ab riquèes, ni de so que vos avets dat e partit en comú que ell ho agués apropriat a sí metex: car aquell apropriament que ell ha fet en est mon, de

1. M, *homines veraces et justi.*—2. M, *sed quia plerique sunt cupidi et congregatores thesaurorum.*

Digitized by Google

riquèes comunes, es a ell occasio de pobrea perdurable en diverses penes.

28. *Excellent Rey de gloria!* Per raó dels tresors que vos avets creats sobre la fas de la terra, cové que siats loat e amat e colt e beneyt per los homens: emperò, *Sènyer,* molt més se cové que los homens vos honren e us loen e us beneesquen, per so car avets creats tresors de vertuts en los homens justs. ✱ 29. Car aur e argent, tresor es qui poc val, segons veritat: mas tresor de vertuts, aquell es tresor molt noble e molt bo; car aquell guarex e sana los homens de perdurables langors, e dona perdurables honraments. ✱ 30. Aquest tresor tan benahuirat, *Sènyer,* sajusta e satroba donant laors de vos e remembrant los vostres manaments e confiant en la vostra ajuda e remembrant la vostra bonea divina.

¶ CAP. 35. *Com Deus ha creats los vegetables.*

AH *Deus, bonrat Senyor!* Beneyt siats vos, qui avets creats los vegetables dels elements, e avets los departits en diverses figures e en diverses especies: e plac a vos,[1] *Sènyer Deus,* que cada vegetable sia en la proprietat e en la natura que vos apropriàs a son lynatge e a sa especie. ✱ 2. Per raó de la gran saviea qui es en vos, *Sènyer,* vos plac crear los vegetables en ordonada disposicio, la qual han per so car los creàs en diverses figures e en diverses quantitats e en diverses proprietats: car los uns vegetables son arbres e los autres herbes, e los uns son drets e los autres son torts. ✱ 3. Encara, *Sènyer,* vol-

1. A,C, e platia vos: B, e plau a vos: M, *et placuit tibi.*

Digitized by Google

gués que los uns vegetables fossen tinents fulla tot lany, e los autres no tenguessen fulla; e volgués que los uns florissen e granassen, e los altres que no florissen ni granassen; e volgués que los uns aguessen bona odor e bona sabor, e los altres no aguessen ni bona sabor ni bona odor.

4. *Humil Rey de gloria!* Con vos agués creats los vegetables, e vos, *Sènyer,* apropriàs a cascú vegetable la qualitat que li pertany; e per assò son los uns vegetables calts e secs, e los altres frets e humits, e los autres frets e secs. ✠ 5. Encara vos plac, *Sènyer,* que los uns vegetables fossen de dousa sabor e los autres de amargosa, e los uns fossen durs e los autres fossen molls, e los uns fossen aspres e los altres fossen lisos. ✠ 6. *Honrat Senyor!* Los uns vegetables creàs per esser conservacio de sanitat als homens, e los altres creàs de tal natura que engenra als homens malautía: e volgués que los uns vegetables fossen atrobats en los plans e los altres en los munts; e volgués que los uns vegetables fossen atrobats en les regions caldes, e los altres fossen atrobats en les regions fredes, e los altres fossen atrobats en les regions temprades.

7. *Franc Senyor, qui vivificats e mortificats qui us volets!* Beneyt siats vos, qui avets creat cada vegetable en proprietat e qualitat per la qual es son temps sabut en lany. ✠ 8. Car los uns vegetables vénen, *Sènyer,* en un temps, e los altres en altre; e vegetables hi ha qui renovellen cascun any de flors e de fulls e de fruits; e autres vegetables hi ha qui renovellen de rayls e de branques e de fulls e de flors e de fruits; e vegetables hi ha qui son engenrats cascun any; e vegetables hi ha qui sempelten los uns en los altres, e vegetables hi ha qui no fan flor, e vegetables hi ha qui no granen. ✠ 9. Totes estes diversitats avets posades en los vegetables, e més encara: on, beneyt e amat e servit siats vos, *Sènyer Deus,* per so car creàs los vegetables en tantes diverses especies e en tantes diverses proprietats; car totes les especies e les proprietats que avets

posades en los vegetables, totes son mester a vida de esser humà, e sens aquelles hom no poguera viure.[1]

10. *Gloriós Senyor honrat!* Vos avets creats alcuns vegetables en tal disposicio, que aquells cové que sien conservats e sostenguts en lur especie per home; car si home no era, no puríen esser durants, car menys de lauraó no purien néxer ni florir ni granar; e altres vegetables hi ha que no cal que hom los costeesca ni que pens dells,[2] car per ells meteys nexen es conserven en lur especie. ✠ 11. Loat e amat siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets volgut que los uns vegetables sien als homens de major necessitat que los altres, e avets volgut que los uns vegetables sien de major profit als homens que a los altres animals. ✠ 12. *Conexent Senyor!* Tant es gran la saviea que vos avets, que per aquella son creats los uns vegetables en mellors sabors que los altres, e ab mellors odors son los uns que los autres, e les sements dels uns son pus durables que les sements dels autres, e les unes fruites son pus durables que les autres.

13. *Ah Jesu Christ Sènyer!* Enaxí com larbre qui renovella en .iij. coses, en fulla e en flor e en fruit, enaxí vos renovellàs larbre on murís, ab tres coses: ab divinal essencia, e ab la vostra natura humana, e ab la mort que prengués en ell. ✠ 14. Laors e glories e honors sien conegudes a vos, *Senyor Deus,* car per raó del pujament que la vostra sancta humanitat feu en la crou, se renovellà tot lo mon. ✠ 15. E per lenclinament que Adam pare nostre feu a peccat, senvellí e sendureí en peccat lo coratge dels homens.

16. *Ah Senyor misericordiós!* Loat e grait siats vos, qui avets aúda membransa dels peccadors: car enaxí com vos avets posat en larbre fruit, per tal que prena vida lo cors del home, enaxí posàs en larbre de la sancta crou lo vostre cors, per tal que sia salvacio e gloria de les nostres

1. A,C, no pogra viure home.—2. M, *quod homo curet de eis.*

Digitized by Google

animes. ✠ 17. *Piadós Senyor!* Enaxí com vos avets volgut que los aucells se deporten e salegren cantant en les branques e en les rames dels arbres, enaxí volets que los homens salegren cantant, davant la figura del sant arbre croat, en lo qual vos ploràs per nosaltres peccadors. ✠ 18. *Pacient Senyor!* Enaxí com los aucells sajusten e sacosten enans al arbre on pus es fullat e flurit e ramat, e enans hi mou cascú sos lays e sos cants, enaxí se deuríen los homens enans acostar a la sancta crou que a null altre arbre; e pus hi deuríen plorar, on pus la veem tinta de sanc e de lagremes.

19. *Beneyt Rey de gloria!* Lo pus noble vegetable e mellor qui anc fos creat, fo larbre de la sancta crou, on vos fos marturiat: car aquell arbre fo en lo comensament cubert de verdor e de fulles e de flors e de fruits dousos e saborosos; e puxes en la fi, fo cubert e vestit de la vostra deitat e de la vostra humanitat, e fo tot banyat de sanc preciosa e de lagremes de vida. ✠ 20. Per la gran noblea que fo en larbre don la vostra crou fo feta, son, *Sènyer,* ennobleits tots los altres arbres don son fetes totes les crous qui representen la figura de la sancta crou preciosa. ✠ 21. E doncs, *Sènyer,* beneyts sien tots los arbres qui aquell arbre remembren als nostres ulls; e beneyts sien tots los homens qui denant les crous aoren e ploren e loen e beneexen vos.

22. *Subirà Rey de gloria!* Enaxí com alcuns vegetables han major obs pluja que altres e han major mester a esser laurats e cavats e pensats los uns quels altres, enaxí, *Sènyer Deus,* lo vostre servu ha major mester la vostra misericordia que null altre hom, per so car sa culpa e sa desconexensa es estada major en ell que en altre hom. ✠ 23. Tant es, *Sènyer,* la mia natura aparellada a peccats, que a totes quantes maneres son de peccats está aparellada a reebre; e si més lynatges ni especies eren de peccats que no son, encara sí cabríen en ma natura. ✠ 24. On vos, *Sènyer,* si

Digitized by Google

nom visitats suvin e si no menamorats de vos, sapiats que jo periré en la malea de ma natura, tot enaxí com la nau qui perex en la mar, per forsa dondes e de tempestats.

25. *Ah franc Rey piadós, qui sots remembrant dels homens qui en vos se confien!* Enaxí com los vegetables son de natura que no poden viure menys daygua, enaxí lo vostre servu es de natura que ja no porá pervenir a vida vera, menys damor ni menys de membransa de son salvador. ❧ 26. Los vegetables, *Sènyer,* han natura que enaxí purien murir per sobre abundament daygua com per sobre defalliment: mas dels homens e de la vostra amor no es enaxí; car on més vos amen, e major es lur bonahuiransa e lur gloria. ❧ 27. Car, on hom més ama vos, e més, *Sènyer,* vos aora e més vos honra e més vos servex. E doncs, segons que sa amor es gran en vos, sí es gran la eternal vida del home.

28. *Celestial Rey de gloria!* Molt me maravell de mi metex, car jo veg alcuns arbres qui aurán belles flors e belles fulles e belles branques e bells fruits, e serán bones totes quantes coses aurá en larbre, so es a saber, les rayls e les fulles e les flors e la escorxa el fruit: e de mi, *Sènyer,* neguna cosa non es estada bona, car mos membres tots son corrumputs per peccats, e mes obres totes son vils, per companyía de vils homens. ❧ 29. *Vertader Senyor!* So per que del arbre es bo tot quant es, sí es per so car aquella proprietat que vos li donàs, adoncs col creàs, aquella metexa vos ha guardada e salvada e en altra proprietat no ses mudat: e so per que jo son esdevengut vil e àvol en ma persona e en mes obres, sí es per so car jom son tot exit e camiat de la proprietat e de la natura en la qual vos me creàs, e he presa per accident altra proprietat e altra natura, per la cual jo son àvol en persona e en obra. ❧ 30. Gloria e laor e benediccio sia a vos, *Sènyer Deus,* qui avets creats vegetables sobre la terra, los quals son a bellea e a ornament de la terra, enaxí com les esteles son a

Digitized by Google

ornament e a bellea del firmament: car enaxí com les esteles el sol e la luna ab lur resplandor illuminen lo firmament, enaxí los vegetables ab fulles e flors e fruits enbelleexen la fas de la terra; la qual bellea demostra la noblea de son Deu.

¶ Cap. 36. *Com Deus ha creats los animals.*

Deus *gloriós!* Loat e beneit e honrat e servit siats vos, qui avets creats e fets los animals, dels *.iiij.* elements, e les animes daquells avets creades de no res. ✱ 2. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets creat lo cors del animal en esser substancia corporal; e loat siats vos, car avets vulgut crear la anima del animal en esser espiritual. ✱ 3. *Amorós Senyor!* Amada e loada sia la vostra saviea, qui ha vulgut ordonar que lo cors humà reeba naturalment anima racional, e la anima racional aja natura de esser en cors humà: e beneit siats vos, *Sènyer,* car avets vulgut que de ajustament de cors ab anima esdevenga esser animal.

4. Reclamat e colt e honrat siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets vulgut qne lanima del home aja ses vertuts naturals en potencia, dementre quel cors humà no es aparellat que la anima hi pusca aver ses vertuts en accio; e beneit siats vos, qui avets vulgut que con lo cors es aparellat e cumplit, e vos, *Sènyer,* volets que lanima aja ses vertuts en aquell cors en actu. ✱ 5. *Honrat Senyor!* Beneyt siats vos, qui avets volgut que con la anima humana se partex del cors humà, que aja totes ses vertuts en accio, les quals vertuts avía en accio dementre era en lo cors. ✱ 6. *Poderós Senyor!* De vostra saviea es que vos vullats que les ani-

Digitized by Google

mes dels animals no racionals deperesquen e delesquen encontinent que son partents dels corses; car no sería raó, *Sènyer,* si romanien en esser, aprés lo departiment qui es fet entre lur cors el espirit.

7. *Ah Deus Pare, Senyor de tot quant es!* Granea e franquea e paternitat sia coneguda a vos, qui avets creat home en tal disposicio, que ab los .v. senys corporals es certificat de les coses sentides, e ab los .v. senys espirituals es certificat en les coses entellectuals. ✠ 8. Sanctetat e ensenyament e cortesía sia coneguda a vos, *Senyor Deus,* qui avets dada senyoría e honrament als homens sobre tots los altres animals; e beneyt siats vos, com avets dada certea als homens,[1] con sapien pendre vida dels animals e dels vegetables. ✠ 9. La vostra saviea, *Sènyer Deus,* sia honrada e amada e loada; car vos avets vulgut que los animals inracionals ajen plomes e pels e cabells e cuirs on se visten, per so car nos saben vestir; e avets vulgut que natura lur ministre en mamar[2] e en pellucar, per so car ho han mester: e beneyta sia vostra saviea, qui ha vulgut que los fills dels homens sien aministrats a nudrir per lurs pares e per lurs mares, a qui avets dada raó con nudrir los sapien.

10. *Ah poderós Senyor!* Beneyt siats vos, qui avets creat mascle e fembra quax en totes les especies dels animals, e avets feta differencia en los animals, en formes e en colors e en cundits e en custumes.[3] ✠ 11. Vos, *Sènyer,* siats temut e amat, per so car avets creades alcunes especies danimals qui no son engenrats de mascle ni de fembra, e avets a cascuna especie apropriades coses de les quals deja pendre vida. ✠ 12. *Essencial Senyor!* Sanctetat e bonea sia atribuida a vos, qui avets a cada especie dels animals apropriats locs on estíen; car los uns han custuma destar en los munts e los altres en los plans, e los altres en los locs poblats e los altres en los locs erms, e los uns

1. M, *quia dedisti industriam hominibus.*—2. A, en amar.—3. M, *in formis, coloribus, conditionibus et consuetudinibus.*

Digitized by Google

están en locs calts e los altres en locs frets e los altres en los temprats locs.

13. *Excellent Rey de gloria!* Gracies e laors e mercès sien fetes a vos, qui avets creat lanimal racional de pus noble[1] e de pus bella disposicio que neguns dels altres animals; car la pus honrada natura e la pus ordonada e la pus noble es aquella dels homens, que no es neguna de null autre animal. ☙ 14. Granea e dretura e benediccio sia coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui avets apropriades les natures als animals no racionables, segons que son mester a esser humà; car lo bou avets creat per tal que hom nare,[2] e lo cavall avets creat per tal que hom hi cavalc, e lase per tal que hom hi port fex, e lo cà e lastor per cassar, el moltó per vestir la lana e per menjar la carn, e axí de tots los altres animals. ☙ 15. Beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui creàs los uns animals salvatges e los altres domèstics, e los uns bons e los altres mals, e los uns animals avets volguts crear pus necessaris als homens que los altres.

16. *Sènyer ver Deus, qui endressats los errants en via de veritat!* Beneyt siats vos qui avets creades les aus en tan bona disposicio que poden anar volant per laer, a amunt e a avall, on se volen. On, lo vostre servu vos prega, *Sènyer,* qui li fassats tanta de gracia que daquests locs jusans pusca pujar en los locs subirans, e que sia en presencia de la vostra beneita divinitat. ☙ 17. *Ab Pare celestial!* Jassía que lo voltor sia major que negun ocell, per tot assò no roman que ell no sia lo pus àvol ocell el pus leg el pus sutze: on, gran paor he, *Sènyer,* que mos peccats nom fassen esser semblant al voltor; car ja sia so que hom aja mellor esser que negun altre animal, per tot assò no roman que hom peccador no sia pus vil e pus leg e pus sutze que nulla autra creatura. ☙ 18. *Piadós Senyor!* Con sia cosa que vos majats creat en esser humà e majats fetes moltes de

---

1. A, nobla *(passim)*.—2. M, *nam bovem creasti homini ad arandum.*

gracies, prec vos que us placia que jo no esdevenga per males obres de pus vil condicio que neguna de les altres creatures.

19. Vos, *Senyor Deus, qui sots perdurable per tots temps,* sabets que lo bon maestre, com ha feta alcuna obra qui sia bona e bella, que la sua obra dona laor dell; e on més se demostra bella e bona, mellor mostra aquell qui la ha feta.[1] On, con nos vejam tants animals e vejam aquells tam bells e tam bons e tan diverses en formes e en proprietats, podem conexer en ells la autea e la noblea daquell senyor quils ha creats e fets. ✠ 20. *Cumplit Senyor, ple de tots bens!* Enaxí com les aigues senderoquen dels locs alts e sesténen per los plans e devallen en los locs bays, enaxí nosaltres per tots los locs de les terres veem animals bells e bons e molts. On, la vista que nos avem dells, nos representa que dejam dar laor e gloria de vos, per tots los locs on los animals son vists: e totes les ores que ells son vists per los homens, son amonestats los homens damar e honrar aquell quils ha creats ni fets. ✠ 21. Com vos, *Sènyer Deus,* dejats esser loat e amat per tots los homens, e en totes les ores dels dies e de les nits hom sia tengut de loar vos, ¿com pot esser que los homens han cura de nulla autra laor si no de la vostra? ni com pot esser que les gracies que jo deuría fer a vos, se tarden tant a venir en mon cor ni a venir en ma boca?

22. *Amable Senyor, ple de dousa misericordia e amor vertadera!* Vos sabets bé que con lome enamorat veu los misatges del senyor que molt ama, que molt salegra de la vista daquells, e es li semblant que aquells sien los pus bells misatges els mellors[2] que neguns altres misatges. ✠ 23. Si jo, *Sènyer,* fos bé enamorat de vos, con jo veg los animals, los quals me son misatges de la vostra bonea, jom deuría alegrar de lur vista e de lur bellea e de lur bonea. ✠ 24. E en so, *Sènyer,* que jo nom alegre en la vista de

1. A, *feita.*—2. M, *pulchriores et meliores nuncios.*

Digitized by Google

les creatures que vos avets creades, conec que no son bé enamorat de vos. On me do gran maravella, *Sènyer,* com pot esser que un hom sia pus enamorat duna fembra, qui es cosa creada e es cosa qui ha fi e comensament, que jo no son enamorat de vos, qui sots mon creador e mon senyor, sens fi e sens comensament.

25. *Oh vos, Sancta Trinitat, on nex e diriva tota veritat!* Si les besties son besties per so car no han raó, no es nulla maravella; car aital ses lur natura, per so car vos no avets dada a elles raó. Mas con jo sia bestia esdevenguda en esser bestial per so car no vull usar de la raó que vos mavets dada, per assò es, *Sènyer,* gran maravella con son bestia, car nom vé de natura que bestia sia, en so que son en esser humà. ✠ 26. Tota creatura qui do laor a cosa finida generant e corrompent, e sublida de dar laor de son creador e de son senyor, es, *Sènyer,* bestia e menys de bestia. ✠ 27. On, con jo, *Sènyer,* sia aquell qui no ha tant loat ni amat son creador com ha amades e loades les creatures, tenc me per orb e per menys de bestia. On, con desconexensa maja fet esdevenir en tan vil estament, prec vos, *Sènyer,* quem donets conexensa per la qual torn en estament de gracia e de vertut.

28. *Misericordiós Senyor, ple de tota cortesía!* Si no fos per so car vos avets ordonades totes coses, quax raó fora que los animals racionals fossen tots sobjugats e sotsmeses als animals no racionals: e assò per so car los homens sixen accidentalment de lur natura e meten se en natura de peccat; e los animals no racionals no sixen de la natura en que vos los avets naturats. ✠ 29. Los homens, *Sènyer,* qui en lurs obres son per peccats esdevenguts peccadors, son pus vils que los animals no racionals; car lanimal no racional, jassía so que no us conega, al menys no us desama ni us desservex; el home peccador ni us vol conèxer ni amar ni servir ne obeir; enans vos desservex aitant com pot. ✠ 30. *Ah subirà Senyor!* Pus que los homens síen axí vils

Digitized by Google

creatures per peccats, e axín sien ensutzats e enpudeits[1] tots los plans e tots los munts de les terres, obs es, *Sènyer*, que la vostra gran misericordia devall enfre nos, e quens purific ens nedeg de nostres culpes, e quens do membransa de la vostra sancta passio, per tal que siam amadors de la vostra beneyta essencia divina.

¶ CAP. 37. *Com Deus ha creats los àngels.*

OH *Deus amorós, cumplit de totes forces!* En lo comensament, con vos donàs esser a les creatures, vos volgués crear sustancies espirituals, les quals sustancies volgués que fossen inmortals e no corrompables; e encara volgués que hom no les pogués veer, per tal car no son substancies avents corses. ✠ 2. Aquestes substancies espirituals entenem, *Sènyer*, esser àngels, los quals àngels creàs de no res, en un temps e en un moment, enaxí que negun àngel no fo creat enans que altre. ✠ 3. Adorat e amat e honrat e servit siats vos, *Sènyer Deus*, con vos plac crear los àngels axí belles creatures e axí bones e axí ivassoses e axí esser en subtil substancia, que ells no occupassen loc, ni les coses corporals nols poguessen vedar ni embargar loc.

4. *Senyor fort, sobre tots poders poderós!* Beneyt siats vos, qui avets creats los àngels ab forma essencial no departable; car per raó de la forma que avets creada en cascun àngel, son esdevenguts los àngels individuus, enaxí que la un no es lautre, axí con Sen Michel qui no es Sent Gabriel. ✠ 5. *Gloriós Senyor!* En so que nosaltres entenem cascù dels àngels avent forma invisible,[2] entenem que la

1. M, *conspurcati et deturpati.*—2. A, invisibla.

forma de cascù cové estar en sobject invisible; car nulla forma no pot estar menys de sobject: car si forma no estava en sobject, no puría caer individuitat en la cosa qui sería avent forma. On, con los àngels sien individuus, covénse de necessitat que forma angelical aja sobject en que estía. ✠ 6. *Honrat Senyor!* Per so car nos entenem que forma angelica cové esser en sobject, apercebem entellectualment que a esser cosa angelical cové tres coses: la una es forma, la altra es sobject en que la forma está, lautra es la conveniencia e la conjunccio qui es enfre la forma e son object: la qual conveniencia es proprietat qui es enfrel sobject e la forma, con la forma estía en sobject e con lo sobject aja forma.

7. *Ab franc Rey dels reys!* Laor e gloria e vertut sia coneguda a vos, qui avets creat lángel en tres coses, e avets volgut que les tres coses sien una substancia simpla angelical, sens nulla composicio elemental. ✠ 8. Sanctetat e forsa e vertut sia coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui avets tanta de saviea que sabets e conexets cascuna de les tres coses qui son una substancia angelical: car vos sabets que es la cosa qui es en làngel forma, e sabets que es lo sobject e la proprietat, e la conjunccio damdues ixent. On, loada sia vostra saviea, qui totes coses sab e conex; e la nostra sciencia sia poc preada, a qui la conexensa daquestes .iij. coses está amagada. ✠ 9. Paternitat e vertut sia donada e coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui en la vostra gloria revelats als vostres amics aquestes tres coses qui fan un esser angelical; les quals avets amagades als homens en aquesta vida temporal.

10. Lo vostre gran poder, *Sènyer Deus,* molt es gran e molt es noble, car vos avets creats los àngels enfre dos térmens: la un es enfre terme de gracia, e lautre enfre terme de defalliment de gracia, so es privament de gracia: e per aquests dos térmens volgués que los àngels aguessen franca volentat, adoncs con los agués creats; car per lo

Digitized by Google

terme de gracia avíen occasio a voler bé, per so car terme de gracia es en ells lesser que vos lur donàs; e per lo terme de defalliment de gracia avíen occasio de fer mal, per so car terme de defalliment de gracia es la natura qui tornaría a no esser, si sostenguda no era per gracia en esser. ✠ 11. Los àngels, *Sènyer,* qui saclinaren a anar per lo terme de gracia, aquells volgués benahuyrar de la vostra gloria, per so car no anaren per lo terme de defalliment de gracia, e confermàs los en estament que tota ora anassen per lo terme de gracia: on, per raó daquesta confermacio, son esdevenguts àngels: e los àngels qui volgren anar per lo terme on defall gracia, aquells volgués que fossen diables, per so con saclinaren al terme qui ha esguart a no esser, e no volgren anar per lo terme qui ha esguart a esser. On, per assò car ells feeren aital via, caegren en culpa; per la qual culpa los confermàs a esser diables perdurablement, en so quels confermàs en estament en lo qual infinidament anassen per lo terme on ha defalliment de gracia. ✠ 12. La vostra gracia, *Sènyer Deus,* fo molt gran en aquells àngels qui quax sempre quels agués creats,[1] comensaren a amar e a honrar vos, e sempre conegueren vos esser lur senyor e lur creador; e lo defalliment de gracia qui fo en los demonis fo molt gran, adoncs con peccaren; car ells, quax sempre que vos los agués creats, sempre agren esguart[2] a amar sí meteys més que vos, e sempre volgren pujar honor e honrament dells meteys sobre la honor el honrament qui pertany a vos.

13. *Gloriós Rey de gloria!* Con los àngels agués creats els agués dada libertat de vos aorar e amar axí com a senyor, aquells qui amaren vos e aoraren vos, e vos, *Sènyer,* los confermàs en aquell estament: lo qual estament fo, *Sènyer,* servitut virtuosa de vostra laor e amor de vostra bonea; e confermàs los en tal manera[3] e en tal vertut, que

1. M, *in angelis qui quamprimùm eos creasti.*—2. M, *statim habuerunt respectum.*—3. M, *et confirmasti eos tali modo.*

Digitized by Google

no poguessen aver moviment de peccar. ✠ 14. Los àngels, *Sènyer*, qui peccaren quax sempre que vos los agués creats[1] els agués dada libertat de fer bé o de fer mal, obstinats foren aquells en lo estament que ells meteis se represeren,[2] lo qual estament fo via de peccat; e per la lur obstinacio levàs dells dons de gracia: on aquests àngels aitals son los demonis, qui son en estament de fer mal, sens nulla libertad de fer bé. ✠ 15. En so, *Sènyer*, que vos avets confermats los àngels en estament de gracia, son los àngels sintents la proprietat qui cau en ells per los dons de gracia;[3] e aquesta proprietat es tan fort sentida en cascù dels àngels, que destruu e mortifica la proprietat que ls àngels aurien, segons la natura de lur defalliment qui diriva de no esser; e los demonis, per so car son confermats a fer mal, senten en ells meteys la proprietat qui vé del segon moviment; lo qual vé de no esser accidentalment, e per aquest sentiment han moviment a fer mal, per so car no han sentiment de la proprietat qui vé per los dons de gracia, per la qual es sentit moviment a fer bé.

16. *Oh Senyor loat e amat e colt e beneyt!* Vos sots aquell qui confermàs los àngels en esser angelical, e vos sots aquell qui lus donàs parays, per esser loc en lo qual fossen amadors e loadors e servidors de la vostra excellent essencia. ✠ 17. *Dreturer Senyor!* Vos sots aquell qui desemparàs los demonis en esser diabolical e gitàs aquells de paraís, e volgués ells enderocar en los inferns, per tal que aquells inferns fossen locs en los quals aguessen pena perdurable. ✠ 18. Gloria e vertut e benediccio sia a vos, *Sènyer Deus*, qui avets promès als homens catòlics los locs dels quals[4] enderoquàs los demonis. On vos, *Sènyer*, avets promès aquells locs als homens justs, per raó de les bones obres que ells fan per amor de vos: car enaxí com los

1. M, *quamprimùm eos creasti.*—2. M, *in statu quem ipsi sibi assumpserunt.*—3. M, *ideo sentiunt proprietatem quæ est in eis per dona gratiæ.*—4. A, los locs de quals: M, *loca ex quibus præcipitasti dæmones.*

Digitized by Google

demonis perderen paraís per peccat, enaxí vos volets quels homens ajen parays per mèrit de bones obres.

19. *Senyor gran, maravellós, bonrat!* Los demonis, enans que fossen obstinats en esser diabolical, no peccaren mas una vegada tan solament; e per aquella vegada foren conobstinats a esser diabolical.[1] On, con jo, *Sènyer*, aja peccat tantes de vegades contra vos, bé es raó que sia punit a greus penes; encara que lo demoni no peccà si no en una substancia espiritual, e jo he peccat en substancia corporal e en substancia espiritual, en so que he peccat en quant son cors e en quant son anima.[2] ✠ 20. *Ab Senyor vertader, dreturer en tots fets!* Con jo sia esdevengut peccador, ¿don sesdevendrá assò, que jo posseesca lo loc del qual lo demoni es desposseít per peccat, ni qual cosa será aquella qui pujará mi a la cadira de gracia en la qual sèc lo demoni, enans que peccás?[3] ✠ 21. Certa cosa es, *Sènyer*, quel vostre servu no porá ja pervenir a la gloria quel demoni posseía ans que peccás, dentrò ques mut de vicis en vertuts, ab les quals vertuts am vos e servesca vos, de tots sos poders e de totes ses forses.

22. Sanctetat e gracia e benignitat sia coneguda a vos, *Sènyer Deus*, qui avets dada tanta de vertut e tanta de benignitat als àngels; car per la gracia e la bonea que avets posada en ells, son amics nostres e son ajudadors nostres en nostres cuites e en nostres tribulacions. ✠ 23. Gran fo, *Sènyer*, la gracia que vos nos feés en so quens donàs los àngels per ministres e per ajudadors; car ells nos ajuden en les temptacions quens fan los demonis, e ells nos donen conexensa dels engans e de les falsíes[4] quins fan los diables. ✠ 24. Tants son, *Sènyer*, los demonis e tant son plens de mals e tanta han de volentat e de certea a fer mal, que nos nons pógrem estar de fer mal per nos meteys, menys

---

1. M, *fuerunt confirmati in esse diabolico.*—2. M, *in quantum sum corpus et anima.*—3. M, *et quis exaltabit me ad sedem gratiæ, in qua sedit dæmon, antequam peccaret?*—4. M, *de fraudibus et falsitatibus.*

Digitized by Google

de la ajuda que vos nos fets[1] e de la ajuda quens fan los àngels.

25. *Oh vos, Sènyer Deus, qui acorrets als cuitats e qui salvats tots aquells qui us volets!* Perdurabletat e vertut sia coneguda a vos per tots temps, qui avets creat mi en aquest temps, e nom creàs en aquell temps que creàs los demonis; car si vos creassets mi en aquell temps que creàs ells, e quem aguessets creat en esser angelical, fort bé sé, *Sènyer*, que jo fora esdevengut lo pus mal demoni el pus vil de tots quants son. ✠ 26. Car noy ha valgut,[2] *Sènyer*, ajuda dàngels, ni escriptures de prophetes, ni amonestament de religiosos, que jo sia hom estat de bona vida; enans, jassía so que los àngels man ajudat els religiosos man preicat, no roman per so que jo no sia esdevengut lo pus mal home el pus peccador de tota esta ciutat e de totes mes encontrades.[3] ✠ 27. On, per so con vos, *Sènyer*, mavets creat en esser humà e mavets creat en aquest temps, vos fas gracies e mercès, per so car nom creàs ensems ab los demonis: car jassía so que ara sia hom peccador e ple de vicis, no roman per tot so que encara la vostra misericordia e la vostra pietat no pusca denejar mi,[4] dementre son en esta present vida.

28. *Misericordiós Senyor, graciós, ple de vertuts!* Grans son les gracies e les mercès que us deven aver los homens; car si los homens son creatures vostres, sís son, *Sènyer*, los demonis: e si los demonis peccaren, sís feéren, *Sènyer*, los homens.[5] On, con vos volgués venir en est seggle per recrear la natura humana, molt encarregàs lome a amar vos, per so car lonràs sobre la natura angelica, en so que no volgués recrear los demonis. ✠ 29. En tot quant vos avets creat ni fet, en tot ha, *Sènyer*, gran raó; car per so car lome es de frèvol natura e es leuger a enganar[6] e es apare-

1. M, *sine tuo adjutorio.*—2. M, *Non enim profuit.*—3. M, *totius bujus civitatis et omnium confinium ejus:* P, *perversius quam aliquis notus meus.*—4. M, *potest me mundare.*—5. M, *etiam peccavimus nos.*—6. M, *et est faciliter deceptibilis.*

Digitized by Google

llat a peccar, per assò misericordia e pietat vos feu encarnar en nostra dona Sancta María, per tal que restaurassets la natura humana, qui per sa frevoltat era caúda en peccat.

✠ 30. *Ob Senyor Deus, franc, ple de mercè!* Lo vostre servu vos aora e us reclama e us fa gracies, en so que vos li avets dada gracia que ha acabada aquesta distinccio: e confías en vostra vertut que li do forsa e poder con pusca acabar les autres distinccions, a honor e a gloria de son Senyor Deu.

Digitized by Google

De la XIª distinccio qui tracta de la Ordenacio divina.

¶ Cap. 38. *Com Deus ha ordonat aquest seggle.*

OH *Deus, Pare e Senyor de tot quant es!* Gloria e laor e vertut sia coneguda a vos per tots temps, qui avets ordonat tot lo mon en general: car vos avets ordonat lo firmament en so que ordonadament se mou, e ordonadament los corses celestials han accio sobre los corses elementals. ✠ 2. Honrament e noblea sia atribuída a vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonats los quatre elements en lur simplicitat e en lur composicio; car en lo ordonament que vos avets posats los elements, es demostrada la vostra gran saviea el vostre gran poder. ✠ 3. Vos, *Sènyer,* siats amat e beneyt, qui avets ordonat que temps sia en ordonacio; lo qual temps avets devesit en .iiij. temps del any: en ver e en estiu e en autumne e en ivern. On, aquesta divisio es esdevenguda per la forsa e laccio que vos volets que los uns elements ajen en un temps, major que en altre; car per so car los elements se contrariejen, son les calors e les plujes els vents e les fredors els trons els lamps e les fruites e les sements.

4. *Senyor forts, amable!* Divinitat e senyoría sia coneguda esser en vos, qui avets ordonat que sobre la fas de

Digitized by Google

la terra síen vegetables; los quals vegetables avets ordonats ab fulles e ab flos e ab branques e ab fruits: car los vegetables son ornaments de la terra e son vianda dels animals, per la qual vianda viuen aitant com plaer es vostre. ☙ 5. Gran misericordia *feés, Sènyer Deus,* con vos plac crear los metals; car per la creacio daquells ordonàs lome com pogués viure en est mon; car ab lo ferre dola les fusts e laura les terres, e ab laur e largent compra e ven, e ab la sal asabora les viandes. ☙ 6. Loada e honrada sia, *Sènyer Deus,* la vostra saviea, qui ha ordonats los animals en molt bella disposicio e ordonacio; car vos avets deveít los animals en diverses especies e en diverses formes e en diverses qualitats e custumes: car los uns animals fets viure en les aigues e los altres en la terra, e los uns fets viure de les herbes e los altres volgués que vivissen de los altres, e los uns animals están per los boscatges e los altres están per los munts e per los plans.

7. Eternitat e sanctetat e forsa e virtut sia coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui avets creades totes les creatures en tan gran ordonacio, que totes son ordonades a servir home, e totes han lurs proprietats en servir home. ☙ 8. Molt avets honrat, *Sènyer,* home, en so que lavets ordonat a amar vos e a honrar vos e a esser sotsmès als vostres manaments; e tot assò avets ordonat en lome per tal que home conega e aperceba ordonadament la vostra gran bonea e la vostra gran noblea. ☙ 9. En so, *Sènyer Deus,* que vos avets ordonat que totes les creatures sien a servici dome e avets ordonat que home sia a servici vostre, se seguex que totes quantes coses son creades, son creades ordonadament, per tal que vos, *Sènyer,* siats honrat e servit per elles.

10. *Ajudable Rey de gloria!* Eternitat e infinitat e franquea e mercè conegam esser en vos, qui avets ordonats los homens en diverses oficis e en diverses mesters; car vos avets ordonat que sien clergues per observar la fe e

Digitized by Google

per dar bons exemplis als homens e per preicar los homens e per sacrificar e per aorar vos. Encara, *Sènyer,* avets ordonat que sien reys per tenir justicia e per esquivar los mals e per espaordir los homens qui nos volen lexar de fer mal per amor, e lexen sen per paor. ✠ 11. Encara avets ordonat, *Sènyer,* con sien cavallers, per tal que sien ajudadors dels reys con pusquen tenir justicia: encara avets ordonat con sien mercaders, per portar les coses duna terra en autra, per tal que hom aja abastament de totes coses: encara vos avets ordonat con sien lauradors e fusters e sabaters e ferrers, e axí de los altres mesters; car per aquests officis e per aquests mesters es ordonada la vida del home. ✠ 12. Loat e beneyt e colt e servit siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets fet matremoni de home e de fembra, per tal que fassen fills e filles, per los quals se observen es tenguen los officis els mesters en esser.

13. *Senyor ver Deus!* Forsa e vertut e gloria e benediccio sia coneguda a vos, qui avets ordonat que hom viva e muira en aquest mon: car per la vida quels homens prenen en est mon e per la mort, son ordonats a esser feta multitut, en gloria, de molts homens, los quals en gloria sien amadors e loadors de la vostra gran bonea. ✠ 14. Gloria e laor sia a vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat com home sia en est mon sà e malaute, e ric e pobre, e alegre e trist, e pèc e savi. ✠ 15. *Humil Senyor!* Per totes aquestes coses que vos avets ordonades en los homens, son los homens ordonats a guaanyar mèrit de gloria o de pena: e si aquestes coses damundites no caiguessen en home, no fora home ordonat a posseyr gloria.

16. A vos, *Sènyer Deus, qui sots forsa e confort e ajuda dels cuitats,* sia donada tota laor e tot honrament, per so car vos avets ordonat aquest mon a esguart del altre seggle: car si lautre seggle no fos en esser, ja no fora aquest seggle ordonat, enans fora desordonat. ✠ 17. Car, *Sènyer,* lordonament que aquest seggle ha, nol ha per esguart ni

Digitized by Google

per entencio de sí, que ell sia ordonat; enans la per tal que lautre seggle sia ordonat. On per assò, *Sènyer*, avets vos vulgut que los homens esdevenguen en esser en aquest mon, e avets vulgut que ajen franca volentat a fer bé o a fer mal, per tal que ajen mèrit de bé o de mal. ✠ 18. On, per aquest ordonament aital que vos avets posat en los homens, es ordonat, *Sènyer*, que con lom ix daquest mon, que atroba en lautre, guaardó, segons que en aquest mon aurá fet: e per so ordonadament ic vé lome en esser: e ordonadament ic ix, segons lordonament del autre seggle; e ordonadament entra lome en lautre seggle, adoncs con ix daquest.

19. Vos, *Sènyer Deus, qui sots confort e ajuda dels cuitats*, siats amat e loat e honrat; car vos avets ordonats los homens per vostra saviea e per vostra benignitat, e los demés homens se son desordonats per lur gran oradura e per lur gran peguea.[1] ✠ 20. Car, *Sènyer*, ¿on son los clergues qui fassen so per que vos los avets ordonats? ni on son los reys qui tenguen justicia en la terra? ni on son los cavallers qui sien ajutoris a veritat? ni on son los mercaders qui compren ni venen ab veres paraules? ni on son, *Sènyer*, los homens qui usen de null mester axí com es ordonat que usar ne dejen? ✠ 21. Beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car los demés homens[2] son corrumputs e exits dordonacio e de veritat, per raó del desordonament qui cau en ells, per so car lome ha més esguart a sí metex que a son pruxme.

22. *Humil Rey dels reys e Senyor dels senyors!* Sanctetat e benediccio sia coneguda a vostra ordonacio, car della son dirivats e exits tots los bens e totes les vertuts qui son en los homens; el desordonament qui es caút en los homens es vengut per accident; lo qual accident es nat e dirivat del segon moviment e de la entencio desordonada. ✠ 23. Car

1. M, *et plerique se inordinarunt, per suam magnam stultitiam et amentiam.*—2. M, *quoniam plurimi homines.*

Digitized by Google

per so, *Sènyer,* con los homens van per lo segon moviment e per so car han entencio desordonada, per assò son, en qualque mester se síen, desordonats; e per la desordonacio en que son, son los uns als altres enganadors e traydors e enemics. ✠ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car vos avets posats los homens en diverses mesters e en diverses oficis per tal que los uns sajudassen ab los altres: e los homens, per peccat, en cascú dels officis e dels mesters son enganables los uns als altres.

25. *Oh gloriós Senyor, qui vivificats e fortificats los catòlics!* La ordonacio que vos avets posada en les creatures, no son ulls qui bastassen a veer ella, ni son orelles qui la poguessen oyr, ni son boques qui la poguessen nomenar, ni no es enteniment qui la pogués entendre, ni no es cor qui la pogués pensar. ✠ 26. En axí, *Sènyer,* com los homens no han poder de compendre la ordonacio qui es per vos feta en lo mon, enaxí los homens no han poder de veer ni doir[1] ni de parlar ni de cogitar lo desordonament qui es en los homens: car alcuns dels clergues, *Sènyer,* per una poca de sabor[2] se ixirán de lur regla, e alcuns de los reys per una poca de moneda se corrompen en lur sentencia; e assò metex fan, *Sènyer,* en tots los altres mesters e officis; car fort poca de occasio los gitará de regla e los metrá en desordonacio. ✠ 27. Tota gloria e tota bonea e tota vertut sia donada e coneguda a vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonades totes quantes coses son en esser; e tota frevoltat e tota mesquinea sia donada e coneguda als homens, per so car en tot quant es creat ni fet usen desordonadament.

28. *Oh Senyor maravellós, honrat!* Jassía so que los homens sien desordonats en lurs obres, ¿qui es qui pogués desordonar neguna de les vostres obres, ni puría desordonar so que vos avets ordonat? ✠ 29. *Amorós Senyor!* Del ordonament que vos avets posat en les creatures e del desordonament que nos avem en so que fem, ix altra ordona-

1. A, d uir.—2. M, *pro una parva delectatione.*

Digitized by Google

cio; la qual ordonacio es, *Sènyer,* aquella ordonacio qui covê esser en lautre seggle; la qual es entellectualment entesa segons esguart de la vostra saviea e de la vostra misericordia e de la vostra justicia. ✱ 30. Car per lordonament qui es, *Sènyer,* en lautre seggle, son los bonahuirats gloriejats en gloria, per so car estegren ordonats en est seggle; e los peccadors son turmentats en foc perdurable, per so car sixiren, en aquest seggle, de la ordonacio qui es feta en est seggle per gracia divinal.

¶ CAP. 39. *Com Deus ha ordonat lo cors del home.*

OH *Deus loat, glorios!* Amat, honrat, obeyt, beneyt siats vos, *Sènyer,* qui avets compost lo cors humà dels .iiij. elements, e avets volgut que aquell cors sia ordonadament creat. ✱ 2. Car vos, *Sènyer,* avets creades en cors humà .iiij. humors: còlera e malenconía e fleuma e sanc; e aquestes .iiij. humors avets volgudes posar en home, per tal quel home aja volentat de menjar e de boure e aja natura com pusca viure segons latemprament de les humors. ✱ 3. *Vertuós Senyor, ple de mercè!* Vos avets ordonat lo cors humà ab quatre potencies, les quals son apetitiva e retentiva e digestiva e espulsiva; e per aquestes .iiij. potencies viu lome: car si no era la apetitiva, no vulría hom menjar; e si no era la retentiva, no tendría la vianda tro fos digesta; e si no era la digestiva, no stendría la vianda per lo cors; e si no era la espulsiva, no exiría del home la grossa materia, la qual no es bona a donar vida al home.

4. *Oh Senyor dels senyors e Pare dels pares e Sant dels sants!* Vertut e gloria sia a vos, qui avets posat en cors

Digitized by Google

humà ulls per veer les coses elementades; car ab los ulls veu hom les formes e les diversitats, e ab los ulls es hom certificat per los locs e per les carreres per les quals ha hom volentat danar. ✠ 5. Per so con hom veu, ha conexensa, *Sènyer*, dels animals e dels vegetables, e per la vista quel home ha dells, acosta a sí metex los vegetables els animals que ha mester; e per la vista se lunya hom aquelles coses qui son noables. ✠ 6. *Amorós Senyor, ple de mercè!* Vos donàs a mi ulls per veer les creatures, per tal que jo us loás e us beneys en elles: e jo, *Sènyer*, per so con he aorbada la mia anima de veritat, he aorbats los meus ulls corporals[1] e hels gitats daquella ordonacio en que vos los posàs en mi: car vos mavets donats ulls per guardar en vés lo cel, donant gloria e laor de vos; e jo, *Sènyer*, he enclinats mos ulls en vés la terra, ublidant la gloria e la honor de mon Creador e de mon Deu.

7. *Ab Senyor misericordiós, on es tota veritat e tota misericordia!* Amat e servit siats vos, car vos avets dades orelles al home per tal que oya los lenguatges e per tal que oya vous[2] e per tal que sapia entendre e saber les differencies dels lenguatges e de les vous. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, car per tal con los homens han oyment, saben comprar e vendre, e saben donar e demanar e denunciar e amonestar. ✠ 8. *Piadós Senyor!* Vos avets volgut que los homens ajen orelles ab que oien, per tal que pusquen oyr lo vostre gran poder e lo vostre saber e la vostra justicia e la vostra gran misericordia e totes les altres vertuts qui son en vos; car per aquest oyment que ells han de les vostres vertuts, aperceben los homens vos esser subirana bonea e subirana perfeccio. ✠ 9. *Humil Senyor!* Si vos avets donades orelles al vostre servu per tal que pusca oyr les noblèes qui de vos deuen esser recomtades, lo vostre servu, *Sènyer*, ha girada sa cara a oyr les vanitats mundanes e a oyr les

1. M, *quia privavi meam animam veritate, excæcavi meos oculos.*—2. M, *ut audiat idiomata et voces.*

vies de peccats, e no ha volguts oyr los homens qui la vostra noblea recomten, ni ha volgut oyr los homens qui demostren la via per que hom perví a durable vida.

10. *Benigne Senyor, ple de tota sanctetat e de tota noblea!* Pregat e reclamat e remembrat siats vos, qui avets dat gustament a cors humà, per tal que senta sabor e amargor en les coses que menuga; car per aquest sentiment que los homens troben en les coses que menuguen, volen los homens menjar, e esquiven a menjar les coses amargoses e volen menjar les coses dolces. ✠ 11. *Conexent Rey de gloria!* Beneyt siats vos, qui avets volgut que los homens ajen boques ab que parlen e ab que loen e honren lur Creador e lur Senyor Deu, e ab que demostren per paraules la volentat de lur cor. ✠ 12. Pobretat de valor e de saber e de saviea sia coneguda a mi, *Sènyer Deus,* car la mia boca no ha dada laor ni gloria ni honrament de vos, enaxí com se pertany; enans he loades aquelles coses de qui nos tanyía que laors ne fossen dites: e la mia boca no ha denunciades les veritats de ma pensa; enans deya lo contrari daquelles coses en que pensava e que volía.

13. *Ab Senyor sant, vertuós, qui sots salut e salvacio dels homens!* Tuit amem e loem vos, qui avets ordonat que lo cors humà sia sensible de calt e de fret, e de fam e de set, e de sanitat e de malautía, e de treball e de repos. ✠ 14. Car per aquesta sensibilitat, *Sènyer,* que vos avets posada en los homens, son los homens ajustants ab les fembres;[1] e per la sensualitat que han de fret, volen anar vestits, e per la sensibilitat volen vetlar e durmir e volen draps blans[2] e volen esquivar nafres e colps. ✠ 15. *Piadós Senyor!* Con vos ajats posada en mi raó per tal que jo tinga mon cors ordonat per ella, e jo, *Sènyer,* he desordonat tot mi; e so per quem son desordonat, sí es per so car tots mos dies he mesos en vans sentiments e en sutzes e en plens de peccats.

1. M, *sunt masculi accedentes ad fœminas.*—2. M, *molles pannos.*

Digitized by Google

16. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sabets totes coses!* Lo vostre servu vos reclama e us loa e us beneex, per so car vos avets dat al home odorament, per lo qual ha estrument ordonat a sentir les olors[1] de les flors e dels fruits qui son engenrats en los vegetables. ✠ 17. Car per les suaus odors, *Sènyer,* que los homens senten e odoren, vivifica la anima el cors humà; e per les odors que los homens senten e odoren, salegren los homens e sesbaudexen,[2] en lo temps de la prima vera *(sic)* con los arbres adúen fulles e flors e fruits e belles colors. ✠ 18. Si vos, *Sènyer Deus,* avets ordonat odorament al home per tal que sia odorant les bones odors, lo vostre servu es aquell qui no ha volgut odorar si no les orrees e les sutzetats[3] qui son en peccat: car tant son mes narils, *Sènyer,* estades plenes de sutzetats, que enaxí com lo porc qui no sent la pudor del fems en lo qual té son morro, enaxí jo no he sentida la pudor de peccat, per raó de la gran perseveransa que he aúda en desconexensa de mon Deu.

19. *Vertuós Senyor, creador, sabedor e governador de totes creatures!* Gracies e mercès a vos, *Sènyer,* qui avets dades al home mans, per les quals pusca obrar obres necessaries a son viure; e beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets dades mans als homens, per tal que les léven en vés lo cel, demanants a vos perdons e dons de gracia e de misericordia. ✠ 20. En so que vos, *Sènyer,* avets dades mans al home, es lome poderós darar e de cavar e de dolar[4] e de bastir cases e de menjar e de boure e de vestir e de despullar e de almoynar[5] e de fer tot so que li es necessari. ✠ 21. A vos, *Senyor Deus,* sia donada honor e gloria e honrament, per so car avets, de no esser, aduites coses en esser,[6] per les quals sots amat e servit: e lo vostre servu, *Sènyer Deus,* sia aontat e avilat e reprès, per so car

1. Olors *(sic),* y en la linya siguent, odors.—2. M, *homines lætantur et recreantur.*—3. M, *fœditates et spurcitias.*—4. M, *potest arare et fodere et dolare.*—5. M, *et dare eleemosynas.*—6. M, *quia de non esse deduxisti res in esse.*

Digitized by Google

les sues mans no han untades ni sanades les nafres dels pobres qui per amor de vos demanen, ni les mies mans no han despullat mon cors de vestirs e quels ajen donats als pobres, ni no han levades les viandes davant ma boca e quen ajen sadollats los pobres.

22. *Santa Trinitat en unitat e una Unitat en trinitat!* Tota forsa e tot poder sia conegut a vos, *Sènyer Deus*, qui avets donat a home cor, per amar e per honrar vos, e per tal que sia loc on vos siats cogitat e amat e desijat, e on sia obeit tot so que per vos es volgut ni manat. ✠ 23. Gloria e mercè e benediccio sia coneguda a vos, *Sènyer Deus*, car per so car avets donat cor per amar, son esdevenguts homens justs e homens benahuirats, en so que en lur cor vos amen e us aoren e us mercejen; e en lur cor, *Sènyer*, no lexen habitar altra cosa si no vos. ✠ 24. Con vos, *Sènyer Deus*, ajats donat al home cor per amar e per esser casa en que vos estiats, e jo sia aquell qui en mon cor he acullits enemics vostres e gitat vos moltes vegades de mon cor, ¿que será de mi, ni qual consell pendré, *Sènyer*, que jo no sia punit a greus dolors, segons que mos falliments son grans e greus?

25. *Pacient Senyor, dous, simple, suau!* Amat e loat e colt e beneit siats vos, qui avets donat als homens peus, per los quals vajen en vies de veritat e en vies on donen laor e honrament de la vostra beneita essencia. ✠ 26. Car per los peus que avets donats, *Sènyer*, als homens, son los homens poderosos danar a la sancta esgleya adorar e pregar vos; e ab los peus van los homens a lurs lauraons e a lurs mercaderíes; e ab los peus van los rics visitar los pobres[1] qui per amor de vos demanen. ✠ 27. *Graciós Senyor!* Los meus peus no son veats danar per aitals vies,[2] car los meus peus no han anat per locs on vos siats remembrat ni preicat, ni los meus peus no son anats en los locs on los

1. A,C, van visitar los rics los pobres.—2. M, *Mei pedes non assueverunt ire per tales vias.*

Digitized by Google

vostres pobres han fretura dels bens temporals e dels espirituals.

28. *Ah Senyor Deus gloriós, excellent sobre totes altèes!* Beneyt siats vos, qui tant bé avets ordonat lo cors del home: car vos lavets ornat e ordonat de cabells e celles, e ordonat de dents e ungles e dosamenta e de venes e de nervis[3] e de cervell e de fetge e de leu e de melsa,[4] e de totes les altres coses qui son en lo cors del home necessaries. ✱ 29. Totes aquestes coses, *Sènyer*, eren necessaries a cors humà, e sens neguna daquestes no fora ordonat. On, lo vostre servu vos loa e us beneex, denant la presencia del vostre gloriós altar, e confessa que en totes les coses per que lo cors humà es ordonadament creat, que en totes es lo cors dell estat desordonat, per so car ab totes ha peccat. ✱ 30. *Ah Jesu Christ Senyor!* Con vos ajats ordonat lo meu cors per creacio, e jo laja desordonat accidentalment per peccats, prec vos, *Sènyer*, que vos lordonets en tal manera que mon cors no sia amant ni loant nulla autra cosa si no la vostra deitat e humanitat, les quals foren ajustades en lo ventre de nostra dona Sancta María, la qual portá vos per fill, qui sots son creador e son Deu.

¶ Cap. 40. *Com Deus ha ordonada en home la potencia vegetable.*

DEUS *forts sobre totes forces!* Laors e reverencies e honors e gracies e mercès sien fetes a vos, *Sènyer*, qui avets ordonada la anima del home ab .v. potencies, les quals avets creades en la anima humana: de les quals .v. potencies es la primera potencia vegeta-

1. B, de nirvis.— 2. M, *et jecore et pulmone (et splene).*

Digitized by Google

ble, e la segona es potencia sensitiva, e la tersa es potencia ymaginativa, e la quarta es potencia racional, e la quinta es potencia mutiva. ✠ 2. La primera potencia, *Sènyer,* que vos ordonàs en home, sí es la potencia vegetable, la qual avets ajustada en lo cors humà e avets posades quatre potencies sots ella, de les quals es la primera appetitiva, e la segona es retentiva, e la tersa es digestiva, e la quarta es expulsiva. ✠ 3. *Franc Senyor, ple de mercè!* Beneyt siats vos, qui aquesta potencia vegetable avets posada en los vegetables e en los animals; car per so con la avets posada en los vegetables, poden los animals viure de los vegetables; e en so que vos avets posada la potencia vegetable en los animals, poden los animals pendre vida de los vegetables e poden los uns animals pendre vida dels altres.

4. *Amorós Senyor, ple de vertut!* Amat e temut e honrat e servit siats vos, qui avets ordonat que la potencia vegetable sia occasio per la qual lo cors humà sia crexent e generant; car en so que la potencia vegetable pren part de les viandes quel hom menuga, viu lo cors del home daquella part que la vegetable pren de les viandes: e si so quen pren es més que so quen gita, es lo cors del home en creximent e en engruxament. ✠ 5. E si tant es, *Sènyer,* que la vegetable no retenga major part ni tanta en lo cors del home de les viandes que hi entren, esdevé lo cors del home en declinament, e vé en consumacio tro a la mort. ✠ 6. On, beneyt sia aital senyor e aital ordonador com vos sots, *Sènyer Deus,* car molt es bell ordonament aquest que la potencia vegetable fa en cors humà: car en so que lo cors ha necessitat a créxer, reté més en ell de sa vianda que non gita; e con lo cors ha de necessitat a minvar e a murir, segons lordonament ques covè seguir, e la potencia vegetable tol més al cors que no li dona.

7. *Misericordiós Rey de gloria, ple de pietat!* Obeyts sien, *Sènyer,* tots los vostres manaments, car vostra saviea ha ordonat que enaxí com lo nautxer ordona la nau e do-

Digitized by Google

na a cada loc de la nau les coses que hi son mester, enaxí vostra saviea ha ordonat que la anima per potencia vegetable tenga ordonat tot lo cors del home. ✠ 8. Car enaxí com lo nautxer dona en los uns locs de la nau cordes e en los autres pegunta e en los altres fa estar homens,[1] enaxí, *Sènyer,* la potencia vegetable dona, en los uns locs del cors humà, calor e en los altres fredor e en los altres humiditat e en los altres sequetat. ✠ 9. Vertut e gloria sia a vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat que la potencia vegetable fa gran o poc lo cors del home, ol fa magre o gras, segons que atroba la materia aparellada de les viandes quel home reeb.

10. *Oh excellent Rey gloriós!* Granea e vertut e forsa sia coneguda a vos, qui avets ordonat que la potencia vegetable do vida al cors humà de les viandes que reeb; pus que aquelles se transfiguren[2] de lurs figures e de lurs estaments. ✠ 11. Car les viandes[3] que los homens prenen, *Sènyer,* dels vegetables e dels animals, covê que sien dissolvents, enaxí que les sements e los fruits e les carns del animals sien mortificades: car ja la potencia vegetable no puría aquelles viandes partir ni donar per los membres dels homens tro que sien mortificades e desfetes de la forma en que esser sulíen. ✠ 12. On, per esta ordonacio aital, covén se, *Sènyer,* que les unes viandes sien mastegades e les altres sien begudes, e les unes sien menjades crues e les altres sien menjades cuites, per tal que la potencia vegetable fassa aquelles esdevenir en sanc primerament, e puxes la sanc en carn e en ossos e en nervis e en les altres coses, segons que vos ho avets volgut ordonar.

1. Aqueixa es la llissó de A, C y D: la de B diu «...en los uns locs de la nau cordes, e en los altres clauells, e en los altres pegunta...»: ab la qual consona la versió de M: *Nam sicut nauclerus dat aliquibus locis navis funes, et aliquibus clavos, et aliis picem, et in aliis facit stare homines.* P tradueix: *Quia sicut peritia boni naute ponit ordinate funes in aliquibus locis navis, in aliis locis clavos, in aliis picem et in alio amplustra, et sic de aliis que ibi sunt necessaria.*—2. M, *sunt transmutati.*—3. A,B,C, Car la vianda.

Digitized by Google

13. *Senyor alt sobre totes altees, ordonador de totes creatures!* Enaxí com totes les sements e tots los animals de que lom pren vida covénen enans esser en mortificament que la vegetable no pusca donar vida al cors humà, enaxí se covê que cascun hom mortific en sí metex la sua potencia sensual, per tal que pusca amar més vos que son esser metex, e per tal que pusca aitant amar son pruxme com sí metex. ✠ 14. Car ja tro que hom aja mortificada la potencia sensitiva, no porá amar més vos que sí metex, ni porá tant amar son pruxme com sí metex; car per la potencia sensitiva esdevé lome presumptuós, e esdevé còbou e irós e injuriós e ple de tots vicis. ✠ 15. Car enaxí, *Sènyer,* com la potencia vegetable no ha de natura que obre en les viandes quel home reeb, tro que son mortificades, enaxí la potencia sensitiva ha de natura que fa amar al home més son esser quel vostre esser ni cell de son pruxme, si doncs no es mortificada.

16. *Perdurable Senyor, sens comensament e sens fi!* Franquea e humilitat sia coneguda a vos, qui avets avertuada e naturada la potencia vegetable en lome, en tal vertut e en tal natura, que té aquella vida dentrò al dia que vos volets quel home trespás daquesta vida en lautra. ✠ 17. *Vertader Senyor!* Tant son los homens frèvols e mesquins en saviea e en abstinencia, que la potencia vegetable ha menys de vertut e menys de poder en ells, per lo lur defalliment; car per raó de molt menjar e de molt beure que los homens fan per raó de glotonía, la potencia vegetable no pot tam bé obrar en ells com faría, si ells tan ènfruns no eren.[1] ✠ 18. On, beneyt sia, *Sènyer,* lordonament en que vos avets posada la potencia vegetable; el nostre menjar el nostre boure sia avilat e menyspreat, per so car menjam e bevem desordonadament.

1. «Ènfru» sinònim de «glot»:—cfr. el francès *goinfre:* golafre, gran menjador y bevedor. M tradueix: *si essent temperati:* P, *nisi essent ita dediti crapulis et potationibus sicut sunt.*

19. *Oh Senyor larch, vertuós sobre totes vertuts!* Con vos ajats ordonada en mi la potencia vegetable molt saviament, e jo la aja en mi desordonada per continuacio de sancfuniment e denbriagament,[1] obs es a mi, *Sènyer*, que vos ajats pietat e mercè de mi. ✠ 20. Car con jo, *Sènyer*, vull satisfer a mos peccats[2] e vull dejunar o vull aorar o vull vetlar en vos amar e honrar e beneyr e servir, e lo meu cor me defall; per tal car la potencia vegetable es contrariejada ab lo desordonament que jo he posat en mon cors, per sobremenjar e per sobreboure, e per luxuria. ✠ 21. Con lo vostre servu, *Sènyer*, aja desordonat en sí metex so que vos hi avets ordonat, molt es son estament en gran perill e en gran ventura; car per raó de mos vicis me son aparellat a reebre sentencia de perdurables penes. On, jo clam mercè a vos, *Sènyer*, que pus que jom son aparellat a perdurable pena, que la vostra gran misericordia maparell e mendrès a perdurable gloria.

22. Vertuosament e saviament, *Sènyer Deus*, avets ordonada en lome la potencia vegetable; car vos en lo comensament que donats esser a home, fets enans esser en esser la potencia vegetable que les altres potencies. On, assò fets, *Sènyer*, per tal car en lo esser humà ha mester que generacio hi sia enans que neguna de les altres proprietats qui esdevenen per raó de les altres potencies. ✠ 23. Piadosament e temorosa[3] vos prec, *Sènyer Deus*, que enaxí com vos avets posada en mi la potencia vegetable per tal quem sia occasio e ordonacio de vida mundana, que vos, *Sènyer*, vullats que la potencia racional me sia occasio e ordonacio de la vida espiritual. ✠ 24. Car enaxí, *Sènyer*, com vos avets volgut que per la potencia vegetable hom viva en aquest mon, enaxí vos ha plagut que los homens viven en lautre seggle en gloria, per lo mèrit de la potencia racional.

1. M, *per continuatam nimietatem comedendi et bibendi.*—2. M, *satisfacere pro meis peccatibus.*—3. A, temosa: D, temerosa.

Digitized by Google

25. *Ab Jesu Christ Sènyer!* Vos qui sots ver Deu e ver home, siats loat, amat e colt e beneyt; car enaxí com vos avets ordonat que los homens sien vivents en est seggle per les viandes que la vegetable reeb en cors humà e per les que gita de cors humà, enaxí los homens justs viurán en gloria, per la vera fe que han del entrament que vos feés en est seggle, adoncs con ic nasqués, e per leximent que feés daquest mon, adoncs con ic murís. ✠ 26. Enaxí, *Sènyer Deus,* com cors humà se destruex es corromp per sobrereebiment de menjars e de delicaments, enaxí la eternal vida perden los homens, per raó de la multitut dels vicis que reeben en aquest mon: car enaxí com la potencia vegetable se desordona per massa menjars o per pocs, enaxí se desordona la vida de gloria per multitut de vicis e per poquea de vertuts. ✠ 27. Alegrament e amorosa vos clam mercè, *Sènyer Deus,* e us prec que vos me fassats tanta de gracia que vos tanquets tots los locs e tots los forats en que solen entrar en mi multitut de viandes e multitut de vicis; e ubritsme tot, *Sènyer,* a temprament de viandes a reebre, e a embrassament de vertuts.

28. *Oh vos, Senyor dels senyors, qui honrats los vostres vertaders amics!* ¡Minvàssets, *Sènyer,* lo plaer el bon saber[1] daquesta sensibilitat que los homens han en menjar e en boure! car tant avem gran sabor en so que menjam e bevem, que la potencia vegetable ne fem esdevenir desordonada, per raó de la multitut de so que menjam e bevem. ✠ 29. Tant grans son, *Sènyer Deus,* les sabors e les dousors que jo trop en menjars e en boure, que catiu e sotsmès son esdevengut de menjar e de boure; e con men vull abstenir de massa menjar e de massa boure, jo, *Sènyer,* me trop tot las e tot flac, a contrastar a la mala custuma que loncs temps he usada. ✠ 30. Con vos, *Sènyer Deus,* siats Pare e Senyor sobre totes coses, placiaus que jo sia servu e sotsmès de la vostra noblea e de la vostra bonea;

1. M, *Minue quæso placitum et bonum saporem.*

Digitized by Google

e no sofirats que jo sia servu de mon ventre, pus que vos sots mon senyor per creacio e per poder divinal.

¶ CAP. 41. *Com Deus ha ordonada en home la potencia sensitiva.*

AH *Deus gloriós, gran sobre totes granèes, e maravellós sobre totes maravelles!* Beneyta sia la vostra vertut el vostre ordonament, qui ha ordonat en home la potencia sensitiva, per la qual potencia ha lome .v. senys sentibles:[1] oyr, veer, gustar, odorar, sentir; car per oyr ou lome los lenguatges e les vous, e per oyr ha conexensa de la diversitat dels lenguatges e de les vous, e per lo veer ha conexensa lome de les diversitats de les formes e de les colors, e per lo gustar ha lome conexensa de les coses dolces e de les coses amargoses, e per lo odorar ha lome conexensa de les odors, e per lo sentir ha lome conexensa de les coses tocants e ha conexensa de sanitat e de malautía e de coses dures o molles. ✠ 2. Per aquestes .v. sensibilitats que son ordonades en cors humà, es lome amador de menjar e de boure, e es lome mudable dun logar en autre; e per aquests .v. senys se volen acostar los homens a les fembres; e per aquestes sensibilitats que los homens senten, son los homens certificats quals son les coses de que cors humà cové que prenga vida. ✠ 3. Per aquesta potencia sensitiva, la qual vos, *Sènyer*, avets posada en cors humà, han los homens diligencia e industria[2] a laurar les terres e a cullir los fruits; e per aquesta potencia sensitiva se volen los homens vestir, es volen reposar de lurs treballs, es volen guardar de malauties e de mort.

1. B, sensibles: M, *quinque sensus sensuales.*—2. A, et industria.

Digitized by Google

4. *Oh Senyor benigne, suau, ple de dousor!*[1] Gloria e benediccio sia coneguda a vos, *Sènyer Deus*, qui avets ordonat que la potencia sensitiva sia sobjecta de la potencia ymaginativa; e aquesta ordonacio aital avets volguda ordonar, per tal que la potencia sensitiva sia sotsmesa a servir la potencia ymaginativa. ✠ 5. On, per aquesta senyoría que vos avets donada, *Sènyer*, a la potencia ymaginativa sobre la potencia sensitiva, esdevé la potencia sensitiva estrument e sobject en la qual ymagen[2] la potencia ymaginativa aquelles coses qui son sentides en la potencia sensitiva, les quals son enans sentides que ymaginades; car enans ou e veu e gusta e odora e sent lome, que no ymagena. ✠ 6. E enaprés que lome ha sentit per la potencia sensitiva, e lome, *Sènyer*, ymagena e afigura, en vetlant o en durment, les coses que li ha ofertes la potencia sensitiva.

7. *Honrat Rey de gloria!* Loat e amat e colt e obeít siats vos, qui avets ordonat en home que per raó de la potencia sensitiva venga lome a conexensa de les coses entellectuals; car en so que los homens han conexensa de les coses sentides, aperceben veritat de les coses invisibles: e assò se fa per so car ja sia so que vos siats als homens en est mon essencia invisible, no roman per tot so que los homens no ajen conexensa de vostra essencia: la qual conexensa quen han, *Sènyer*, es en so que saben aquella vostra essencia esser tota poderosa e tota misericordiosa e tota dreturera e tota vertuosa e tota bona e tota acabada. ✠ 8. Molt son grans los bens els ordonaments qui esdevenen en lome, *Sènyer*, per raó de la potencia sensitiva; car tant es ordonadament posada la potencia sensitiva en cors humà, que per ella se muda hom a cogitar e a conèxer en les coses entellectuals, qui son de la anima racional, la qual hom conex e sab que es en cors humà; a la qual conexensa pervé hom per raó de les coses sentides, les quals hom no poría sentir, si anima racional era privada de

1. C, *de dolçor*.—2. M, *in quo imaginetur*.

Digitized by Google

esser.[1] ✠ 9. Gracies e mercès e benediccions sien fetes a vos, *Sènyer Deus,* qui avets avertuats e honrats los homens sobre tots los altres animals, en so que los homens tan solament vénen a conexensa, ab les coses sentides, a les coses entellectuals; e per raó daquesta conexensa que avem de les coses entellectuals, son los homens homens, e son pus alegres e pus baudosos que neguns dels altres animals,[2] qui no han null autre pagament si no de les coses sentides tan solament.

10. La ordonacio ni la benediccio qũe vos, *Sènyer Deus,* avets posada en home, no es qui la pogués comtar ni aesmar, con vos avets ordonat en home que la potencia vegetable sia enans en home que les altres potencies, per tal que lo cors del home sia generant e corrompent; e vos avets ordonat que en cors humà sien les coses enans sentides que ymaginades, e avets ordonat que la potencia racional sia en home obrant aprés la potencia ymaginativa, per tal que pusca jutjar les coses ymaginades; e avets ordonat que la potencia mutiva sia obrant enaprés de la potencia racional, per tal que sia movable a cumplir so que la potencia racional li mana. ✠ 11. *Gloriós Senyor!* Beneyt siats vos, qui essencialment avets volgut que la anima racional sia una substancia; mas en quant accio de potencies en lo cors humà, avets volgut que usen les unes potencies enans que les altres: e beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets avertuats los homens justs sobre los pecadors, en usar ordonadament de les potencies de la anima. ✠ 12. Car los homens justs, *Sènyer,* enans que usen de la potencia mutiva en lurs fets e en lurs obres, volen usar primerament de la potencia sensitiva, e enaprès usen de la ymaginativa, e puxes de la racional, e puxes de la mutiva; e per assò avénen en tot so que fan, per raó del ordonament en que usen en les potencies de la anima. Mas los homens peccadors no

1. Incomplet aquest paragraf en els cod. A y C.—2. M, *sunt homines, et sunt magis læti et jucundi quàm ulla alia animalia.*

Digitized by Google

ho fan enaxí; car enans que pervenguen a la ymaginativa, usen de la sensitiva e de la mutiva, o de la ymaginativa e de la mutiva; e per aquest desordonament en que usen, esdevenen desordonats en tot so que fan ni dien.

13. *Oh misericordiós Senyor, amorós, ple de tota vertut!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat en home que sia pus sentible en amar son esser metex, que en amar null altre esser. ✠ 14. En so, *Sènyer,*que cascun hom ama naturalment sí metex més que no fa altre, per raó de la potencia sensitiva que lì dona major sensibilitat en amar sí metex que en amar altre, per assò sesdevé que los homens se percassen en est mon,[1] com ic pusquen viure ni com ic pusquen aver riquèes ab que saviden;[2] e per aquesta ordonacio aital, cascun home pren de les riquèes mundanes a sos obs com més pot.[3] ✠ 15. Encara sesdevé, *Sènyer,* que per raó de la potencia sensitiva cascun hom ama més sos fills e sos parents e sos amics, que no fa neguns dels altres, qui res no li atanyen ne qui res no lamen: e aquesta amor aital sesdevé naturalment per so car la potencia sensitiva fa més amar a home les coses on pus prop li son, de parentesc o damor.

16. Excellencia e gloria e vertut sia a vos, *Sènyer Deus,* qui tam bé avets ordonada en home la potencia sensitiva; car si hom no amás més per ella o sí metex o sos parents o sos amics que neguns dels altres homens, ja no fora home tam bé ordonat a guaanyar mèrit de gloria ni a guaanyar mèrit de pena. ✠ 17. Car en so quel home just mortifica la sua potencia sensitiva en so que ama més vos que sí metex ni que sos parents, per assò ha mèrit de gloria per so car mortifica sí metex en aquelles coses qui son covinents a fer per amor de vos: e con lome peccador seguex la amor que li vé per la potencia sensitiva en amar sí metex e sos fills més que vos, es digne de esser punit en

1. M, *quod homines satagant in hoc mundo.*—2. M, *cum quibus se sustentent.*—3. M, *ad suum usum quantumcunque potest.*

Digitized by Google

perdurable pena, per so car so qui menys val ama, sobre so qui més val. ✠ 18. A la vostra honrada saviea, *Sènyer,* sia donada gloria e laor, per so car ella ha ordonat en home manera e occasio per la qual sia franc a voler amar vos, qui sots cuvinent a esser amat sobre les coses qui son creades; la qual libertat li vé enfre dos térmens: lo primer es, *Sènyer,* la vostra bonea e la viltat de sí metex e de sos parents; e lautre terme es la proprietat quel home ha en amar sí metex més que altre, per raó de la potencia sensitiva.

19. *Sènyer Deus!* Amat e honrat e colt e servit siats vos, qui avets volgut que la potencia sensitiva sia posada en home ordonadament e atempradament. ✠ 20. Car con lome contempla, *Sènyer,* en la vostra gran bonea e en la vostra excellent noblea, si tant es que la potencia sensitiva lo vulla moure a peccat ni li vulla fer amar nulla cosa més que vos, e lome ymagena la vostra vertut e la vostra noblea e ymagena la viltat de sí metex e la frevoltat e la mesquinea de les obres de peccat; e aitantost con ha aúda aital ymaginacio, e lome vens e mortifica sí metex e loa e ama e honra vos, sobre totes altres coses. ✠ 21. On, per aquest ordonament aital, *Sènyer,* lo qual diriva e ix de la vostra bonea e de la proprietat quel home ha en peccar per raó de la potencia sensitiva, es lome aparellat a fer bé o a fer mal: si fa bé, ferla en so que amará més vos que sí metex; si fa mal, ferla per so car no volrá ab la vostra bonea mortificar la sua amor, que li vé per la potencia sensitiva.

22. *Essencial Senyor, acabat en totes coses!* Beneyt siats vos e tot quant de vos es; car tant sots vos noble e savi en ordonar totes coses, que tot lome avets endressat e ordonat en fer bé e a esquivar mal: car vos, *Sènyer,* per tal que hom agués occasio de mortificar la potencia sensitiva, volgués pendre carn en lo ventre de nostra dona Sancta María, e volgués esser pobre e venut e aontat e turmentat e mort per la nostra amor: e tot assò es occasio a home

Digitized by Google

que mortific sí metex en amar vos, més que sí metex ni nulla autra cosa. ✱ 23. Per aquesta gran occasio que vos, *Sènyer Deus*, avets donada als homens de vos a amar, son esdevenguts gran re domens religiosos,[1] los quals remembrant la vostra deitat e la vostra encarnacio e la vostra passio, renuncien a la gloria mundana e a los delits temporals, e mortifiquen lur carn ab dejunis e ab vigilies e ab almoynes e ab oracions. ✱ 24. Car tant es gran cosa, *Sènyer*, cogitar e contemplar en la vostra divinitat e en la vostra encarnacio, que jassía so que la potencia sensitiva aja gran forsa e gran poder en home, per tot assò no roman que lo remembrament de la vostra bonea e de la vostra encarnacio no vensa la malea ni la iniquitat qui cau en home per la potencia sensitiva.

25. *Humil Senyor, ple de mercè!* Los homens necis peccadors qui no contemplen ni remembren en la vostra deitat ni en la vostra encarnacio e passio, enans es tot lur cor e tota lur volentat en les coses mundanes, aquells no son mortificants la potencia sensitiva ab la vostra passio ni ab la viltat de les coses mundanes. ✱ 26. Enans decorren, *Sènyer*, per via de peccat, enaxí com la aigua qui decorre a avall per raó de sa fexuguea, que ha en sí metexa: car la potencia sensitiva lur es natura de peccar, pus no sia qui la mortific ab la vostra bonea e ab la vostra passio e ab la viltat de la possessio desta gloria mundana. ✱ 27. *Piadós Senyor!* Enaxí com la vostra deitat e la humanitat que presés e la passio que sofrís son occasio don sia dirivant tota bonahuiransa e tota bona ventura e tot bé, enaxí la rayll don diriva tot mal en lome sí es la potencia sensitiva con vé que no es mortificada; car aquella es la porta on entra en home primerament peccat accidentalment.

28. Sabuda cosa sia, *Sènyer Deus*, a tots los homens, que lo vostre servu el vostre forfet es daquells peccadors qui seguexen la potencia sensitiva, sens que no la refrenen

1. M, *facti sunt valde multi homines religiosi.*

Digitized by Google

ni la mortifiquen ab membransa de la vostra passio sancta: car jo, *Sènyer*, confés e atorc que molt de temps he mes[1] en més amar mi metex, que no he en amar vos. ✠ 29. Con jo sia, *Sènyer*, tan forfet a vos e tan culpable,[2] necessaria cosa mes que us aor e us reclam e us prec, e us deman plorant e angoxós, tant tro que jo sia vist en los ulls de la vostra misericordia. ✠ 30. Amorosament e mercejant,[3] vos deman, *Sènyer*, do de gracia, per la qual jo sia confiant en vostra misericordia que majut a mortificar la potencia sensitiva, ab remembrament de les vostres vertuts e de les vostres noblèes e de la vostra encarnacio e de la vostra passio, e ab remembrament de la mia viltat e de les vanitats mundanes; car ab aitals remembraments, *Sènyer*, véns hom e mortifica e costreny la malea de la potencia sensitiva, e adúula hom[4] a esser sotsmesa e serva de son Senyor Deu.

¶ CAP. 42. *Com Deus ha ordonada en home la potencia ymaginativa.*

OH *Deus, ordonador e formador e faedor de totes coses!* Forsa e poder e vertut sia donat e conegut en vos, *Sènyer Deus*, qui avets donada al home la potencia ymaginativa, per tal que prenga les coses sentides de la potencia sensitiva: car ab la potencia ymaginativa ymagina hom les coses sentides, en so que la ymaginativa ymagena les formes e les colors e les quantitats e totes les altres qualitats. ✠ 2. *Vertader Senyor!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat en tal estament lome, que tot so que la potencia ymaginativa pren de la potencia sensitiva, tot ho dona e u representa a la potencia racional, per tal que la

1. M, *quod multum tempus expenderim.*—2. M, *tam reus et tam culpabilis.*—3. M, *Amorosè et gratanter.*—4. M, *et reducit eam.*

Digitized by Google

potencia racional ordon e destriu[1] tot so qui li es donat e representat. ✠ 3. *Sènyer Deus!* Per lo gran ordonament que vos avets posat en les potencies de la anima, se muden los homens a entendre, de les coses sentides a les coses entellectuals: car per raó de la ymaginacio que hom ha en les creatures, entén e aperceb la raó del home la veritat de les creatures, e aferma quals son les coses qui son o les qui no son, e sab les coses que son ne que no, e sab quines son e per que son.

4. *Gloriós Senyor, ple de tot ensenyament!* Vertut e honrament e perseveransa sia a vos e a tot quant de vos es; car vos per vostra benignitat e per vostra gran saviea avets ordonat que la potencia ymaginativa sia mijà enfre la potencia sensitiva e la potencia racional, per tal que sia reebent de la potencia sensitiva e que sia donant a la potencia racional. On, segons aquest ordonament, la potencia ymaginativa esdevé quax sobjecta de la potencia racional. ✠ 5. Car en so, *Sènyer,* que lo sentiment comú, lo qual devalla dels .v. senys corporals, es occasio a la ymaginativa que do a la potencia racional, per assò sesdevé que la ymaginativa es mijà enfre la potencia racional e la sensitiva, e es sobjecta de la potencia racional. ✠ 6. On, beneyt e loat siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat que en home sia la potencia ymaginativa; car per so con home viu poc de temps e per so car home es cosa movable dun loc en altre, per assò fo necessaria cosa que la potencia ymaginativa fos en home; car si no fos en home, aitantost con lome fora mort o li foren les coses en absencia, aitantost foren les coses absents menysconegudes e ublidades.

7. *Oh Senyor Deus, benfactor nostre!* Justicia e franquea e misericordia sia atribuída e donada a vos per tot temps; car per so con vos avets dada ymaginacio als homens, per assò son los homens poderosos de remembrar e de cogitar en les coses trespassades e en les coses absents: car

1. M, *ut potentia rationalis ordinet et distinguat.*

per la ymaginacio que han, afermen los homens les formes e les colors e les qualitats e les quantitats de les coses absents; les quals colors e qualitats e formes e quantitats no pogren esser remembrades ni cogitades ni afermades, si ymaginacio no fos en esser. ✱ 8. Loat siats vos, *Sènyer Deus;* car per so car la ymaginativa pren lenteniment de les coses sentides el dona a la potencia racional, per assò sesdevé que la potencia racional aferma esser en esser la vostra essencia, e esser tota graciosa e tota poderosa e tota misericordiosa e tota dreturera. ✱ 9. Laors e gracies sien fetes a vos, *Sènyer Deus,* qui avets tant honrats los homens sobre los altres animals: car en so que los altres animals son privats e defallents de la potencia racional, per assò los animals no raonables no han poder de ymaginar la vostra bonea ni la vostra essencia.

10. *Magnificat Senyor, gran sobre totes granèes!* Benahuiransa e entegretat e magnificencia sia donada e coneguda a vos; car vos, *Sènyer,* per vostra gran saviea avets ordonat que la potencia ymaginativa no pot bastar ni atènyer a entendre ni a conèxer tro al terme en lo qual abasta e ateny la potencia racional; e per aquesta vertut que avets donada a la potencia racional en més a saber e a entendre que la ymaginativa no pot saber ni entendre, per assò paren a la ymaginativa pus impossíbols les coses esdevenidores e passades, les quals son contra cors de natura, que no paren impossíbols a la potencia racional. ✱ 11. E tot assò sesdevé, *Sènyer,* per so car la ymaginativa no pot bastar là on abasta a entendre la racional; car la racional entén part lo terme[1] dins lo qual es termenada la ymaginativa; car la ymaginativa no pot ymaginar si no en les coses qui van segons cors de natura, e la racional entén més a avant, en so que entén e aperceb en les coses qui van contra cors de natura. ✱ 12. Car en so, *Sènyer,* que la ymaginativa no pren si no dels .v. senys corporals, per

1. M, *quoniam rationalis intelligit ultra terminum.*

Digitized by Google

assò no pot afermar si no en les coses sentides. Mas en so que la racional pren de les coses sentides e de les entellectuals, pot entendre en les coses qui van contra cors natural.

13. *Excellent Senyor, gloriós, donador de tots bens e de totes gracies!* Amat e honrat siats vos, *Sènyer Deus;* car los homens menyscreents que la hostia sacrada e sanctificada pusca esdevenir en vera carn per vertut de paraules, son enganats e decebuts per raó de la potencia sensitiva. ✠ 14. Car en so que en la hostia no poden ymaginar carn ni sanc segons los .v. senys corporals, per assò esdevenen descreents que fer se pusca; mas daquest engan saidaríen si ells anaven per la via de la potencia racional, la qual dona afermacio que hostia sacrada per vertuts de paraules pot esdevenir en vostra carn e en vostra sanc, pus que vos, *Sènyer,* ajats volguda dar tan gran vertut a paraules. ✠ 15. Adorat e colt e servit siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets donada gracia als homens cathòlics anants per via de veritat, que ells no sien decebuts per la potencia ymaginativa, axí com ne son decebuts los eretges els descreents; car los cathòlics afermen e creen quel vostre poder pot fer tot so ques vulla, jassía so que los .v. senys corporals no ho pusquen apercebre, segons la potencia ymaginativa, en la hostia sacrada per vertut de paraules.

16. A vos, *Sènyer Deus,* gracies e mercès, car avets ordonat en home que la potencia ymaginativa do e present les coses sentides a la potencia racional, alcunes de vegades ab tots los sentiments dels .v. senys corporals, e en altra vegada li dona representacio ab la un o ab los dos senys tan solament: car segons que serán les coses sentides en potencia ymaginativa ymaginades, se esdevendrá que la ymaginativa les porá representar ensemps o no ensemps a la potencia racional. ✠ 17. Con se esdevé, *Sènyer,* que la potencia ymaginativa ofer e representa tots los .v. senys a la potencia racional, esdevénse per so car lome en pre-

Digitized by Google

sent ha vista e ha oyment e ha odorament e ha gustament e ha sentiment de la cosa corporal que no li es en absencia. ✱ 18. E con sesdevé, *Sènyer*, que la potencia ymaginativa no pot representar ensèms tots los .v. senys a la racional, enans lin ha a representar la un e puxes lautre, esdevénse per so car les coses sentides son en absencia al home, les quals aja aúdes en sa presencia. On, beneyt sial vostre ordonament, *Sènyer;* car per aquest ordonament qui es fet enfre les coses presents e les absents, esdevénse que hom ymagena les coses absents, per lo representament que ha aút de les coses presents.

19. *Vertader Senyor, ple de tota saviea!* Jassía so que vos ajats donada gran vertut e gran forsa a la potencia ymaginativa en ymaginar totes coses, emperò no abasta a ymaginar tota la bonea ni totes les vertuts qui son en vostra beneita essencia. ✱ 20. Enans, *Sènyer,* defall a ymaginar tots los bens qui son en vos; car con ella vol ymaginar e compendre tota la vostra bonea, la qual no pot esser ymaginada ni sabuda dins los térmens on la ymaginativa es termenada, e la ymaginativa saflaquex e saminva es sent costreta a estar dins lo terme on es termenada. ✱ 21. On, con la ymaginativa fall a ymaginar tota la vostra bonea, esdevénse que la potencia racional se fa a avant, e vol anar més a avant a entendre que la ymaginativa nol pot oferre ni presentar; empero tant no va en avant la potencia racional, que ella pusca pervenir a entendre tots los bens qui son en vos: car si infinidament no faya als, mas multiplicar a entendre vostra bonea, encara non puría venir a fi.

22. Enamorament e franquea e humilitat sia coneguda a vos, *Sènyer Deus;* car enaxí com la potencia sensitiva e la potencia racional defallen a ymaginar e a saber tots los bens qui son en vos, enaxí defallen a ymaginar e saber tots los vicis els mals qui son en mi: car tant son mos peccats grans e tantes son mes culpes, que ymaginacio no y bastaría a imaginar ne enteniment nou puría entendre.

Digitized by Google

✠ 23. *Gloriós Rey de gloria!* No es neguna ymaginacio qui tant me fassa avurrir peccat, com fa la ymaginacio que jo he de la vostra bonea e del meu defalliment. On, con aital ymaginacio despert pus tost lo peccador durment en peccats que nulla altra ymaginacio, prec vos, *Sènyer,* que vos aital ymaginacio fassats habitar en mi, tots los temps de la mia vida. ✠ 24. Si tant fos, *Sènyer,* que vos me vullats fer tanta de gracia que tota la mia ymaginacio sia en estes dues coses a ymaginar, so es a saber, en la vostra bonea e en la mia culpa, segur puc esser que ja nom farán enveja les riquèes daquest mon ni ses vanes vanitats.

25. *Senyor franc, graciós, ple de dousor!* Los homens qui no ymagenen la vostra bonea ni la lur mesquinea, son aquells qui les coses vils preen sobre les coses nobles, e les coses nobles menyspreen dejús les coses vils; e per assò esdevenen vils e peccadors e bestials tots aquells qui no ymagenen en la vostra bonea ni en la lur mesquinea. ✠ 26. E con se esdevé a les vegades, *Sènyer,* quel peccador conexerá son peccat e son vici e volrá exir daquell, no sen sabrá exir, per so car no volrá contemplar en ymaginar les coses de peccat. ✠ 27. E que assò sia ver, *Sènyer,* en mi metex ho he provat moltes vegades: car moltes de vegades mesdevé que con vull ymaginar en la vostra passio e en la vostra vertut e en la mia culpa e en los meus defalliments, aitantost ne son ujat, per raó de la longa privacio que he aúda en ymaginar vostra vertut e la mia iniquitat.

28. *Oh Senyor forts, forsant totes forces, font e esperansa de pietat e de misericordia!* Beneyt siats vos, qui avets volgut que tota ora que la potencia sensitiva fassa en home, hi fassa la potencia ymaginativa:[1] car tota ora que la potencia sensitiva usa de sos fets en home, cové de necessitat que hi usen los fets de la potencia ymaginativa. ✠ 29. Per assò, *Sènyer,* se seguex quel home dementre que vetla no

1. M, *voluisti quod quoties potentia sensitiva operatur in homine, operetur etiam imaginativa.*

pot estar menys de alcuna ymaginacio; e con dorm en gràvit, covè que somiu;[1] car en so que serà en leuger sòn, usarà la sensitiva en lome; e per lusament que la sensitiva hi farà de sa accio, covendrà que hi aja en actu la ymaginativa les coses per que ymagena. ✠ 30. On, per so con la sensitiva e la ymaginativa son axí ensems en home, en qualque estament se sia lom, *Sènyer*, es a vegades vijarès al home que coses possíbols sien impossíbols. On, aquest desordonament se pren de part la potencia sensitiva, qui a vegades desordona a esser sobject acabat, con la potencia ymaginativa pusca acabadament ymaginar en les coses qui ns son acabades ne acabadament sentides per la potencia sensitiva en home; lo qual defalliment vé de la potencia sensitiva quis desordona a servir son Creador e son Deu.

¶ Cap. 43. *Com Deus ha ordonada en home la potencia racional.*

Ah *Deus gran, maravellós, noble sobre totes noblèes!* Loat e honrat e amat e servit siats vos, qui avets volgut que enaxí com la potencia sensitiva ha .v. senys corporals, que enaxí naja la potencia racional altres .v. espirituals. ✠ 2. Car enaxí com vos, *Sènyer*, avets volgut ordonar que la accio que la sensitiva ha, que vaja per .v. senys corporals, enaxí avets volgut ordonar que la accio de la potencia racional vaja per .v. senys espirituals. ✠ 3. On, segons aquest ordonament, se seguex que en la potencia racional sia cogitacio e apercebiment e consciencia e subtilea e coratgía, qui son senys espirituals, axí com son en la potencia sensitiva oyment e veer e odorament e gustament e sentiment, qui son senys corporals.

1. M, *et quando leviter dormit, convenit quod somniet.*

Digitized by Google

4. *Oh forts Rey sobre totes forces!* Gloria e noblea e benediccio sia coneguda esser en vos; car vos, *Sènyer*, avets ennobleída la potencia racional sobre totes les autres potencies, en so que la fets esser dona sobre totes les altres potencies.[1] E so per que la potencia racional es dona de totes les altres, sí es per so car es dona de la ymaginativa, qui es dona de la sensitiva, la qual sensitiva es dona de la vegetable, e la racional es dona de la mutiva, en so que la racional la mou a la accio del fet, tota ora ques vol. ✠ 5. Tota aquesta senyoría ha la potencia racional sobre totes les autres, per so car ordonadament de grau en grau son les unes sobject a les altres, tant tro que la racional está dona e poderosa sobre les potencies. ✠ 6. On, per aquesta senyoría que la potencia racional ha sobre les autres potencies de la anima, tota hora que la potencia racional afigur ni destriu ni jutge en qual que cosa se sia,[2] mana a la potencia mutiva ques mova a adur en accio la cosa qui es tan solament en potencia e no en accio: e la mutiva, per raó del manament que ha reebut de la potencia racional, mou se a adur en accio so qui priva de esser en accio, e qui no es si no tan solament en potencia.

7. *Excellent Senyor misericordiós, piadós de tots aquells qui en la vostra misericordia se confien!* Senyoría e reverencia e honor vos sia feta per tots temps; car vos avets ordonat que la potencia racional sia sobject on está lafigurament qui es fet de la cosa afigurada, adoncs com está en afigurament entellectual: encara vos ha plagut, *Sènyer*, que la potencia racional sia sobject ordonat qui fassa al home fer so qui está en potencia. ✠ 8. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui avets ordonat que la potencia racional afigur e encerc la cosa si es en esser o no es; e si atroba que la cosa sia en esser, encerca la occasio per que es; e si atroba que la cosa no es en esser, encerca la occasio per que

1. M, *in hoc quod eam facias esse dominam ipsarum.*—2. M, *quoties ipsa figurat et distinguit et judicat in quacunque re.*

Digitized by Google

no es en esser; e si atroba que la cosa sia en esser, encerca que es ni quina es: e puxes, con la potencia racional ha determenades totes aquestes .iij. coses, e ella adúu en accio aquelles coses qui eren tan solament en potencia. ✠ 9. *Gloriós Senyor!* Per raó daquest ordonament aital, lo qual vos avets posat en la potencia racional, sesdevé que primerament están les coses en enteniment entellectualment, dementre que les coses están en potencia; e depuis, con les coses son esdevengudes en accio, esdevés que están en les coses sentides, les quals se senten per los .v. senys corporals.

10. *Oh Senyor singular, sens par e companyó!* Paternitat e vertut e gloria e honor sia coneguda a vos, *Sènyer Deus,* per so car vos avets avertuada e ennobleída la potencia racional sobre les altres potencies; car en so que la potencia racional ha vertut e noblea de sí en més a entendre e a saber e a percebre que la potencia ymaginativa no li pot representar ni offerre, per assò se esdevé que la potencia racional val més e es pus nobla que les altres potencies. ✠ 11. On, gracies e mercès sien fetes a vos, *Sènyer Deus,* per tots temps; car per raó daquesta vertut que vos avets major posada en la potencia racional que en les altres, per assò son los homens en pus nobla disposicio que neguns dels altres animals, los quals priven de la potencia racional. ✠ 12. Car, *Sènyer,* per so car los homens han raó e enteniment, enténen les coses entellectuals, que son coses nobles e altes: les quals coses null altre animal no pot entendre ni saber, per so car priva de la potencia racional. On, per assò es lome home e es ennobleít sobre totes creatures, car entén e sab so que altre animal no pot saber ni entendre.

13. *Entenent Senyor, bonrat, amorós, ple de tots bens!* A vos sien atribuídes totes honors e tots honraments e totes dignitats, e a mi sia atribuída culpa e fullía e falliment; car vos, *Sènyer,* per vostra gran valor avets avertuada e

Digitized by Google

ennobleída en los homens la potencia racional sobre totes les altres potencies: e jo, *Sènyer,* per raó de mos grans falliments, he aquella ensutzada e avilada, en so que la he subjugada a esser serva de les potencies qui son més amables de les coses sentides que de les entellectuals. ✠ 14. En so, *Sènyer,* que la ymaginativa ma fetes més ymaginar les coses qui son pus prop a la potencia sensitiva que a la racional, axí com menjar e boure e les altres coses, per assò ses desordonat en mi lordonament de les potencies, e per lo desordonament de les potencies es la potencia racional forsada e costreta en la honor e en lonrament en que vos la posàs ordonadament. ✠ 15. En so, *Sènyer,* que la potencia racional nit e dia cogita e perpensa com pusca aver riquèes e com pusca aver delits, está serva de la potencia sensitiva, qui aquestes coses mundanes ama. On, enaxí com la potencia racional deuría estar desobre la sensitiva, perpensant e cogitant en les vostres noblèes e en la gloria celestial, enaxí está dejús, considerant en les benenances temporals trespassables.

16. *Oh Senyor un en essencia e tres en persones, ver Deu e ver home!* Beneyt e honrat e amat e servit siats vos, qui avets ordonat que enaxí com la font es loc on ix e brulla laigua clara e dolsa, enaxí avets ordonat que la potencia racional sia occasio als homens per que sien posseydors dels bens celestials en la vostra presencia en gloria. ✠ 17. *Vertader Senyor!* Enaxí com la potencia racional es ordonada a donar als homes tota benahuiransa e tot bé, enaxí la potencia sensitiva es aparellada a donar als homens occasio de greus culpes e de greus mals e de grans treballs; car enaxí com la racional es occasio de bé, enaxí la sensitiva es occasio de mal. ✠ 18. So per que la potencia sensitiva es occasio de mal, sí es, *Sènyer,* per so car es contraria a la potencia racional en natura: car la racional guarda a egualtat damor e a oportunitat damor, e la potencia sensitiva no guarda si no a amar més son esser que negun altre esser.

Digitized by Google

19. *Sènyer Deus!* A vos, qui sots Rey dels reys e Senyor dels senyors, do mon cors e ma anima e mon espirit, e en vos aferm esser tota gloria e tot honrament; car vos avets en tal manera ordonat home ab la potencia racional, quel home ab la potencia racional ha enteniment e discrecio e apercebiment en la vostra vertut e en lo vostre poder e en la vostra bonea; e ab la potencia racional entén e aperceb les coses que son greus e dures de entendre e de saber. ✠ 20. *Humil Senyor!* Encara avets feta gran amor al home con li avets dada la potencia racional, car ab ella ha conexensa de les coses qui fan a amar e a honrar e de les coses qui fan a menysprear e a ublidar; e per la potencia racional conexen los homens quals coses fan a esser guaardonades ni quals coses son per que los homens deuen esser punits. ✠ 21. *Suau Senyor, ple de dousor e de pietat!* Per raó de la gran amor que vos avets a tots los homens,[1] los quals benahuirats ab la potencia racional quels donàs, per assò vos plac pendre humana natura, per tal quens reemessets del peccat original.

22. *Oh Senyor forts, ple de tots poders e de totes forses!* Vos siats amat e loat e honrat e beneyt: car enaxí com es ordonat que lo firmament se mova per .ij. fusels,[2] dels quals es la un a part de la tremuntana e lautre es a part del mig jorn, enaxí es lome ordonat enfre dues carreres: la una es via de bones obres, e lautra es via de males obres. ✠ 23. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car per raó de aquestes dues carreres en que avets posat home, esdevé contrarietat enfre la potencia racional e la potencia sensitiva. ✠ 24. Car tota hora, *Sènyer,* que la potencia racional dona moviment al home en fer bé, li es contrariant la potencia sensitiva, qui dona moviment al home de fer mal: e tota hora que la potencia sensitiva vulla aclinar lome a esguart de sí metexa a amar, tota hora li es contrariant la potencia racional.

---

1. A,B, a tots los animals: M, *erga omnes homines.*—2. M, *per duos polos.*

Digitized by Google

25. *Subirà Senyor, liberal, ple de totes vertuts!* Adorat e reclamat siats per tots temps; e jo, *Sènyer,* sia escarnit e avilat e menyspreat e reprès: car enaxí com lo malvat príncep se sotsmet a vils homens e a vils consells es despodera de sa entencio e de sa discrecio e de son voler per doctrina de son fals consell; enaxí, *Sènyer,* es de mi, qui per gran orbetat que he en mi aúda, he tenguts e creeguts los consells de la potencia sensitiva sobre cells de la potencia racional. ✠ 26. On con vos, *Sènyer Deus,* siats vengut en est mon per deslliurar e per reembre la natura humana del peccat original, prec vos, *Sènyer,* que us placia que vos delliurets la mia potencia racional de la cativetat en que ha loncs temps estat sots la potencia sensitiva; e placiaus que daquí en avant tota hora la potencia sensitiva sia serva e sotsmesa de la potencia racional; car enaxís tany, segons so que vos, *Sènyer,* ho avets ordonat. ✠ 27. *Gloriós Deus!* Vos sabets quel major treball e la major fellonía que hom pot aver en est mon, sí es con es catiu de vil senyor e de cruel e de desconexent, qui no ha grat a hom de negun plaer que hom li fassa. On, con la potencia sensitiva sia lo pus malvat senyor que hom pusca aver en est mon, prec vos, *Sènyer,* quem tragats de sa subjugacio e de sa senyoría, e quem fassats esser servu e sotsmès de la potencia racional, qui es lo mellor senyor el pus dous el pus franc qui sia creat.

28. *Oh vos, subirà Rey qui invironats los plans els munts e les mars e tots los firmaments!* A vos sien atribuíts e donats tots honraments e totes glories e tots acabaments e totes granèes; e a mi sien atribuíts tots vicis e tots defalliments: e assò, *Sènyer,* per so car vos avets ordonat que los animals inracionals no sisquen de la natura en que vos los avets meses, ni no sien ennobleyts sobre los animals racionals. ✠ 29. On, con los homens, *Sènyer,* enderoquen e devallen la potencia racional e la fassen esser serva de la sensitiva, per assò deg jo esser avilat e reprès, qui he avi-

Digitized by Google

lada la potencia racional e la he gitada daquell ordonament en que vos la avets posada. ✠ 30. On assò es, *Sènyer*, molt gran maravella que les besties, qui son cosa menys de raó, observen la natura en que vos les avets creades; e jo, qui son animal racional, me sia exit del ordonament en que vos mavets creat; per lo qual desordonament no son digne de esser en la presencia de mon Deu.

¶ CAP. 44. *Com Deus ha ordonada en home la potencia mutiva.*

OH *Deus gloriós!* Gloria e vertut e benediccio sia coneguda e donada a vos; car enaxí com vos ha plagut ordonar en home que la potencia ymaginativa sia en home lo pus luny movedor, enaxí vos ha plagut que la potencia mutiva sia en home lo pus prop moviment. ✠ 2. *Amorós Senyor!* So per que la potencia ymaginativa es pus luny moviment en home, sí es per so car les coses sentides pervenen en ella enans que sien pervengudes a la potencia racional: puxes, con son pervengudes en la ymaginativa, oferles a la potencia racional ✠ 3. *Vertader Senyor!* So per que la potencia mutiva es lo pus prop moviment en home, sí es per so car sempre que la ymaginativa ha ofertes les coses sentides a la racional, mana a la mutiva ques mova a adur en actu so qui es en potencia tan solament.

4. *Senyor bo, Senyor franc, Senyor larc!* Benignitat e honrament e noblea sia coneguda a vos e a tot quant de vos es; car vos avets ordonat en home que aja mijà enfre lo pus luny moviment e lo pus prop moviment; lo qual mijà es la potencia racional. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, car per so con home ha mijà enfre lo pus luny moviment el

pus prop, es hom de pus noble disposicio que negú dels altres animals. ✠ 5. Car en so, *Senyor*, que los animals no han mijà enfre lo pus luny moviment el pus prop moviment axí com han los homens, per assò no han poder de triar enfre bé e mal, car no y es la potencia racional per la qual se detría bé e mal. ✠ 6. Car con sesdevé, *Sènyer*, que lo pus luny movedor pervé al pus prop movedor, sens que no y a null altre mijà, ja no porán esser les coses entellectuals enteses ni sabudes per les coses sentides, car no senténen nis saben menys de la potencia racional.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, qui exoíts quius volets e benabuirats tots aquells quius volets!* Amat e honrat siats vos, qui avets ordonat que la potencia mutiva sia serva e sotsmesa de la potencia racional. ✠ 8. Car per so, *Sènyer*, car la potencia mutiva es serva de la potencia racional, per assò la potencia mutiva no pot obrar ne adur en accio so qui es en potencia, dentrò que la potencia racional lin ha fet manament e ha jutjat en la cosa si es raó que deja esdevenir en accio o no. ✠ 9. On, con la potencia racional ha afigurat en la cosa si es raó que esdevenga en accio, e ella mana a la mutiva ques mova a adur en actu la cosa qui es en potencia; e adoncs esdevé en esser la accio de la potencia mutiva, per lo constrenyiment que la potencia racional fa a la mutiva.

10. *Essencial Senyor, aut e excellent sobre totes altèes e sobre tots poders poderós!* Molt es gran lordonament que vos avets posat en home; car lome just qui va per lordonament lo qual avets posat en ell, tota hora volrá afigurar e cogitar en so que fará si es raó ques fassa o que nos fassa; e ja lo pus luny movedor no porá pervenir al pus prop, dentrò que lo mijà que es enfre amdós los movedors aja previst so que ha ymaginat si es dretura ni ordonacio ques fassa a gloria e a laor de vos. ✠ 11. On, per aquest ordonament aital, lo qual seguex lom just en ses obres, sesdevé, *Sènyer*, que los homens savis, ans que fassen la cosa que

Digitized by Google

aurán ymaginada, aurán previst si es bona cosa ques fassa o si es mal e peccat sis fa. ✠ 12. E si tant es, *Sènyer*, que lome savi aja ymaginat alcun fet qui sia bo, la potencia racional apercebrá lo bé quis seguirá daquell fet, e volrá que aquell fet encontinent sia en actu. E si tant es, *Sènyer*, que lome savi ymagen alcun fet don se seguís mal si venía en actu, la potencia racional ho conexerá e vedará a la potencia motiva *(sic)* que nol aduga en actu.

13. *Infinit Senyor, bo sobre totes bonèes, abundós de totes noblèes!* Sanctificat e colt e servit siat vos: car enaxí com lome savi va per lo cors del ordonament[1] que vos avets posat en ell, enaxí lome foll peccador va per via fora de ordonacio: car si lome foll ymagena a fer alcuna cosa, enans que ell la ofira a la potencia racional que la afigur e la deveesca si es bona cosa ques fassa o si es mala obra fer aquella,[2] enans fa pervenir aquella que ymagena a la potencia mutiva, sens que no la presenta a la potencia racional; e per assò la potencia mutiva adúu en actu so qui no es afigurat ni jutjat si es bé o mal. ✠ 14. On per assò, *Sènyer*, con lome foll usa per aital desordonament en so que fa, fa tot so que fa bestialment e a aventura; sens que no sab sis fa bé o sis fa mal. ✠ 15. Encara, *Sènyer*, sesdevé que per altra manera usa lom desordonat desordonadament en so que fa: la qual manera es que sil home foll ymagena a les vegades en alcunes coses que seríen bones a ell de fer, e la ymaginativa ofer aquella ymaginacio a la potencia racional, enaxí que la potencia racional li demostrará que aquelles coses seríen bones sis fayen; emperò per tot assò quel home conexerá, encara no u volrá adur en actu, per so car lome té la potencia racional serva de la potencia sensitiva, per la qual servitut racional no ha poder la racional que man a la mutiva que aduga en obra

1. M, *vadit per viam ordinationis.*—2. M, *quoniam, si homo fatuus imaginetur facere aliquam rem, antequam eam offerat potentiæ rationali, ut figuret et distinguat et videat utrum sit bonum vel malum quod fiat.*

Digitized by Google

so que ha ymaginat: e enaxí roman lo bé, qui nos fa, si bé ses ymaginat e afigurat.[1]

16. *Franc Senyor, on es adressament e restaurament nostre!* Covinent cosa es que tuit vos amem e us aorem alegrament e devota; car tant sots vos bon senyor e bon ordonador, que vos avets vulgut que la potencia mutiva a les vegades sia amadora dalcunes coses a adur en actu, e a vegades aja avorriment que les aduga en actu. ✠ 17. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui tan noblament avets ordonat home; car enaxí com vos avets home ordonat sobre totes creatures, enaxí avets volgut que la potencia mutiva qui es en home aja major plaer en alcunes coses a adur en actu o en vedar que no venguen en actu, que no ha la potencia mutiva plaer ni desplaer qui es en neguna de les altres creatures. ✠ 18. On tot assò esdevé, *Sènyer,* per raó del mijà que hom ha enfre lo primer movedor el pus derrer movedor; car con lome ha ymaginat [alcun fet][2] e la potencia racional ho aferma e u afigura, e sí ha lome plaer ques fassa so que ha ymaginat e ha afigurat; e cau en aquest major ancia e major curiositat que la cosas fassa, que no cau ancia ni diligencia en lo animal inracional, si vol adur en actu so que ymagena: car en so que la cosa es més enformada e entrada en la ànima del home que no es en la del animal no racional, per assò es pus diligent lome e pus volenterós dadur en actu les coses que ama, que no son les altres creatures diligents a adur en actu so que amen; car més desija e més vol aquell que ymagena e afigura e discern,[3] que no fa aquell qui tan solament ymagena.

19. *Oh perdurable Senyor, ple de tota saviea!* Vos sots tan savi e tan noble, que avets vulgut ordonar que home aja major poder de vivificar o de mortificar la potencia sensitiva, que negú dels altres animals la lur potencia sensitiva. ✠ 20. Car en so, *Sènyer,* que lo pus luny movedor

1. M, *et sic remanent illa bona in potentia, quin veniant in actu.*—2. M, *postquam homo imaginatus est aliquod factum.*—3. A, dissern.

Digitized by Google

ofer a la racional so que ymagena, acabas lo desig o lavorriment en la potencia racional; e per aquest acabament qui es fet en la anima del home per raó de la potencia racional, ha lome major poder de mortificar o de vivificar so qui es sentit en ell per la sensitiva, que no han poder los qui priven de raó en mortificar o en vivificar aquelles coses que senten per raó de la potencia sensitiva. ✠ 21. On per assò, *Sènyer*, con hom ha major poder de mortificar o de vivificar la potencia sensitiva, que no han neguns dels altres animals, per assò volen los homens més menjar e més boure o més endurar que lur natura nols ho dona; e per so con los animals inracionals no han poder de mortificar ni de vivificar la potencia sensitiva, per assò se seguex que les aus e les besties els peys menuguen e beuen segons quels ho requer natura.

22. *Amorós Senyor, ple de tota misericordia!* Granea e vertut sia donada e atribuida a vos, *Sènyer Deus;* car vos sabets bé quel home qui fal peccat a scient, si bé fa lo peccat, sí li es greu con lo fa moltes de vegades; mas per so no roman que no fassal peccat. On, aquest aital fa lo peccat, per tal car la potencia racional nos mou a vensre la potencia sensitiva. ✠ 23. So per que lome qui fal peccat ha greuge con lo fa, sí es, *Sènyer,* per so car la potencia racional es de tan nobla vertut, que tota cosa on aja peccat ni viltat de obra, tota hora ho menysprea e tota hora es agreviada ques fassa: on per assò, *Sènyer,* cau lo greuge en lome con fa lo peccat. On, tota hora que la raó man a la mutiva ques mova a fer lo peccat, tota hora ho mana agreviadament e despagada,[1] per so car no es de sa natura peccar. ✠ 24. On, con la potencia racional mana a la mutiva que esdevenga en actu lo peccat, mana li ho per so car la potencia sensitiva, qui es la rayl on nex peccat, es dona poderosa[2] de la potencia racional, qui per conti-

1. M, *gravatè et cum displicentia.*—2. M, *est domina potens.*

Digitized by Google

nuada desordonacio ses subjugada e sotsmesa a la potencia sensitiva; e per assò sesdevé que los homens qui no pequen de grat,[1] pequen, jassía so que no los placia lo peccar.

25. *Sancta Deitat, vera veritat e resplandor dels homens peccadors!* Molts homens veg qui son peccadors e qui han volentat dexir de peccat e ques muden en via de vertuts, e proposen lo vespre que lendemà isquen de peccat; e con son a lendemà, ells non volen exir e proposen quen isquen lautre sendemà; e axí, *Sènyer*, de demà tro a lendemà, van sen tro a la mort, sens que no sixen dobres de peccats. ✠ 26. On tot assò los esdevé, *Sènyer*, per so car la potencia mutiva es pus lonc de temps moguda en fer obres de peccat que no es en fer obres de vertuts. On, per raó del temps e del us que aurá aút a peccar la mutiva nos vol tantost moure a fer bé com fa a fer mal. ✠ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, car per raó del afigurament e de la ymaginacio que lome peccador ha més en peccar que no ha en fer bé, per assò es ligada e presa e encativada la potencia racional a fer bé; e on més lome es perseverant en peccat, e més hi es ligada e aclinada la mutiva a anar per via de peccat.

28. *Pacient Senyor, savi, ple de totes noblèes!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que per raó de la potencia mutiva qui es en home, es home poderós de esser movable e de mudarse dun loc en altre e dun fet en altre e de vici en vertut e de vertut en vici. ✠ 29. Car, *Senyor*, menys daquesta potencia mutiva nos pogra mudar[2] ni moure ne adur en actu so qui es en potencia. E pus en aquestes coses home no agués poder, no pogra esser ordonat a guaanyar mèrit de bé ni de mal. ✠ 30. *Oh gloriós Senyor!* Con jom sia mudat dels bens en los mals, e dels menors mals sia exit e sia entrat en los majors mals, e tot assò aja fet per aquesta potencia mutiva, la qual he més usada a aver

---

1. M, *qui non libenter peccant.*—2. M, *non posset homo se mutare.*

Digitized by Google

moviment en peccat que no a aver moviment a fer bé, ¡que será de mi, *Sènyer,* con al dia del judici lo meu esser sencontrará ab la sentencia de son Senyor Deu!

¶ Cap. 45. *Com Deus ha ordonades dues entencions en home.*

Deus *gloriós, vertuós!* Granea e noblea sia donada a vos; car vos, *Sènyer,* avets ordonat home en so que li avets dades dues entencions: primera entencio e segona entencio; e per so car avets volgut que sien dos seggles, aquest seggle e lautre,[1] per assò avets volgut que sien .ij. entencions. ✠ 2. On, beneyt siats vos, *Sènyer,* qui avets volgut que primera entencio del home sia en amar vos e en honrar e servir vos e en conèxer la vostra bonea e la vostra noblea; e la segona entencio qui es en home, volets que aja home en posseir los bens qui devallen per los mèrits de la primera entencio. ✠ 3. On, segons aquest ordonament aital, volets vos, *Sènyer,* que los homens ajen la primera entencio en amar e honrar e loar e servir vos, e la segona entencio que la ajen en percassar con pusquen aver vida en est mon, per tal que pusquen esser posseidors de la primera entencio.

4. *Ob vertader Senyor, savi, excellent, noble sobre totes altèes!* Enaxí com vos avets creat aquest mon a esguart del altre e no avets creat lautre seggle a esguart daquest, enaxí avets volgut que la segona entencio sia en los homens a esguart de la primera entencio, e no avets volgut que la primera entencio sia en los homens a esguart de la segona. ✠ 5. On per assò, *Sènyer,* se esdevé que la primera enten-

1. P, *quia duo secula sunt in esse, scilicet istud presens, et futurum.*

Digitized by Google

cio es de major vertut e de major noblea que no es la segona entencio; e per so car la primera entencio es mellor que la segona, per assò se covè quel home saclin a obrar e a fer tot so que fará per la primera entencio, e que pos tota ora la primera entencio en servir vos, per so car vos sots mellor que nulla altra cosa. ✠ 6. Mas ¿que será del vostre servu, *Sènyer,* qui es estat tan desordonat que la primera entencio ha posada en les vils coses e en les mesquines, e la segona entencio ha posada en vos? Car jo, *Sènyer,* posé la primera entencio en servir mi metex, e he posada la segona entencio en servir vos. On, aquest es estat dels majors desordonaments qui pusquen esser en null home.

7. *Senyor endressant los errats en via de veritat!* Misericordia e benahuiransa sia donada e atribuida a vos, *Sènyer Deus;* car per raó del ordonament e del desordonament qui cau en home per raó de les dues entencions, se esdevé que los homens justs son ordonats con meten en vos servir la primera entencio, e meten la segona en amar ells metexes; e los homens peccadors son per so desordonats con meten la primera entencio en amar ells metexes, e meten la segona entencio en amar vos. ✠ 8. Loat siats vos, *Sènyer Deus,* car vos avets creat paradís per esser gloria dels homens qui metrán la primera entencio en amar e honrar vos; e vos avets creat infern per esser pena als homens peccadors qui la primera entencio aurán en amar sí meteys e en honrar sí meteys. ✠ 9. On, reclamat e colt e beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car molt ho avets bé ordonat; car en so que vos avets volgut que la segona entencio sia en esser per tal que sia la primera, e la primera no sia per so que sia la segona, per assò se seguex que infern sia en esser per tal que sia parays, e parays no sia en esser per tal que sia infern; e per assò seguex se ordonadament que aquells qui amen vos ab la primera entencio, que vajen en parays; e aquells qui amen sí meteys ab la primera

Digitized by Google

entencio, que vajen en infern: e assòs seguex per so car nos som en esser per so car vos sots, e vos no sots en esser per so car nos som.

10. A vos laors e gracies, *Sènyer Deus qui resuscitats los morts e vivificats los vius:* car vos avets volgut que enaxí com la primera entencio es pus nobla que la segona, que enaxí, bé sia pus noblament esdevengut en esser que lo mal; car enaxí com la segona entencio es en esser per tal que la primera sia en esser, enaxí lo mal es esdevengut en esser per tal quel bé sia conegut; el bé no es esdevengut en esser per tal quel mal sia esdevengut. ✠ 11. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* per so car lo bé es esdevengut en noblea e lo mal es esdevengut en malea e en servitut, en so que es en esser per tal quel bé sia; per assò, *Sènyer,* sesdevé que lo mal no ha dignitat en sí ni bonea per la qual sia digne que sia creat ni fet ni esdevengut per vos. ✠ 12. Car mal de culpa, *Sènyer,* no pot néxer ne dirivar sí no de cosa desordonada per les dues entencions; lo qual desordonament se fa per so car la primera entencio es posada là on deuría esser posada la segona, e la segona es posada là on deuría esser posada la primera. On, aquest desordonament aital, *Sènyer,* es rayl on es nat e dirivat peccat, e on néx e diriva cada dia en aquells qui han lurs entencions desordonades.

13. *Benigne Senyor, lum e gloria dels benabuirats!* Tots los peccats e tots los mals que hom fa en est mon, tots son venguts dels homens qui son desordonats en lurs entencions. ✠ 14. Car si lome vos ama e us servex per entencio que vos li donets paradís e per tal que nol metats en infern, lome amará vos ab la segona entencio e amará sí metex ab la primera. On, con amará so qui es noble e bo ab la segona entencio, que no es digna que vos ne siats amat, e amará ab la primera entencio sí metex, per la qual no es digne que sia amat, per assò son los peccats en esser e per assò son les culpes en los homens. ✠ 15. Encara es, *Sènyer,*

Digitized by Google

desordonat molt hom, per ses entencions qui son desordonades, en amar les coses temporals; car molt vasall amará més son senyor o son pruxme, per tal que li do del séu, que no fará per tal car son senyor o son pruxme son dignes de esser amats per ells meteis. On, aquesta amor es falsa e desordonada, per raó de les entencions desordonades don es nada e dirivada.

16. *Oh Senyor gloriós, Rey dels reys e Senyor dels senyors!* Vos siats loat e beneyt: car enaxí com vos avets ordonat que hom deja amar vos ab la primera entencio e sí metex ab la segona, enaxí los homens se son desordonats en est mon e amen sí metexs ab la primera entencio, e puxes amen vos ab la segona. ✠ 17. Tant es, *Sènyer,* entrat en custuma amar vos ab la segona entencio e amar sí metex ab la primera, que los infants con son pervenguts al temps que comensen a aver seny, sempre posen lur entencio en amar sí meteis, en so que sempre comensen a percassar e a ajustar bens temporals ab los quals pusquen aver benenanses temporals e gloria mundana. ✠ 18. On aquesta es molt gran maravella, *Sènyer,* com pot esser que en home cau tanta de desordonacio, que ab la primera entencio am so qui es vil e frèvol a esser amat, e ab la segona entencio ama vos, qui sots tan noble senyor e tan covinent a esser amat.

19. *Senyor loat!* Vertut e gloria e honor sia donada e atribuída a vos; e als homens ypocrites sia coneguda tota viltat e tota falsetat; car nulls homens no han lur entencio tan desordonada com ells han. ✠ 20. Car tots lurs fets e totes lurs obres fan ab mudaments dentencions desordonades: car a assò en que deuríen aver la primera entencio, e ells hi han la segona; e en so en que deuríen aver la segona entencio, ells, *Sènyer,* hi han la primera. ✠ 21. E assò sesdevé, *Sènyer,* per so car ells dejunen e aoren e almoynen per tal que sien vists bons per les gents de les quals volen aver vana gloria. On, enaxí com ells deuríen dejunar e ao-

Digitized by Google

rar e almoynar per la primera entencio, ells, *Sènyer,* ho fan ab la segona entencio, per tal car lur primera entencio es que ajen vana gloria en est seggle.

22. *Loat Senyor, ple de pietat e de misericordia!* Lo vostre servu vos clama mercè que guardets que ell no vaja per la via per la qual van los homens ypocrites; enans vaja per tal via que dejun e almoyne e vista vils draps, ab entencio de vos a amar e a honrar e a servir. ✠ 23. Car per so, *Sènyer,* car jo son cosa mesquina e cosa sutza e plena de peccat, per assò es digna cosa que jo turment ma persona[1] e quem omeliu a soferir tota cosa on mos peccats se delesquen, e a tota cosa per que la mia anima no aja amor a nulla altra cosa si no a vos. ✠ 24. Encara us prec, *Sènyer,* que vos me donets gracia que jo no sia amador de la celestial gloria ab la primera entencio; car tant son jo cosa poca e cosa indigna de gloria a posseyr, que poca de gloria me bastará en parays, si tant ses que a vos placia que jo hi entre.

25. *Vertader Senyor amorós!* Tot lo major tort e la major injuria qui pusca esser en est mon, sí es que hom am vos ab la segona entencio e am sí metex ab la primera; car per so con vos sots senyor nostre e sots mellor e pus noble que nos no som, per assò es justa cosa que vos siats amat ab la primera entencio, e nos[2] amem nos meteis ab la segona. ✠ 26. Car tot dret e tota raó e tota convinentea demostra que la cosa on es tot poder e tot saber e qui es cosa infinida e eternal e sens null defalliment, que deja esser més amada e més honrada que la cosa on no ha ni poder ni saber ne infinitat ni eternitat ni nulla cosa que sia digna de esser amada ni loada. ✠ 27. *Amorós Senyor!* Enaxí com vos vedats a la mar que no pug sobre los munts els plans de les terres, enaxí plagués vos vedar a mi que jo no amás mi ab la primera entencio, e forsassets me, *Sènyer,* que amás vos ab la primera entencio.

---

1. A, ma pressona — 2. A, et nos.

Digitized by Google

28. *Oh vos, Sènyer Deus, qui avets honrada e ennoblida la primera entencio sobre la segona!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que tots los homens qui posseexen los bens temporals ab entencio que vos ne servesquen, que tots los pusquen posseir sens peccat, per so con posen la primera entencio en donar gloria e laor a vos. ✠ 29. On, tota ora, *Sènyer*, que procurarán con posseesquen los bens temporals per tal quen pusquen donar per amor de vos, e que sen pusquen avidar per tal que viven en amar e honrar e loar e servir vos, tota hora guaanyarán e farán coses meritories. ✠ 30. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, car no es enaxí dels homens peccadors; car tota hora que posseexen los bens temporals ab entencio quen servesquen a sí meteys e que najen vana gloria dels homens, tota hora pequen; e on més los posseexen ni més ne posseexen, e més pequen, per tal car amen sí meteys ab la primera entencio, e ab la segona entencio amen vos, qui sots lur Creador e lur Deu.

¶ CAP. 46. *Com Deus ha ordonat home enfre dos moviments.*

OH *Deus honrat, beneyt, loat!* Gloria e vertut e laor sia a vos e a tot quant de vos es; car tant sots vos savi senyor, que ordonat avets con home sia enfre dos moviments: enfre primer moviment e segon moviment. Lo primer moviment avets volgut que sia dirivat de cosa essent, el segon moviment avets volgut que sia dirivat de cosa privada de esser. ✠ 2. On per so, *Sènyer*, con lo primer moviment vé e diriva de cosa qui es en esser, per assò tota ora quel home se mou a fer alcuna cosa segons la natura del primer moviment, tota ora se mou lome a fer bé: e con lo segon moviment devall e diriu de la cosa

Digitized by Google

privada, tota ora quel home se mou a fer alcuna cosa segons la natura del segon moviment, tota ora se mou lome a fer mal. ⁂ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car aquest ordonament sesdevé per so car lome es esdevengut de no esser en esser. On, con esser sia bona cosa a home, tota hora que hom fassa bé, se mou per lo primer moviment, qui es prop al esser del home e es luny al no esser del home; e con no esser sia mala cosa en sí, tota hora que hom fassa mal, ho fa per lo segon moviment, qui es prop a no esser e luny de esser.

4. *Gloriós Rey de gloria!* Gracies e mercès sien fetes a vos, *Senyor Deus,* car vos avets ordonat que moviment fos enans que la privacio de la cosa essent; car en so que vos creàs home per tal que feés bé, e con lagués creat caec peccat en home accidentalment, per assò se prova que enans fo en home bé que mal; car ans fo en ell esser, lo qual esser es bé, que no fo en ell peccat, lo qual peccat li es mal. ⁂ 5. On, segons assò sentén que enans fo bé en home que mal; e car lo bé fo enans en home quel mal, per assò, *Sènyer,* es raó que lo bé sia apellat lo primer moviment, el mal sia apellat lo segon moviment; car lo primer moviment que fo en home fo bé, el segon fo mal. ⁂ 6. On per so, *Sènyer,* con lo bé fo enans en home que no fol mal, per assò es lo primer moviment en home accident inseparable, e lo mal es en home accident separable. On per assò, con lome se mou a fer bé, mouse segons natura de cosa qui es posseidora de esser; e con lome se mou a fer mal, mouse segons natura de cosa privada qui no es posseidora de esser; e per assò esdevénse que bé vé de cosa essent, e mal de cosa no essent.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, qui exoïts los justs e perdonats als peccadors!* Reverencia e honor sia feta a vos per tots temps; car enaxí com vos avets honrada e ennobleída veritat e no falsetat, enaxí avets ordonat quel primer moviment sia honrat e ennobleít sobre lo segon: car enaxí com

Digitized by Google

falsetat es en esser per tal que per ella sia coneguda veritat, enaxí lo segon moviment es esdevengut en esser per tal que sia coneguda la bonea e la noblea del primer moviment. ⁂ 8. On per so, *Sènyer*, con falsetat es en esser per tal que la veritat sia coneguda, el segon moviment es en esser per tal que sia conegut lo primer moviment, per so es ordonada cosa que lo primer moviment e veritat sien duna natura e que sien ensemps e que ajen conveniment de proprietats; e assò metex es de lo segon moviment ab falsetat, en so que son de una natura e dun semblant e en un temps. On, con lome se mou a amar vos e a honrar e a servir vos, mouse per lo primer moviment e mouse segons veritat; car so per que vos creàs home, sí es per tal que amás e honrás e serví́s vos: on, vera veritat es que home vos am e us honre e us servesca. ⁂ 9. E con home, *Sènyer*, se mou a amar sí metex o altre més que vos, mouse per lo segon moviment e mouse per vía de falsetat; car vos no avets creat home per tal que am més sí metex o altre que vos. On per assò, sil hom se mou a amar més sí metex o altre que a amar vos, está son moviment en dues coses: en privacio e en falsetat. En privacio está, en so que vé de no re, pus quel home no es creat per amar més sí metex que vos; e en falsetat está, en so que no es veritat quel home deja més amar sí metex que vos.

10. Deitat e vertut e noblea sia coneguda a vos, *Sènyer Deus:* car enaxí con vos sots .j. en .iij. persones e les .iij. persones son una substancia divina, enaxí vos ha plagut que con lome se mou per lo primer moviment, ques mova en amar tres coses, so es saber: en amar vos e sí metex e son pruxme. ⁂ 11. On, con lome se mou a amar vos per raó de vostra bonea, adoncs es son moviment vertader; e con se mou a amar sí metex a esguart de servidor vostre, adoncs se mou ab moviment vertader. ⁂ 12. E con hom se mou, *Sènyer*, a amar son pruxme a esguart de vos a servir e a esguart de ajudar a ell a ses necessitats e a ses

Digitized by Google

cuites, adoncs se mou hom per lo primer moviment, e es moviment vertader.

13. *Misericordiós Rey de gloria!* Beneyt siats vos; car con lom se mou per lo segon moviment, cové ques mova per tres vies, so es saber: o ell se ha a moure[1] a esser desobedient als vostres manaments, o se ha a moure a fer injuria a sí metex, o se ha a moure a fer injuria a son pruxme. On, sis mou contra vostres manaments, cové que sia ublidant e innorant la vostra vertut e la vostra bonea el vostre honrament; e aquest moviment aital es moviment và e sens tota raó, e ha esguart e enclinament a no esser e a falsetat e a mal e a culpa. ✱ 14. E sil hom, *Sènyer*, se mou a amar sí metex ab la primera entencio e entén en esser honrat e en esser abundat en menjar e en boure e en vestir e en aver los delits daquest mon, mouse per lo segon moviment, lo qual ha esguart a no esser; car no es lome en esser per so que ell deja posar la primera entencio en amar sí, ni en esser honrat en est mon, ni esser abundós de vans delits: e aquest moviment aital es per sa natura fals e và, e ple de peccat e de culpa. ✱ 15. E si hom se mou, *Sènyer*, a desamar son pruxme e a enjuriar, mouse hom per lo segon moviment, per so car lome no es en esser per tal que desam son pruxme ni quel traesca nil engan nil aucía. On, aquest moviment aital ha esguart a no esser, per tal car ha entencio falsa, en so que ell no es en esser per tal que aytal entencio aja envert son pruxme;[2] enans es en esser per so que li ajut e que li sia leyal amic en totes coses.

16. *Ah subirá Senyor, qui beneficiats los vostres servidors, damors e de devocions e de contriccions!* Enaxí com vos avets ordonat en los .iiij. elements quels .ij. sien pujants a amunt per leugería els altres .ij. sien descendents enjús per fexuguea, enaxí avets ordonat que hom sia pujant a vos per lo primer moviment, e sia devallant en abís per lo

1. A,C, ell sa a moure *(passim)*.—2. M, *erga suum proximum*.

segon moviment. ✠ 17. E enaxí, *Sènyer*, con los .ij. elements leugers son pujants a amunt per raó de lur natura, enaxí los homens qui pujen a vos per lo primer moviment, pujen a vos per la gracia que vos posàs en lo primer moviment, la qual gracia es de part esser qui no es en privacio. ✠ 18. E enaxí com los .ij. elements fexucs van a enjús per raó de la ponderositat, enaxí los homens qui son devallants en los inferns hi son devallants per raó de la natura del segon moviment, qui priva e defall de la vostra gracia, en so que es de natura de privacio e de no esser.

19. *Ah Sènyer Deus, qui sots sens par e sens companyó!* A vos sia donada gloria e sanctetat e senyoría; car vos sots tan savi senyor e tan bo, que avets ordonat que tota ora que hom se mova ab lo primer moviment, sia lome movable segons natura essencial, participant en gracia e en benediccio vostra; e tota ora quel hom se mova per lo segon moviment, volets que sia movable per moviment accidental, participant ab defalliment de gracia e ab privament de benediccio conjunt e ajustat e ab natura de no esser. ✠ 20. So per que lo moviment primer en quel home se mou es moviment natural a home, sí es, *Sènyer*, per raó car hom es creat e fet per fer bé: on, con hom fa bé, mou se segons so per que es creat. ✠ 21. E so per que lo moviment segon en quel home se mou a fer mal es moviment no natural a home, sí es, *Sènyer*, per so car home fa cosa qui no es daquella natura don es lesser del home, enans es de natura de no esser, per so car home fa mal, qui es altra cosa daquella per que hom es esdevengut en esser.

22. *Senyor amorós, pacient, ple de mercè!* Laors e honors e gracies e mercès sien fetes a vos; car si hom se mou a peccat e a mal, nos hi mou per raó de neguna natura ni neguna proprietat que vos ajats creada ni apropriada en ell; car tot so que vos avets creat ni apropriat en home, tot es bo e tot es bé. Doncs, pus tot so que vos hi avets posat es bo e tot es bé, si lome fa mal, nol fa per

Digitized by Google

nulla occasio de so que vos avets posat ni creat en ell. ✠ 23. Enans, *Sènyer*, covè que la occasio quel home ha en fer peccat, que venga daltra cosa qui no sia neguna de les coses que vos avets posades en home; la qual cosa don vé peccat sí es no esser, qui es cosa don diriva peccat; en so que con lome fa peccat, fa cosa qui no es digna desser en esser, per raó de sa frevoltat e de sa mesquinea, doncs la rayl de peccat es privacio. ✠ 24. On, con vos, *Sènyer Deus*, ajats ordonat home ab franca volentat enfre aquests dos moviments, con savé, *Sènyer*, quel hom se mou per lo segon moviment, mouse a defalliment e a destruccio e a feniment, per so car lo segon moviment e no re son semblants en natura: e con home se mou per lo primer moviment, mouse a durament e a benediccio e a vida, per so car lo primer moviment e esser son semblants en natura.

25. *Vertuós Senyor, ple de dousor e de misericordia!* Perseveransa e durabletat atriboescam e conegam a vos; car vos avets ordonat en tal manera home, que jassía que en ell caia peccat, per tot assò nos seguex quel peccat venga de vos ni per vos. ✠ 26. Car jassía so quel segon moviment sia mal e sia peccat, e home sia sobject a peccat, per tot assò peccat no cau en home per obra vostra, enans hi cau per raó de natura de privacio, qui es la rayl don diriva lo segon moviment en home accidentalment. ✠ 27. E que assò sia ver, conèxer e provar se pot, *Sènyer*, en home peccador, quis mou a vana gloria e a ergull e a delits temporals; car la occasio per que ell se mou a aquests vicis no es aquella occasio per la qual vos avets dat esser a home, enans es occasio qui vé de no esser, en so que no es raó que sia en esser.

28. *Oh Rey sant, gloriós!* Amat e loat e colt e servit siats vos, qui avets home tan bé ordonat enfrel primer moviment el segon; car los homens peccadors quis moven en est mon per lo segon moviment, enaxí com ells se moven menys de raó e menys de occasio en so que fan, enaxí in-

Digitized by Google

fernen es condampnen en los inferns, segons vera raó; car vera occasio avets, quels donets perdurable pena. ✱ 29. E los homens justs qui en est mon se moven per lo primer moviment, aquells, *Sènyer*, se moven segons raó en so que fan; per que, vos avets vera occasio quels donets la gloria celestial, la qual neguns temps no ha fi. ✱ 30. On, beneyt sia, *Sènyer*, lo vostre ordonament e la vostra gran saviea, car molt ho avets bé ordonat, que si lome fa en est mon nulla cosa sens raó e sens occasio, que vaja per lo segon moviment; e si fa nulla cosa segons raó ni dretura, que vaja per lo primer moviment; car desraó e no re son semblants, e raó e esser son semblants atretal. On, amat sia aital senyor don diriva tanta de ordonacio, la qual es a gloria e a laor de vos, Senyor Deus.

¶ CAP. 47. *Com Deus ha ordonat home enfre volentat e poder.*

AH *Deus piadós e misericordiós, abundós de pietat e de mercè!* Beneit siats vos, qui avets lome ordonat enfre poder e volentat, enaxí com avets ordonada natura enfre potencia e actu. ✱ 2. On, loat e colt e servit siats vos, *Sènyer*, per so car avets donada volentat a home, per la qual vulla vos amar e honrar e loar e aorar e servir; e beneyt siats vos, con li avets donat poder daportar a acabament so qui es en sa volentat. ✱ 3. Lordonament es molt gran que vos, *Sènyer*, avets posat en home, en so que li avets donada volentat e poder; car no es null hom qui sia escusat de vos a amar e a servir, sia que sia ric o pobre, o sà o malaute, o franc o servu; car en qual que estament hom se sia, tota hora es poderós de servir e de amar vos.

Digitized by Google

4. *Oh Senyor vertuós, salvador nostre!* Vertut e honor e gloria sia dada a vos per tots temps, car vos avets en tal manera e en tal disposicio ordonat home, que segons les obres que fa en est mon, sordona es desordona a aver voler e poder en fer bé o mal. ✱ 5. Car, *Sènyer*, alcuns homens son qui han voler e poder en fer bé, e alcuns homens son qui han tan solament lo voler en fer bé, e no han lo poder. ✱ 6. E alcuns homens son, *Sènyer*, qui han poder de fer bé e non han lo voler; e alcuns homens son qui han lo voler el poder a fer bé, e no es en ells la obra, en so que no fan bé ni esquiven mal.

7. *Gloriós Rey, honrat, francs donador de tots bens!* Loada e beneita sia la vostra gran justicia, car vos jutjats los homens qui han volentat en fer bé o mal e non han lo poder, enaxí com jutjats aquells qui fan bé o mal. ✱ 8. Encara sia amada e loada, *Sènyer*, vostra gran dretura; car vos jutjats en aitant als homens qui han poder de fer bé o mal e non han lo voler, com si navíen lo voler el poder ensems, e nol volíen fer: car en aitant fa a pendre al home poderós de fer bé, lo qual no ha voler quel fassa, con si faya mal; car sempre es culpable lome qui es poderós de fer bé, con nos vol enclinar a voler fer bé, per so car tot hom pot aver volentat en fer bé e en esquivar mal. ✱ 9. E en semblant manera es, *Sènyer*, dels homens justs qui han poder de fer mal e non han lo voler quel fassen; car del poder que han de fer mal, devalla mèrit a ells, per so car lo poríen fer e nol volen fer.

10. *Creador Senyor!* A vos sia feta reverencia e honor per lo vostre servu, al qual avets feta gracia en so que avets ordonada sa volentat en esser occasio de bé a son poder, e avets ordonat son poder a esser occasio de bé de son voler. ✱ 11. Car con a vos, *Sènyer*, vé en plaer que donats al home gran volentat en fer bé, sa gran volentat li obre via e carrera con aja poder del bé a fer; e con donats al home gran poder de fer bé, lo gran poder que ha de

Digitized by Google

fer bé li obre via e carrera con aja volentat de fer bé. ✱ 12. Tant es home vil cosa e plena de peccat, que aquest ordonament qui es en ell, per voler e poder, no es semblant al home que en ell sia; car per so car lome se sent ab poca de volentat en fer bé, es li semblant que no aja poder de fer bé; e con lome nos sent gran poder de fer bé, es li semblant que non deja aver lo voler: e enaxí es li vijarès que sia escusat si no fa bé; la qual escusa null hom no ha, segons lordonament que vos, *Sènyer*, avets posat en ell.

13. *Honrat Senyor, graciós, ple de totes forces!* Vos avets ordonat en home que lo voler del home sia occasio en home com hi sia poder multiplicant en fer bé e en esquivar mal, e lo poder sia occasio en home con voler sia multiplicant en home, de voler fer bé e desquivar mal; e aquest ordonament aital de multiplicament de voler e poder avets volgut, per tal que hom aja gran poder e gran voler en vos amar e honrar e servir. ✱ 14. Mas car hom es, *Sènyer*, cosa vil e mesquina per peccat, los demés homens sesforsen a aver major poder en amar sí meteys que no en amar vos; e per un voler que ajen en vos a amar e servir, nan cent en amar e honrar e servir sí meteys. ✱ 15. On per assò, *Senyor*, con nos nos avigoram en poder e en voler en amar nos metexs tant fort, per assò sesdevé que lo poder que vos avets posat en los homens non muntiplica lo voler en fer bé o mal, nil voler que avets posat en home no multiplica lo poder en fer bé ni en esquivar mal; enans nesdevé lo contrari; car per so car nosaltres amam més nos meteys que vos, per assò lo poder multiplica lo nostre voler, el nostre voler multiplica nostre poder en fer mal e en esquivar bé.

16. A vos, *Sènyer Deus*, unitat e perdurabletat sia coneguda per tots temps, car molt es gran maravella com pot esser que los homens han tan gran poder de negociar en les vanitats daquest mon, a procurar ni en ajustar tantes

de riquees ni en aver tants de delits. ✠ 17. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car on major poder han los homens en fer bé, molt major pena ne deuen aver, con no volen aver la volentat de fer bé. ✠ 18. On, molt mellor sería al home que no agués poder de fer bé, pus non vol aver volentat, que no es con na lo poder, e no vol aver volentat de fer bé.

19. *Liberal Senyor, misericordiós en tots los temps que misericordia vos es demanada!* Vos avets ordonat enfre voler e poder riquea e pobrea en los homens; car molts homens pobres de bens temporals son pus rics de vera riquea que no son los qui son rics dels bens temporals: on, tot assò sesdevé per raó car es en home volentat e poder. ✠ 20. Car lavar ric, on més aurá poder de guanyar riquèes e d ajustar, e més encativará sa volentat esser serva a ajustar riquèes; e tantes n ajustará, tro que será servu e catiu de sa riquea: e pus sa volentat sia serva en ajustar riquèes, més será pobre que ric. Mas no es enaxí del benahuirat pobre, que on menys ha de poder en guaanyar riquèes, e menys les prea; e on menys les prea, e sa volentat está pus franca en amar vos; e enaxí esdevé més ric que pobre, segons vera riquea. ✠ 21. Encara, *Sènyer,* son los homens rics de bens temporals per altra manera en major cativitat e servitut que no son los homens pobres: car lome, on pus ric es, e pus obligat e pus sotsmès es, als homens pobres a fer almoyna, adoncs con per amor de vos demanen.

22. *Graciós Senyor, vertuós en totes noblèes!* Granea e forsa e bonea sia a vos atribuída e donada, e a nos sia coneguda frevoltat e mesquinea; car tant som mesquines coses e frèvols, que lordonament que vos posats en nos, desordonam nos, per so car som rics e pobres: car lom ric cuida esser en est mon en major riquea e en major franquea quel hom pobre, e lo pobre ic cuida esser pus pobre e pus servu quel hom ric. ✠ 23. Car al hom ric es, *Sènyer,* semblant que no sia tengut ni obligat de fer bé ni

Digitized by Google

desquivar mal per sa riquea, e per assò es li semblant que sia franc e no sotsmès, e ténse per ric. ✠ 24. E lome pobre, *Sènyer*, en so ques sent freturós en menjar e boure e en vestir, es li vijarès que sia servu e pobre, e innora la franquea que ha,[1] en so que no es tan ubligat a fer bé e a esquivar mal com lo ric. On, segons assò, los rics els pobres quax tots son fora de la ordonacio en que vos los avets creats.

25. *Singular Senyor, misericordiós, abundós de pietat e de mercè!* Beneyt siats vos, car tant sots vos savi, que null hom no puría aestmar ni compendre lordonament en que vos avets posats los homens, ni no es null hom qui pogués cogitar ni pensar lo desordonament en que los homens se son meses. ✠ 26. Car tant es gran, *Sènyer*, lordonament qui cau en los homens per so car hi avets posat poder e voler, que una pobra fembra valrá més que un rey, pus que la fembra aja voler en fer bé, el rey naja poder e non aja lo voler. ✠ 27. On, loat e amat siats vos, *Sènyer Deus*, car per raó del vostre ordonament esdevé la pobra fembra mellor que lo rey avar; e per lo desordonament en que lo rey avar es, en so que es poderós de fer bé e nol vol fer, esdevé pus vil e pus àvol e pus pobre e pus mesquí que la vella pobra qui es volenterosa en fer bé.

28. *Pacient Senyor, alt e noble sobre totes altèes e noblèes!* Tant volets vos que tot nostre poder e nostre voler sia entegrament en vos a amar e honrar e servir, que moltes son les raons e les occasions que vos nos avets donades, per les quals pervingam a vos, per mèrit de vos a amar e honrar e servir. ✠ 29. Molt es gran maravella, *Sènyer*, com pot esser que null hom aminva sa volentat en vos a amar e a servir, pus cogit ni contemple en la vostra gran bonea ni en la vostra encarnacio ni en la vostra passio, ni en la sua viltat ni mesquinea; car con que degués créxer sa vo-

1. M, *quia se sentit indigentem in comedendo et bibendo et vestiendo, existimat quod sit servus et pauper, et ignorat libertatem quam habet.*

Digitized by Google

lentat en vos a amar, no la deuría minvar.[1] ✱ 30. Beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car on pus hom cogita e contempla en vostra bonea e en vostra vertut, e més deuría créxer en home voler e poder de vos honrar e servir, e de donar laor de la vostra essencia humana unida ab la essencia divina.

❡ CAP. 48. *Com Deus ha ordonat home que pusca eléger veritat e falsetat.*

DEUS *honrat, vertuós!* Reclamat, loat e amat e servit siats vos, qui avets tanta de saviea e de bonea que avets posat home en eléger veritat o falsetat, e avets volgut ordonar que veritat venga e diriu de cosa avent esser, e falsetat que devall e diriu de cosa privada de esser.[2] ✱ 2. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets volgut que veritat se seguesca en amar e honrar e servir e loar e beneyr vos; car pus que vos sots Deu e sots creador e senyor e avets acabament de tot bé, digna cosa es que tota ora que hom vos lou ni us am ni us honre, que vaja hom per via de veritat. ✱ 3. Car pus vos sots tan alt senyor e tan noble, veritat está en aquells qui son endressats a amar e a honrar vos, per raó car vos ho avets axí ordonat, que tota hora hom vaja per veritat, pus fassa so qui es raó de fer e de dir e de voler.

4. *Senyor gran, Senyor savi, Senyor sant!* Reverencia e honor sia feta a vos per tots temps, car vos avets ordonat que tots los homens qui sien negociosos per esser honrats e per aver vans delits e per aver vana gloria e per aver abundament de riquèes, que tots vajen per via de fal-

1. M, *quia quando deberet augere suam voluntatem in te amando, non deberet eam minuere.*—2. A,C,D, privada en esser.

Digitized by Google

setat. ✠ 5. Car, *Sènyer,* en so que hom es en esser per vos a loar e a servir e honrar, no es digne que deja procurar laor ni honrament de sí ni benenansa; e si tant es que procur so que no pertany a ell que u posseesca, fa lo contrari de so per què es creat ni fet; e per aquesta contrarietat que fa, va per via de falsetat, e falsament e àvol fa tot quant fa. ✠ 6. Car enaxí com veritat dona regla e occasio de vos a amar e a honrar e a servir, enaxí falsetat se met en tots aquells qui amen ni desijen aver vanagloria ni vans delits en est mon; car tant es home vil cosa, que no es digne de esser loat per sí ni de posseir vanitats; ni vana gloria ni vans delits no son tals que meresquen que sien en esser ni que sia procurat con esdevenguen en esser.

7. *Oh Senyor savi, amorós!* Vertut e gloria sia coneguda esser en vos, car vos avets ordonat que tota hora quel hom cogit ni perpęns en sa viltat e en sa mesquinea, que vaja per via de veritat, pus que conega esser cosa frèvol e mesquina e cosa serva de vostra bonea a amar e a loar e a conèxer. ✠ 8. Que home, *Sènyer,* sia cosa vil e mesquina e sia mortal e fenit e innorant, vera cosa es; e assò cascun hom ho pot provar en sí metex. On, con home conega sí metex per aquell qui es, tota ora va segons veritat sa conexensa, pus que confessa aquella cosa qui es en ell, esser en ell. ✠ 9. A vos, *Sènyer Deus,* sia gloria e laor, qui tam bé avets ordonat home; car pus veritat es que vos sots acabat en totes vertuts, tota ora que hom vos atribuesca laor e honor, está hom en veritat; e pus veritat es que hom es mesquina cosa e de poca valor e de poc poder, tota ora que hom conega defalliment e mesquinea a sí metex, tota ora usa hom de veritat.

10. *Dreturer Senyor!* Contemplacio e devocio e amor sia demanada a vos e esperada de vos, per so car vos avets ordonat que per acostar a vos, sacost hom a veritat, e per lunyar de vos, sacost hom a falsetat. On, aquest ordonament aital es fet per so car vos sots tota veritat, e nulla

Digitized by Google

cosa qui no sia veritat no pot esser en vos. ✠ 11. On, con hom sacosta a vos per amors e per honors que us fa, acostas hom a veritat, per so car vera cosa es que vos devets esser amat e loat e honrat; e tota hora que hom se luny de vos per defalliment damor e de laor e de honor que no us do, tota hora sacosta hom a falsetat, per so car dona hom e atriboex a sí metex so qui no es en hom; e no vol hom donar ni atribuir a vos so qui es raó que us sia donat e atribuít. ✠ 12. Laor e gloria e benediccio sia donada, *Sènyer,* al vostre ordonament, lo qual avets posat en home, per so car hom pot anar per via de veritat o de falsetat; car si lunya de vos, va per falsetat, per so car en vos nulla cosa no ha si no vera; e si acosta hom a vos, acostar shi ha[1] per via de veritat, per so car vos sots font viva de veritat, e veritat no vé de nulla altra cosa si no de vos.

13. *Vertader Senyor, liberal, piadós, abundós de tot bé e de tota vertut!* A vos gracies e mercès del gran ordonament que avets posat en home; car vos avets ordonat que lo cor del home sia cambra on estía veritat, e avets ordonat que la lengua parle veritat, e los ulls guarden en obra de veritat, e les orelles oien paraules veres, e les mans fassen obres veres. ✠ 14. Si vos, *Sènyer Deus,* devets esser loat e beneit per lordonament en que avets posat home, parme que los homens deuen esser avilats e represes per so con se son exits de la veritat en que vos los avets meses; car quax tot hom fa cambra son cor de falsetat, e fa la boca portal de falcíes, e fa los ulls finestres de mentides, e fa ses orelles forats de rondalles,[2] e quax tot hom fa obrar a ses mans vanitats, e sos peus fa anar per carreres tortes. ✠ 15. Per raó de gran vertut e de gran perfeccio de noblea e de bonea qui es en vos, *Sènyer Deus,* está veritat en vos, e es ordonat que les coses veres venguen totes de vos; e per raó de gran culpa e de gran oradura[3] e de gran defalliment

1. A,C, acostar sia.—2. A, de romdayles: M, *et suas aures foramina fabularum.*—3. M, *et ratione magnæ culpæ et insaniæ.*

qui es en los homens, sesdevé que falsetat e error está en ells, e vé dells e per ells.

16. *Suau Senyor, ple de pietat!* Gloria e vigoría e honor sia donada a vos, qui avets ordonat que en lautre seggle sien dos locs: la un paradís, lautre infern. Paraís avets vulgut, *Sènyer,* que sia loc de veritat, en lo qual loc estíen aquells qui en est mon aurán estats *(sic)* en obres veres: infern será loc on estarán aquells qui en est mon aurán estat *(sic)* en falses paraules e en falses obres. ✠ 17. Tots quants homens, *Sènyer,* son en est mon, tots han a anar per dues vies: o per via de veritat o per via de falsetat. On, aquells qui son en via de veritat, ordonadament van en parays, per so car ab veritat van en loc de veritat; e aquells qui son en via de falsetat, desordonadament e falsa van a infern, on es falsetat e ajustament domens desordonats. ✠ 18. Aquells, *Sènyer,* qui van a veritat, son aquells qui en est mon conexen veritat, en so que conexen vos senyor de tot quant es, e conexen que vos sots lo pus noble senyor el mellor e cell qui fa més a amar e a honrar e a servir; e conexen sí meteys esser coses vils e subtils e mesquines. On, con aquesta conexensa sia en veritat, per assò son en veritat tots aquells qui enaxí conexen[1] vos e sí metexs. E aquells son anans en infern per via de falsetat, quis cuiden que en est mon sien esdevenguts, per esser loadors e amadors de sí meteys, e quis cuiden valer més que no valen.

19. *Humil Senyor, franc, on es tota vertut e tota bonea!* Beneyt siats vos, qui avets volgut ordonar que hom sia en veritat, dient veritat a aquells qui la innoren, e per obres veres sia vertader maestre a aquells qui en falses obres están: los qui son recomtadors de veritat son aquells qui les coses recomten enaxí com les aurán ordonades e oídes, sens afigiment e sens minvament.[2] ✠ 20. Mas no es enaxí, *Sè-*

1. A, tots qui enaxi conexen.—2. M, *et voluisti quod narrantes veritatem sint illi qui res narrant ordinatè, sicut eas audiverunt, sinè additione et diminutione.*

Digitized by Google

nyer, dels homens mentiders: car aquells qui recomten les coses veres, o tolrán de la veritat o hi afigirán falsetat. E tant son homens, *Sènyer,* qui amen falsetat e han en oy veritat, que so que dien no fan, e fan coses que no dien, e cerquen so que no han perdut, e pinten e ornen falsetat, e ensutzen veritat aitant com poden. ✠ 21. Los homens vertaders, *Sènyer,* tot so que dien fan, e tot so que fan dien; e aquelles coses que entenen esser veres, troben esser veres; e aquelles que veen esser falses, troben esser falses; e lexen les vies tortes e van per les dretes. Mas no es enaxí dels homens qui están en falsetat; car con cuiden atrobar veritat, e ells atroben falsetat; e con cuiden atrobar falsetat, troben veritat; e on que sien àvols carreres ni tortes ne perilloses, per aquelles van nit e dia.

22. *Gloriós Senyor, ple de mercè!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que enaxí com aquest mon es en falsetat e va per falsetat, enaxí los .v. senys corporals van per falsetat e están en vans delits e en falsetat; e enaxí com laltre seggle va per veritat, enaxí los .v. senys espirituals van per via de veritat e están en veritat, tota ora que sien negociants ordonadament en lâutre seggle. ✠ 23. So per que son, *Sènyer,* los .v. senys corporals en falsetat, sí es per so car hom cuida trobar acabada sabor o acabat plaer en estes coses mundanes; e hom hi atroba defalliment de plaer e de sabor e de delit. ✠ 24. E so per que son los .v. senys espirituals en veritat, sí es, *Sènyer,* per so car tot lo plaer e tota la gloria que hom espera aver en paraís, tota la hi troba, enaxí que re non fall; enans ni atroba hom més[1] que ymaginar ni pensar no pot.

25. *Oh Sènyer Deus, comensament de tot quant es!* Amat e servit siats vos, el vostre servu sia molt vergonyós e temerós de sos greus falliments; car jo son tant estat en falsetat, que perit e somorgollat son en ella;[2] car en falsetat son estat lo matí el vespre; e en totes les ores del dia e de

1. M, *imò invenit ibi plus.*—2. M, *quod perierim et submersus sum in ea.*

la nit son axí estat en falsetat, com granolla nadant per laigua.[1] ✠ 26. Tant son, *Sènyer*, estat fals e amador de falsetat, que enaxí com la mar es font don diriven les aigues, enaxí lo meu cor es font don diriven totes falcíes, e la mia boca es portal on son exides totes mentides e tots engans, e la mia boca es estada portal tancat a veritat. ✠ 27. Con jo sia estat tant de temps en falsetat, ¡quant será, *Sènyer*, aquell dia que jom mut a estament de veritat, e que en lo meu cor no estía si no veritat, ni la mia boca no parle si no paraules de veritat! E tanta de veritat aja, *Sènyer*, en mon cor e en ma boca, que no aja paor daquells homens qui son auceidors dels homens on está veritat.[2]

28. *Vertuós Rey de gloria!* Vos sots aquell qui avets ennobleída e ensenyorida veritat sobre falsetat; mas nosaltres, *Sènyer*, som tant vils coses e tant som plens de falsetat, que en est mon avem molt més multiplicada falsetat que veritat; car tant es gran en est mon[3] la quantitat de falsetat, que en tots los mesters daquest mon e en totes les obres daquest mon quals que sien, en totes avem posada falsetat. ✠ 29. Tant som, *Sènyer*, en engan e en falsía, que tot dia va veritat enfrels homens, e apenes troba qui la conega ne qui la reeba ne qui sasolás ni sacompany ab ella, ne qui sasaut della, ne qui la cara gir a ella; enans está enfre nos quax cosa innorada. ✠ 30. On, con veritat e falsetat sien coses contraries, per raó de lur contrarietat sesdevé, *Sènyer*, que aquells qui van per vies de veritat son conexedors de veritat, e tota ora que satroben ab veritat, son amics e companyons de veritat: e aquells qui van per vies de falsetat, tota ora que atroben a veritat *(sic)*, giren la cara e fugen a veritat, e encalcen falsetat nit e dia. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui avets ordonat aquest mon e lautre per raó del mèrit qui cau en home, segons que

1. A, somorgoyllat, granoylla: C, somorgoylat, granoyla: D, somorgolat, granota: M, *sicut rana natans in aqua*.—2. M, *quod non timeam mori pro veritate*.—3. A, tant es en est mon gran.

Digitized by Google

serà o en veritat o falsetat; car per lur contrarietat es mills coneguda la bonea de vostra essencia divina.

¶ Cap. 49. *Com Deus ha ordonat home per so com la posat en eléger bé o mal.*

Divinal *Rey de gloria!* A vos laor e honor sia, qui avets ordonat que hom reeba ordonacio, per so car es enfre bé e mal. On, beneyt siats vos, qui avets volgut que esser sia cosa avent possessio de bé, e no esser sia rayl on es dirivant mal. ✱ 2. Con hom sia, *Sènyer,* de no esser esdevengut en esser, covè que hom sia enfre esser e no esser. Enfre esser e no esser es home, per so car de no esser es esdevengut en esser; e si vos no aguessets donat esser a home, ja no fora en esser; e si vos nol sosteníets en esser, tornaría son esser en no esser. ✱ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car per so car vos avets ordonat que home sia enfre privacio e esser, per assò esdevé home esser sobject accidentalment a bé o a mal; car per la possessio del esser en que es, cau en ell bé; e per lacostament que son esser ha a no esser, cau en ell mal.

4. *Vertader Senyor!* A vos laors e gracies e mercès, qui avets ordonat que hom sia servu e sotsmès de la vostra bonea e de la vostra noblea e del vostre honrament; car vos avets obligat home a vos a amar e a loar e a honrar e a servir, e a conèxer la bonea de vostra beneita essencia. ✱ 5. Car en so que vos, *Sènyer Deus,* avets per vos metex tota bonea e tot acabament de vertuts, sots tan abundós en tot bé, que no avets nulla fretura de nos, ni a la vostra bonea neguna cosa no es necessaria. On, con a vos placia que nosaltres siam amadors de vos ni servidors, no es

Digitized by Google

vostre voler en vos, per tal que a vos sia necessitat que nosaltres siam en esser; enans es vostre plaer que homens sien, que sien servus e conexedors de la vostra bonea. ✠ 6. On, los homens, *Sènyer,* qui son desobedients als vostres manaments e qui no us amen ni us loen, no fan fretura[1] a la vostra honor ni al vostre bé; enans, on pus desobedients vos son e pus innoren la vostra bonea, e pus son participants en lur mal e en lur necietat, e més han defalliment de bé.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots primer e derrer e mellor e major en totes coses!* Vos avets ordonat home enfre son bé e son mal; car lo major bé en que hom pot èsser, sí es que sia amador e loador e servidor vostre, e que am son pruxme e que li ajut de son poder a totes ses necessitats; e que hom sapia conèxer la frevoltat e la mesquinea que ha en sí metex, e que confés e atorc de vos tota noblea e tota bonea, e de sí metex confés e atorc tota frevoltat e tota mesquinea. ✠ 8. E si tant ses, *Sènyer,* quel home no us am ni us honre ni que no am son pruxme ni que no conega en sí son defalliment, adoncs será sobject a son mal e a son dan e defalliment. ✠ 9. *Benahuirat Senyor!* Enaxí com lome peccador per males obres se fa sobject a son mal metex, enaxí lom just per bones obres se fa sobject a son bé metex e al bé de son pruxme. On, beneyt siats vos, qui tam bé ho avets ordonat.

10. *Perdurable Senyor, on es tot acabament e tot endressament!* Vos sots aquell qui avets ordonat home, en so quel avets posat entre reebiment de la vostra gracia e privament de la vostra gracia. ✠ 11. Los homens que vos, *Sènyer,* avets ordonats per reebiment de vostra gracia, son aquells a qui vos avets feta e dats gracia[2] dajuda e de saviea e de les altres vertuts; car aquests dons de que vos los fets gracia, fan ells esser ordonats en vos amar e hon-

1. M, *non faciunt indigentiam.*—2. A,C,D, avets fets e dats gracia: M, *quibus fecisti et dedisti gratiam.*

Digitized by Google

rar e servir. ✠ 12. Los homens qui son privats de la vostra gracia son aquells, *Sènyer,* qui no us amen ni us obeexen ni us honren ni us servexen; e per assò son desordonats, car fan obres desordonades, per les quals esdevenen peccadors e culpables.

13. A vos, *Sènyer Deus,* qui agraciats e benahuirats aquells qui us volets ne qui us vé de plaer, sia coneguda tota noblea e tota vertut; car vos avets ordonat home, en so quel avets posat enfre mèrit de bé o de mal. Aquells qui merexen bé, volets que sien posseidors de gloria; e aquells qui merexen mal, volets que ajen pena. ✠ 14. Aquells, *Sènyer,* qui merexen gloria, la merexen per so car son amadors e loadors de vos, qui sots subirana bonea. On, con aquests fan so que fan ab vera entencio so que deuen,[1] per assò avets volgut que sien ordonats en bé. ✠ 15. Aquells homens qui merexen pena, la merexen, *Sènyer,* per so car son amadors de mal, e son ab falsa entencio en tot so que fan: on per assò es digna cosa que ells sien culpables e que sien en mal e en pena, pus que lurs obres son desordonades.

16. *Abundós Senyor, on es tota misericordia!* Vos sots aquell qui avets ordonat home enfre mal de pena e mal de culpa e de peccat. ✠ 17. En so que vos, *Sènyer,* avets ordonat que per raó de mal de culpa qui cau en home que caia en ell mal de pena, per assò avets volgut que mal de pena no sia en home enans que mal de culpa. On, segons assò, la natura humana qui fo en Adam tota, adoncs con peccá, fo enans en ella mal de peccat, que no fo mal de pena. ✠ 18. On assò fo, *Sènyer,* gran ordonament, con vos plac que mal de pena fos aprés mal de culpa; car en so que mal de pena es per turmentar aquells qui han culpa, covenc enans esser la culpa que la pena. Encara avets ordonat, *Sènyer,* que enaxí com la fam e la set el calt el fret e la mort es caúda en home per lo peccat de Adam, enaxí avets

1. M, *et quia isti faciunt quod debent vera intentione.*

Digitized by Google

volgut que los homens peccadors, aprés la culpa que han de lurs peccats en est seggle, najen mal de pena en lautre seggle.

19. *Oh Senyor primer e derrer!* Durabletat sens fi sia coneguda a vos; car en vos ha tanta de saviea, que avets ordonat que home sia en eleccio de triar lo menor bé ol major bé; e avets volgut que lo menor bé sia en los bens daquest mon, el major bé sia en la gloria celestial. Encara avets volgut ordonar quel home pervenga enans al menor bé que al major, per so car est mon es enans que lautre. ⁂ 20. Molt ho avets bé ordonat, *Sènyer*, con avets volgut que lo menor bé sia enans quel major; car en so que lo menor bé es en est mon el major bé es en lautre, per assò son los bens temporals avens fi, els bens espirituals son sens tota fi. ⁂ 21. Los bens que nosaltres avem en est mon, *Sènyer*, son en menjars e en vestirs e deports e solàs e sabors; e car los bens son en nos e son posseíts per nos, per assò no es raó que sien durables, ans es raó que ajen fi: mas los bens qui son, *Sènyer*, en la vostra gloria, aquells deuen esser durables, car aquells vénen de vos e están en vos e son a noblea de vos e a honor de vos.

22. *Senyor savi, scient totes les coses qui son en est mon e en lautre!* Vos avets ordonat home, en so quel avets posat en libertat de fer bé o de fer mal, per tal que pusca fer bé o mal qual se vulla. ⁂ 23. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, con vos ha plagut ordonar que lo bé sia vertuós sobre mal, per tal que aquells qui saclinarán a fer bé, vajen en paradís, qui es loc bo e noble; e aquells qui farán mal, que vajen en infern, qui es àvol loc e vil e ple de tots mals. ⁂ 24. On, adorat e magnificat siats vos, *Sènyer Deus*, car enaxí com avets ordonat home en est mon, per so car lavets posat en libertat de fer mal e bé, enaxí avets ordonat home en lautre seggle, per so car nol avets posat en libertat de fer mal e bé, segons la libertat;[1] car no hi fora

1. M, *secundum suam libertatem.*

Digitized by Google

hom ordonat, si de bé se pogués hom[1] aclinar a mal, e de mal a bé.

25. *Rey gloriós, vertuós sobre totes vertuts!* A vos laors e gracies, con avets ordonat que hom pusca apercebre so qui es bé e so qui es mal; car en so, *Sènyer*, çar lo bé es cosa vertuosa e cosa nobla, e lo mal es cosa viciosa e cosa mesquina e defallent, per assò es conegut qual cosa es bona ni qual cosa es mala. ⁂ 26. Mas car nosaltres, *Sènyer*, som mesquines coses, e coses sens tot ordonament e sens tota saviea, es nos semblant que aquelles coses qui son bones e vertuoses que sien coses àvols e vicioses; e les coses qui son àvols e vicioses nos semblen que sien bones e vertuoses. ⁂ 27. On, aquesta desconexensa cau en home, *Sènyer*, per so car se ix del ordonament en que vos lavets posat; car null hom desordonat per peccat no ha conexensa que ses bé ni que ses mal;[2] enans ho mescla tot en sa conexensa, e es li vijarès que en tot sia mal e bé.

28. *Singular Senyor, ple de pietat!* A vos sia feta reverencia e honor, car vos avets volgut que los homens qui van per via dordonacio ajen conexensa en aquelles coses en que es bé e mal, e saben qual es lo major bé ol menor. ⁂ 29. On aquells, *Sènyer*, qui son savis, prenen enans lo major bé quel menor, e lo menor mal quel major; e aquells qui son desordonats, prenen enans los menors bens quels majors,[3] els majors mals quels menors. ⁂ 30. On, com en est mon sien, *Sènyer*, los menors bens els menors mals, e en lautre sien los majors bens els majors mals, aquells qui son desordonats trien los bens daquest mon els mals del autre; e aquells qui son ordonats prenen los bens del autre seggle e los mals daquest mon. On, laor e gloria sia per tots temps a vos, *Sènyer*, qui tam bé avets ordonat home a esser servidor de son Senyor Deu.

1. C,D, si ben se pogues hom.—2. M, *quid sit bonum, nec quid sit malum.*—3. A, *eligunt priùs minora bona quam majora.*

Digitized by Google

¶ Cap. 50. *Com Deus ha ordonat home enfre dos mèrits, so es, mèrit de gloria e mèrit de pena.*

Deus, *Pare e Senyor de tot quant es!* A vos sia laor e gloria per tots temps, car vos avets ordonat home, en so quel avets posat enfre mèrit de gloria e mèrit de pena; car sil hom fa bé, merex gloria, e si fa mal, merex pena. ✠ 2. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car si no aguessets posat home enfre mèrit de gloria e mèrit de pena, la gloria de paraís e la pena dinfern foren debades. ✠ 3. On, con nulla cosa que vos, *Sènyer,* ajats creada ni feta no pot esser debades,[1] per assò covenc que mèrit de bé e de mal fossen en esser, e covenc que lo mèrit fos als homens occasio e sobject per lo qual se conegués la vostra gran bonea e la vostra gran noblea.

4. *Oh vos, Senyor Deus, qui vivificats e mortificats qui us volets!* Vos sabets que per so car hom es esdevengut de privacio en esser, per assò no merex hom ni no es digne que sia en esser per sí metex; enans merex la vostra gran bonea e la vostra gran vertut que sia donadora de esser, a la cosa qui es privada de esser. ✠ 5. Car en so que vos, *Sènyer,* sots acabat en tota bonea e en totes vertuts, per assò merexets que siats conegut e que siats amat e honrat e servit e obeít; car axís pertany a la vostra beneyta essencia.[2] ✠ 6. On, con hom sia en esser per raó con vos merexets a esser conegut e a esser amat, e hom no sia en esser per raó que per sí metex sia digne que meresca esser, per assò es molt bé ordonat que home sia en estament e en tal

---

1. M, *esse frustra.*—2. M, *ita debetur tuæ benedictæ essentiæ.*

Digitized by Google

aparellament, que pusca aver mèrit de gloria o mèrit de pena.

7. *Humil Rey, vertader lum dels lums e resplandor de totes resplandors!* Vos avets ordonat que hom sia sobject al mèrit de gloria o a mèrit de pena, car sens un daquests mèrits null home no pot esser. ✠ 8. On, loat siats vos, *Sènyer Deus,* car en so que tot lo bé qui es en lome vé de part de vos, merex lome que aja benahuiransa e gloria, per raó del bé que vos hi posats. ✠ 9. Con lo mal sia en lome peccador de part sa frevoltat e sa natura mala, e negú dels peccats qui son en ell no hi son venguts per vos, per assò merex home pena e treball; car pus hi defallen los bens e les vertuts que vos donats, no es digne que posseesca nulla gloria ni nulla benahuiransa.

10. *Vertader Senyor bonrat!* Pus que hom es en esser per occasio de la vostra bonea e per conèxer aquella, e no es en esser per raó de sí metex, si tant es que venga a la benahuirada gloria, pervé hi per raó de la vostra bonea: e si pervé a la perdurable pena, pervé hi per raó de sa frèvol natura e de sa mesquinea. ✠ 11. On, segons assò se seguex, *Sènyer,* que en home cau mèrit de gloria per raó de la vostra bonea, adoncs con lome fa bones obres; e con lome fa males obres, adoncs cau en ell mèrit de pena, per raó de sa mesquinea e de la natura que li vé de part privacio on es vengut.[1] ✠ 12. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui tam bé ho avets ordonat; car enaxí com vos sots tot bé, covè quel mèrit de bé qui cau en home per bones obres, que de vos diriu e venga: e enaxí con home quant a esguart de sí metex ha tot defalliment de bé, per assò covè que tot lo mèrit de pena que cau en ell per males obres, que venga dell.

13. *Subirà Senyor, salvador nostre!* Per so car hom es esdevengut en esser per tal que en ell sia coneguda la vostra bonea, e no es esdevengut en esser per tal que en

1. M, *ex parte privationis, ex qua deductus est.*

Digitized by Google

ell sia coneguda bonea ni vertut per sí ni de sí, per assò avets vos ordonat, *Sènyer,* que lo mèrit qui cau en home, sia que sia mèrit de bé o mèrit de mal, que sia mèrit per lo qual meresca perdurable gloria o perdurable pena. ✠ 14. Car, on major es, *Sènyer,* vostra bonea e vostra vertut, e més merex a esser amada e a esser coneguda; e per assò con merex que sia en gran granea amada e coneguda, cové que en home sia gran mèrit de gloria o de pena, per so car per la gloria e per la pena del home, on major es, e més hi es coneguda la granea de vostra bonea. ✠ 15. On, con sia la vostra bonea, *Sènyer,* infinida en noblea e en vertut, e la vostra bonea cové que sia coneguda per granea de gran gloria en paradís e per granea de gran pena en los inferns, ¿qui es, *Sènyer,* qui pusca albirar ni pensar la gran gloria que los justs han en parays, ni la gran pena que los peccadors han en los inferns?

16. *Poderós Senyor, cumplit de misericordia e de mercè!* Beneyt siats vos, qui avets volgut ordonar que enaxí com es de vostra dignitat e de vostra noblea que vos siats conegut esser vertuós infinidament, enaxí es raó que lo mèrit que cau en home, sia de gloria o de pena,[1] que aja tan gran granea que per ell hom sia jutjat o a infinida gloria o a infinida pena. ✠ 17. On, amat e honrat siats vos, *Sènyer Deus,* qui tam bé ho avets ordonat; car en aquest mon, cau en home mèrit de bé o de mal, e en lautre seggle posseex lome gloria, si de sà cau en ell mèrit de gloria; e si de sà cau en ell mèrit de pena, es lome en lautre seggle servu e sotsmès a esser posseít de perdurable pena.[2] ✠ 18. Encara avets fet molt bell ordonament, *Sènyer,* en home; car si hom fa en aquest mon bones obres e males, les bones obres aminven e delexen les culpes que son en ell, per raó de les males obres; e les males obres aminven e delexen los

---

1. M, *quod meritum hominis, sive gloria sive pæna.*—2. M, *quia in hoc mundo est in homine meritum boni vel mali; et in alio possidet perdurabilem gloriam si habeat meritum boni, et possidet perdurabilem pænam, si habeat meritum mali.* (Incomplet el text d'aqueix paragraf en els m.ss. A, C y D).

Digitized by Google

mèrits que ha, de les bones que aurá fetes. Mas con en lautre seggle hom ha a estar perdurablement, avets volgut ordonar que en ell lo mèrit de gloria nos minve per lo mèrit de pena, ni lo mèrit de pena nos minve per lo mèrit de gloria.

19. *Misericordiós Rey, Senyor dels reys!* Beneit siats vos e beneit sia lordonament que avets posat en nos; car tant sots vos liberal senyor en totes coses, que avets volgut que major sia la gloria de parays, que no es lo mèrit dels homens que hi entren: e assò es per so con més cové que donets vos de gloria als homens, que no es lo mèrit quels homens poden guaanyar per bones obres. ✠ 20. Car en so que vos, *Sènyer,* sots tot acabat en bonea e en vertuts, e hom es en sí metex cosa defallent e cosa mesquina e frèvol en totes coses, per assò null hom per bo que sia no es poderós en est seggle de aver tan gran mèrit de gloria com vos sots poderós de donar gran gloria; e per assò, major cové esser la gloria que vos donats, que no es lo mèrit que hom guaanya en est mon daver gloria. ✠ 21. *Amorós Senyor!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que lo mèrit dels peccadors qui van en los inferns sia aitan gran en durabletat com es lur pena; car en so que ells ubliden a amar vos e a servir vos en est mon per los delits daquest mon, se fa egual lur mèrit ab lur pena; e assò es per so car enaxí com vos sots infinit en bonea e en vertuts, enaxí los bens daquest mon son tots finits e termenats. On, per so car ells, per delits e per bens termenats, desamen vos qui sots infinit, per assò cau en ells mèrit on merexen a aver infinida pena: car aitant com vos sots luny de defalliment, aitant son los peccadors dignes que la vostra gloria sia luny dells.

22. *Singular Senyor, pacient, vertuós!* Vertut e gloria sia coneguda a vos, car vos avets ordonat que mèrit de gloria o de pena caya en home, segons que es son voler e son poder: e aquest ordonament aital avets volgut posar en la potencia racional, per so car mèrit majorment, sia de

Digitized by Google

bé o de mal, está en la potencia racional. On, per so car mèrit cau en la potencia racional, per assò es la potencia racional pus nobla que les altres potencies de la anima. ✠ 23. On, con vos ajats, *Sènyer*, ordonat quel mèrit del home sia segons que es sa volentat ni son poder, per assò se seguex que més de grat avets al home pobre con dona un diner per amor de vos, que no avets al Rey, si per amor de vos dona mil diners. ✠ 24. On, honrat e beneyt e colt siats vos, *Sènyer Deus*, qui tam bé ho avets ordonat, que segons que la volentat el poder del home es en gran quantitat o en poca, sí es gran o poc lo mèrit que guaanya per bones obres o per males.

25. *Oh Senyor un, sens par e companyó!* Dousament e bellament se deu tot hom alegrar en vos e en tot so qui es ordonat per vos; car tant sots vos bo ordonador, que vos avets volgut ordonar que lo mèrit qui cau en home cresca segons lo creximent que fan les obres que fa en est mon.[1] ✠ 26. Car, con lo bonahuirat home per gracia vostra comensa regla de religio, e ordona con sien homens en aquella regla amadors e loadors de la vostra bonea e que sien obedients a tots los vostres manaments, tot lo bé qui devalla daquella religio es occasio a multiplicar la gloria del benahuirat religiós, lo qual será estat comensament de la religio per gracia vostra; car aitant de bé con de la religio dirivará, aitanta de gloria merexerá aquell qui la aurá comensada. ✠ 27. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*, car en semblant manera será dels homens qui serán estats comensament de males obres; car lo malahuirat peccador qui comensará eretgía o mala custuma, o será comensador de baraya,[2] tota aitanta de culpa o de pena aurá, com será lo mal qui dirivará de so don ell será estat comensament e faedor.

1. M, *quod volueris ordinare meritum hominis crescere secundum incrementum operum quæ facit in hoc mundo.*—2. M, *nam maledictus peccator qui incipiet hæresim, vel malam consuetudinem, vel incipiet dissensionem.*

Digitized by Google

28. Con vos, *Sènyer Deus,* ajats ordonat que segons lo bé ol mal quel home comensará, crexerá son mèrit en bé o en mal, ¿que esperen e no comensen bones obres los homens poderosos de bens a comensar, e de esquivar los mals qui son comensats ne quis poden comensar? ❧ 29. ¿Com pot esser, *Sènyer,* que los homens daquest mon enans son comensadors e bastidors daquests bens temporals qui tan leugerament trespassen e de qui tam poc de fruit ix, e lexen a comensar los bens don per tots temps guaanya hom perdurable gloria, per raó dels grans profits quin diriven? ni com pot esser, *Sènyer,* que enans no esquiven los homens los mals on se seguex mèrit de perdurable pena, que los mals daquest mon, don nos seguex gran dan? ❧ 30. En veritat, *Sènyer,* totes aquestes errades caen en los homens, per so car enans remembren los bens els mals daquest mon, que no fan los bens nils mals del autre seggle; los quals bens e mals durarán aitant con la vostra essencia será durant en esser divinal.

¶ Cap. 51. *Com Deus ha ordonat home per so con li ha donada franca volentat.*

AH *Deus Pare, Senyor de gloria!* Amat e honrat siats vos, qui avets ordonat que hom aja volentat franca de fer bé o mal, car tot hom ne reeb ordonament a assò per que es fet, en so que ha franca volentat. On per assò tot hom sent en sí metex que ha franca volentat en fer bé o mal. ❧ 2. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car vos avets ordonat que franca volentat sia en home per raó dels dos moviments en que avets posat home; car per lo primer moviment han los homens franc voler

Digitized by Google

a fer bé, e per lo segon moviment han franc voler a fer mal. ✠ 3. On, molt es bell ordonament que vos, *Sènyer*, avets ordonat en home, en so que de cosa essent devalla lo primer moviment, e de privacio devalla lo segon moviment; car per assò se ordona que la franca volentat quel home sent en fer bé, devalla de cosa qui es en esser per gracia vostra; e la franca volentat que home sent en sí metex en fer mal, devalla e diriva de privacio, qui es cosa freturant de gracia e de esser. On, segons assò, es significada benahuiransa esser en home per raó de esser, e malahuiransa es significada en home per raó de privacio.

4. *Excellent Senyor, comensador e faedor de tot quant es!* Beneit siats vos, qui avets ordonat que la franca volentat humana sia atempradament posada en home per raó de los .ij. contraris don la franca volentat es engenrada en home; los qual .ij. contraris son esser e privacio. ✠ 5. On, enaxí com vos, *Sènyer,* avets volgut quel hom se mova a fer bé per raó de la natura de esser que vos li avets donada, enaxí se esdevé accidentalment que home se mova a fer mal per raó de privacio don hom es esdevengut; a la qual privacio tornaría si vos nol sosteníets. ✠ 6. On, aitant com lome ha natura de voler bé per raó del esser que vos li avets donat, aitant es son voler en fer mal per raó de la privacio don es vengut; e per assò, *Sènyer,* es en home franc voler, con aquests dos contraris hi han egual accio. E que assò sia enaxí, cascun home ho pot provar en sí metex, si cercar vol la proprietat qui cau en ell de part son esser e la qui cau de part no esser.[1]

7. A vos, *Senyor Deus,* sia donada tota vertut e tota gloria, car vos avets ordonat que la franca volentat humana estía en la potencia racional e que en ella sengendre e de ella diriu e en ella fassa fruit e flor, en aquelles coses en quel home covè esser digne de pervenir a la vostra

1. M, *si velit quærere proprietatem quæ est in se ex parte sui esse, et quæ est ex parte privationis.*

Digitized by Google

gloria. On, com la potencia racional es rayl e sobject de franca volentat, per assò es pus nobla potencia en la anima que neguna de les altres potencies qui son en la anima humana. ✠ 8. Que franca volentat estía, *Sènyer,* en la potencia racional tan solament e que no estía en neguna de les altres potencies, cascun hom ho pot apercebre, pus sapia conèxer les proprietats e les diversitats de les potencies. Bé sabets vos, *Sènyer,* que en la potencia vegetable no está franca volentat, e cascun home ho pot provar en sí metex, en so que no la sentim en ella; ni en la potencia sensitiva no está franca volentat, per so car no sentim en ella franc voler en fer de dos contraris qual nos vullam, car nos contrarieja la sensitiva a voler aquelles coses qui no son de sa natura; ni en la potencia ymaginativa no está franc voler, per so car en un temps no pot ymaginar ensemps dues coses contraries; ni en la potencia mutiva no está franc voler, per so car la mutiva no ha altre offici si no de esser obedient a fer so que la racional jutja ni tria. ✠ 9. Mas per so que franca volentat entenem, *Sènyer,* que está en la potencia racional, sí es en so que con la potencia sensitiva e la ymaginativa han feta oblacio dalcuna cosa a la racional, e la racional adoncs afigura e declara so qui es de bé o de mal; e con lo bé e l mal ha apercebut e afigurat, adoncs es sentida en home franca volentat a fer bé o a fer mal; e con la franca volentat hi es sentida, e la potencia racional eleg e tria qual obras vol,[1] sia de bé o de mal, e mana a la potencia mutiva que do acabament a la cosa que la racional eleg ni tria.

10. *Vertader Senyor!* Misericordia e pietat e suavetat sia coneguda a vos, qui avets volgut tan bé ordonar home; car enaxí com ordonadament avets posat lo mèrit qui cau en home en la potencia racional, enaxí covenc que la franca volentat qui es en home posássets en la potencia racional. ✠ 11. Car enaxí com es de natura de mèrit que no sia

1. *M, eligit et distinguit quodnam opus velit.*

Digitized by Google

si no en la potencia racional, en axí es de natura de franca volentat humana que no estía si no en potencia racional. On assò es naturat molt ordonadament; car pus mèrit de gloria o mèrit de pena cau en home per raó de la franca volentat qui es en home, cové que mèrit e franc voler ajen un sobject metex en que estíen e don diriven. ✠ 12. Car tant es gran lajustament el coveniment qui es enfre franc voler e enfre mèrit de gloria o mèrit de pena, que la un no pot esser menys del autre en est mon, e là on es la un, e là es lautre: e assò es per so car franc voler es en esser, per tal que mèrit caia en home; e mèrit cau en home, per so car en home ha franc voler.

13. *Senyor, aministrador e custodi e visitador nostre!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que enans esdevenga en esser lo mèrit entellectual de home, que la obra sensual per que hom guanya lo mèrit. ✠ 14. E assò sesdevé per so car avets volgut que la potencia racional aja enans en sí sentiment de franc voler; e puxes con ha triat fer bé o fer mal, aitantost aja mèrit, sia de bé o de mal; e con es caút en home lo mèrit, puxes la potencia racional mana a la potencia mutiva que aduga a perfeccio so que ella ha elegit. On, segons assò, se demostra que enans cau en home lo mèrit, que lacabament de la obra don guaanyal mèrit. ✠ 15. On, beneit sia aital senyor e aital ordonador com vos, *Sènyer;* car molt avets en home bé ordonades les accions e les uficines de les potencies de la anima, les quals son les unes aprés les altres per orde axí con se pertany.

16. *Oh Senyor savi, ple de tot poder e de tot saber!* Beneit siats vos, qui tam bé avets ordonat home; car per raó del gran ordonament en que avets posat home, se seguex que predestinacio no ha tan gran poder en home com alcuns homens falses descreents li atriboexen. ✠ 17. Car en so, *Sènyer,* que en la anima humana es enans la accio de la franca volentat e hi es enans lo mèrit qui cau en home que no es la accio de la potencia mutiva, per assò predestina-

Digitized by Google

cio no ha aquella forsa que molt hom se cuida; car enans es lome ubligat a fer bé e a esquivar mal per raó de la franca volentat qui es en ell, que no es en accio la obra de la potencia mutiva. On, enaxí com la potencia racional es la cosa on está franc voler e on se pren lo mèrit del home, enaxí la potencia mutiva es la cosa on perví es forma so qui es al home predestinat. ✠ 18. On, con sia enans hom ubligat a fer bé e a esquivar mal que no es la obra de la potencia mutiva, per assò se seguex, *Sènyer*, que negun home no es escusat de fer bé ni de esquivar mal, jassía so que cascun hom aja a fer lo bé ol mal, segons so qui es a ell predestinat, enaxí com en vostre saber es vist.

19. *Poderós Senyor, sobre totes coses poderós!* Beneyt siats vos, e loat sia aquest ordonament que vos avets ordonat tan noblament e tan maravellosament; car per raó con vos avets posada en home franca volentat, se seguex que tot hom es digne de gloria o digne de pena; e sens franca volentat qui no fos en home, non fora hom digne. ✠ 20. E so, *Sènyer*, per que cau en home mèrit de bé o de mal enans que no hi cau so per que hom perví a assò a que es predestinat,[1] sí es per so car lo mèrit devalla del franc voler, e la predestinacio devalla e ví en esser en la obra que fa la potencia mutiva, en so que pervén a assò que li es predestinat, enaxí com es volgut per vostra volentat. ✠ 21. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*, car si los homens falses quis lexen de fer bones obres e de esquivar males obres per raó de predestinacio, a qui atriboexen so qui no es en ella, conexíen aquest ordonament que vos avets posat en home, en so que avets adavantat lo mèrit a la obra de la potencia mutiva,[2] ja ells no daríen a predestinacio la forsa que li donen e li atriboexen; enans la preaaríen poc, e poc se confiaríen en ella.

---

1. M, *Ratio quare est in homine meritum boni vel mali, prius quàm sit in eo operatio per quam pervenit ad id quod est ei prædestinatum.*—2. M, *in hoc quod anteposueris meritum operationi potentiæ motivæ.*

Digitized by Google

22. A vos, *Sènyer Deus,* qui forsats e constrenyets tot so que us volets, sia donada tota gloria e tota laor; car los homens qui erren en predestinacio, sy enganen[1] per so car atriboexen a la franca volentat so qui no es en ella, e innoren e menysconexen la vertut e la noblea que vos avets posada en franca volentat. On, per raó desta errada que ells fan en lo franc voler qui es en home, per assò se esdevé que los errants en predestinacio no cuiden que negun home sia ubligat a fer bé ni a esquivar mal, ni que null home no haja mèrit de re que fassa. ✻ 23. La cosa que los homens errants en predestinacio atriboexen a franca volentat, la qual cosa no es en ella segons veritat, sí es, *Sènyer,* que ells dien que si franca volentat era en esser, que hom sería poderós de fer lo contrari de so qui es previst en vostre saber. On, com ells afermen que impossíbol cosa es que hom pusca fer lo contrari de so que vos sabets ques fará, per assò atribuexen a franca volentat no esser, e díen que franc voler no es en esser; enans díen que es privat de esser. Laltra cosa que es en franca volentat, la qual ells dien que no hi es, sí es, *Sènyer,* lo denantament[2] que la potencia racional ha en afigurar que es bé ni que es mal, enans que la potencia mutiva pervenga a obrar so qui es a home predestinat. ✻ 24. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus,* car una cosa es aquella cosa qui es franc voler, altra cosa es aquella cosa que ells se cuiden que sia franc voler;[3] car franc voler segons veritat no es cosa qui pusca fer de dos contraris qual se vulla; enans es aquella cosa qui sent libertat de fer de dos contraris qual se vulla: lo qual sentiment es sentit tot franc en la potencia racional, del comensament que la potencia racional comensa a afigurar que es bé ni que es mal, dentrò a la fi que mana a la potencia mutiva que fassa so que ella ha elet e triat a fer.[4]

1. A,C, si enganen.—2. M, *est præcedentia.*—3. M, *quia unum est libera voluntas, et aliud quod ipsi putant eam esse.* Incompleta aquesta frase en els m.ss. A, C y D.—4. M, *id quod elegit facere.*

Digitized by Google

25. *Benigne Rey de gloria, abundós en vertuts e en acabament de tot bé!* Vos avets posat home en ordonacio molt gran: car per raó del sentiment quel home sent franc en son voler, en so ques sent franca volentat en fer bé o en fer mal, per assò cau en home mèrit de gloria o mèrit de pena: e per raó de so qui vé enaprés, so es a saber, aquella cosa quis fa en la potencia mutiva, esdevés aquella cosa qui de necessitat sa a esdevenir, pus sia previst en vostre saber que esdevenir deja. ✠ 26. On, con hom sia posat en aital ordonament e en aital disposicio de vos a amar e a honrar, demostras, *Sènyer*, que tots los homens son ubligats a fer bé e a esquivar mal, jassía so que predestinat sia tot so que farán. ✠ 27. Gloria e vertut e honor e gracies e mercès sien conegudes a vos, *Sènyer Deus;* car enaxí com vos avets enluminat lo mon per la claror del sol e de la luna e de les esteles, enaxí avets enluminat e ordonat lome, per so car li avets donada franca volentat; car per aquella es lome aparellat a guaanyar mèrit de gloria o de pena.

28. *Essencial Senyor, excellent, poderós sobre tots poders!* A vos gracies e laors, qui avets volgut que natura no destrenya ni fors lanimal racional, enaxí com forsa e constreny los altres animals inracionals, los quals constretament han a anar segons cors natural, per so car son privats de franca volentat. ✠ 29. Car en so que vos, *Sènyer*, avets dada franca volentat a home, esdevés que hom ha franc voler a anar segons lo sentiment e la proprietat que natura li dona o per lo contrari, so es, contra lo cors natural; car si natura li dona que menuc per fam e beva per set, sis vol menjará o beurá o endurará; mas dels altres animals no es axí, car per so car no han franc voler, fan segons lo sentiment que natura lur dona. ✠ 30. On, per raó de la franca volentat qui es en home, es home de natura naturat de la qual freturen los altres animals inracionals; don se seguex segons cors de natura que so que engenren mascle o fembra, que resemblará en lo pare e en la mare; enaxí que sil pare

Digitized by Google

e la mare es bo, sís será lo fill; e si son àvols, sís será lo fill. Mas no es enaxí en los homens; car de bon pare e de bona mare moltes vegades exirá àvol fill; e de àvol pare e dàvol mare exirá bon fill. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, car tot assò esdevé per lo franc voler que vos avets dat al home per tal que guaany mèrit, per lo qual mèrit sia digne o de gloria o de pena, per la qual gloria o pena sia coneguda la gran noblea de la vostra essencia divina.

¶ CAP. 52. *Com Deus ha ordonat que tots los bens esdevenguen dell.*

DEUS *gloriós!* A vos sia gloria e honor per tots temps, qui avets ordonat en tal disposicio lo mon, que tots los bens qui esser pusquen, son vinents de vos e per vos. ✠ 2. Car, *Sènyer*, lesser que vos avets donat a home, es bona cosa a esguart de privacio, qui no ha negun bé. On, lesser del home es devengut[1] de vos, en so que vos donàs esser als elements don home es compost; e vos creàs home e fembra en parays terrenal, dels quals devallen homens en los quals pervenguessen los bens devallants e vinents de vos. ✠ 3. Los metals els vegetables els animals inracionals qui son bens temporals als homens, vos, *Sènyer*, los avets creats, e vos los avets donats als homens, e de vos son venguts tan solament.

4. *Poderós Senyor, subirà en poder e en totes noblèes!* Beneyt siats vos, car vos sabets que los majors bens els mellors qui pusquen esser en home, sí es, *Sènyer*, que vos siats amat e loat[2] e honrat e servit per los homens: e null altre bé no hi pot esser tan gran ni tam bo com aquest. ✠ 5. On,

1. B, es esdevengut.—2. M, *sint quod ameris et lauderis.*

con amar vos e honrar e obeir sia, *Sènyer,* lo major bé a home, covė que aquest bé tan gran venga de vos e no daltre; car de vos ha a moure, e en vos ha a tornar, e en vos ha a estar, e de nulla altra cosa no pot venir si no de vos. ✠ 6. Aquest honrament e aquest bé tan gran que vos, *Sènyer,* avets fet als homens, en so quels avets fets tan nobles creatures e los avets tant amats que avets volgut esser home e volgués murir e treballar per amor domens, tot covė, *Sènyer,* que sia vengut de vos; car de nulla altra cosa no pogra esser vengut si no de vos.

7. *Amorós Senyor, ple de mercè e de pietat!* A vos sia feta reverencia e honor, car tots los bens ab que los uns homens ajuden a los altres en lurs cuites e en lurs necessitats, tots son venguts de vos e tots son donats per vos. ✠ 8. Car la volentat, *Sènyer,* que han los homens rics en fer almoynes, de vos vé; e la pietat quels uns han dels altres, de vos vé; e la amor que los uns han als altres, de vos vé; e la doctrina que los savis fan als innorants, de vos vé; e vos, *Sènyer,* aparellats los bens als rics per fer almoyna, e aparellats lur los pobres, per tal quels pusquen fer almoyna. ✠ 9. En nulla manera, *Sènyer,* no pot null home trobar ni entendre ni saber que negun bé pusca venir de nulla cosa si no de vos; car si vos no donàvets als homens manera e proprietat de fer bé, ja nol faríen; e si no lur donàvets les coses de que feessen lo bé, ja no auríen de quel feessen; e si no ordonàvets con fossen coses quils bens reebessen, no seríen coses a qui hom pogués fer null bé.

10. *Misericordiós Senyor, pacient, conexent, abundós en tots bens!* Lo bé qui es en home just, nol ha de sí metex; enans tot quant bé ha en sí, tot li vé de vos; car si ell ama vos e conex la vostra noblea e aperceb la sua frevoltat e la sua mesquinea, no li vé de sí metex, ni aquell bé no está en sí metex, ne hi está per sí metex; car si vos vos en estàvets cuminal,[1] ja en home no auría negun bé, enans hi

1. M, *quia nisi te communicares ei.*

Digitized by Google

auría tot privament de bé. ✠ 11. Car si vos, *Sènyer*, con avets creat home no hi posàvets la vostra gracia e lo lexàvets usar de la sua natura, la qual li vé de part privacio, ja no faría lome negun bé, enans deliría e finiría son esser. E si tant sera que vos sostinguéssets home en esser, aitampoc se faría negun bé, si doncs vos no li donàvets los bens de gracia. ✠ 12. Aquells qui son sostenguts en esser e van per lo cors de lur natura metexa, son, *Sènyer*, aquells qui cuiden més valer que no valen, en so ques cuiden que sien bons per sí meteis e son mals per sí meteys; e àquells qui son beneficiats dels vostres dons, son aquells qui conexen quels beńs que han, que son de vos; e los mals que han, que son dells meteys.

13. *Singular Senyor, vertader, sens null defalliment!* A vos laors e gracies tan solament, dels bens e dels plaers e delits e dels deports que donats als homens en est mon. ✠ 14. Car vos, *Sènyer*, donats als homens proprietat con reeben bens de les creatures que a ells avets sotsmeses en reebre bens delles; car en axí com avets apropriat al home natura per la qual reeba bens de les creatures, enaxí avets apropriades proprietats a les creatures, con se donen a esser bens temporals del homens.[1] ✠ 15. *Vertuós Senyor!* En assòs demostra que no es altre Deu si no vos; car menys de vos, los homens no pogren aver negun bé dels bens temporals; car ni ells sen pogren pendre, ni los bens temporals nos pogren apropriar a esser bens temporals dels homens per sí metexes.

16. *Poderós Senyor, ajudable a totes nostres necessitats!* Beneit siats vos, car los subirans bens que vos donats en gloria, no vénen de neguna altra cosa si no de vos; car en so que aquells bens son en veer vos e en amar vos e en conèxer vos e en loar vos e en viure en vos, covó que los bens sien vinents de vos e per vos. ✠ 17. So per que tots los bens que son donats en gloria son, *Sènyer*, donats de

1. M, *per quas sint bona temporalia hominum.*

Digitized by Google

vos, sí es per so car tots aquells bens son durables infinidament, enaxí que null temps no aurán fi. On, com nulla cosa no sia en esser qui sia infinida, si no vos, per assòs prova que null bé no pot esser en parays si no de vos e per vos. ⁂ 18. E majorment, *Sènyer*, con los bens de gloria no son altra cosa si no presentament de vostra essencia als àngels e als homens e coneximent de vostra bonea en los justs; doncs per fina forsa cové que tots los bens qui dassòs prenen ni dassò venguen, que venguen de vos.

19. E aquest bé, *Sènyer Deus*, qui es en home en so que es en esser humà e no es en privacio ni es en pijor esser de esser humà, de vos es vengut al home: car vos sots aquell senyor qui avets donat esser humà a home, e vos sots aquell qui avets avertuat son esser sobre tots los essers dels altres animals. ⁂ 20. E si vos, *Sènyer*, no sosteníets home en esser humà, hom esdevendría en no esser e no sería nulla cosa; e pus fos en no esser, no sería en ell negun bé. ⁂ 21. Assò metex ses, *Sènyer*, del bé qui cau en home per raó de les bones obres que fa; car si aquells bens no veníen de vos, no puríen esser en home; e si no eren sostenguts per vos, deliríen e no seríen neguna cosa. Doncs beneyt siats, *Sènyer;* car enaxí com vos sots tot bé, cové que tots los bens qui son en esser venguen de vos.

22. *Perpetual Senyor, sens comensament e sens fi!* A vos sia feta reverencia e honor; car tant sots vos acabat en bonea, que negun bé no pot esser en esser, si no per vos e per lo vostre ordonament. ⁂ 23. Car tot lo bé quis seguex als homens e a les altres creatures per raó del ordonament e de la bona disposicio del firmament e de los .iiij. elements, tot ix, *Sènyer*, de vos, e tot torna en vos; car vos avets ordonat que totes coses que sien en lo fermament *(sic)* e en los elements, que totes sien ordonades. E vos avets ordonat que totes coses sien servents a home en est mon, e que hom sia servent a vos: e enaxí, *Sènyer*, tot bé vé de vos e torna a vos. ⁂ 24. *Amorós Senyor!* En so que vos

Digitized by Google

avets avertuat home en tan gran noblea, sesdevé que als homens avets donats bens en la possessio quels avets donada de aver e de posseyr noblea dofficis: car als lauradors avets dada lauraó, per tal que sen ajuden los homens; e als cavallers avets dat offici que guarden los qui laurarán e conrearán; e als reys avets donat judici per tal que tenguen justicia, e axí dels altres officis: tots son bens als homens, e tots aquests bens vénen, *Sènyer,* de vos.

25. *Oh Senyor gran, maravellós, en lo qual sencloen totes coses!* Amorosament e francament nos esforsem en vos a amar e honrar; car lo gran exaltament e la gran noblea el gran honrament que la natura humana ha presa en so que vos, *Sènyer,* vos volgués encarnar en ella, tot li es vengut de vos, e no de neguna altra cosa si no de vos. ✱ 26. Car vos qui sots creador nostre e sots Deus nostre e faedor e benfactor nostre, honràs e exalsàs home en so que volgués esser home. On, aquest honrament tan gran e aquest bé tan noble no pogra pervenir en home si no per vos e de vos. ✱ 27. Gloriosament e devota es tot crestiá tengut, *Sènyer,* que us am e us honre e us servesca; car aquest bé tan gran qui es vengut als crestians per so car vos volgués esser home, tot los es vengut de vos; car tot hom era condempnat e perdut per lo peccat original, del qual peccat nulla altra cosa no pogra la humana natura purificar ni restaurar si no vos tan solament, qui navets restaurats tots aquells qui creen en la vostra encarnacio e en la vostra passio.

28. *Dreturer Rey de gloria!* Entegrament e acabada avets ordonat que tots los bens sien venguts de vos; car aquest bé tan gran qui es donat als feels cathòlics per profecíes e per ley e per endressament con pervenguen a la gloria celestial, tot es donat de vos. ✱ 29. Car vos, *Sènyer,* donàs la Ley a Moyses, e vos espiràs los Prophetes a prophetizar, e vos donàs los Evangelis per evangelitzar, e vos vos encarnàs per nosaltres a recrear, e a ordonar com anassem a parays. ✱ 30. On, com tots los bens qui son en

Digitized by Google

est seggle e tots aquells qui son en lautre sien, *Sènyer,* venguts de vos, covinent cosa es e raonable que tots los homens se donen aorar vos e a reclamar vos e a fer laors e gracies a vos, *Sènyer,* qui avets ordonat en tal manera lo mon e en tal disposicio, que tots los bens sien vinents de vos, qui sots nostre Senyor Deus.

¶ CAP. 53. *Com Deus ha ordonat que negun mal de culpa no sia vengut dell.*

OH *Deus gloriós, vertuós, amorós!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que mal sia deveít e departit en dues parts; car tots los mals qui son, *Sènyer,* avets departits enfre mal de culpa, so es peccat, e mal de pena. On, lo mal de culpa avets volgut que no sia vengut ne dirivat de vos; enans avets sofert que venga de nosaltres; el mal de pena avets volgut que venga de vos, en so que ab ell nos punits de nostres falliments e de nostres culpes. ✠ 2. Car lo mal qui es en home, *Sènyer,* per raó de fam e de set e de calt e de fret e de malautía, tot hi cau e hi vé de vostra sentencia quins condampna a sostenir pena, per raó de la culpa qui es en nosaltres. ✠ 3. El mal de culpa e de peccat, axí com ergull e ira e enveja e homeí e tracio *(sic)* e desconexensa e falsía e luxuria e cobea, tot cau, *Sènyer,* en home per raó de sí metex e per raó de sa natura frèvol e mesquina, don lo mal diriva.

4. *Gloriós Senyor, qui sots comensament de tots comensaments!* Lo mal de culpa qui es en los demonis, tot es vengut e dirivat dells, e no de vos; car jo, *Sènyer,* demané al demoni lo peccat que ell feu, adoncs con vos desconec, don venc; e ell confessám veritat e dixme que venc dell

Digitized by Google

metex, en so que fo desconexent de la gracia que vos li feés, adoncs con lo creàs en esser angelical. ✠ 5. La qual desconexensa fo, *Sènyer Deus*, adoncs con volgué sí metex egualar e resemblar ab vos, e no remembrá con vos lo creàs de no re el feés de tan nobla creatura; per lo qual peccat e per la qual desconexensa que fo, caec en ell mal de culpa accidentalment. ✠ 6. Car la volentat, *Sènyer*, quel demoni hac adoncs con volc esser semblant a vos, en sí metex comensá, e de ell metex venc la volentat, e en ell metex se romàs;[1] car ell volc esser senyor axí com vos, e volc esser franc e no sotsmès. On, con tot assò fo volgut ab volentat contraria a raó, per assò fo lo peccat comensat en lo demoni, e per lo demoni tan solament; enaxí que vos, *Sènyer*, non fos en res culpable.

7. *Excellent Senyor, ple de mercè!* Jo demané al meu esser metex don es esdevengut ni comensat lo mal de culpa qui fo en mí a ma nativitat: e ell dixme que tot es comensat e vengut de Adam; car lo peccat dAdam es generalment sobre tots nosaltres. ✠ 8. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, qui axí avets ordonat home; car la potencia sensitiva qui es en home, es occasio al home que senclin a peccat, en so que per aquella ha home proprietat que saclin a cobeejar les vanitats daquest mon. ✠ 9. E per la potencia racional, *Sènyer*, ha lome occasio que saclin a obeir als vostres manaments e a menysprear les vanitats mundanes; car aital es sa proprietat que fassa a home cogitar e remembrar en vos a amar e a honrar e a servir.

10. *Misericordiós Senyor!* Con vos ordonadament ajats posades en home abdues les potencies, so es la sensitiva e la racional, e ajats aquelles creades atempradament en sa forsa e en sa natura, per assò se seguex que mal de culpa vé dome e no de vos. ✠ 11. Car per raó com abdues les potencies son contraries quax en obra, per assò sent cascú home franc voler en sí, en fer bé o en fer mal. ✠ 12. Car

1. M, *et in ipsomet remansit.*

Digitized by Google

aitant com la potencia sensitiva es occasio al home de sentiment de fer mal, aitant li dona la potencia racional que fassa bé; e aitant com la racional dona al home volentat e sentiment de fer bé, aitanta de volentat e de sentiment lin dona la sensitiva que fassa mal.

13. *Singular Senyor!* Adoncs con vos agués creat Adam en paraís e lagués posat en libertat de fer bé o mal, la potencia sensitiva vensé en ell la potencia racional, adoncs con per cobeea menjà lo fruit vedat e fo desobedient a vos. ✠ 14. On adoncs caec, *Sènyer,* en Adam accidentalment mal de culpa e de peccat per raó dell metex; car enaxí com fo poderós de seguir la natura de la potencia sensitiva, enaxí sis volgués, pogra seguir la natura de la potencia racional, pus que aitant de poder avía en ell com la sensitiva. ✠ 15. On, con nos volc aclinar Adam a fer bé e aclinàs a fer mal, per assò caec en peccat per sí metex; per lo qual peccat, *Sènyer,* vos ordonàs que caigués en ell pena per punir ell del peccat, per tal que vos, *Sènyer,* jutjàssets en ell dretureramerit. On, segons assò se prova que peccat no comensà en vos, si bé creàs la potencia sensitiva; enans comensà en Adam, per so car volc seguir la natura de la potencia sensitiva, la qual natura li venc de no esser e de privacio.

16. *Noble Senyor gloriós!* Nos avem demanat a la nostra anima lo mal de culpa qui caec en Adam si hi caec per obra vostra, en so que vos li manàs que no menjás del fruit, e sabíets que ell ne menjaría, si bé vos li ho manàvets. ✠ 17. On, la mia anima, *Sènyer,* me respòs e dix me que jassía so que vos sabéssets que Adam menjaría del fruit, si bé vos lin fayets manament que non menjás, per tot assò lo mal de culpa qui caec en Adam no venc de vos, ni vos no fos culpable del seu peccat; enans me dix la mia anima que tot aquell peccat e aquella culpa qui caec en Adam, tota venc en ell dell metex, qui no volc esser obedient a vos. ✠ 18. So per que sentén, *Sènyer,* quel

peccat original venc en home de home e no de vos, sí es car vos con, agués creat Adam, posàs en ell atemprament de la potencia sensitiva e de la potencia racional: e puxes con lagués posat en libertat de fer bé o de fer mal, esdevenc lo mal de culpa en esser, so es peccat; lo qual peccat no era en esser, enans que Adam fos posat en libertat. Doncs lo peccat no comensà a esser enans de la libertat; enans ho fo enaprés la libertat; puxes con Adam hac libertat, aclinàs a peccat tot franc; e axí peccat comensà primerament en la accio de la potencia mutiva, qui per manament de la potencia racional se mòc a menjar lo pom que vos avíets vedat.

19. *Senyor amat e temut e colt e servit!* A la mia anima fo demanat los .vij. peccats mortals qui caen en home don son venguts ne dirivats, ni don han aút lo primer comensament. On, la mia anima respòs e dix que los .vij. peccats mortals caen en home per raó car home saclina a usar de la potencia sensitiva e nos vol aclinar a usar de la potencia racional: car enaxí com vos posàs atemprament en Adam de la potencia sensitiva e de la potencia racional, enaxí lavets posat en cascun home. On, enaxí com en Adam nasc lo primer peccat, enaxí en cascun home nex peccat mortal, tota hora que saclin a esser desobedient a la potencia racional e seguesca la natura de la potencia sensitiva. ✠ 20. Enaxí, *Sènyer,* com es impossíbol cosa que en la mar plena daigua no sia atrobada aigua, enaxí es impossíbol cosa que de vos pusca esdevenir peccat; car axí com la mar es plena daigua, enaxí sots vos tot ple e acabat de bonea: e pux vos sots acabat en bonea, provas que peccat no pot venir de vos, per so car peccat cové que venga per defalliment de bonea. ✠ 21. Veritat demanà, *Sènyer,* a la mia anima que dixés don li vé que ella cuida esser bona per sí metexa e cuida aver en sí noblea e vertut, la qual no hi es enaxí com se cuida: e la mia anima respòs a veritat e dix que aquell cuit e aquell peccat li vé de la natura

Digitized by Google

de no esser,[1] don ella es esdevenguda; car enaxí com es venguda de no esser en esser, enaxí es de sa natura metexa ques cuit que en ella sia la cosa que no y es.

22. Maravellosament, *Senyor gloriós*, se cové que enaxí com home se ennobleex es mellora loant e amant e honrant vos e menyspreant sí metex, que enaxís pijor e savil, tota hora que vulla a vos tolre vostra noblea[2] e vulla a sí metex atribuir bonea e vertut, de la qual no sia digne de posseir. ✱ 23. E so per ques cové, *Sènyer*, que home qui vulla sí honrar més que no li tany, que pijor on més se vol honrar e amar, sí es per so car vol fer valer sí metex part lo terme on no deu valer ni li es donat que part aquell terme vala. ✱ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui tam bé avets ordonat tot quat es: car enaxí com los benahuirats pervenen a la celestial gloria per amar vos e per atribuir a vos so qui en vos es, enaxí los malahuirats pervenen a perdurable pena per atribuir a sí meteys so qui en ells no es, ni es de raó que esser hi deja.

25. *Loat Rey vertader!* Bellament se pot tot hom alegrar e adelitar en vos e en totes les vostres obres, per raó del gran ordonament qui es en elles; car si tant se fos que peccat vengués de vos, ja no calgra que vos vos encarnàssets ni que muríssets per recrear la natura humana, ni que donàssets a home franc voler, per mèrit de gloria o de pena. ✱ 26. Car pus vos, *Sènyer*, no feéssets differencia enfre peccat e bones obres, ja no calgra que nulla cosa ordonàssets; enans pógrets metre tots los homens bons e mals o en parays o en infern, fos tort o fos dret.[3] ✱ 27. Mas enaxí, *Sènyer*, com es impossíbol cosa que la vostra beneita essencia esdevenga en no esser, enaxí es impossíbol cosa que negun peccat ni nulla cosa contraria a raó esdevenga de vos ni per vos: car so qui no es en vos, no pot caer en vos.

1. M, *illud putare et illud peccatum venire ei à non esse.*—2. M, *sic deterioretur et vilificetur auferendo à te tuam nobilitatem.*—3. M, *sive injustè sive justè.*

Digitized by Google

28. *Ab vertader Rey de gloria! ob endressament e restaurament dels catòlics!* Molt es aparellada gran pena e greu dolor als malahuirats qui creen que mal de culpa sia vengut de vos e per vos e per volentat de vos; car enaxí com vos ennobleexen e us loen tota hora que us atriboexen les vertuts els bens qui son esdevenguts per vos, enaxí vos desonren e us avilen e us menyspreen, tota hora que us atriboesquen que de vos sien venguts vicis ni culpes ni peccats, qui son los majors mals qui esser pusquen. ✠ 29. Nos veem, *Sènyer*, que falliment major se demostra con es en los homens honrats en est mon, que no fa com es en los homens vils. On, si tant sera que falliment ni peccat vingués de vos, ¡nom digats con sería gran en vos, con en los homens honrats es tan gran![1] On, malahuirat es qui creu que en vos null mal gran ni poc sia. ✠ 30. Alegrament e vertadera, *Sènyer Deus*, vos aora e us beneex lo vostre servidor, fill de la vostra serva, e confessa e creu que vos sots tan bon senyor e tan savi, que anc per null temps no fo ni será[2] que null peccat ni null falliment vengués en esser per volentat ni per obra divina.

¶ CAP. 54. *Com fo ordonada la encarnacio de nostre Senyor Jesu Christ.*

DEUS *gloriós, vertuós, lo qual prengués carn de nostra dona Sancta María!* Beneit siats vos e tot quant de vos es, car lo vostre aveniment e la encarnacio que prengués en nostra dona, molt es ab gran ordonacio e ab gran raó: car enans que vos vos encarnàssets, volgués aver occasio per la qual aguéssets raó e occasio de pendre

1. M, *¡quàm magnum esset in te, si in hominibus honoratis est adeo magnum!*—2. M, *quod nunquam fuit nec erit.*

Digitized by Google

carn humana. ✠ 2. La occasio e la raó que vos, *Sènyer Deus,* agués de pendre carn humana, sí fo per raó de la natura humana que caec en peccat infernal en Adam, per raó de la desobediencia que ac en vert vos. On, per tal que la natura humana fos recreada, volgués vos venir en est mon per purificar aquella del peccat original. ✠ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets volgut que en vostra encarnacio aja raó e occasio: e aitant com fo gran necessaria a la natura humana recreacio, aitant fo gran la occasio que vos agués en pendre carn per amor de nos.

4. *Pacient Senyor, savi en totes savièes!* Tant son tots vostres fets ordonats e acabats, que vos, *Sènyer,* volgués denunciar per sants homens e per prophetes lo vostre aveniment, enans que vos vos encarnàssets en nostra dona Sancta María. ✠ 5. Encara plac a vos, *Sènyer,* ordonar com fos en est seggle fembra sancta e justa, verge, vertadera, virtuosa sens tot vici. On, per tal que en aital donzella vos poguéssets encarnar, volgués ordonar com fos donada lig a Moyses, per tal que del lynatge de David nasqués fembra creent, e la qual fos sirvent e amant son creador e son senyor. ✠ 6. *Amorós Senyor!* Vos volgués ordonar que nostra dona Sancta María fos digna que vos preséssets carn della; car en so que fo en lig e en bones obres e en virginitat, fo covinent a concebre de Spirit Sant. Encara, per tal que pus digna fos que vos vos encarnàssets en ella, volgués a ella trametre làngel Sent Gabriel, per tal que ella creegués en ses paraules; car on ella pus creec en la salutacio e en la divinal potencia, e on ella més se omeliá a esser vostra serva, e pus aparellada fo que vos vos encarnàssets en ella.

7. A vos, *Sènyer Deus,* qui sots vida vera, sia feta tota honor e tot honrament; per so car vos, con vos encarnàs, triàs la mellor fembra e la pus nobla e la pus vertuosa; e plac vos que us encarnàssets en ella per obra de Sant Esperit, per tal que fos la encarnacio e la concepcio pus ver-

Digitized by Google

tuosa e pus miraculosa e pus sanctificada. ✠ 8. *Jesu Christ Senyor!* A vos gloria e honor; car enaxí com tota vostra encarnacio fo per orde e per regla dordonament, enaxí per orde volgués esser nodrit, e per orde volgués créxer, e per orde volgués parlar; e tot quant fo en vostre aveniment, tot anà per regla dorde. ✠ 9. Si lo vostre aveniment, *Sènyer,* no anás axí per orde e segons cors natural con fo, conegren les gents vos esser Deu e no home, e axí no fora lo vostre aveniment ordonat a recrear la natura humana; car no fora qui us auciés ne qui duptás en vos; e axí nos no pógrem esser recreats, pus vos no muríssets.

10. *Eternal Senyor, vivificant los morts, consolacio dels desconsolats!* La vostra encarnacio es occasio e ordonament de exaltament de la natura humana; car sens que vos no us encarnàssets en nostra natura, no fora ordonat com la nostra natura fos en tan noble grau [1] ni en tan nobla natura ni en tan gran honrament com es. ✠ 11. Mas car vos, *Sènyer,* sots home, es exaltada tota la natura humana; e car vos vengués en est mon ens donàs exempli damar e de esser bons, per assò son los homens de mellors obres que no foren si vos no ic fóssets vengut nins aguéssets donat lexempli quens avets donat. ✠ 12. Lo departiment que vos, *Sènyer,* feés daquest mon, adoncs con murís en la sancta crou per nos a salvar, tot fo dordonament e de raó; car per so con vos murís e us nanás en gloria, fom recreats. On, *Jesu Christ Sènyer,* beneyt sia aital ordonament com lo vostre, car ab ordonacio ic vengués, e ab ordonament ic estigués, e ab ordonacio exís dest mon e us nanás en lautre.

13. *Oh gloriós Senyor maravellós!* Tant es gran lordonament quis seguex de la vostra encarnacio, que per raó del vostre aveniment se seguex que tot hom pot mills mortificar la natura de la potencia sensitiva, la qual tot hom ha en més amar sí metex [2] que son pruxme, que no

1. A,C, grao.—2. M, *quæ eum inclinat ad amandum se ipsum.*

Digitized by Google

feera si vos no fòssets encarnat ni crucificat ni mort. ✠ 14. So per que tot hom, *Sènyer*, pot pus destrènyer la potencia sensitiva[1] per raó de la vostra encarnacio, sí es per so car tota hora quel hom cogit ni remembre en la gran amor que vos feés a home en so que volgués esser home per amor dome, e volgués esser aontat e turmentat e mort per home, tota hora se sentirá poderós en amar més vos que sí metex, per raó de la gran amor que li avets feta e per raó de la gran noblea que conexerá en vos. ✠ 15. On, si tant se fos, *Sènyer*, que home no remembrás ni cogitás en aquesta amor tan gran, la qual vos li avets feta, ja no fora null home tan poderós de vensre ni de costrènyer la potencia sensitiva, com es ara com pensa e remembra en la tan gran amor que vos avets feta a home.[2] On, beneyt siats vos, *Sènyer*, qui tam bé ho avets ordonat com home pusca vensre sí metex.

16. *Loat Senyor e ennobleyt sobre totes noblèes!* Vos volgués esser encarnat e nat de fembra pobra, per tal que coneguessen los pobles que vos no vengués en est mon per esser ric dels bens temporals; enans ic vingués per esser pobre e per esser menyspreat e aontat e escarnit e turmentat e mort. ✠ 17. Bell ordonament fo, *Sènyer*, con volgués pendre carn en tal verge e en tal dona, qui ha subirana bonea e subirana verginitat e subirana riquea dels bens celestials; car anc no fo ni es ni será nulla cosa aprés vos qui tant vayla en nulla bonea, com nostra dona Sancta María fa, en tot so qui es bo ni vertuós. ✠ 18. On, gran es, *Sènyer*, lo vostre ordonament e la vostra saviea; car enaxí com la vostra essencia divina es lo pus subirà esser en bonea e en vertut, enaxí vos plac encarnar en lo mellor esser qui sia, aprés lo vostre; car exceptat vos, totes quantes bonèes son ni serán, enfre totes no basten ni atenyen[3] a la bonea ni a la noblea de la nostra dona Sancta María.

1. M, *magis potest constringere potentiam sensitivam.*—2. M, *sicut potest, quando cogitat et memorat ipsum.*—3. M, *non sufficiunt nec attingunt.*

Digitized by Google

19. *Ab espiritual Rey de gloria, en lo qual tots bens sacaben!* Enaxí com lo bon arbre[1] qui vé al estiu carregat de fulls e de flos *(sic)* e de fruits, enaxí lo vostre aveniment e la vostra humanitat tota es venguda ab ordonacio e ab profitables fruits als homens en est mon. ✠ 20. So per que lo vostre aveniment, *Sènyer Deus*, es tot ple de ordonament e de profit als homens, sí es per so car es tot ple damor; car enamorat vos encarnàs, e enamorat nasqués, e enamorat ic vivís, e enamorat ic murís, e enamorat vos en tornàs a la celestial gloria, en presencia del celestial Pare. ✠ 21. Sil vostre aveniment, *Sènyer*, es tot ple damor, no es enaxí del vostre servu; car desenamorat fuy engenrat, e desenamorat ic fuy nat, e desenamorat he estat en aquest mon quax tots los jorns de ma vida; e si vos, *Sènyer*, no menamorats, creu que a la fi de mos dies ic exiré desenamorat, e iré en lo loc on hom no es amat ni graít.[2]

22. ¿Qual es aquell, *Sènyer*, qui pogués albirar lo gran ordonament qui es en la vostra encarnacio? car ja fos so que la vostra natura divina sajustás ab la natura humana, per tot assò la vostra deitat nos moc nis camià en natura; enans es aquella que sera, enans que sencarnás la persona del Fill ab la natura humana. ✠ 23. Encara, *Sènyer*, es lordonament e lendressament de la vostra encarnacio gran e maravellós; car ja sía so que la natura humana que vos presés sacostás e sajustás ab la deitat, per tot assò aquella humanitat que vos prengués no sexí de natura dome nis mudà en altra natura qui no fos natura dome; car axí vertaderament com nulla cosa pot esser vera, enaxí es vera cosa, *Sènyer*, que aquella cosa en que vos vos encarnàs es verament natura humana. ✠ 24. On gloriosament e maravellosa fo fet, *Sènyer*, lajustament de la vostra deitat ab la vostra humanitat; car tant fo en gran ordonament fet e en gran saviea, que neguna pena que vos soferíssets en est mon, no la soferís poc ni molt en quant érets Deu;

1. A,C, lo bo arbre.—2. M, *non amat nec est gratus.*

Digitized by Google

enans tots los treballs e totes les ontes e tota la pena e tota la mort, tota caec e venc en vostra humana natura, e tota se sostenc en aquella: on, beneita sia ella, e vos, sènyer della.

25. *Eternal Senyor, gloriós, beneyt, amorós, ple de veritat!* Si lo vostre aveniment conté tot ordonament e tota saviea, so quels infeels creen de nosaltres cathòlics conté tota fullía e tot desordonament; car con ells oen que nos deyem *(sic)* que la divinal essencia es ajustada ab natura dome, cuidense que nos cream que la deitat salterás es mudás en natura domenitat: e con ells oen que nos deym que vos agués fam e set e calt e fret e treball e mort, cuidense que nos creegam que la deitat agués fam e set e que murís. ✱ 26. On, ¿com pot esser, *Sènyer*, la lur entencio e la lur peguea tan gran, que ells creen de nos cathòlichs tan gran error? car pus que ells oen que los crestians creen e confessen que la deitat es eternal e es infinida e es tota acabada en vertuts e en bonea, creure devíen e saber que nos no creem que la vostra divinal natura salterás nis mudás per nulls temps de son estament ni de sa natura; car impossíbol cosa es que cosa qui sia eternal ne infinida ni tota acabada, se pusca mudar ni alterar en altra natura. ✱ 27. Tot aquest desordonament, *Sènyer*, cau en la creensa dels infeels e en lur opinio, per so car innoren lordonament e la saviea que vos posàs en lo vostre aveniment. Enans que ells guarden a ordonament, con oen parlar de la vostra encarnacio, cuiden que nosaltres creegam que la deitat se pervertís en humanitat: e axí romanen, *Sènyer*, enganats los infeels, e innoren la disposicio e la manera en la qual los feels crestians creen en vostra encarnacio.

28. *Ob vos, Sènyer Deus, qui sots vera lum e vera resplandor e ver endressament dels feels crestians!* Ojats, *Sènyer*, lo vostre servidor, qui us demana plorant, suspirant, angoxant, de jenollons, les mans juntes, guardant en la crou davant lo vostre beneyt altar; e diu vos, *Sènyer*, que vos

Digitized by Google

qui avets tot lo vostre aveniment posat en ordonacio, que ordonets con sien feels crestians tan devots e tan enamorats, que vajen dir e preicar als infeels en qual manera ni ab qual entencio creen los feels crestians en lo vostre aveniment. ☙ 29. Encara us clam mercè, *Sènyer Deus*, que vos donets seny e saber e subtilea als infeels, que ells escolten los crestians e que entenen la manera per la qual nos creem en la vostra encarnacio e en la vostra passio; car si la manera per la qual nosaltres creem en vos volen entendre, leugerament porán lexar lur creensa e s porán mudar en la nostra. ☙ 30. *Jesu Christ Senyer!* A vos sia feta tota laor e a vos sia atribuída tota valor e tota honor: car per lo gran ordonament qui es en lo ajustament de vostra deitat ab la humanitat, son ordonades totes quantes coses ha en est mon e en lautre, e a esser sirvents e sotsmeses a conèxer la gloria e la valor de vos, nostre Senyor Deu.

¶ CAP. 55. *Com nostre Senyor Jesu Christ ordonà en est mon la sua passio.*

AH, *Jesu Christ, ver Deu!* A vos, *Senyor*, sia laor e gloria, qui ordonàs que lo mon fos recreat e salvat per les grans tribulacions e per les grans penes que vos soferís e portàs per amor de nosaltres. On, beneyt siats vos, qui ordonàs que ls vostres treballs fossen occasio als nostres perdurables remeys.[1] ☙ 2. Tots los feels crestians, *Sènyer*, se deuen alegrar en la vostra passio e en los treballs que vos soferís en est mon; car tant foren los vostres treballs plens de fruit, que la natura humana qui

1. M, *quod tui labores essent causa nostræ perdurabilis requiei.*

Digitized by Google

era caúda en lo major desordonament qui esser pusca, tornà per la vostra passio en lo major ordonament qui esser pusca. ✠ 3. Per tal que lo vostre aveniment fos, *Sènyer,* ordonat a reembre lumanal lynatge, volgués vos ordonar que la substancia divina no fos per los descreents vista en la humana natura que vos prengués; car si ells apercebessen e veessen la vostra deitat en la vostra humanitat, ja no fora qui us auciés ni us turmentás; e pus la vostra humanitat no murís ni treballás, nos pogra lo mon restaurar ni pogra esser mundat del peccat original.

4. *Singular Senyor, graciós, conexent!* Nulla pena ni nulla vilea de mort ni null aontament no fa a comparar ab aquell que vos soferís e sostengués per amor de nosaltres; car lo treball e la dolor e la angoxa que vos soferís, sobre totes dolors e sobre totes angoxes e sobre tots menyspreaments e sobre tots avilaments foren en vos. ✠ 5. On tota aquesta majoría, *Sènyer,* qui fo en vos de dolors e dontes e de mort, adoncs com per nos prengués passio, tota fo segons ordonament e raó, per lo peccat gran qui sen covenc delir.[1] On, beneyt siats vos, *Sènyer,* qui volgués soferre quel vostre cors fos pobre e venut e traít e ligat e rebujat e assotat e colastrat[2] e escupit e avilat e escarnit e clavellat e nafrat e crucificat e abeurat e mort; car totes aquestes coses covenía que sostengués, segons lordonament per que vos covenía quens recreàssets. ✠ 6. *Humil Senyor!* En totes quantes coses hom pusca pensar ni cogitar que viltat pusca caer en mort dome, totes les troba hom en la vostra passio qui hi pensa:[3] car vos fos penjat en vil loc, ab ladres; e fos penjat en alt, per tal que tuit vos veessen; e fos crucificat en lo mig loc del mon, per tal que tuit sabessen la onta que vos prengués; e per los vostres dexebles fos desemparat a la mort, per tal que tuit veessen que vos no avíets amics; e les pus vils gents qui sien

1. M, *pro magno peccato quod convenit deleri.*—2. B, e calostrat: M, *et colaphizaretur.*—3. B, qui hu pensa.

Digitized by Google

vos turmentaren e us aucieren; e sens tota occasio e sens tota raó que no avíen que us auciessen, vos aucieren. On tot assò, *Sènyer*, covenc que fos enaxí con se feu: car enaxí com per la vostra passio se devía seguir gran honrament, covenc que vostra passio fos en gran viltat.

7. *Savi Senyor, gloriós sobre totes glories!* Enaxí com la natura humana que vos presés vencé e sobrepujà en bonea e en vertut totes quantes coses son creades, enaxí sobrepujà la granea de la vostra passio e la viltat que hom vos feu, adoncs con murís: car aitant com vos sots mellor, aitant foren les dolors e les desonors majors e pus greus. ✠ 8. Nulla fam ni nulla set qui anc fos, *Sènyer*, en cors dome, no fa a comparar ab cella que vos sostengués en est mon: car aitant com lo vostre cors fo pus purificat e pus naturat en natura humana que negú altre, aitant fo pus sensible de fam e de set e de pena, adoncs con la avía. ✠ 9. Maravellosament, *Sènyer*, fo plena la vostra passio el treball que agués en est seggle, de tot ordonament e de tota saviea: car on pus fos sensible de gran treball e de gran pena, e pus sen demostrà gran la amor que vos nos avets; e més nos donats exempli com nosaltres vos dejam amar e honrar e servir.

10. *Ab vos, Jesu Christ Sènyer, qui sots lugor e resplandor dels catòlichs!* Beneyt siats vos: car aitant com es gran la pena que vos avets soferta per amor de nos, daitant nos avets encarregats que dejam fer per amor de vos: e aitant com es lo ciri ardent gran e alt, aitant es gran la lugor e la claror que dona a les gents estants denant ell. On, con la sancta figura de la vostra creu estía axí lugorosa davant lo poble en la esgleya, lo representament de la vostra figura demostra que molt es gran lo lum e lexempli que hom pot pendre della. ✠ 11. On, loat e beneyt sia, *Sènyer*, lo gran ordonament el gran endressament quins vé de la resplandor que la sancta crou demostra a vostre poble: car en la crou pot hom veer e apercebre les greus dolors e les

Digitized by Google

grans ontes que vos reebés. On, bonahuirats son aquells que senluminen de la forma de la sancta crou e qui saombren es reposen sots la ombra de la creu, qui dona repòs de la calor infernal. ✠ 12. *Celestial Senyor!* Enaxí com lo malaute mellora e revé per la carn que menuga adoncs con lo mal la jaquit,[1] enaxí avets vos ordonat que la anima del home sia fortificada per la vista de la vostra passio en la crou, e per lo remembrament daquella sia peccat delit en ell.

13. A vos, *Senyor Deus, qui sots recurriment e restaurament dels cuitats,* laors e gracies e mercès, car vos plac murir per amor del vostre poble, e us plac soferre que los apòstols els dexebles vos desemparassen a la vostra mort. ✠ 14. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car on pus fos aontat per los jueus e on pus fos desemparat per los apòstols, e majors foren los vostres treballs e les vostres dolors. On, lo menyspreament que fo fet de vos el desemparament, fo occasio e ordonament con vostra passio fo major e pus greu. ✠ 15. On, aitant com fo major, *Sènyer,* lo agreviament de la vostra passio e de la vostra mort, aitant fo major la amor que vos agués al vostre poble, e aitant fo major lo exempli damor que vos nos donàs.

16. *Excellent Senyor, subirà, lo qual vivifica e mortifica tot so ques vol!* Enaxí com la natura humana se desordonà e caec en error en Adam per gran delit que Adam cuidà aver del fruit, enaxí covenc que la natura humana fos recreada en vos, per gran amargor de tribulacio e de mort. ✠ 17. On, *gloriós Senyor,* aquest fo molt bell ordonament: car si la natura humana se desordonava en Adam per desig daver cosa que no li pertanyía, covinent cosa fo que sordonás per la vostra passio qui fo en vos, sens que vos no meríets passio ni mort. ✠ 18. Manifestament, *Sènyer,* se demostra la vostra passio que fo en gran ordonament e en

1. M, *Sicut infirmus melioratur et reconvalescit per carnem quam comedit, quando infirmitas eum reliquit.*

Digitized by Google

gran saviea: car enaxí com la vostra passio fo major en dolors e en treballs e en mort, enaxí lo bé quis seguex als bonahuirats per la vostra passio, es lo pus subirà bé que hom pusca aver ni posseir: e enaxí com als benahuirats esdevé major bé per la vostra passio, enaxí los malahuirats qui descreen o no graexen la vostra passio han los majors mals, per tal con son descreents e menysconexents de la vostra gran passio.

19. *Poderós Senyor, forts sobre totes forces!* Per la vostra passio fo ordonat que les portes on los .vij. peccats mortals entren en home, fossen mortificades e que no aguessen locs eñ home on poguessen pervenir: e per la vostra passio fo ordonat com les portes fossen ubertes, per les quals, vertuts poguessen entrar e venir en home. ✠ 20. On, con home ymagena e perpensa la granea de la vostra passio e la viltat, *Sènyer,* en que vos murís, tot hom pot sí guardar de tots vicis, pus se vulla, es pot cumplir de vertuts.[1] ✠ 21. On per assò, *Sènyer,* plac a vos ordonar ques posás la figura de la sancta crou davant los nostres ulls, per tal que en ella apercebéssem la gran passio que vos sostengués per amor de nosaltres. On, enaxí com per la paraula denuncia hom so qui es en sa pensa, enaxí la figura de la crou nos denuncia ens demostra les greus dolors que vos sostengués e la gran amor que vos avets al vostre poble.

22. A la vostra sancta passio, *Sènyer,* sia laor e gloria e benediccio: car per la gran amor que nos conexem esser en vos, se detríen homens religiosos dels homens mundans, e renuncíen a totes benenanses e a tots delits temporals, e donen se a amar e a honrar vos e a remembrar en la vostra passio, e a donar laor de vos e de tot so qui de vos es. ✠ 23. Per les grans angoxes, *Sènyer,* e per los grans treballs quels homens veen que vos sostengués per ells, edifiquen espitals als pobres, e van en romeríes, e fan oracions

1. M, *et potest se complere virtutibus.*

Digitized by Google

e dejunis, e turmenten lur cors nit e dia, e fan moltes coses per amor de vos que no faríen si non preníen exemple en la vostra passio. ✠ 24. Mas per so car en la vostra passio, *Sènyer,* veem tantes de dolors e tantes dontes que vos soferís e portàs per amor de nos, per assò los homens rics donen als homens pobres, e los Reys se humilíen als vostres servus, e besen aquells lurs mans e lurs peus, e per amor de vos son esdevenguts molts homens màrtirs, en son molts quin desijen a pendre martiri.

25. *Ab vertader Senyor, piadós, ple de tots bens!* No es nulla maravella si la vostra passio es tota plena dordonaments e dendressaments, car tota es plena, dins e de fora, damor e de dousor e de misericordia e de pietat e de fruit. ✠ 26. On, con la vostra passio, *Sènyer,* sia tota plena dordonament e de vertuts, lo vostre servu el vostre esclau vos prega que vos ordonets servidors e amadors e loadors qui vajen preicant la vostra passio, per diverses terres e diverses gents e en diverses lenguatges, e qui muiren a diverses morts. ✠ 27. Car enaxí, *Sènyer,* com la vostra passio fo per reembre nosaltres, enaxí, segons manera dorde, deu esser ordonat que sien homens turmentats e morts, per donar laor de la vostra passio: e enaxí com en la vostra mort hac moltes dolors, enaxís covê que los loadors de vostra passio sien homens de gran lynatge e de grans forces e de grans honraments.

28. Angoxosament, en plorant, a jenollons, ab cor devot e ab lengua vertadera vos aora e us reclama e us ret gracies e mercès lo vostre home, fill de la vostra serva e del vostre sotsmès: e so de que us fa gracies, sí es, *Sènyer,* de la vostra passio; car estant que ell era mort e adurmit en peccats mortals, la vostra passio, *Sènyer,* lo rexidà el despertà,[1] e li mostrà la vostra bonea e la sua frevoltat e la sua mesquinea. ✠ 29. *Jesu Christ Pare!* Con la vostra greu passio sia comensament e occasio del meu

1. *M, eum suscitavit et evigilare fecit.*

Digitized by Google

rexidament e despertament de peccats,[1] clam vos mercè, *Sènyer*, que la vostra passio do amor a mon cor, e do lagremes a mos ulls, e do bones obres a mes mans, e do a mos peus carreres segures. ✠ 30. En durment, *Sènyer*, ni en vetlant ni en estant ni en anant, lo meu cor no sia ni estía en nulla autra cosa si no en remembrar la vostra passio e la vostra bonea; e no sien, *Sènyer*, los meus desigs en nulla autra cosa si no en donar gloria e laor de vos, qui sots nostre Senyor Deus.

¶ CAP. 56. *Com Deus ordonadament en est seggle amaga e revela la gloria e la pena del altre seggle.*

DIVINAL *Senyor, misericordiós, abundós en tots bens!* A vos sien fetes laors e gracies del gran ordonament que vos avets posat en aquest mon, com als homens sia revelada e demostrada en est mon la gloria e la pena del altre seggle. ✠ 2. *Ah Senyor savi, amorós!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que en home aja .v. senys corporals e .v. espirituals; car als .v. senys corporals es amagada en est mon la gloria e la pena del altre seggle, e als .v. senys espirituals es revelada la gloria e la pena del autre seggle. ✠ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui avets volgut que home sia avent cors e avent anima; car per la natura del cors son al home presentades e demostrades les sabors els delits daquest mon, e li es amagada la gloria e la pena del autre seggle; e per la natura de la anima son demostrades les gracies e les penes del altre seggle.

1. M, *meæ erectionis et expergefactionis à peccatis.*

Digitized by Google

4. *Profitós Senyor, ajutori e recurriment dels cuitats!* Con vos siats substancia invisible, avets volgut que àngel ni anima no sien coses visibles.[1] ✠ 5. *Piadós Senyor!* Si tant fos que vos fóssets vist en est mon axí com en lautre, null hom noy fora ordonat a guaanyar gloria o caer en pena: on, per assò plac a vos que fóssets en est mon invisible als ulls humans corporals, car aquest mon no es lo loc on hom deja posseir gloria de la vostra vista. ✠ 6. Si vos, *Sènyer Deus,* aguéssets en est mon demostrats los àngels els demonis als ulls corporals, ja null hom no fora ordonat ni fora ab franca volentat a fer bé o mal; car tant fora gran certificacio de la gloria e de la pena del autre seggle, que negun hom nos sentira libertat de fer mal,[2] per lo gran gog que agra de la vista dels àngels e per la gran paor que agra de la vista dels demonis.

7. *Sanctisme Senyor gloriós, ple de pietat e de misericordia!* Si hom oís ab orelles corporals, en est mon, parlar la vostra deitat e oís parlar los àngels els demonis, null hom no fora en est mon en ordonat estament de guaanyar mèrit de gloria o de pena: car les vostres paraules e les dels àngels foren tan plaents e les dels demonis foren tant espaventables, que null hom no agra en est mon mèrit de re que feés. ✠ 8. Si home, *Sènyer,* odorás en est mon les greus pudors qui son en los inferns e sil home sentís la gloria del autre seggle o la pena, negun ordonament no fora donat a home, per lo qual fos digne de guaanyar paraís o fos digne de estar en los inferns. ✠ 9. On, loat e colt e beneyt e servit siats vos, *Sènyer Deus,* qui la gloria del autre seggle avets envelada[3] e amagada als senys corporals: car per lenvelament e lamagament en que van en est mon los homens, es hom aparellat a fer mal.[4]

1. P, *voluisti quod angelus et anima sint res invisibiles similiter, ut à nemine videantur.*—2. M, *nemo in se sentiret libertatem faciendi malum.*—3. B, avets velada.—4. B, aparellat a fer mal, per tal que sia ordonat a la cosa final per la qual vos avets creat home.

Digitized by Google

10. *Oh excellent Senyor, Pare dels pares e Senyor dels senyors!* Loat e beneyt e graít sia tot quant vos avets ordonat en est mon: car enaxí com hom aperceb e entén en les coses corporals per la natura dels senys corporals, en axí hom aperceb e entén en les coses entellectuals per natura dels senys espirituals. ✠ 11. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* car per aquest ordonament aital se muden los homens a entendre e a saber de les coses sentides a les coses entellectuals: car per les coses sentides son a home significades les coses entellectuals. ✠ 12. Car per la presencia que avem, *Sènyer,* de les coses sentides a nostres senys corporals, entenem en los senys espirituals que vos sots en esser, e sabem que sots sols un Deu, e que sots creador e senyor e restaurador nostre e benfactor de tot quant es: e en la vostra dretura e en la vostra saviea apercebem que paraís es asignat als creents veritat, e als descreents es asignat foc perdurable.

13. *Maravellós Rey, savi sobre totes savièes!* Beneit siats vos, qui avets ordonat que hom aperceba en est mon per la vostra bonea la gloria del autre seggle: car per lo demostrament que la nostra anima ha de la vostra gran bonea, se conex que la gloria del autre seggle es molt gran e molt maravellosa. ✠ 14. Enaxí, *Sènyer,* com los ulls demostren al home alcuna cosa bella per colors o per ornaments o per bellea de faysons e dautiments, enaxí als ulls de la anima es demostrat per la vostra bonea la granea de la gloria del altre seggle. ✠ 15. Car enaxí com la nostra anima vos ymagena acabat en totes vertuts e en totes noblèes e en totes dignitats e en tot acabament, enaxí la nostra anima ymagena los dons que vos donats e les gracies que fets esser grans e maravelloses: car qui es subirana bonea, covè que do subirana benenansa.

16. *Rey vertader, gloriós, subirà Senyor!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que per la vostra gran bonea sia revelat e demostrat a la nostra anima la granea de la pena

Digitized by Google

infernal. ✠ 17. Car en so, *Sènyer,* que nos entenem molt gran e molt noble la vostra bonea, cové que entenam que molt es gran la gloria que pert aquell qui vos pert. On, aitant com es gran so que pert, aitant es gran la pena daquells qui vos perden. ✠ 18. On, no es null hom, *Sènyer,* qui perda vos qui pogués aestmar ni comparar so que pert, ne qui pogués aesmar les dolors ni les penes que aurá en lautre seggle; per so car en aquest seggle innora e menysconex e desama la vostra gran bonea.

19. *Sanct Senyor, vertuós, amorós, abundós de tots bens!* Lordonament ques seguex per lo secret que es en est mon de la gloria e de la pena del autre, no es null hom quil pogués aestmar: e axí com per lamagament e lenvelament se seguex ordonament, enaxí per lo demostrament el revelament qui es fet a la nostra anima de la gloria e de la pena del autre seggle, se seguex ordonament. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui tam bé ho avets ordonat; car per so car dupte es enans caút en les coses entellectuals que no es en les coses sentides, per assò avets volgut que la gloria e la pena del autre seggle sia manifestada a la nostra anima ab les coses entellectuals. ✠ 20. Loat e reclamat siats vos, *Sènyer Deus,* qui tam bon ordonador sots: car enaxí com majors son los duptes e les suspites que hom ha en les coses entellectuals que no son aquelles que hom ha en les coses sentides, per assò han los homens més de mèrit con creen e están ferms en les coses entellectuals, que no han de les coses sentides, con les afermen ni les saben. ✠ 21. Per so, *Sènyer,* com fe está en les coses entellectuals, e les coses entellectuals son als senys corporals amagades, per assò es major e pus nobla cosa fe e creensa, que no es lo certificament el saber que cau en hom de les coses sentides, les quals son presents e manifestes als senys corporals.

22. *Salvador Senyor, restaurador, guiador, redemptor nostre!* Vos avets volgut que aquella fe e aquella lig qui es

Digitized by Google

vera, que sia pus enpregonada e pus naturada[1] ab les coses entellectuals que les altres creenses qui son pus prop a les coses sentides. On, aquest ordonament es molt bo, per so car de les coses entellectuals es lur sobject fe, en so que per fe les sab hom; el sobject de les coses sentides es testimoni de vista e doyr e de gustar e de sentir e de odorar. ✠ 23. Encara avets volgut, *Sènyer*, que la fe dels crestians trespás més a avant a creure e a afermar en les coses entellectuals que neguna de les altres creenses: car creure en vostra trinitat e en vostra unitat, e creure en la encarnacio de vostra deitat ab la vostra humanitat, més está entellectuitat e pus profondament[2] que no fan nulles altres creenses de jueus ni de sarraíns ni daltres generacions. ✠ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui avets ordonat que totes les creenses qui son contraries a la dels crestians sien pus prop a les coses sentides e pus luny a les entellectuals que no es la sancta fe nostra, qui senpregona pus en creure les coses entellectuals es lunya pus a les coses sentides.

25. *Gloriós Rey, liberal, ple de mercè!* Vos avets ordonat que los homens qui moren en aquest seggle que no ic tornen per recomtar la gloria o la pena del altre seggle: car si ic tornaven, ja no auría hom tant de mèrit de so que fa; ni la fe que hom ha, no es tan nobla ni tan vertuosa per les coses manifestes com es per les coses secretes e absents. ✠ 26. A vos, *Sènyer Deus*, laors e gracies, qui la gloria e la pena del autre seggle revelats al enteniment daquells qui vos amen ni servexen ni obeexen. On, benahuirats son aquells qui tenen secret so que vos secretament lur revelats del autre seggle: car per so car ells vos en tenen secret, lur ho revelats. ✠ 27. Molts homens, *Sènyer*, se gaubaríen a les gents e sergullaríen, si vos lur revelàvets los secrets del autre seggle: on per assò nols los

1. M, *Tu voluisti quod illa fides et lex quæ est vera, sit magis profundata et naturata.*—2. M, *est major et profundior intellectualitas.*

Digitized by Google

volets vos revelar, car ells no us en tendríen secret, axí com fan aquells a quin revelats molts.

28. *Oh Creador, Senyor piadós!* Vertut e acabament sia conegut a vos, qui avets amagat als homens lo dia de lur mort, en so que nos saben en qual dia ni en qual hora morrán. On, molt es bé ordonat que hom no sapia quant se morrá: car si hom sabés lo dia de sa mort, hom ne fora pus ergullós e pus mal e pus desordonat. ✱ 29. Con lome, *Sènyer,* es mort, adoncs es raó que sempre que es mort sia certificat de so qui li tany en lautre seggle; mas en aquest seggle no fora ordonament si hom pogués saber certanetat manifesta, enans de sa mort, si entrará en parays o en infern. ✱ 30. Lo vostre servu el vostre servidor, *Sènyer Deus,* vos fa moltes de gracies e us loa e us beneex, com vos avets tan bé ordonat home, per so con tan ordonadament li avets amagada e revelada la gloria e la pena del altre seggle: car per aquest ordonament aital es lome pus ordonat a conèxer en lautre seggle la vostra bonea divina.

¶ Cap. 57. *Com Deus ha ordonada la carrera de paraís.*

OH *Deus poderós!* A vos laors e gracies e mercès, car vos avets uberta la via de paradís ab la santa humanitat, la qual presés per tal que les portes de paradís ubríssets al humanal lynatge, al qual eren tancades enans que vos fossets encarnat en nostra dona Sancta María. ✱ 2. Les angoxes e dolors e treballs e ontes e plors e lagremes e mort que vos, *Sènyer,* sostengués en la sancta crou, totes aquestes coses foren occasio de la nostra salvacio, e tot fo a demostrament e a illuminament de la via de parays. Encara, *Sènyer,* fo ordonat

Digitized by Google

per lo treball que vos sostengués, que los feels crestians prenguessen exempli en vos e que sostenguessen per amor de vos so que vos sostengués per amor de nos. ✠ 3. Encara us plac, *Sènyer*, ordonar que baptisme fos via de salvacio: lo qual baptisme volgués deveir[1] en tres maneres, so es, baptisme de foc e de sanc e daigua. On, beneit siats vos, qui totes aquelles .iij. les agués ab vos:[2] car vos, *Sènyer*, per escalfament damor volgués murir, e per baptisme de sanc volgués esser batiat en la sancta crou, e en flom Jordà fos batiat ab aigua.[3]

4. *Ah Senyor savi, perdurable, dreturer!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat que prophetes e apòstols e màrtirs e confessors sien estats trameses a les gents per denunciar los vostres manaments, e per demostrar la carrera de paradís, e per donar exempli als pobles per qual manera ni ab quals obres hom pervé a la celestial gloria. ✠ 5. Encara us ha plagut ordonar, *Sènyer*, que los homens sants per los quals es demostrada la via de paradís, que ajen fets molts de miracles, per tal que les gents los ajen mills recebuts e mills creeguts, e sien estats pus ferms a lurs paraules e a lur creensa. ✠ 6. Vos, *Sènyer*, avets volguda donar ley vera als homens, e en aquella avets fets manaments de les coses per que hom va en paraís, e en aquella avets vedat que hom no fassa coses per les quals hom va en los inferns.

7. *Amable Senyor, conexent, desijat per los vostres servidors!* Vos avets ordonat que veritat sia la via per que hom va a paradís. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car en axí com vos sots veritat, covè de necessitat que la via per que hom pervé a vos, sia via vera e sens tota falsetat; car veritat[4] no satroba per via de falsetat. ✠ 8. Dousament e devota siats vos, *Sènyer*, adorat e reclamat, per so con vos avets ordo-

1. B, lo qual baptisme volgués departir.—2. B, qui totes tres les agués en vos.—3. B, fos batejat en la sancta crou, e en flom Jordá fos banyat en aygua.—4. A, con veritat.

Digitized by Google

nat que lealtat sia fonament de la via de parays: car totes vertuts son privades en lome on no es lealtat. On, benahuirats son tots aquells qui son en leyaltat e qui no van menys de leyaltat. ✠ 9. Maravellosament, *Sènyer,* es bé ordonat tot so que vos avets ordonat: car vos avets volgut que fe, pus que sia vera, que sia carrera de paradís; car fe vera enllumena axí com ciri ardent que dona resplandor en cosa escura: e fe, *Sènyer,* es endressament de tots bens, e per fe es hom digne a venir a la benahuirada gloria.

10. *Oh vos, Sènyer Deus, don nexen e diriven tots los bens!* Loat siats vos en tot quant es ordonat per vos: car vos avets ordonat que amor sia corda e cadena per la qual hom sia tirat a la gloria de paradís,[1] e ab la qual hom sia ligat de estar en la via de parays: car amor fa hom desijós e ansiós e curós e leyal e vertader e pacient e larc e savi e cortès; e amor es occasio de tots bens. ✠ 11. Vera amor, *Sènyer,* fa hom anar per lo primer moviment, e fa als homens aver ordonada entencio. On, beneyt siats vos, car per aquestes dues coses pervenen los homens en subirà grau e en subirà guaardó.[2] ✠ 12. Aquells, *Sènyer,* qui amor fa moure a anar per lo primer moviment e qui fa amar vos ab la primera entencio, son més amadors del vostre esser que no son del lur metex ni de nulla altra cosa, e amen lur pruxme aitant con amen sí metexes. E doncs, loada sia amor, pus que tant dordonament ni tants de bens ne esdevenguen.

13. *Rey amant, misericordiós, piadós, perdonant!* Vos avets ordonat que oracions sien via de parays; car vos avets volgut que per oracions hom pug a vos. On, beneyta sia la escala per la qual hom puja daquest loc tenebrós a la perdurable resplandor. ✠ 14. Sempre, *Sènyer,* que hom comensa a orar loant e amant vos e confessant la vostra

---

1. M, *quod amor sit chorda et catena, per quam homo trahatur ad gloriam paradisi.*—2. M, *perveniunt homines in supremum gradum perfectionis et in supremam remunerationem.*

Digitized by Google

bonea e la viltat e la mesquinea qui es en hom, encontinent comensa hom a pujar a vos. ✠ 15. No es null hom, *Sènyer,* qui pogués aestmar los grans bens qui caen en home per oracio: car oracio fa del home ergullós humil, e oracio fa del home fals leyal, e fa dome enemic amic, e del hom ladre, vertader, e dome mal, simple e suau.

16. Vos, *Sènyer Deus,* qui salvats e guardats los feels crestians de les vanitats mundanes e de les temptacions diabolicals, siats loat e beneyt, per so car vos avets ordonat que hom vaja a parays per vera confessio. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets donats clergues[1] e homens sants e religiosos, als quals hom se confés de tots sos peccats, per tal que sia en la dreta carrera de parays. ✠ 17. Per so car hom se confessa vertaderament als sants homens, se perdonen, *Sènyer,* en est mon greus peccats, e greus culpes sic delexen per confessio; e per confessio sic fa satisfaccio dels torts e de les injuries que los uns homens fan als altres: la qual satisfaccio se fa per concell dels clergues a qui hom se confessa. ✠ 18. Beneit siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat que hom se confés als clergues: car los clergues certifiquen hom de les coses qui son vicioses ni qui van per via de peccat, e los clergues amonesten hom e demostren les bones obres per les quals hom va a la celestial benediccio.

19. Sanctetat e dousor e honor sia donada e atribuida a vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat que justicia en terra sia occasio e via de entrar en parays e de fúger als focs infernals: car justicia refrena los homens mals els homens ergullosos, qui no fan tant de mal als homens pobres despoderats com faríen si per paor de justicia no era. ✠ 20. Per tenir justicia, *Sènyer,* vos avets ordonat que reys aja en est mon e prínceps e comtes e alts barons, qui tenguen los camins segurs e qui ponesquen los mals homens e qui tenguen pau en la terra: per la qual pau sia signifi-

1. M, *qui ordinasti clericos.*

Digitized by Google

cada la gloria del altre seggle, e per la pena que donen als mals homens sia significada la pena infernal. ✠ 21. Soplegant, *Sènyer*, vos aor e us beneesc, per so car avets ordonat que almoyna sia via e carrera per la qual hom vaja en parays: car per almoyna han los rics occasio de donar als pobres, e per almoyna han los pobres occasio daver grat als rics: on, los rics els pobres van per ordonada almoyna en paraís.

22. *Ab Senyor savi, vertuós, sobre totes granèes gran e noble!* A vos laors e gracies, qui avets ordonat que per penitencia hom vaja a la gloria de paradís: car enaxí com foc nedeeja e purifica laur, enaxí vos avets volgut que los homens peccadors sien porgats e purificats per penitencia. On, con vos siats sens tota corrupcio, covè que aquells qui a vos van, sien purificats per obres de penitencia. ✠ 23. Per so, *Sènyer*, car penitencia es via per on hom va a vos, covè que hom fassa almoynes e dejunis e afliccions et oracions, e que hom plor e suspir e treball e vetle per la vostra amor; car totes aquestes coses son obres de penitencia. ✠ 24. Vos, *Sènyer Deus*, avets ordonat que satisfaccio sia la porta de paradís. On, com en la fe dels crestians satisfaccio sia ordonada e acabada més que en nulla altra creensa, per assò es significat als crestians que a ells es pus endressada e ordonada la via de parays que a nulls altres homens.

25. Vos, *Sènyer Deus*, qui sabets totes coses, siats honrat e servit per tots temps, con vos ha plagut ordonar que esperansa sia cosa per la qual hom pervenga a la vostra gloria: car esperansa nos fa remembrar en la vostra gran misericordia, e esperansa, *Sènyer*, nos fa demostransa e fermansa[1] que la vostra misericordia es major que no son los nostres pecats ni les nostres culpes. ✠ 26. *Amorós Senyor!* Vos avets ordonat que humilitat sia a hom occasio de salvacio: car humilitat fa humiliar los rics als pobres, e

1. M, *et ipsa nobis demonstrat et affirmat.*

Digitized by Google

fa a los homens sadolls aver membransa dels homens famejants, e humilitat fa los homens contemplar en la vostra bonea, els fa apercebre les viltats e les mesquinèes qui son en home. ✠ 27. *Suau Senyor piadós!* Vos avets ordonat que temor sia cosa per la qual hom vaja a paraís: car temor fa tembre lo vostre gran poder e la vostra gran justicia, e temor dona demostransa del frèvol poder qui es en home, e temor fa als homens remembrar lurs falliments e lurs greus culpes.

28. Carament e devota devets esser, *Sènyer Deus,* loat e beneit per tots los pobles, per so con vos avets ordonat que paciencia sia via e camí danar a paraís: car paciencia fa sostenir en est mon treballs e fams,[1] per tal que hom vos ic servesca e que hom ic obeesca vostres manaments. ✠ 29. Obediencia, *Sènyer,* avets volguda posar en los homens, per tal que per ella hom pervenga a vos: car obediencia fa a home obeir los vostres manaments, e obediencia fa los pobles estar dejús los prínceps que vos avets elets,[2] e obediencia fa fer bones obres e fa esquivar males obres. ✠ 30. Con vos, *Sènyer Deus,* ajats ordonat e volgut que devocio e totes les altres vertuts sien occasio danar a' paraís, benahuirats son aquells qui en devocio están ne qui ajusten aquelles vertuts que ajustar poden: car on més han de vertuts, e pus planes troben les vies per les quals hom pervé en la presencia divina.

1. M, *nam ipsa facit homines in hoc mundo sustinere labores et famem.*— 2. M, *et facit populos stare sub Principibus quos elegisti.*

Digitized by Google

¶ CAP. 58. *Com Deus ha ordonat lo dia del judici.*

AH *Deus perdurable, gloriós, sobre totes granèes gran e maravellós!* Con lo compte dels homens qui son benahuirats a la gloria de paraís será cumplit en est mon, adoncs cessará lo cors de natura humana, e será lo dia del judici, lo qual vos avets ordonat a esser dia derrer, en lo qual se partesquen los bons dels mals. ✠ 2. Dia de maravella, *Sènyer*, será aquell, con vos ajustarets los atomus e los ossos, qui son escampats per les terres, dels homens, e compondrets e conjunyirets aquells, e farets esdevenir tots los homens en aquella carn e en aquella ossa en que foren, adoncs con trespassaren daquest seggle en lautre; e la natura no us porá a assò contrastar. ✠ 3. En lo dia del judici, *Sènyer*, se levarán los corses humans tots entegres e tots novells, e tots serán de cuvinent edat, e cascun cors cobrará la anima, e cascuna anima será unida ab lo cors en esser humà, enaxí com fo adoncs con la anima el cors se departiren.

4.. *Ob vos, Sènyer Deus, qui sots digne de esser loat e colt e servit per totes gents!* A vos laors e gracies, qui volets que al dia del judici tots los homens resusciten ab enteniment e ab conexensa e ab remembrament de totes les coses que en est mon aurán fetes: e cascun hom aurá certa sciencia de la sentencia qui es cuvinent a caer en ell, segons sos mèrits. ✠ 5. Aquells, *Sènyer*, qui serán justs e aurán estats en est mon obedients als vostres manaments, aquells se levarán dels vasos, alegres e gojosos,[1] per la benahuirada be-

1. M, *surgent de sepulchris, læti et jucundi.*

Digitized by Google

nediccio quils será mostrada en la vostra presencia; e los homens peccadors, los quals serán morts en peccat, aquells serán levats dels vases ab gran dolor e ab greus plors e plants e crits, per lo representament e denunciament quels será fet de la pena infernal perdurable. ✠ 6. Al dia del judici, *Sènyer,* volrets vos que los homens justs els àngels sien ensems en la vostra benahuirada gloria, e volrets que ordonadament vos aoren e us loen ensems e us beneesquen infinidament; e los malahuirats volrets que vajen ab los demonis en los inferns a perdurables penes, e que infinidament ajen diverses penes e diverses langors, per esser punits de lurs greus culpes.

7. Tota noblea e tota vertut sia donada e coneguda a vos, *Sènyer Deus,* car vos venrets, al dia del judici, vestit de sancta vestidura,[1] la qual presés en lo ventre de nostra dona Sancta María. ✠ 8. Vos, *Sènyer,* venrets al dia del judici en cors humà, per tal que siats vist per aquells que jutjarets; car enaxí covè esser ordonat que bons e mals vejen, al dia del judici, aquell quils jutjará a perdurable gloria o a infinida pena. On, si vos no vinguéssets en forma humana, no us pogren veer tots aquells que vos jutjarets, car los injusts no seríen dignes de veer vostra deitat. ✠ 9. On, molt ho avets bé ordonat, *Sènyer,* car los homens justs salegrarán en les vostres nafres con les veurán, per la gran amor que en vos conexerán: els malahuirats sentristarán per la desconexensa gran e descreensa que remembrarán, la qual aurán aúda en vés vos.

10. *Sènyer Deus!* Beneyta vista será, al dia del judici, aquella qui será enfre vos els vostres leyals amics: car enaxí com ells veurán vos en esser humà e us veurán nuu e nafrat e assotat per la lur amor, enaxí veurets vos, enfre ells, homens justs nafrats e turmentats e despullats e apobrits per la vostra amor. ✠ 11. Gran vergonya aurán, *Sènyer,* al dia del judici, los homens mundans qui nos veurán

1. P, *in carne humana beatissima.*

per la vostra amor nafrats ni turmentats ni avilats; enans se veurán nafrats e treballats per vanitats e per coses de poc profit e de poc recapte.[1] ✠ 12. Benahuirats son, *Sènyer,* aquells qui en est mon se vesten de vermelles colors e de vermells draps, semblants a aquells que vos vestís, al dia de la mort. On, aquesta benahuiransa e esta gracia espera lo vostre servidor cada dia de vos: que sos vestirs sien cuberts de sanc e de lagremes, a sa mort, si tant es que a vos placia que ell muira per amor de vos e de cells qui vos amen.

13. *Ab Jesu Christ Sènyer!* E tan maravellós dia será aquell, con vos estarets en lo mig dels justs e dels peccadors, e darets sentencia, cridant als àngels que se n pujen en gloria ab los benahuirats e que posseesquen la vostra presencia perdurablament: e direts als malvats demonis que devallen en los abís ab los peccadors, e quels turmenten perdurablament en infinides penes. ✠ 14. En aquell dia gitarán los àngels els homens sants, vous e crits e cants, ab laors e ab gracies, e irán se n ab maravellosa alegría en la vostra gloria, de la qual null temps no serán privats. ✠ 15. Los demonis els homens peccadors, aquells, *Sènyer,* ab greus crits e ab grans vous e ab greus comiats,[2] ab tot desesperament de la vostra misericordia, se n irán en lo foc infernal, en lo qual negun temps no veurán la vostra presencia.

16. *Liberal Senyor, qui avets recreat e benahuirat lo humanal lynatge!* De la vostra sentencia, al dia del judici, nos porá null hom apellar, ni no y valrán precs ni avocacions: tant será justa e dreturera e tant será espaventable. ✠ 17. Enans conexerán, *Sènyer,* los homens justs els homens peccadors que la vostra sentencia será ordonat portal per lo qual los uns entrarán en parays e los altres en infern. ✠ 18. On, gran maravella m do, *Sènyer,* dels homens pec-

1, M, *pro vanitatibus et rebus parvæ utilitatis et nullius momenti.*—2. M, *cum gravibus clamoribus et magnis vocibus et ejulatibus.*

Digitized by Google

cadors, dementre que son en est mon, en lo qual los pot profitar bones obres e los pot valer oracions e pregueres, com pot esser que, no preguen e no ploren e no aoren, dementre quen han temps: car con serán al dia del judici, ja nols valrán pregueres ni oracions ni re que fassen ni diguen.

19. *Oh gloriosa resplandor, enluminament de totes coses!* Beneyt siats vos, *Sènyer,* qui avets ordonat que la vostra sentencia del dia del judici, que sia temuda en est mon: car per lo gran saber qui es en vos, covè que la vostra sentencia sia temuda, per so car al vostre saber null peccat ni nulla culpa qui sia en nosaltres no es amagada; e per lo gran poder qui es en vos, podets forsar e turmentar tots los forfets;[1] e per lo vostre voler ordonat volrets punir tots los peccadors. ¶ 20. Molt me do gran maravella, *Sènyer,* de mi metex, com he pogut més tembre lo juhii dels homens qui jutjen a tort los homens passants per les plasses e per les carreres, que no he temut lo judici que vos darets dretureramment, al dia del judici. ¶ 21. So per que hi cap maravella, *Sènyer,* en la temor que jo he aúda major del blasme de les gents que no de la vostra sentencia, sí es per so car les gents jutjen a tort, e vos jutjats dretureramment: el juhii de les gents no es fort perillós ni fort raonable, car leujerament passa e poc dura, e poc de dan sen seguex; mas la vostra sentencia, *Sènyer,* null temps no aurá fi, ni en la pena on vos jutjarets los peccadors nulls temps no hi serán cessades greus dolors ni greus treballs.

22. Excellentment, *Sènyer Deus,* es en subirana disposicio e ordonacio posar lo dia del judici: car vos avets aquell ordonat en tal disposicio, que aqui serán conegudes les gracies e les amors que vos avets fetes al humanal lynatge; e les desamors els desobeiments quel vostre poble aurán aúts en est mon en vés vos, tots serán aquí co-

1. M, *omnes culpabiles.*

Digitized by Google

neguts. ✠ 23. Car al dia del judici será vist, *Sènyer,* que vos sots encarnat per amor de nos, e sots estat assotat e venut e mort per amor de nos: e al dia del judici será vist quals serán aquells qui per vos aurán dades almoynes ne qui serán morts per amor de vos: e al dia del judici serán vists aquells qui no us auran aút grat de lamor que fetals avets, ni us aurán obeyt dels vostres manaments. ✠ 24. On vos, *Sènyer,* direts, al dia del judici, als homens desconexents: nuu me veés e nom vestís, malautem veés e nom visitàs, famejant e sedejant me veés e nom cuvidàs, nafrat me veés e nom ligás mes nafres ni les mundàs, mort me veés e de la mia mort no us ploràs.

25. *Sènyer Deus, vos qui edificàs e bastís tot quant es, en subirana ordonació!* Vos lou e beneesc, per so car avets ordonat que lo dia del judici sia terme en lo qual se departesquen los bons els mals, els bons sien a una part e los mals a lautra. ✠ 26. Car molt será bella cosa, *Sènyer,* e bé ordonada que los homens sants sien detriats dels homens peccadors, e que la gloria dels justs no sia posseída enfrels peccadors, ni la pena dels peccadors no sia là on es la gloria dels justs. ✠ 27. Lo dia del juhii, *Sènyer,* será lo derrer terme on natura cessará a obrar de son cors: car ni en los animals ni en los vegetables ni en los metals no será generàcio ne corrupcio. On, beneyt siats vòs, *Sènyer,* qui avets termenada natura que tro aquell dia deja obrar, e daquí avant que deja cessar son cors.

28. *Piadós Senyor, ple de misericordia!* Per so car lò dia del judici es ordonat, los àngels els sants de paradís, qui son ordonats, desijen aquell dia, e volríen que ja fos. ✠ 29. Mas no es, *Sènyer,* axí dels demonis e dels peccadors qui son en infern: car, per so car son desordonats, no volríen que lo dia del judici fos per null temps. On, beneyt siats vos, qui a aquells qui son ordonats fets desijar so qui es ordonat, e a aquells qui son desordonats esquivar so qui es ordonat. ✠ 30. Vos, *Sènyer,* avets ordonat

Digitized by Google

quel dia del judici sia sempre que sia complit lo compte dels homens sants qui posseesquen la gloria quels demonis han perduda. On, per tal que lo compte sia enans cumplit, placia us, *Sènyer,* que vos multipliquets en est mon manera e carreres per les quals sien molts de sants e domens justs qui sien infinidament loadors de la vostra beneita essencia divina.

¶ CAP. 59. *Com Deus ha ordonat lautre seggle.*

OH *Deus, Pare e Senyor de tot quant es!* Loat sia lo vostre nom e la vostra saviea qui ha ordonat lautre seggle, en so que vos avets dada conexensa, en lautre seggle, de la vostra gran bonea e noblea als àngels e als demonis e als homens e a les fembres: car per aver conexensa de la vostra bonea es tot lautre seggle ordonat a esser coneguda la vostra noblea. ✠ 2. On axí, *Sènyer,* com es justa cosa que vos siats infinit e eternal e tot poderós e tot savi e tot dreturer e tot misericordiós, en axí es raó e dret que vos siats sabut en lautre seggle per tot bo e tot acabat e per tot cumplit de vertuts. ✠ 3. On, segons ques cové que vos, *Sènyer,* siats en lautre seggle conegut e amat e loat, sí avets ordonat locs en los quals sien habitables aquells qui infinidament cové que sien conexents de la vostra bonea.

4. *Sènyer forts sobre totes forces!* Beneyt siats vos, qui en lautre seggle avets posat parays, per tal que los homens justs vos vejen e us amen e us loen e us honren e us beneesquen e us graesquen: e beneyt siats vos, qui en laltre seggle avets posat infern per esser loc als injuriosos, en lo qual loc sien turmentats de lurs greus culpes e sien cone-

Digitized by Google

xents de la vostra gran justicia e de la lur greu desconexensa. ✠ 5. Con los homens justs, *Sènyer*, son certificats en paraís de la vostra bonea, sempre senten lur cor enamorat de la vostra amor; e com son remembrants de la gran amor que vos los avets feta, sempre comensen a regraciar vos e a beneyr; e con son conexents de la vostra senyoría, sempre comensen vos a servir; e con aperceben la vostra essencia divina, sempre comensen a loar vos; e con senten en ells meteys la gloria que han de la vostra presencia, sempre se comensen a alegrar ab gog infinit. ✠ 6. Los peccadors, *Sènyer*, qui son en los inferns, sempre que ells salbiren que vos han en absencia, sempre cau en ells paor; e com ells remembren que us han perdut e han perduda la celestial gloria, sempre comensen a plorar e a aver ira e tristor; e con senten la pena e la dolor, sempre caen en desperament de la vostra gloria e de la vostra misericordia, e saben que lur pena será sens fi.

7. *Vertader Senyor, ple de pietat e de mercè!* Beneyt siats vos, qui avets ordonat con los homens justs gloriejen en parays per vista corporal: car vos avets volgut esser home, per tal que en la vostra gloria los homens vos vejen e en veer vos gloriejen. ✠ 8. *Franc Rey de gloria!* Loat e amat siats vos, qui avets ordonat que en paraís hom gloriег en la vostra deitat ab vista dulls espirituals, per los quals ulls sots vist en gloria. ✠ 9. Molt saviament e molt raonablament, *Sènyer*, avets bé ordonat parays: car en so que hom es dues natures, natura corporal e natura espiritual, per assò avets volgut ordonar quels homens gloriejen en vos, en cascuna de les natures: car en so que vos sots home, glorieja hom en vos per vista corporal; e en so que sots Deu, glorieja hom en vos per vista espiritual.

10. *Senyor humil, Senyor forts, Senyor misericordiós, Senyor dreturer!* A vos sia coneguda tota saviea e tota laor, qui avets ordonat que en lautre seggle ajen los uns major gloria quels altres, e los uns majors penes quels altres:

Digitized by Google

car major gloria hi posseirán los màrtirs quels confessors, e los confessors quels abats; e major pena hi aurán los homens descreents e desconexents que los innorants, e majors penes sostendrán los homens innorants que los albats.[1] ✠ 11. On, com en lautre seggle, *Sènyer,* covenga que los uns ajen major gloria o major pena que los altres, per assò avets vos ordonats rencs de sants:[2] en los uns estarán los àngels e en los altres los prophetes e en los altres los màrtirs e en los altres los abats; e segons que serán mellors, sí serán pus prop de la vostra presencia. ✠ 12. Aquest ordonament metex, *Sènyer,* será en infern:[3] car aquells qui serán pus peccadors estarán en lo pus abís loc dinfern[4] el pus luny de la vostra presencia; e aquells qui no serán tan peccadors, estarán en loc on aurán menys de pena que los altres jusans: on aquí serán rencs,[5] segons quels peccadors son diverses; car los ergullosos estarán en un loc, e los omeyers en altre, e los descreents en altre, e los còbous en altre, els traidors en altre, e los mentiders en autre, e los glots en autre.

13. *Oh subirana vertut e subirana benediccio!* Sanctetat e gloria sia a vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat que los rencs dels homens justs e dels peccadors sien sobjects en los quals sia coneguda la vostra gran bonea e la vostra gran misericordia e la vostra vertadera justicia. ✠ 14. Aquells, *Sènyer,* qui son en paraís, son sobject en lo qual está la vostra amor e la vostra gracia e la vostra misericordia, e en aquells están laors e benediccions e grats e honors e reverencies, les quals serán fetes a vos sens fi; e aquells qui están en infern son sobject en lo qual están desesperaments e reeconcells e blastumíes[6] e plors e dolors e angoxes e turments, e coneximent de la vostra gran justicia e de lur greu culpa. ✠ 15. Con vos, *Sènyer Deus,* siats eter-

1. M, *et ignorantes majorem quàm pueri.*—2. M, *choros sanctorum.*—3. A,D, se será en infern.—4. M, *in profundiori loco inferni.*—5. M, *undè ibi erunt ordines.*—6. M, *desperationes et desolationes et blasphemiæ.*

Digitized by Google

nal, covê que sia ordonat que la vostra bonea sia conegu-da infinidament, enaxí que nulls temps no sia innorada ni menysconeguda; e pus perdurablement se covê que vos siats conegut per bo, covênse que aquells qui son en paradís, que per tots temps sien sobjects a loar vos e a beneyr vos e a conèxer vos; e los dinfern atretal covê que infinidament coneguen la vostra justicia e la lur culpa.

16. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots donador de vertuts e de tots bens!* Beneit siats vos, qui avets ordonat que la gloria de parays e la pena dinfern sia molt gran. ✠ 17. Car, *Sènyer*, aitant com es gran la gloria quels benahuirats han en paraís, e aitant com es gran la pena quels malahuirats han en infern, aitant es vista gran en lautre seggle la vostra noblea e la vostra bonea. ✠ 18. On, con vos, *Sènyer*, siats tan noble senyor e tam bo, digna cosa es e justa que en lautre seggle sia ordonat que vos hi siats conegut en gran noblea e en gran vertut. On, con la gloria e la pena del autre seggle sia occasio con vos hi siats conegut bo, ¡qui es qui pogués aestmar la gran gloria ni la gran pena qui será en lautre seggle!

19. *Celestial Senyor, Sant dels sants, Senyor dels senyors!* Vos avets ordonat que la gloria e la pena del autre seggle que sia inseparable e que no sia accidental, per tal que nulls temps no aja fi ni cessament. ✠ 20. Car enaxí, *Sènyer*, com a foc es propria cosa per natura calor, e foc no es menys de calor, enaxí als benahuirats de parays será propria cosa gloriejar en vos, e als malahuirats dinfern será propria cosa que ajen infinidament perdurables penes. ✠ 21. Enaxí, *Sènyer Deus*, com vos avets posat foc per esser sobject a calor, enaxí los homens del autre seggle avets posats a esser sobjects com en ells sia coneguda la vostra bonea. On, com ells no hi pogren esser sobjects ordonats si fossen menys de gloria o de pena, provas per assò que gloria nos partirá null temps daquells qui serán en paraís, ni pena daquells qui serán en infern.

22. A vos, *Sènyer Deus,* qui comprenets e environats tot quant es, sia gloria e laor e gracies e mercès, per so car avets volgut ordonar que parays sia en los cels, e infern en los abís del cor de la terra. ✠ 23. So per que vos, *Sènyer,* avets volgut que paraís sia sus alt sobre la terra e per tots los cels sien los locs de paraís, sí es per so car es gran lespay del loc e gran es la amplea, per tal que los benahuirats estíen en gran loc e en ample, en paraís: e so per que avets volgut ordonar que infern sia en lo cor de la terra, sí es per tal que los malahuirats que hi serán, estíen en catiu loc e en mesquí e en estret. ✠ 24. Molt avets, *Sènyer,* bé ordonat tot quant es, e molt devets esser loat e amat de tot quant fets: car en so que los homens bons renuncien en est mon a les coses mesquines e de poc profit e us demanen les celestials benahuiranses on es tot cumpliment, per assò donats vos a ells parays en grans locs e en alts, e lus dats *(sic)* grans dons. E car los homens mundans vos demanen en est mon los bens els delits daquest mon, per assò lus donats vos en lautre seggle mesquins locs e de poc profit e de gran treball. On, beneyt siats vos, qui tam bé ho avets ordonat.

25. Vos, *Sènyer Deus,* qui guardats e defenets los benahuirats del poder del diable els deliurats dels malvats amonestaments diabolicals, siats amat e loat e colt e servit: car vos avets ordonat que aquells qui serán en paradís que sien sadolls en anima e en cors e cumplits de vostra gracia; e aquells qui serán en infern, que ajen tota fretura e tota pena en cors e en anima. ✠ 26. Vos, *Sènyer,* per tal quel cors del home just no aja fam ni set ni calt ni fret en parays, avets ordonat que les quatre qualitats sien en ell atemprades, per tal que no hi pusca caer passio ni corrupcio; e avets volgut que la anima daquell cors, que veja la vostra deitat, per tal que, part aquella vista, no caia altre desig.[1] ✠ 27. Vos, *Sényer Deus,* avets volgut ordonar que en

1. M, *ne præter illam visionem aliquid aliud desideret.*

Digitized by Google

infern les quatre qualitats sien desordonades e destemprades en los corses dels peccadors, per tal que caia en ells calt e fret e altres pestilencies; e avets volgut que aquells no vegen en lur anima la vostra deitat, per tal que lur anima no sia vivificada ni gloriejada, enans sia infinidament entristada e angoxosa.

28. Saviea e vertut e perdurabletat sia donada e atribuída a vos, *Sènyer Deus,* per tots temps, qui avets ordonat quel ordonament que vos avets posat en lautre seggle sia perdurable, e que null temps nos mut nis corrompa nis camiu en sí, ni en aquells qui en ell serán. ✠ 29. Lautre seggle, *Sènyer,* pus que hom hi sia, non porá hom exir, ni nos porá hom desviar del ordonament daquell; mas aquest seggle no es enaxí, car jassía que ell sia ordonat per vos, nosaltres nos desordonam en ell e exim dell, per raó del breu temps en que estam en ell e per la mesquinea nostra en la qual som. ✠ 30. *Ob gloriós Rey de gloria!* Lo vostre servu, fill de la vostra serva, vos aora e us loa e us merceja, e confessa que per vos son ordonades totes coses, e tot lautre seggle es ordonat com eternalment hi sia coneguda la vostra gran bonea: e clamaus mercè que enaxí com li ha venguda ajuda de vos a acabar aquesta distinccio, que enaxí li venga ajuda de vos, dacabar les altres distinccions, per la gracia de la vostra essencia divina.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illustracions y Notes

Digitized by Google

Digitized by Google

I

Mostres de Traduccions

Com a passatges fragmentaris suficients pera donar respectiva idea y formar concepte de les dues versions llatines del *Llibre de Contemplació*, trelladam seguidament el pròlech de cadascuna y els capitols 20, 34 y 59; estampant-los cara a cara y ab distribució paragràfica consemblant a la adoptada pera'l text original, a fi de que axi se'n puga fer més facilment la confronta.

Altres capitols hauriem pogut triar, en lloch d'aquests tres, tal volta més diferenciats y caracteristichs, entre'ls 366 que componen l'obra; peró'ls hem escullits dels qui van enclosos a dins aquest meteix tom I, pera que axi's trobin més avinents y a la mà l'original y les dues versions, y tot seguit puguen compararse.

Hem respectada la norma ortogràfica peculiar de cadascuna de les traduccions, retocant sols lleugerament la puntuació, en obsequi a la major claretat y justesa del sentit. En el trellat de l'edició parisenca hi notarà l'espèrt lector l'ausencia de les formes diptongades *æ, œ,* que dins els incunables y vells volums estampats en lletra gòtica o *de tortis* generalment no s'hi troben may, emprant-hi sols la *e* ordinaria; axi com alguna *c* en lloch de *t,* en les combinacions *tia, tie, tio,* etc. *(glorie, presentem, justicie, noticiam);* y a la versió maguntina, endemés, l'habitut germànica de posar la major part dels substantius ab lletra majuscla.

A mostrar més amplament el caràcter d'aquesta última versió, feta den Salzinger, servirà'l trellat del capitol final, 366, que encabirem a la derreria del subsegüent tom II, ja que vé a esser com un judici sintetisat y autocritich de tota l'obra.

Digitized by Google

EDICIÓ GOTICA DE PARIS-1505.

¶ Primum volumen Contemplationum Remundi duos libros continens.

DEUS pater et domine cuius essentia in trinitate consistit, et trinitas in unitate essentie: ego confisus ex infusione tue benedictionis et gratie tui auxilii, incipio istum librum qui vocatur Liber Contemplationis que fit in Deo.

¶ *Incipit prologus.*

SUMME *Deus qui es verus Deus et verus homo:* sicut tu es in duplici natura Deus et homo, sic ego incipio istum librum sub tua tamen confidentia duabus intentionibus: quarum prima est ut omnis laus et omnis reverentia tibi attribuatur; secunda est ut omne bonum quod humano generi pervenit, cognoscatur ex tua providentia pervenisse.

2. Unde, *Domine,* humiliter oro tuam clementiam, quod tu infundas michi tuam gratiam et iuvamen, ut ego in toto isto opere nequeam tractare nisi tantum ex istis duabus intentionibus principaliter.

3. *Domine Jesu Criste:* sicut tuum corpus humanum fuit quinque vulneribus perforatum, sic ego divido istud opus specialiter in quinque libros.

4. Et sicut tu, *Domine Jesu,* ieiunasti in deserto .xl. diebus, sic ego divido istos quinque libros in .xl. distinctiones.

5. Et sicut, *Domine Deus,* in anno sunt trecenti et sexaginta quinque dies, sic ego divido predictas quadraginta distinctiones in .ccc.lxv. capita.

6. Et sicut predicti .ccc.lx. et quinque dies faciunt annum completum, additis sex horis que in capite quarti anni efficiunt unum diem completum, sic ego super predicta .ccc.lxv. capita volo addere unum caput, quod dividitur in quatuor partes.

7. Et sicut tu, *Domine Deus,* tribuisti decem mandata Moysi in monte Sinay, sic ego volo dividere quodlibet caput in decem partes.

8. Et sicut tu, *Domine Deus,* es unus in trinitate personarum, sic ego divido unitatem cuiuslibet capitis in tres partes.

9. Et sicut tu, *Domine Jesu Christe,* fuisti venditus et traditus

Digitized by Google

EDICIÓ DE MAGUNCIA: TOM IX-1740.

Liber Magnus Contemplationis in Deum.

DEUS Une in Trinitate Unâ in Unitate: in tua Benedictione, confidentes cum tuo Adjutorio incipimus hunc Librum, quem appellamus *Librum Contemplationis in DEUM.*

PROLOGUS.

O *Domine IESU Christe!* Quemadmodum Tu in duplici Natura es DEUS et Homo; ita, *Domine,* nos per tuam Gratiam incipimus hunc Librum cum *duabus Intentionibus. Prima* Intentio est ad dandum laudem de Te. *Secunda* est, *Domine,* ut a Te recipiamus Gloriam et Benedictionem.

2. Unde nos, *Domine,* invocamus tuam Misericordiam, ut nobis des Gratiam et Benedictionem non procedendi in hoc Libro, nisi per istas duas Intentiones tantum.

3. Sicut Tu, *Domine,* repræsentas in Sancta Cruce quinque Vulnera; ita nos volumus dividere istud Opus in *quinque Libros.*

4. Et sicut Tu, *Domine,* voluisti in deserto jejunare quadraginta diebus; ita, *Domine,* nos volumus dividere hos quinque Libros *in quadraginta Distinctiones.*

5. *Domine DEUS, Creator noster!* Sicut Tu voluisti dividere Annum in trecentos sexaginta quinque dies; ita nos volumus dividere has Distinctiones *in trecenta sexaginta quinque Capita.*

6. Et sicut Tu, *Domine,* cuilibet anno superaddidisti sex horas, quæ in quarto anno faciunt unum diem; ita nos volumus addere super dicta Capita *quatuor Partes* constituentes unum Caput.

7. *O Domine DEUS!* Sicut tu Moysi voluisti dare decem præcepta; ita nos volumus dividere quodlibet Caput *in decem Partes.*

8. Et sicut Tu, *Domine,* es Unus in Trinitate; ita nos volumus dividere quamlibet Partem in *tres Partes.*

9. *Domine IESU Christe!* Sicut Tu pro triginta Denariis fuis-

Digitized by Google

iudeis triginta denariis, sic ego divido quodlibet caput in triginta partes.

10. Et sicut tu, *Domine Deus*, creasti novem ordines angelorum, sic ego attribuo primo libro novem distinctiones.

11. Et sicut tu, *Domine Deus*. cum duodecim apostolis facis numerum tertiumdecimum, sic ego attribuo [se]cundo libro tridecim *(sic)* distinctiones.

12. Et sicut tu, *Domine Deus*, appropriasti homini decem sensus, scilicet quinque corporales et quinque spirituales, sic ego attribuo tertio libro decem distinctiones.

13. Et sicut tu, *Domine Deus*, posuisti hominem inter sex terminos, qui sunt ante et retro, sursum et infra, dextrorsum et sinistrorsum, sic ego attribuo quarto libro sex distinctiones.

14. Et sicut tu, *Domine Deus*, dedisti homini duas intentiones, scilicet primam et secundam, sic ego attribuo quinto libro duas distinctiones.

15. Et sicut tu, *Domine Deus*, in tribus personis es tantum unus Deus, sic ego facio istos quinque libros sub uno tantum nomine contineri, quod sicut superius est premissum, scilicet *Liber Contemplationis que fit in Deo.*

16. Et sicut mens mea morata est hactenus in valle huius seculi tenebrosa, sic ego volo nunc eam de tenebris et huius mundi miseria elevare, et cupio illam totaliter ad te, *Deus meus*, erigere, ut imbutus tue gratie largitate, valeam in te semper decetero contemplari.

17. Et sicut tu, *Domine Deus*, es causa et perfectio totius boni, sic ego confido de benignitate tue gratie, quod tu huius operis sis perfectio et finis.

18. Et sicut servus qui est domino suo culpabilis et vult ab eo consequi veniam, ei supplex et humilis procumbit, siç ego te humiliter precor et devote, quatinus *(sic)* tu michi sis in hoc opere et in omnibus aliis factis meis auxilium et refugium singulare.

19. Quia sicut tu, *Domine Deus*, per tuam sanctam crucem totum mundum recreasti, sic ego spero in te quod tu taliter michi subvenias tuam michi gratiam infundendo, quod ego valeam ad felicem exitum deducere istud opus, ex quo oneratus opprimor ultra modum.

20. Et sicut totum initium hominis fervidissimi in amore volvitur in gaudium, leticiam et amorem et tunc incipit esse audax, sic ego incipio istud opus cum maximo gaudio et cum animi audacia; motus amore intrinseco quem habeo erga te Dominum Jesum Christum. Quare te, *Domine*, humiliter precor et intente ut tu totum istud opus impleas gaudio et amore.

21. Quia sicut navita qui est ductus in medium pelagi vi ventorum et distat ex qualibet parte a portu salutari, habet suam totam spem quod exeat a pelago ventorum secundorum flatibus; sic ego spero in te, *Domine Jesu Christe*, quod tu me extrahas et me exoneres ex onere huius operis, quod nequeo ullatenus nisi median-

Digitized by Google

ti venditus; ita nos volumus dividere quodlibet Caput in *triginta Partes.*

10. Sicut Tu, *Domine DEUS,* creasti novem Cœlos; ita nos volumus *primo Libro* attribuere *novem Distinctiones.*

11. *IESU Christe Domine!* Sicut Tu cum Apostolis constituistis numerum tredecim; ita nos volumus attribuere *secundo Libro tredecim Distinctiones.*

12. Et sicut Tu, *Domine DEUS,* homini appropriasti decem Sensus, quinque Corporales et quinque Spirituales; ita nos volumus attribuere *tertio Libro decem Distinctiones.*

13. *O Domine DEUS!* Sicut Tu hominem posuisti inter sex Rectitudines; ita attribuimus *quarto Libro sex Distinctiones.*

14. Et sicut Tu, *Domine DEUS,* homini dedisti duas Intentiones; ita nos volumus attribuere *quinto Libro duas Distinctiones.*

15. *Domine DEUS!* Sicut Tu es Unus DEUS; ita nos de his *quinque Libris* facimus unum, quem nominamus *Librum Contemplationis in DEUM.*

16. Et sicut, *Domine,* mea mens longo tempore stetit in hac valle tenebrosa; sic nunc volo illam elevare et erigere ad Te, ut per tuam gratiam et benedictionem omni tempore contempletur in Te.

17. *Domine DEUS!* Sicut Tu es Causa omnis Boni; ita nos confidimus in tua Contemplatione, quòd ipsa sit perfectio et absolutio hujus Operis.

18. Sicut, *Domine,* homo culpabilis stat ante suum Dominum supplicans et petens gratiam; ita nos, *Domine,* supplicamus Tibi, et petimus gratiam ante tuum benedictum Altare et ante Sanctam Crucem, ut nos dirigas et adjuves.

19. Nam, sicut Tu, *Domine,* in vera Cruce recreasti totum mundum; ita nos habemus spem in Te, quòd nos liberes ab hoc Opere, quod nobis est valdè onerosum.

20. *O Domine DEUS!* Sicut homo, qui inamoratur, incipit amando cum lætitia et audacia; ita nos incipimus hoc Opus cum magna lætitia et magna audacia per vim magni amoris; quapropter rogamus Te, *Domine,* ut totum hoc Opus facias devenire in Amorem et Lætitiam.

21. Et sicut Marinarius, *Domine,* qui est in magno pelago, et habet spem in Te, quòd ipsum extrahas de illo cum lætitia; ita,

Digitized by Google

te tua gratia ducere ad effectum: et hoc credo fiducialiter obtinere ratione amoris et gaudii maximi quod habeo in te, *Deus.*

22. Et sicut maius desiderium quod est in homine valde onerato est quod possit exonerari ex onere quod oneratur; sic ego magis desidero quam aliquid aliud quo ad presens, quod sarcinam huius operis complere (quod valde me onerat) possim, ei tamen tua gratia taliter attributa quod effectum felicissimum consequatur.

23. Et sicut homo qui se exponit fortune ut id quod multum desiderat consequatur; sic ego expono me fortune, confidens in tua gratia, in tractatu huius operis et ingressu.

24. Et sicut homo qui elevat sarcinam valde ponderosam ponit totas vires suas ad sarcinam elevandam; sic ego conor et pono totas vires meas in dictamine huius libri.

25. Et sicut integri quatuor pedes sunt necessarii lepori canem velocem pedibus fugienti, sic michi sunt necessarie penitus vires mee in huius operis complemento.

26. Sed sicut ego non potui venire in esse causa mei ipsius nec virium mearum; sic ego non possum istud opus ducere ad effectum, causa mei ipsius, sed propter tuam gratiam michi datam.

27. Unde cum omnes alie vires preter tuas, *Domine Jesu Christe,* sint fragiles et inanes ad sarcinam huius operis deferendam, humiliter te oro quod tu me fortifices tuis viribus, quibus mediantibus tam grave onus sustinere valeam et deferre.

28. Postquam complevi prologum huius libri, oportet necessario me tractare per ordinem de qualibet distinctione per se, prout per sua capita est distincta.

29. Sicut tu, *Domine Deus,* es nostra lux et refulsio singularis in nostri operis principio, in medio et in fine; sic ego spero et confido in te quod eiusdem sis perfectio et complementum.

30. Unde, *Domine,* quia ego sum tam vilis status nature et tam fragilis intellectus, idcirco me indignum censeo nomen actoris huius operis michi ascribi *(sic);* sed si qua forte in ipso sunt minus bene facta, illa attribuo michi ipsi; sed quicquid *(sic)* boni est in eo, totum attribuo tibi, *Deus.*

¶ CAP. 20. *Qualiter Deus scit omnia, et omnium qualitates.*

DEUS *qui ab eterno omnia et qualitates omnium prescivisti!* Omnis laus et omnis gloria sit tue sanctissime scientie, que scit quid substantia angelica sit in seipsa; nec mirum cum ipsa tibi pateat tanquam suo creatori, qui eam de nichilo creasti. ✠ 2. *Domine Deus!* Cum tu scias verissime quod substantia angelica est in seipsa et qualis sit, nos ignoramus illud; et licet nos sciamus quod angelica

Digitized by Google

Domine, habemus spem, quòd nos extrahas de isto magno Opere, quod nobis est nimis ponderosum, per vim magni Amoris et Lætitiæ.

22. *O Domine DEUS!* Tu scis bene, quòd homo, quando fortiter est oneratus, desideret quòd deoneretur à gravi onere quod portat; ita, *Domine,* nos desideramus quòd per tuam gratiam deoneremur ab hoc opere; quia nobis est onus nimis magnum.

23. Veruntamen, *Domine,* sicut homo magno periculo se exponit ut consequatur hoc quod multùm amat; ita nos libenter nos exponimus periculo in Tractatione hujus Operis.

24. Sicut homo, *Domine,* qui elevat grave onus, impendit omnes suas vires ad elevandum illud; ita nos impendimus omnes nostras vires in dictatione hujus Libri.

25. Et sicut lepus, *Domine,* quem leporarius persequitur, indiget omnibus suis quatuor pedibus; ita nos indigemus in hoc Opere omnibus nostris viribus.

26. Sed sicut ego, *Domine,* non veni in *esse* per meas vires; ita, *Domine,* hoc tam grave onus hujus Operis non potest venire ad perfectionem per me.

27. Unde, cùm omnes nostræ vires, *Domine,* sinè tuis deficerent ad portandum hoc onus, rogamus Te, *Domine,* ut nos cum tua virtute confortes et nos adjuves, ut possimus portare hoc onus.

28. *O Domine vere DEUS!* Postquam fuimus locuti de Prologo hujus Operis, convenit quòd intremus in illud et veniamus ad Distinctiones et ad introitum ipsius.

29. Et sicut Tu, *Domine,* fuisti in Principio Prologi, et in Medio et in Fine, ita speramus quòd eris etiam in toto Opere.

30. Tu, *Domine,* benè scis quòd ego sim vilis et pauper per naturam et per mea mala opera; quapropter non sum dignus quòd meum Nomen scribatur in hoc Opere, nec quòd hoc Opus mihi attribuatur; et ideo meum nomen non appono, imò ipsum deleo ex hoc Opere, et illud attribuo et do Tibi, *Domine,* qui es noster Dominus DEUS.

CAP. XX. *Quomodo Deus sciat omnia, quæ sunt, et quid sunt.*

DOMINE DEUS! Adoremus et supplicemus et honoremus et amemus Te, qui scis quid angelica Substantia sit in se ipsa, quia creasti et ordinasti eam; quapropter non est mirum, si habeas cognitionem de ipsa. ✠ 2. *Amorose Domine, bone et benigne et beate!* Si Tu scis quid sit angelica Substantia in se ipsa, nos hoc non scimus; nam, quamvis cognoscamus Angelum esse spiritualem Substantiam, tamen non scimus quid sit sua Substantia in se ipsa;

Digitized by Google

creatura sit substantia spiritualis, propter hoc non constat nobis neque scimus quid illa substantia sit in seipsa, nec qualis sit: et iste defectus scientie inest nobis propter hoc quia esse substantie angelice est absconsum nostris quinque sensibus corporalibus. ¶ 3. Quare, licet substantia angelica sit ignota nostre scientie propter hoc quia ipsa non potest representari nostris quinque sensibus spiritualibus per sensus corporales, propter hoc non est ignota tue scientie; quia non oportet quod per aliud de aliquo fiat tibi representatio, cum tu omnia scias.

4. *Conditor omnium Deus, et omnium ab eterno prescitor!* Tibi soli reverentia et gloria tribuatur, nam tu scis esse anime rationalis, et scivisti illud etiam antequam esset in esse, et omnia ex quibus anima constat et ex quibus proficitur. ¶ 5. Et licet, *Domine Deus*, in te sit plena scientia et certa de nostris animabus rationabilibus, illud abest nobis, quamvis nos sciamus quod homo est individuum compositum ex corpore et anima, tamen perfecte non cognoscimus essentiam anime quid est: causa quare nos istud non possumus scire [quid] est ista, quia de ipsa non fit representatio nostris quinque sensibus corporalibus nec quinque spiritualibus. ¶ 6. Hoc est quasi mirabile, quod habeamus animam, et nesciamus quid anima sit in seipsa. Tamen, si quis subtiliter consideraverit, non deberet admirari, cum nostra scientia patiatur defectum in sciendo ea que sunt spiritualia.

7. *Tibi soli Deo sit honor et gloria, qui es vera spes fidelium:* quia tu solus es ille qui habes certam notitiam et scientiam de materia et forma firmamenti et elementorum et de eorum compositionibus; quia illud quod est eorum materia et forma prescitur a tua sanctissima prescientia, cum omnia constent tibi, tanquam omnium vero creatori. ¶ 8. *Domine Deus!* Non est ita de nostra finita scientia sicut de tua infinita; quia licet nos habeamus corpus compositum ex quatuor elementis, propter hoc quando nos intelligimus in nostro intellectu materiam eorum et privamus illam forma, tunc deficit nobis nostra scientia, quia non possumus scire neque intelligere quid sit illa materia in seipsa. ¶ 9. Unde istud est valde mirabile, quod nos simus id quod nescimus nec intelligimus quid sit in seipso: unde, quia scientia et intellectus deest nobis ad sciendum illud quod nos sumus, ¡quanto plus, sine aliqua comparatione, debet nobis deficere scientia et intellectus ad sciendum et percipiendum quid tua divina substantia sit in seipsa!

10. Omnis rationalis creatura studeat tibi, *Domine Deus*, laudes impendere; quia tu solus nosti proprietates et qualitates temporis; quia tu terminasti et inclusisti illud inter ceteros terminos, scilicet inter principium et finem: unde non est mirum si tibi inest certa scientia de tempore, postquam tu creasti illud. ¶ 11. Et merito nostre fragili scientie debet attribui omnis vilitas et miseria; et hoc quia nostra scientia non est sufficiens ad cognoscendum instans temporis, scilicet *nunc*, quod est in principio quando nos

Digitized by Google

et iste defectus est in nostra scientia, quia *esse* Substantiæ angelicæ est absconditum à nostris quinque corporalibus sensibus. ✱ 3. *O Domine sancte, grate, dulcis, large!* Si Substantia angelica est occulta nostræ scientiæ, quia de ea non fit repræsentatio nostris quinque sensibus spiritualibus per corporales, tamen non est occulta nec obscura tuæ Scientiæ; quia non oportet quòd ei fiat repræsentatio nec demonstratio, cùm omnia sciat.

4. Tibi, *Domine,* qui es Gloria Catholicorum, cognoscatur Fortitudo et Æternitas et Magnitudo et Gratia; quia *esse* animæ rationalis scitur et cognoscitur à Te, cùm creaveris animam, et eam principiaveris et ordinaveris, et eam sustineas: igitur benedictus sis, *Domine,* qui tantum scis, quòd nihil sit Tibi occultum, nec sit aliquid tantum sciens, quantum Tu scis. ✱ 5. *O Domine DEUS!* Amatus et honoratus sis Tu; nam, si Tu scis nostras animas, nos eas non scimus, quamvis simus conjuncti ex anima et corpore; imò tam parùm scimus quid sit nostra anima, sicut si ipsa non esset in nobis; et hoc est, quia de essentia animæ non fit repræsentatio nostris sensibus corporalibus nec spiritualibus. ✱ 6. Hoc est, *Domine,* quasi mirum, quòd anima sit in nobis, et nos simus anima, et non sciamus quid sit anima in se ipsa; veruntamen, si bene perpenditur, non est mirum, ratione magnæ parvitatis et magni defectus qui est in nostra scientia.

7. Laus et Infinitas et Excellentia et Altitudo cognoscatur Tibi, *Domine,* qui lætificas et consolaris justos; quia habes cognitionem de materia et forma firmamenti et elementorum simplicium et compositorum; quoniam, quid sid materia et forma eorum, scitur à tua Scientia, cùm eas creaveris et feceris et teneas in ordinatione. ✱ 8. *O Domine benigne!* Non est ita de nostra scientia, sicut de tua; nam, quamvis habeamus corpus compositum ex quatuor elementis, tamen, quando intelligimus materiam et non consideramus formam in ea, non habemus tantam scientiam nec intellectum, quòd possimus scire et intelligere quid sit materia in se ipsa. ✱ 9. Igitur hoc, *Domine DEUS,* est magnum mirum, quod nos simus illa res quam non scimus nec intelligimus quid sit in se ipsa: unde, cùm ad sciendum id quod sumus, nobis deficiat scientia et intellectus, quantò magis debet nobis deficere ad sciendum et cognoscendum quid sit tua Substantia in se ipsa!

10. Tibi, *Domine Deus,* qui benedicis quos vis, cognoscamus Majoritatem et Honorificentiam et Nobilitatem, quia cognoscis et scis illam rem, quæ est tempus, cùm terminaveris et incluseris ipsum inter principium et finem: quapropter non est mirum, quòd cognoscas tempus, quoniam illud creasti. ✱ 11. Nostræ scientiæ, *Domine DEUS,* possumus attribuere vilitatem et miseriam, quia non sufficit ad cognoscendum quid sit hora in qua incipimus esse, nec quid sit hora in qua desinemus esse in hoc mundo, nec quid sit hora in qua sumus de præsenti: igitur, cùm nostra scientia non sufficiat ad sciendum ista, quænam scientia est plus misera et par-

Digitized by Google

incipimus esse, nec instans temporis similiter quod est in fine quando nos desinimus esse in hoc mundo, nec scimus etiam illud instans temporis in quo sumus modo in presenti. Unde, cum nostra scientia desit circa talia ad sciendum, ¿que scientia est vilior et miserior quam nostra? vel que scientia est tue comparabilis? nulla, cum ei omnia constent. ✠ 12. Iste defectus nesciendi predicta, cadit in nostra scientia, causa brevis et momentanee morule que est in illo instanti temporis in quo tempus consistit; quia illud instans temporis, scilicet *nunc*, est ita festinum et preceps atque repente transiens, quod noster intellectus nequit percipere suam impartibilem morulam.

13. Tu solus, *Deus*, nosti causam et effectum omnium rerum; nam tu scis causam nostre sanitatis et causam nostre egritudinis, quia tu solus es ille qui sanas et occidis, et facis de creaturis quicquid *(sic)* tibi rationabiliter visum est facere. ✠ 14. Sed non est ita, *Domine Deus*, de nostra scientia; quia licet nos sentiamus nosmetipsos sanos vel infirmos, propter hoc nescimus causam veracem quare sumus vel sani vel egri; imo iudicamus tanquam ceci de coloribus; et probatur in hoc quia frequenter nos volumus meliorare conditiones nostri status et nostre sanitatis, et pro ignorantiam eligimus deteriorem partem. ✠ 15. Quare, valde est mirandum quia nostra scientia est ita modica quod nescimus malum quod est in nobis a nobis ejicere, nec scimus illud evitare: quod patet per mortem quam scimus multotiens nobis adesse, et scimus quod illa generaliter aufert unicuique esse suum quo ad mundum; et tamen nullum scimus adhibere remedium, quod illam aliquo modo valeamus evadere.

16. *Domine Deus!* Licet homo inter ceteras creaturas visibiles dignior sit, propter hoc non remanet quin ipse patiatur defectum in sciendo esse rerum: quod esse a te solo scitur, tanquam ab illo qui nullum defectum patitur in scientia. ✠ 17. *Misericors Deus!* Quam magnus defectus scientie inest humane creature! quia sepe et sepius accidit nobis quod ex certa scientia credimus scire multa que totaliter ignoramus, et non mirum si quamplurima ignoramus in esse eorum, quia etiam nos patimur defectum in sciendo nostrum esse proprium. ✠ 18. *Gloriosissime Deus!* Si homines superbi et pomposi huius mundi scirent vel cogitarent paucitatem et fragilitatem sue scientie, ego credo firmiter quod ipsi desisterent a sua superbia et a suis pomposis gestibus, et humiliarent seipsos tibi suo creatori, et suo proximo.

19. *Pater de celis Deus!* Licet nos confiteamur et ita sit verum quod nostra scientia modica sit et fragilis, propter hoc nos non sumus excusati ex nostris malis operibus, que agimus multotiens contra iuris ordinem et scienter: et hoc est quia non peccamus in nostris actibus per defectum scientie. ✠ 20. Quia licet, *Domine Deus*, ego nesciam tuam essentiam, nec sciam etiam quid sit esse meum nec esse creaturarum, sufficit michi scire te esse, et scire me

Digitized by Google

va quàm nostra? et quænam scientia est adeò magna sicut tua? ✠ 12. Omnis iste defectus, *Domine,* est in nostra scientia, ratione parvitatis et debilitatis quæ est in instanti in quo tempus stat; quia illud instans est tam parvæ quantitatis et tam velociter transit de tempore præterito ad futurum, quòd noster intellectus non possit percipere suam parvam quantitatem nec attingere suum cursum et velocitatem.

13. *Pietatem, Justitiam, Veritatem et Misericordiam attribuamus Tibi, Domine magne et mirabilis,* quia scis causam quare simus in sanitate et quare devenimus in infirmitatem; cùm Tu des sanitatem et infirmitatem, et facias in nobis quidquid vis. ✠ 14. Non est ita, *Domine,* de nostra scientia; nam, quamvis sentiamus nos sanos vel infirmos, tamen nescimus verè causam quare simus sani vel infirmi, sed procedimus in hoc per divinationes; et probatur ex hoc, quòd multoties putemus juvare ad nostram sanitatem, et juvamus ad nostram infirmitatem. ✠ 15. Unde magnum mirum est, *Domine,* quomodo nostra scientia sit tam parva et tam parvæ virtutis, quòd malum sit in nobis, et nesciamus illud abjicere à nobis, nec possimus ab illo fugere, quocunque eamus; imò est quandoque in medio nostrì, et sentimus nos mori, et non cognoscimus rem quæ nos ducit ad mortem.

16. Tibi, *Domine,* qui remuneras illos, qui Tibi serviunt, attribuimus et comparamus omnem Sapientiam et omnem Affabilitatem et omne Dominium; et hoc facimus ratione tuæ honoratæ Scientiæ; et attribuimus nostræ scientiæ omnem stultitiam et omnem servitutem; quia, quamvis homo sit nobilissima creatura, tamen deficit in sciendo essentias rerum, quæ sciuntur à tua benedicta Scientia. ✠ 17. *O Domine dulcis et suavis, quàm magnus est defectus qui est in nostra scientia!* Nam per defectum scientiæ nos jactamus et gloriamur putando scire id quod nescimus, et affirmamus scire essentias rerum, quas nescimus; et non memoramus quod nobis deficiat scientia ad sciendum nostrammet essentiam. ✠ 18. *Gloriose Rex Gloriæ!* Si homines superbi, vanigloriosi scirent parvitatem et fragilitatem quæ est in sua scientia, non essent tam elati et ignorantes sicut sunt; imò se humiliarent suo Creatori et suo Domino et suo æquali proximo.

19. Durabilitas et Trinitas et Singularitas et Unitas cognoscatur Tibi, *Domine DEUS,* qui scis quòd, quamvis confiteamur et concedamus nostram scientiam esse paucam et debilem, tamen non simus excusati in nostris operibus, in quibus multoties scienter erramus, et in quibus non erramus per defectum scientiæ. ✠ 20. Nam, quamvis ego, *Domine,* non sciam quid sit tua Essentia, nec mea, nec creaturarum, saltem sufficit mihi scire Te esse in *esse,* et me esse subditum ad amandum et honorandum et laudandum Te, et ad serviendum Tibi ex tota mea voluntate et ex omnibus et totis meis viribus. ✠ 21. *Unde Tibi sit, Domine, Laus et Benedictio et Amor et servitium,* quia Tibi placuit adeò virtuificare

Digitized by Google

esse subditum tibi, laudesque semper impendere et corde et animo tibi nocte et die servire. ✠ 21. Unde benedictum et gloriosum sit nomen tuum, *Deus*, in eternum, quia placuit tibi ita illuminare intellectum nostrum per gratiam tui luminis, quod nos scimus et tenemur necessario te amare et glorificare et obedire omnibus tuis mandatis.

22. *Alpha et O, Deus sine principio et sine fine!* Eternitas cognoscatur esse in te, et in me cognoscatur esse principium et finis: finis tamen quo ad mundum, quia ego sum ita misere scientie et fragilis intellectus, quod sepenumero ego iactavi me sicut rudis scire id quod ignorabam, et redarguebam sepe homines, cum ignorabant illa que erant impossibilia ut ab eis scirentur. ✠ 23. *Domine Deus!* Benedicta sint tua opera in eternum, quia tu per gratiam tue bonitatis fecisti me cognoscere et percipere defectum mee scientie: quare te suppliciter rogito quod tu conserves in me istam scientiam quam infundisti michi, que est quod tu facis me cognoscere defectum et fragilitatem mee modice scientie. ✠ 24. *Potentissime Deus!* Si forte contingat quod ego velim me iactare et gloriari de scientia mea, te humiliter oro quod tu representes anime mee ignorantiam et defectum scientie que est in me naturaliter, et in omnibus aliis; et credo quod tunc facta sibi ista representatione, desinet gloriari de sua modica scientia.

25. *Deus remunerator bonorum!* Tu solus es ille qui scis aptare et emendare hoc in quo nos peccamus et erramus per defectum nostre scientie, quia non possumus nobis de facili cavere ne labamur in iis que ignoramus. ✠ 26. Sed tua benedicta scientia que omnia novit, in nullo peccat, quia ab eterno ordinate scivit omnia; et ita ipsa ordinat plurima que nos inordinaveramus per defectum nostre scientie. ✠ 27. Ergo, *Domine Deus*, illumina corda nostra, et supple defectum nostre scientie, taliter quod nos sciamus (ut tenemur) contemplari in te, et quod totaliter simus dediti tuo servitio et laudibus tui nominis gloriosi.

28. *Mitis Domine et benigne!* Adeo humanum genus cognoscit et percipit te esse bonum propter tuam scientiam et propter plures alias virtutes que sunt in te, quod quamplures causas et occasiones habemus te ferventer diligendi et nomen tuum exaltandi; ideo debemus conari ut consequamur quicquid studiosum poterimus. Et maior causa quam habemus ut sequamur omne bonum et simus studiosi, est hec: quia in nostra scientia stat noticia et perceptio tue maxime bonitatis. ✠ 29. Valde debemus, *Domine Deus*, erubescere et timere, qui scimus quod a tua scientia scitur quicquid facinorosum commisimus, tanquam ab illa cui nichil est occultum. ✠ 30. Ergo, *Domine Deus*, postquam nos scimus quod omnes actus nostri tam boni quam mali presciuntur a tua benedicta scientia, placeat tibi quod nos cognoscamus te et sciamus tibi soli debere servire, et tibi soli laudes die ac nocte impendere, tanquam vero creatori nostro et vero Deo.

Digitized by Google

nostrum intellectum, quòd sciamus nos teneri ad honorandum et timendum Te et ad obediendum Tibi in omnibus tuis mandatis et in omnibus tuis voluntatibus.

22. Tibi, *Domine,* qui remuneras tuos beatos Servos, attribuatur Primitas et Ultimitas et Gloria et Virtus, et mihi principium et finis et debilitas et miseria; quia in me est tam parva scientia et intelligentia, quòd per ignorantiam me multoties jactaverim scire id quod nesciebam, et reprehendebam homines, quando nesciebant ea quæ ipsis erant impossibilia scitu. ✠ 23. *O Domine DEUS, DEUS meus et Dominus meus!* Benedictus sis; quia usque nunc non percepi defectum qui est in mea scientia; sed nunc percipio et cognosco illum per tuam Gratiam: unde precor Te ut mihi custodias et salves hanc scientiam, quam mihi das ad cognoscendum parvitatem et miseriam meæ scientiæ. ✠ 24. *O Domine!* Si contingat quòd me velim jactare et gloriari de magnitudine scientiæ, precor Te ut meæ animæ repræsentes miseriam et paupertatem quæ est in mea scientia; et, si de illa miseria se velit jactare et gloriari, hoc faciat, sed non de hoc quod non est in ea.

25. *O beate Domine!* Adjutorium et Amor et Altitudo cognoscatur in Te, qui excitas à somno errantes et peccatores; quia Tu es qui scis reficere et reparare id quod destruimus et erramus per defectum scientiæ; quoniam in rebus quas ignoramus, non habemus scientiam nec potestatem cavendi ab errore; et, si illas erramus, tam debilis et misera est nostra scientia, quòd nesciamus eas adaptare. ✠ 26. Sed tua Scientia, *Domine,* quæ scit omnia, est potens custodire et salvare omne quod est bonum; et, si aliquid destruatur, potest reficere et scit meliorare illud: unde, si non sciamus nos meliorare, meliora nos Tu, qui habes hanc Potestatem et Scientiam. ✠ 27. Igitur placeat Tibi, *Domine,* quòd tua Scientia nobis det benedictionem et gratiam, ut Te adorando et amando et Tibi serviendo, sciamus contemplari in ipsa et in tua Virtute.

28. *Suavis Domine, qui dirigis justos et mundas peccatores!* Amicitiam et Beatitudinem et Bonitatem cognoscamus Tibi et tuæ Scientiæ; quia adeò es bonus per ipsam et per multas alias Virtutes, quòd multas causas habeamus, quare Te debeamus amare et debeamus facere nos bonos in Te; et major causa est, quia in nostra scientia est cognitio et perceptio tuæ magnæ Bonitatis. ✠ 29. Magnam verecundiam debemus habere, *Domine,* quia scimus quòd in tua benedicta Scientia sciatur noster defectus et nostra ingratitudo et omne id in quo erravimus et defecimus contra Te; nam, quò plùs vales et nos scimus quòd scias omnes nostros defectus, eo plùs debemus verecundari. ✠ 30. *O Domine!* Quoniam ita est, quòd sciamus nos esse scitos in tua Scientia ita viles et culpabiles, placeat Tibi quòd Te cognoscamus et sciamus dulcem et suavem et misericordem, ne nostram spem separemus à tua magna Pietate, nec frigeamus in amando Te, qui es noster Dominus DEUS.

Digitized by Google

¶ Cap. 34. *Qualiter Deus creavit metalla.*

Deus *qui lapsos in crimina reparas ad virtutes!* Benedicta sint omnia opera tua: tu enim creasti metalla de materia elementali, quam creasti de primordiali materia. ☙ 2. *Domine Deus!* Tu creasti alia metalla fortiora aliis, et alia pulchriora et meliora aliis; et voluisti ut quedam eorum sint de natura fusibili sive dissolubili, et alia de natura conteribili, et alia de natura extensibili, et quedam alia que non possunt dissolvi, conteri vel extendi. ☙ 3. *Deus qui largiflue bona que sunt magis necessaria tribuis!* Tu disposuisti quod metalla que sunt magis nobis necessaria, inveniantur in maiori quantitate quam alia, et quod habeatur de ipsis melius forum quam de aliis.

4. *Salvator mundi Deus!* Benedicta sit tua sancta ordinatio; quia tu ordinasti quod omnia metalla essent de tali natura que esset apta et conveniens humanis servitiis; nam nisi esset ferrum mediante quo homo posset scindere, nichil fuisset cum quo fustes et alia grossa corpora scinderentur; et multa alia non fuissent in esse nisi ferrum esset, quorum existentia valde est necessaria; et nisi fuisset aurum et argentum, non fuissent congregati thesauri neque essent plena ornamenta; et nisi fuisset sal, non essent cibaria condita sapore. ☙ 5. *Deus omnia previdens!* In hoc quod tu creasti omnia metalla de tali natura sicut sunt, significatur nobis quod tu creasti ea propter necessitatem hominum, et non propter necessitatem sui ipsorum. ☙ 6. *Domine Jesuchriste!* Cum tu creaveris metalla ad servitium humani generis, homo dives auro et argento qui sit avarus, valde debet ex sua avaritia increpari propter hoc, quia ponit totum animum suum et intentionem circa divitias suas, non cogitans qua intentione tu eum ipsis preposueris; nam si quis bene animadvertat, unicuique date sunt facultates, non ut ipse congreget thesaurorum cumulos aut in abusibus eas expendat, sed ut pascat tuos pauperes, qui sine eorum auxilio in mundo nequeunt sustentari.

7. *Domine Deus!* ¿Qualiter potest esse quod tanta avaritia et tanta cupiditas sit in mundo? nam tu creasti aurum, argentum et lapides pretiosos ut communiter omnes partem habeant et omnibus deserviant; sed mundana cupiditas ita trahit ad se corda hominum, ut quilibet vellet, si esset possibile, ad se omnes divitias applicare. ☙ 8. Quare, *clementissime Domine,* oculorum lacrimis madidis a corde manantibus, te oro quod tu auferas a voluntate mea avaritiam et concupiscentiam bonorum temporalium; taliter ut penitus eorum concupiscentiam procul pulsa, per observationem tuorum mandatorum adheream tibi, *Deus.* ☙ 9. Tanta est avaritia et concupiscentia hominum mundanorum, quod licet naturaliter unicuique sufficiat comedere uno ore, et unum par vestium habere, et in uno equo

Digitized by Google

Cap. XXXIV. *Quomodo Deus creaverit metalla.*

D*EUS, cui sit laus, amor honor et servitium!* Tu creasti metalla ex materia elementali, quam creasti ex prima materia. ✱ 2. Benedictus sis, *Domine DEUS,* qui creasti quædam metalla fortiora aliis, et quædam pulchriora et meliora aliis; et voluisti quædam esse talis naturæ, quòd possint fundi et cudi et extendi, et alia talis naturæ, quòd non fundantur nec cudantur nec extendantur. ✱ 3. *Sapiens Domine, plene gratiâ!* Tu ameris et gratificeris, qui voluisti quòd metalla quæ sunt majoris necessitatis, inveniantur in majori quantitate quàm alia; et voluisti quòd homo ea habeat minori pretio quàm alia.

4. *O Domine fortis, misericors!* Omnis Sapientia et omnis Nobilitas attribuatur Tibi, qui voluisti quòd metalla habeant tales proprietates et talem naturam, quòd homines ab eis possint sumere servitium; nam, si ferrum non esset, homo non haberet quo posset scindere, nec quo posset dolare, et multa alia operari; et, si non esset aurum et argentum, non fierent mercaturæ, nec congregarentur thesauri nec pulchra ornamenta, et, si non esset sal, cibi non essent sapidi. ✱ 5. *O Liber Domine, honorate!* In hoc quòd creaveris metalla talium proprietatum et talis naturæ, significatur nobis quòd ea creaveris propter necessitatem hominum, et non propter necessitatem ipsorummet metallorum. ✱ 6. *O Pater Domine!* Cùm creaveris metalla ad serviendum hominibus, homo dives avarus valde debet reprehendi, quia ponit totam suam intentionem et suum amorem in divitiis, et non respicit intentionem propter quam hominem fecisti dominum divitiarum; quoniam Tu non dedisti hominibus divitias ut sint divites, sed ut Tibi serviant cum ipsis.

7. *Domine bone, Domine large, plene omnibus bonis!* Cùm creaveris aurum et argentum et lapides pretiosos ut multi homines inde ditentur, unde venit quòd quilibet homo vellet habere omne aurum et argentum quod est in mundo? hoc videtur mihi valde magna discognitio, quòd diviseris thesaurum inter multos homines, et quilibet eum velit habere totum. ✱ 8. Ista discognitio, *Domine DEUS,* est in homine ratione magnæ cupiditatis et vilitatis quam habet in se ipso; nam homo est tam vilis et cupidus, quòd vellet esse sui solius id quod est commune, et nullum alium habere partem, nisi ipse. ✱ 9. Cupiditas et avaritia que est in nobis, *Domine,* est valde magna; quia, quamvis omni homini sufficiat comedere uno ore, et vestiri uno vestimento, et equitare in una bestia, et jacere in uno lecto, tamen homines sunt ita cu-

Digitized by Google

equitare, et cubare in uno lecto, propter hoc non remorantur quin sint ita cupidi et ita omnia amplectentes ac si possent comedere multiplici ac vario ore in eodem tempore, et decem paria vel plura vestium induere, atque in pluribus equitaturis equitare, et in pluribus lectis cubare.

10. *Fortitudo fragilium, Deus!* Sicut aurum et argentum invenitur semper in terra, sic cor et mens avari hominis versatur die ac nocte circa terrenas concupiscentias huius mundi. ✠ 11. Sed thesaurus spiritualis invenitur in hominibus qui querunt gloriam sine fine durantem, et qui quasi continue die noctuque contemplantur in tuis divitiis incorruptibilibus, quas non possunt rodere tinee neque mures. ✠ 12. Ergo, *Domine Deus,* cum summus thesaurus solum inveniatur in regno celorum, ego humilis servus tuus te suppliciter imploro ut ego solummodo thesaurisem et cogitem in celestibus operibus, in quibus est invenire tuam gloriam paradysi.

13. *Consolator desolatorum, Domine Jesu Christe!* Quamplures homines circundant fere universa littora maris et universum orbem terrarum, pro thesauro huius mundi transitorio congregando, et ratione ipsius multos patiuntur labores et timores noctis, et frequenter accidit propter divitias huius seculi multos vituperari, vulnerari et etiam occidi. ✠ 14. Item propter thesauros mundanos plures efficiuntur proditores, fures et homicide, et que plura accidunt terre (ut brevius loquar) aurum et argentum est causa et occasio eterne condemnationis fere maiori parti hominum huius mundi. ✠ 15. Cum ergo iste mundanus thesaurus transitorius tantam potestatem habeat super homines, licet illi sciant thesaurum in partem esse causam et occasionem perditionis eorum finaliter et quod non possit eos per se ad salvationem habendam aliquatenus adiuvare, ¿quomodo potest esse quod homines huius mundi sunt ita cordibus et mentibus excecati, ut propter te, qui solus habes esse sue salvationis refugium singulare, non tantum faciunt sicut propter thesauros huius seculi, qui sunt eis occasio patiendi penas perpetuas in inferno?

16. *Deus, qui tam iustis quam reprobis bona temporalia tribuis incessanter!* Tu creasti metalla ad hoc ut communiter serviant hominibus huius mundi; sed tanta est avaritia et cupiditas huius vite transitorie, peccatis nostris exigentibus, quod quilibet conatur sibi appropriare hoc quod a Te est omnibus communiter elargitum. ✠ 17. *Domine Deus!* Si nos uteremur auro, argento et aliis divitiis ea intentione qua tu produxisti in esse et vis quod sint in terra, certe tui pauperes et inopes sepius a divitibus pascerentur quam pascantur, et sepius succurreretur eis in omnibus aliis suis necessitatibus quam nunc fiat. ✠ 18. Sed, proh dolor! quia pauperes et inopes temporalium facultatum multotiens fame, siti, frigore et multis aliis necessitatibus moriuntur, quibus humanum corpus deprimitur in hac vita, quia humanum corpus multis subiacet nocumentis.

Digitized by Google

pidi, sicut si possent comedere multis oribus, et uti in uno tempore multis vestimentis et multis bestiis et multis lectis.

10. *O Rex nobilis, gloriose!* Sicut aurum et argentum invenitur in terra, ita, *Domine*, cor avari invenitur nocte et die in thesauro terræ. ✠ 11. *Pie Domine!* Sicut thesaurus spiritualis invenitur in hominibus quærentibus regnum cœleste, ita thesaurus hominum justorum invenitur in contemplatione quam habent in divitiis spiritualibus. ✠ 12. Cùm supremus thesaurus sit in regno cœlorum, tuus servus Te orat, *Domine*, et precatur et supplicat ut suum thesaurum facias esse in cœlis; et ei non permittas quòd suum cor appetat thesauros mundanos.

13. *O Domine sancte, gloriose!* Propter istum thesaurum quem creasti in terra, multi homines proficiscuntur de uno loco in alium, et eveniunt eis multi labores et multi timores; et multi homines propter aurum et argentum deprædantur, et ignominiantur et occiduntur. ✠ 14. *O Rex Regum!* Quot homines fiunt propter aurum et argentum, falsi et proditores et fures et homicidæ! et quot homines, *Domine*, fiunt propterea tristes et anxii et plorantes! ✠ 15. Cùm iste thesaurus mundanus habeat tantam potestatem in homines, licèt sit res transitoria et finita, quomodo potest esse, *Domine*, quòd propter Te, qui es Dominus infinitus et perdurabilis, homines non faciant tantum quantum faciunt propter aurum et argentum?

16. *Rex Regum, fortis super omnes potestates!* Tu creasti metalla ut homines eis communiter utantur; sed cupiditas hominum est tam magna, quòd quilibet velit facere sibi proprium id quod dedisti in communi. ✠ 17. *Excellens Domine!* Si nos uteremur auro et argento et aliis thesauris secundum modum quo eos nobis dedisti, non plorarent pauperes præ fame et siti, nec præ nuditate. ✠ 18. Imò distribueremus thesauros, *Domine*, ita communiter, quòd daremus pauperibus tantum de ipsis, quousque non haberent famem, nec sitim, nec frigus per defectum divitiarum.

19. *O Domine sancte potens!* Videtur mihi thesaurum hujus mundi non esse omnibus communem, imò esse malè divisum; sed thesaurus omnibus communis es Tu, *Domine*. ✠ 20. Nam Tu, *Domine*, es thesaurus omnibus hominibus communis in tantum, quòd quicunque velit, possit habere partem in Te, et possit habere Te totum, et habere in Te omne quo indiget, et omne quod

Digitized by Google

19. *Humane salutis amator, piissime Jesu Christe!* Videtur michi, et ita compertum est, quod thesaurus huius seculi non est communis omnibus neque divisus equis partibus; sed tu, qui es thesaurus nostre salvationis, es communis omnibus et equalis, quia apud te nulla est acceptio personarum. ✠ 20. Quia quilibet potest te bonis operibus adipisci, et potest esse particeps tue glorie sempiterne (aliter enim possessor tue beatitudinis nequit esse); unde equaliter respicis et recipis opera quorumcunque. ✠ 21. Unde, quamplurimum miror de fatuitate hominum que tanta est, ad quid ipsi cum tanto sudore laborant acquirere thesauros transitorios huius mundi, qui sunt dispersi et possessi a diversis hominibus per diversas partes orbis, et quare illi non ita laborant vel plus acquirere suis meritis thesaurum celestis glorie, qui tantum in te Deo invenitur et non in aliquo alio, in celis et non alibi.

22. *Deus qui libentius tribuis quam recipiant admissores!* Cum tu dederis communiter humano generi tantum de thesauris huius seculi, quod omnibus sufficeret, si essent equis divisi portionibus inter eos, valde dolendum est quia maior pars hominum est ita turbida et anhelans ad aggregandos cumulos thesaurorum, quod propter hoc thesauri non sufficiunt necessitatibus pauperum miserorum, licet thesauri sint creati in maxima quantitate. ✠ 23. Ergo, cum thesauri huius seculi non sufficiant hominibus universis, et hoc propter rationes sepe dictas, oportet quod tu, qui es verus thesaurus celestis patrie paradysi, sis ita sufficiens et abundans, quod omnes illos eo adimpleas qui per tuam gratiam merebuntur suis meritis adimpleri. ✠ 24. *Domine Deus!* Cum nullus thesaurus habeat virtutem sive potestatem que possit adimplere desideria hominum, vero modo propter hoc quia nichil creatum potest corda hominum satiare, ideo oportet quod tu solus sis thesaurus adimplens et satians corda et hominum voluntates, cum tu solus sis ille qui nullum defectum potestatis aliquatenus patiaris.

25. *Principium Deus sine principio, et sine principe princeps!* Plus confert, sine aliqua comparatione, homini famescenti ac sitienti invenire panem ad comedendum et aquam ad bibendum, quam si inveniret universos thesauros huius mundi; et maxime si de illis thesauris non inveniret ad vendendum aliquid quod posset comedere vel bibere. ✠ 26. Ergo, *Domine Deus,* ¿quid prodest homini mortuo si in alio seculo inveniret globos infinitos auri et argenti, quos ipse in hoc seculo congregavit, si ipse valde famesceret et sitiret, quod procul dubio facit, imo patitur maximos calores et frigora? Certe ego credo quod etiam pigeret eum illos in alio seculo invenire. ✠ 27. *Justam libram tenens, judex incommutabilis!* Valde esset necessarium et conducibile avaris divitibus huius mundi, quod nunquam in toto tempore vite sue invenissent thesauros auri seu argenti aut alia bona temporalia, nec quod ipsi appropriassent suis privatis usibus quod tu communiter omnibus prebuisti; quia talis appropriatio erit eis causa et occasio diversa tormenta imperpetuum patiendi.

Digitized by Google

ipsi est necessarium. ✠ 21. Valde miror, *Domine*, de ignorantia hominum, qui ita diligenter laborant ad accumulandum et conjungendum thesaurum hujus mundi, qui est divisus per diversas partes in multis hominibus et per diversa loca, et non sunt diligentes de thesauro divino, qui est paratus omni homini, ut inde possit accipere quantum velit.

22. *O Domine DEUS, qui das libentiùs quàm nos recipiamus!* Cúm dederis tam magnam copiam thesaurorum in hoc mundo, si homines essent veraces et justi, bene sufficerent omnibus hominibus: sed, quia plerique sunt cupidi et congregatores thesaurorum, propterea contingit quòd magni thesauri non sufficiant pauperibus, quia divites magis amant eos congregare quàm erogare pauperibus; et propterea pauperes habent penuriam thesaurorum, quamvis sint creati in magna quantitate. ✠ 23. Quòd thesauri mundani non sufficiant omnibus hominibus, contingit, *Domine*, quia sunt finiti, terminati, et malè divisi: igitur, cùm thesauri mundani non possint sufficere omnibus hominibus, convenit quòd sis thesaurus sufficiens omnibus illis qui à Te volunt capere vitam. ✠ 24. *Amorose Domine!* Nullus thesaurus creatus habet virtutem et proprietatem dandi sufficientiam homini veraciter: et hoc est quia est creatus, et nulla res creata potest dare sufficientiam: unde convenit quòd Tu sis thesaurus satians homines, quia es æternus et infinitus sinè omni defectu.

25. *O Domine, Factor et Principiator omnium rerum!* Melius est homini famelico et sitienti, si inveniat unum panem et unum urceum aquæ, quàm si inveniat aurum vel argentum vel alium thesaurum, postquam non invenit panem vel aquam ad emendum. ✠ 26. Igitur homini cupido, avaro, ditato auro et argento, quando moritur et vadit in infernum, in quo invenit famem et sitim et dolores caloris et frigoris, quid prodesset, *Domine*, si ibi inveniret aurum et argentum quod congregavit in hoc mundo, cùm aurum et argentum naturaliter non tollant calorem nec frigus nec famem nec sitim? ✠ 27. *Beate Domine!* Avaro diviti opus esset in hoc sæculo non invenisse divitias, quas dedisti et distribuisti in communi, et ipse appropriavit sibi ipsi; quia appropriatio quam fecit in hoc mundo de divitiis communibus, est ei causa paupertatis perdurabilis in diversis pœnis.

28. *Excellens Rex Gloriæ!* Ratione thesaurorum quod creasti

Digitized by Google

28. *Gloriosissime Deus!* Vehementer honorandus, benedicendus et laudandus es, propter thesaurus huius mundane vite et propter cetera bona mundana, que nobis solum tua bonitate et non nostris meritis tribuisti; sed valde plus sine comparatione debet tibi impendi laus et gloria, propter thesauros virtutum quos iustis hominibus effudisti. ✠ 29. Quia, vero modo loquendo, aurum et argentum per modicum temporis est durabile, et breviter nullius est valoris, si quis velit subtiliter hoc videre; sed thesaurus virtutum est inestimabilis bonitatis, quia solus ille est causa eterne beatitudinis acquirende. ✠ 30. Istum thesaurum sic potest adipisci quilibet christianus, ut servet sine interruptione mandata salubria tui, *Deus*.

¶ CAP. 59. *Qualiter Deus ordinavit aliud seculum.*

DEUS, *qui pacem tribuis bone voluntatis hominibus!* Te metuat omnis homo, quia tu aliud seculum dispositione mirabili ordinasti, quia dedisti cognitionem in alio seculo angelis, hominibus et demonibus, de tua maxima bonitate et de tua ineffabili potestate, et sic de aliis virtutibus; nam ad hoc ut tue virtutes manifeste in alio seculo cognoscantur, ipsum est a te creatum, qui nichil facis in hoc mundo vel in alio sine causa. ✠ 2. *Domine Deus!* Sicut est iustum ut tu sis infinitus, eternus, sapientissimus, omnipotens atque iustus et omnium virtutum plenitudo, sic est iustum et consonum rationi quod tu perfectissimus in omnibus virtutibus in alio seculo ab omnibus cognoscaris. ✠ 3. Unde, prout decet ut in alio seculo a çreaturis rationabilibus agnoscaris, a quibus lauderis, benedicaris et glorificeris incessabiliter sine fine, ordinasti loca in quibus illi habitent; quos infinite tue bonitatis maxime oportet esse cognitores.

4. *Deus indeficiens columna fortitudinis!* Tibi omnis benedictio agnoscatur, qui ordinasti ut iusti in alio seculo sint paradysi glorie possessores, ut existentes in eo per intuitum te fruantur laudantes et benedicentes, qui eis tantum bonum misericorditer contulisti; et ordinasti similiter quod in alio seculo sit infernus, quo peccatores penis innumerabilibus crucientur, ut cognoscatur tuam iusticiam in omnibus esse rectam; et quod pondera que eis infliguntur, ipsi merito patiuntur. ✠ 5. Iusti existentes in celesti patria post cognitionem et certificationem tuarum virtutum, immediate incipiunt esse valde ferventes in tuo amore, et etiam sunt memores diversarum gratiarum quas eis misericorditer peregisti; et ob hoc ipsi statim incipiunt te benedicere et laudare. ✠ 6. Sed peccatores qui in inferno graviter cruciantur, cum ipsi te ab eis per gratiam existimant abesse, et paradysi gloriam se propter culpas suas totaliter

Digitized by Google

super faciem terræ, convenit Te laudari et amari et coli et benedici ab hominibus; veruntamen multò magis convenit Te honorari et laudari et benedici ab ipsis, ratione thesaurorum virtutum quos creasti in hominibus justis. ✠ 29. Quia aurum et argentum est thesaurus qui parùm valet secundùm veritatem; sed thesaurus virtutum, *Domine*, est thesaurus valde nobilis et valde bonus; quia sanat et præservat homines à perdurabilibus languoribus, et dat perdurabiles honorificentias. ✠ 30. Iste thesaurus adeò beatus, *Domine*, invenitur et congregatur dando laudes de Te et memorando tua mandata et confidendo in tuo adjutorio et recolendo tuam Bonitatem Divinam.

CAP. LIX. *Quomodo Deus ordinaverit alterum sæculum.*

O DEUS *Pater Domine universorum quæ sunt!* Laudetur tuum Nomen et tua Virtus et tua Sapientia, qui ordinasti alterum sæculum in hoc, quòd dederis cognitionem de tua magna Bonitate et Nobilitate in altero sæculo Angelis et dæmonibus et viris et fœminis; quia, ut cognoscatur tua Bonitas, totum alterum sæculum est ordinatum ad cognoscendum tuam Nobilitatem. ✠ 2. Unde, sicut est justum quòd Tu, *Domine*, sis infinitus et æternus et omnipotens et sapiens et justus et misericors, ita est rationabile et justum quòd in altero sæculo cognoscaris totus bonus et perfectus et completus Virtute. ✠ 3. Unde. secundùm quod convenit quòd Tu, *Domine*, cognoscaris et ameris et lauderis in altero sæculo, ordinasti loca in quibus habitent illi, quos infinitè convenit cognoscere tuam Bonitatem.

4. *Domine fortis super omnes fortitudines!* Benedictus sis Tu, qui in altero sæculo posuisti paradisum, ut homines justi Te videant et ament et laudent et honorent et benedicant et Tibi gratias agant; et benedictus sis, qui in altero sæculo posuisti infernum, ut sit injustis locus in quo tormententur pro suis gravibus culpis, et cognoscant tuam magnam Justitiam et suam gravem ingratitudinem. ✠ 5. Quia homines justi, *Domine*, erunt certificati in paradiso de tua Bonitate, semper sentient suum cor inamoratum tuo amore; et quia memorabunt magnum Amorem quem eis fecisti, non cessabunt Tibi gratias agere et Te benedicere; et quia cognoscent tuum Dominium, semper Tibi servient; et quia percipient tuam divinam Essentiam, semper Te laudabunt; et quia sentient in se ipsis gloriam quam habebunt à tua præsentia, semper gaudebunt infinito gaudio. ✠ 6. Quamprimùm peccatores, *Domine*, erunt in inferno, et considerabunt se in tua absentia, statim pavebunt; et quando memorabunt quòd perdiderint Te et cœlestem gloriam, statim incipient plorare et irasci et tristari; et quando

Digitized by Google

amisisse, et quod ad patiendum penas perpetuas sunt condemnati, et sic de multis aliis que cedunt eis multipliciter in gravamen, ipsi tunc penarum genus pati incipiunt diversarum.

7. *Verax Domine in omnibus dictis tuis!* Benedictum sit nomen tuum gloriosissimum in eternum, quia tu ordinasti quod sancti gaudeant in celesti patria per intuitum tui corporis visibilis apud eos: nam tu voluisti verus homo effici et veram carnem humanam assumere, ut te intueri in gloria possent sancti; et intuendo te, voce incessabili benedicant et glorificent sine fine. ✠ 8. Item tu, *Domine*, ordinasti quod iusti glorientur in tua deitate per intuitum oculorum spiritualium, quibus spiritualiter eam vident. ✠ 9. Valde rationabiliter et discrete ordinasti, *Domine Deus*, gloriam paradysi, quia cum in homine sint due nature, scilicet corporalis et spiritualis, ob hoc tibi placuit ordinare quod in te in utraque natura homines glorientur: quia cum sis verus homo, gloriatur quilibet iustus in te per intuitum corporalem; at quia es substantia divina invisibilis quo ad oculos corporales, videris a iustis in gloria per oculorum spiritualium visionem.

10. Tibi, *Domine Deus*, omnis laus et gloria tribuatur, qui ordinasti quod in participatione celestis glorie, alii aliis maioris glorie sint capaces: et hoc idem sequitur per contrarium de penis peccatorum qui in inferni voragine submerguntur, quia maiorem penam alii aliis patiuntur. ✠ 11. Unde, cum in alio seculo sit plus et minus, et hoc tam de gloria quam de pena, ideo ordinasti in paradyso loca sedium diversarum, iuxta illud «In domo patris mei mansiones multe sunt»: nam in aliis sedibus (ut sic loquar) residebunt angeli, et in aliis prophete, et in aliis apostoli, et in aliis martyres, in aliisque confessores, et sic de ceteris. Unde, prout eorum dignitas plus requirit, maioris erunt glorie perceptores; nam diversitatem sedium voco differentiam premiorum. ✠ 12. Ista et eadem ordinatio servabitur a peccatoribus in inferno: quia illi qui plus peccaverunt in hoc mundo, maiorem penam in alio seculo patientur, et in maiorem profunditatem abyssi descendent; quia secundum plus et minus pene peccatoribus infliguntur, et hoc secundum merita eorundem. Unde, secundum diversitatem delictorum peccatores plus aut minus in alio seculo patientur: nam hec est recta ordinatio et recta iustitia, ut peccatores secundum peccata diversorum generum puniantur.

13. *Domine Deus, refugium nostre spei!* Tibi omne servitium tribuatur, quia tu ordinasti ut tam iusti quam impii cuiuscunque ordinis sint locorum scilicet tam glorie quam penarum, omnes agnoscant pariter quod iuste cuiuslibet meritis secundum sua opera retribuisti. ✠ 14. Sancti existentes in celesti patria sunt subiectum in quo consistit tua dilectio, tua gratia, tua misericordia et alie tue virtutes, et in ipsis similiter consistunt laudes, benedictiones, reverentie et honores qui tibi ab eis imperpetuum tribuentur: et illi qui existunt in voragine infernorum, sunt subiectum in quo con-

Digitized by Google

sentient pœnam et dolorem, statim cadent in desperationem de tua Gloria et de tua Misericordia, quia scient quòd sua pœna erit sinè fine.

7. *Vere Domine, plene Pietate et Gratiâ!* Benedictus sis Tu, qui ordinasti quòd homines justi glorificentur in Paradiso per visum corporalem, quia voluisti esse Homo, ut in tua Gloria homines Te videant et glorificentur videndo Te. ✠ 8. *Liber Rex Gloriæ!* Laudatus et amatus sis Tu, qui ordinasti quòd in Paradiso homo glorificetur in tua Deitate visione oculorum spiritualium, quibus videris in Gloria. ✠ 9. Valde sapienter et rationabiliter ordinasti, *Domine,* Paradisum; nam, quia homo est duæ naturæ, scilicet natura corporalis et natura spiritualis, ideo voluisti ordinare quòd homines beati glorificentur in Te in qualibet earum; quoniam in hoc quòd sis Homo, glorificabuntur in Te per visum corporalem; et in hoc quòd sis DEUS, glorificabuntur in Te per visum spiritualem.

10. *Domine humilis, Domine fortis, Domine misericors, Domine juste!* Tibi cognoscatur omnis Sapientia et omnis Laus, qui ordinasti quòd in altero sæculo alii habeant majorem gloriam quàm alii, et alii majorem pœnam quàm alii; quoniam Martyres possidebunt majorem gloriam quàm Confessores, et Confessores majorem quàm pueri; (*) et majorem pœnam habebunt homines discredentes et ingrati quàm ignorantes, et ignorantes majorem quàm pueri. ✠ 11. Unde, cùm conveniat, *Domine,* quòd in altero sæculo alii habeant majorem gloriam quàm alii, ideo ordinasti Choros Sanctorum, in quorum alio stabunt Angeli, et in alio Prophetæ, et in alio Martyres, in alio Confessores, in alio infantes; et secundum quod erunt meliores, erunt propinquiores tuæ Præsentiæ. ✠ 12. Similis ordinatio, *Domine,* erit in inferno; quia illi qui plùs peccaverint, stabunt in profundiori loco inferni et remotiori à tua Præsentia; et qui minus peccaverint, stabunt in loco in quo habebunt minorem pœnam: unde ibi erunt ordines, secundùm quod erunt peccatores; quia superbi stabunt in uno loco, et homicidæ in alio, et discredentes in alio, et mendaces in alio, et luxuriosi in alio, et gulosi in alio.

13. *O suprema Virtus et suprema Benedictio!* Sanctitas et Gloria sint Tibi, *Domine DEUS,* qui ordinasti quòd ordines hominum justorum et peccatorum sint subjecta in quibus cognoscatur tua magna Bonitas et tua magna Misericordia et tua vera Justitia. ✠ 14. Qui sunt in Paradiso, *Domine,* sunt subjectum in quo est tuus Amor et tua Gratia et tua Misericordia, et in quo sunt laudes et benedictiones et gratiæ et honores et reverentiæ quæ fient Tibi sinè fine; et qui sunt in inferno, sunt subjectum in quo sunt

(*) Observi's aquí la errada de la versió maguntina, per haver mal interpretat el traductor els mots del text original, *abats* y *albats,* com si'ls dos fossen un meteix: errada que's repeteix en el paragraf següent.

Digitized by Google

sistunt desperationes, fletus, dolores et gemitus, blasphemie et multe alie passiones eorum. ✠ 15. Cum tu, *Domine Deus*, sis eternus, oportet quod a te sit ordinatum ut infinite et perpetuo tua bonitas cognoscatur; et postquam oportet quod tu bonus esse perpetuo cognoscaris, necesse est ut sancti existentes in celesti patria perpetuo sint subiectum ad laudandum te et glorificandum: et oportet similiter quod habitatores infernorum perpetuo sint subiectum ad penas perpetuas sustinendas, ut perpetuo et infinite agnoscant maximas suas culpas et tuam iudicantem semper iusticiam equitatem.

16. *Deus bonorum omnium tributor!* Benedicatur gloriosissimum nomen tuum, quia tu ordinasti quod tam gloria paradysi quam pena infernorum sit inestimabilis quantitatis. ✠ 17. Quia quanta est gloria paradysi et quanta est similiter pena sive passio infernalis, tanta videtur in alio seculo virtus tue maxime bonitatis, et sic de aliis tuis virtutibus. ✠ 18. Unde, cum tu, *Domine Deus*, sis tante excellentie bonitatis, dignum est et rationabile quod sit in alio seculo ordinatum ut tu ibi in omnibus virtutibus sine defectu aliquo perfectissimus cognoscaris: quare cum gloria et pena alterius seculi sit causa cur tu esse optimus cognoscaris, quis est qui alterius seculi posset existimare gloriam sive penam?

19. *Celestis pater, rex regum et Domine dominorum!* Tu ordinasti quod tam gloria alterius seculi quam pena, sit inseparabilis et nullo modo transitoria, ut nunquam fine aliquo terminetur. ✠ 20. Quia sicut proprie a natura sua caliditas inest igni et nunquam potest ipsi abesse, sic sanctis existentibus in celesti patria erit proprium in te perpetuo gloriari; et peccatoribus, qui in inferno mansionem propriam elegerunt, erit proprium quod ibi penis perpetuis affligantur. (*) ✠ 21. *Domine Deus!* Sicut tu ordinasti quod ignis sit subiectum calori, sic tu, *Domine*, ordinasti quod homines in alio seculo sint subiecta in quibus tua maxima bonitas cognoscatur. Unde, cum ipsi non possent esse ordinata subiecta nisi adesset eis gloria sive pena, probatur quod gloria nunquam separabitur ab illis qui habitatores fuerint paradysi, nec pene ab illis qui tradi infinitis suppliciis merebuntur.

22. *Domine Deus qui humanum genus a potestate diaboli redemisti!* Tibi laus et gloria tribuatur, quia tu ordinasti quod paradysi gloria sit in celis, et infernus terre profundissimus in abyssis. ✠ 23. Causa quare tibi placuit quod paradysus sit in celis, sic ut per omnia loca celorum sit paradysus, est hec: quia maximum spacium est celorum, ut sancti in eis habitantes amenitatis loca habeant spaciosa; nam aliter iam non esset ibi perfectio plenaria requiei: et causa quare voluisti ordinare infernum esse in profundissimis locis terre, est ut peccatores qui ibi merebuntur propter suas culpas

---

(*) Aquests dos paragrafs 19 y 20 figuren com un tot sol, a l'edició parisenca.

Digitized by Google

desperationes et desolationes et blasphemiæ et ploratus et dolores et angustiæ et tormenta, et cognitio tuæ magnæ Justitiæ et gravis culpæ sui ipsorum. ✠ 15. Cùm Tu, *Domine DEUS,* sis æternus, convenit esse ordinatum quòd tua Bonitas cognoscatur æternaliter ita ut nunquam ignoretur; et quoniam oportet Te perdurabiliter cognosci bonum, oportet quòd existentes in Paradiso semper sint occupati in laudando et benedicendo et cognoscendo Te; et similiter oportet quòd existentes in inferno semper sentiant pœnam, ut sinè fine cognoscant tuam Justitiam et suam culpam.

16. *O Domine DEUS, dator virtutum et omnium bonorum!* Benedictus sis Tu, qui ordinasti quòd Gloria Paradisi et pœna inferni sint valde magnæ. ✠ 17. Nam, in quantum est magna Gloria quam Beati habent in Paradiso, et pœna quam maledicti habent in inferno, in tantum videtur, *Domine,* magna in altero sæculo tua Bonitas et tua Nobilitas. ✠ 18. Unde, cùm Tu, *Domine,* sis adeò nobilis et bonus Dominus, dignum et justum est in altero sæculo esse ordinatum quòd cognoscaris in magna Nobilitate et Virtute: igitur, cùm gloria et pœna alterius sæculi sit occasio ut cognoscaris bonus, quis posset æstimare magnam Gloriam et magnam pœnam quæ erit in eo?

19. *Cœlestis Domine, Sancte Sanctorum et Domine Dominorum!* Tu ordinasti quòd Gloria alterius sæculi sit inseparabilis et non accidentalis, et similiter pœna, ita ut nunquam habeant finem nec cessationem. ✠ 20. Nam, sicut igni, *Domine,* est proprium habere calorem per naturam, et ignis non est sinè calore, ita beatis paradisi erit proprium glorificari in Te, et maledictis inferni erit proprium habere perdurabiles pœnas. ✠ 21. Sicut Tu, *Domine DEUS,* posuisti ignem ut sit subjectum caloris, ita posuisti homines in alio sæculo, ut sint subjectum in quo cognoscatur tua Bonitas: igitur, cùm ipsi non possent esse subjectum ordinatum si essent sinè gloria vel pœna, ideo probatur quòd gloria nullo tempore separabitur ab illis qui erunt in paradiso, nec pœna ab illis qui erunt in inferno.

22. Tibi, *Domine DEUS,* qui comprehendis et concludis omne quod est, sit gloria et laus et gratiarum actiones; quia voluisti ordinare quòd Paradisus sit in cœlis, et infernus in abysso cordis terræ. ✠ 23. Ratio quare voluisti, *Domine,* quòd Paradisus sit in superiori loco, et per omnes cœlos sint loca Paradisi, est ut sit magnum spatium et magna latitudo loci in quo Beati habeant gloriam, et non sint constricti in parvo loco; et ratio quare vo-

Digitized by Google

graviter cruciari, sint in arctiori loco et terribiliori qui valeat reperiri. ✠ 24. *Domine Deus virtutum!* Quicquid tu in hoc seculo ordinasti, aptissime ordinasti: nam sapientes homines renunciant in hoc seculo bonis temporalibus huius vite, exorantes te ut eis prestare digneris eternam beatitudinem paradysi, ubi est omnis boni perfectio; propter hoc tu eis tribuis in excellentioribus locis et dignioribus qui sint, perfectionem glorie paradysi: et quia homines mundani solis inhiantes bonis temporalibus querunt sibi bona transitoria huius mundi, propter hoc tu statuis eis in alio seculo arctiora loca, viliora et horribiliora que possint esse ad sustinendum perpetuas passiones.

25. *Deus cuius lucem non comprehendunt tenebre vel caligo!* Benedicta sit tua potentissima essentia in excelsis; quia tu ordinasti ut sancti in paradysi gloria existentes tam in anima quam in corpore, celesti beatitudine sint refecti ac tua gratia adimpleti, et ordinasti similiter quod pene sine fine assint habitatoribus infernorum. ✠ 26. *Domine Deus!* Tu ordinasti ut quatuor qualitates sive complexiones insint moderate iustorum corporibus, ut nullam passionem sentiant in seipsis, et ut nulla corruptio insit eis; et ordinasti etiam quod anime iustorum corporum tuam videant deitatem, ut post illam visionem in eis desiderium nullum cadat. ✠ 27. Tu etiam ordinasti per contrarium quod quatuor qualitates insint distemperate in inferno corporibus peccatorum, ut cadat in eis genus multiplex passionum: ordinasti insuper ut ipsi minime (spiritualiter dico) tuam videant deitatem.

28. Tibi, *Domine Deus*, omnis laus et gloria insit semper, qui ordinasti ut ordinatio sit alterius seculi sine fine et inalterabilis et immutabilis apud omnes. ✠ 29. Nullo modo aliquis unquam poterit ab ordinatione alterius seculi deviare; sed non est ita de isto seculo, quia licet ipsum sit a te aptissime ordinatum, nos in eo inordinationem sequimur per nosipsos, deviantes ab ordinatione qua tu nos in hoc seculo ordinasti. ✠ 30. *Rex immortalis Deus!* Omnia in hoc mundo sunt a te aptissime et rationabiliter ordinata, et totum aliud seculum est ordinatum ut in eo in eternum a iustis tua maxima bonitas cognoscatur. Unde benedictus sis tu, *Domine Deus*, qui dedisti michi gratiam ut tam de ordinatione huius seculi quam alterius in hac distinctione sim locutus; quia utraque ordinatio ostenditur in hoc tractatu, esse ad honorem et servitium tui, *Deus*.

Digitized by Google

luisti quòd infernus sit in corde terræ, est ut maledicti, qui in illo erunt, stent in infelici et misero et angusto loco. ✠ 24. Valde bene ordinasti omnia, *Domine,* et valde debes laudari et amari de omnibus quæ fecisti; nam, quia homines boni renuntiant in hoc mundo rebus miseris et parum utilibus, et à Te petunt cœlestes beatitudines in quibus est omne complementum; ideo das eis paradisum in magnis et altis locis, et das eis magna dona; et quia homines mundani, *Domine,* petunt à Te in hoc mundo bona et delectationes hujus mundi, ideo das eis in altero sæculo loca misera et paucæ utilitatis et magni laboris: unde benedictus sis Tu, qui adeò bene hæc ordinasti.

25. Tibi, *Domine DEUS,* qui custodis et defendis Beatos à potestate diaboli, et liberas eos de malis persuasionibus diabolicis, sint amor et laus et cultus et servitium; quia ordinasti quòd illi qui erunt in paradiso, sint satiati in anima et corpore, et sint completi tuâ gratiâ; et illi qui erunt in inferno, habeant omnem indigentiam et pœnam in corpore et anima. ✠ 26. Tu, *Domine,* ne corpus hominis justi habeat famem vel sitim vel calorem vel frigus in paradiso, ordinasti quatuor qualitates esse in eo temperatas ita ut ipsum sit impassibile et incorruptibile; et ordinasti animam videre tuam Deitatem, ne præter illam visionem aliquid aliud desideret. ✠ 27. Tu, *Domine DEUS,* voluisti ordinare in inferno esse quatuor qualitates inordinatas et intemperatas in corporibus peccatorum, ut habeant calorem et frigus et alias pestilentias; et voluisti animas ipsorum non videre tuam Deitatem, ne vivificentur et glorificentur, imò infinitè contristentur et angustientur.

28. Sapientia et Virtus et perdurabilitas dentur et attribuantur Tibi, *Domine DEUS,* omni tempore, qui voluisti quòd ordinatio quam posuisti in altero sæculo, sit perdurabilis, et nunquam mutetur nec corrumpatur nec alteretur in se, nec in illis qui in eo erunt. ✠ 29. Quando homo, *Domine,* erit in altero sæculo, non poterit exire nec deviari ab ordinatione ipsius; sed in hoc sæculo non est ita; quia, licèt sit ordinatum à Te, tamen inordinamus nos ipsos et eximus ab eo, ratione brevis temporis quo in illo sumus, et ratione miseriæ in qua sumus. ✠ 30. *O gloriose Rex gloriæ!* Tuus servus, filius tuæ ancillæ, Te orat et Te laudat et Tibi gratias agit, et confitetur à Te esse ordinata omnia; et totum alterum sæculum esse ordinatum ut æternaliter cognoscatur tua magna Bonitas; et petit à Te gratiam, ut sicut eum adjuvasti ad perficiendum istam Distinctionem, ita eum adjuves ad perficiendum alias per Gratiam tuæ sanctæ Essentiæ divinæ.

Digitized by Google

II

TEXTES ORIGINALS MANUSCRITS

SEGONS roman indicat en el proemi (pag. XII) y a l'advertencia que'l subsegueix, hem trelladat y estampam el text del *Libre de Contemplació* adoptant com a fonament y base la més antiga y completa lliçó que fins ara n'hem trobada (m.s. **A**), confrontant-la punt per punt ab la respectiva dels altres codis **B**, **C**, **D**, posteriors y fragmentaris.

Donam aquí solament la descripció bibliográfica de cadascun d'aquests quatre manuscrits, a reserva de senyalar les formes gramaticals y particularitats paleográfiques que sistematicament ofereix llur respectiva escriptura. Com a preliminar del *Glosari* que va a la fi del tom II, hi escaurá millor aquest estudi comparatiu de trellats de diferent época.

Les més notables y curioses variants textuals, ja les pot veure el lector, insertes a péu de página. Qualcun'altra encara n'hi podrem adicionar, dins els *Comentaris y Notes*.

1. EL M.S. A (DEL S. XIV).

Es un bell volum, de més de quatre dits d'alçada o gruix, y presenta les dimensions dels *in-folio* de bon tamany: vé a tenir uns 35 cm. de llarch, per 26 de travès o amplaria. Relligat ab cubertes de fust, forrades esteriorment de cuiro prim o badana y per dedins de paper engrutat, anava clòs ab dos tancadors de ferro; ara té malmès el llom; y separada a lloure la cuberta de devant, reclama

Digitized by Google

aquest preciós manuscrit una bona reenquadernació, feta ab el delicat mirament degut a l'importancia y valua del llibre.

Se compòn de 316 fols de ben obrat pergami, no tots d'igual finor y consistencia. Els tres devanters contenen la Taula sencera o *rùbriques* de tot el tractat de *Contemplació;* els 313 restants inclouen el text dels 366 capitols en que va distribuida l'obra.

Cada fulla de pergami, doblegada per mitjan lloch, forma dos fols; estant aquests distribuits y cusits per quaderns o plechs, generalment de sis fulles cadascun (12 fols), si bé n'hi ha alguns de 5 y de 7 fulles, y altres qu'arriben a 9, (fols 97 a 114, y 115 a 132): el derrer fol, 313, va tot sol, y está aferrat amb engrut als qui'l precedeixen. Al acabament de cada plech o quadern, s'hi veu escrit en el marge inferior el corresponent *reclam* indicant el principi del plech y fol subsegüents; alguns d'aquells reclams están raspats o son de lectura casi impossible.

La lletra del manuscrit, molt igualenca des del principi a la fi, sembla d'una meteixa mà: es la anomenada generalment gòtica magistral o monacal, dreta, atapida, retent, més tòst petita que grossa. En certes pàgines y fols, la tinta es d'un negre intens y s'es conservada inalterable de color; en altres, ja per que fos més aigolosa y aclarida, o per causa de la superficie més llisa ó més gratallosa del pergami, s'es decolorada molt, esmortuida y feta pulverulenta, fins al punt de resultarne la lectura prou dificil y treballosa. Alguns dels fragments més borrosos y esvaneits, están desgarbadament repassats de ploma, ab tinta més forta: (v. per exemple els fols 101 y 102 v°).

La taula dels capitols contenguda en els tres primers fols, va escrita a linia sencera o de tota amplaria de pàgina; cada rùbrica o capitol fa punt y apart, y se destrien l'una de l'altra ab petites inicials alternants blaves y vermelles. El començament, els titols de les *distinccions* y la numeració correlativa dels capitols, també van escrits en vermelló o mini. Mes el text sencer, des del pròlech fins al capitol final, está escrit en pàgines bipartides, això es, a dos corondells o doble columna, d'uns 8 cm. d'ample al començament y en tot lo qu'es llibre I y II (fols 1 a 60), y de 9 cm. des del principi del llibre III en avall, fins qu'acaba.

Que'l volum ha sofertes successives reenquadernacions, se coneix en lo retallat dels marges, que abans serien molt espayo-

sos: ara y tot encara ho son abastament, malgrat les retalladures. El més *rogné* es estat el superior, d'on ha desparescuda casi tota l'antiga foliació, de la qual s'en veu apenes algun vestigi; y en època més recent, un'altra ploma el torná foliar, però solament des dels fols 1 al 120, deixant tota en blanch la resta. (1) Igualment se noten les escapsades qu'ha sofertes el pergamí, en lo mutilades que romanen moltes notes y acotacions marginals, unes en llatí y altres en vulgar, de diferents èpoques, que arreu s'hi veuen escrites; y lo meteix casi tots els *arbres* simbòlichs que, dibuixats en diverses tintes, umplen tota una pàgina o columna de dalt a baix (fols 157, 160 v°, 165, 169, 186 y 193 v°). A altres endrets, hi ha també figures esplicatives, més reduídes. En els fols 155 y 160 s'hi nota un forat redonench, del pergamí meteix, que'l copista ja tengué esment de salvar, de manera que no mutilá'l text ni interromp la cabal lectura.

Ja hem indicat y llamentat, en el proemi, que a-n aquest preciós volum s'hi troben a mancar sis fols, que una mà vandálica o inconscient ¡Deu sab quant ni per quin motiu! li va llevar en mal'hora. (2) Son aquests: el 82, cercenat ab tan violent cop de ganivet o trempa-plomes, que a alguns dels fols anteriors y tot arribá la ganivetada, tallant-los casi de dalt a baix; el 109 y el 110, tallats també o tisorejats, y els 136, 159 y 195, que's veu com los arrencaren esquinçant el plegamí pe'l doblech meteix del cusit, deixant-hi l'altra mitja fulla. Afortunadament hem poguts suplir, amb la confronta del text d'altres antichs manuscrits, els considerables buits o llacunes que tan odiosa mutilació va deixar en el que descrivim ara.

Sobre'l primer dels tres fols preliminars, a la porció d'espay en blanch que deixen les *rúbriques,* hi ha una apuntació, de lletra del s. XVII, qui diu: «*Es de Pere Jordi Rossiñol* (rubricat), y afegit al pèu, d'altra lletra posterior: «*Nunc Collegii Beatæ Mariæ Sapien-*

(1) Hem completada aqueixa foliació, del f. 121 en avall, provisoriament ab llápis fluixench, fácil d'esborrar, a fí de fer més fácil el maneig del volum, y sa col·lació més comprovable y segura.

(2) Cabría la sospita de si aquella bárbara mutilació pogué esser obra del zèl, tan obcegat com infructuós, de qualque exaltat lullista, ab l'idea d'eliminar algun passatge textual, dels que la censura de Fra Eymerich havía senyalats com herètichs. N'haurem rahó, més concretament, en el volum de *Bibliografía.*

Digitized by Google

tiæ». Partdemunt aqueixes dues notes, hi ha un segell ovalat, modern, marcat ab tinta rojenca, ahont s'hi veu en cifra el nom de Maria, una *beca* de col·legial en forma de M, un *bonet* de clergue més amuntet, un creixent de lluna ab sos corns o puntes capavall (emblema heràldich del llinatge dels Lulls) y l'inscripció o llegenda «*Collegium Btæ. Mariæ Virginis Sapientiæ Matris,*» que acredita a qui perteneix actualment aqueix importantíssim llibre.

Cinch o sis anys fa que'l tenim tot'hora a la nostra completa disposició, gracies a l'amabilitat del Rector d'aquell col·legi, ab permís del Visitador y mediant anuencia y recomanació diocesana. Així l'hem pogut estudiar a pler, minuciosament, y amb punts y amb hores treure'n trellat exacte. Tant com l'hem anat fullejant y resseguint ab la tranquila continuitat y freqüencia del qui n'assaboreix l'usufruit no interromput y no'n té contades les hores, hem observades les primors decoratives y curiositats paleogràfiques que presenta aquest manuscrit, y que'n fan l'aspecte y la lectura molt agradables:—la bella y finament dibuixada inicial policroma de l'invocació (fol 1), representant dins el clos elíptich de la **D** el bust del mestre (R. Lull?) vestit d'una roba talar negra, assegut, alçant el braç y allargat en actitut docent el dit *index* de la mà dreta; berret doctoral al cap, barba arrodonida no *florida* ni grisa encara; ulls vius; les colors y l'encarnadura de faç y mans delicadament pintades; d'un blau y morat obscurs els tons de la lletra, harmonisats ab l'or lluent del fons;—en el fol 61, començament del llibre III, un'altra bella inicial, també variament acolorida y daurada, d'elegant dibuix y contorns, sense més figuració animada o vivent qu'un parell de capets de goç, y com a prolongació ornamental un'orla o cenefa, rojenca y blava, que recorrent capavall tot el marge esquerra interior, se torç encara en angle recte pera embellir la major part del d'abaix y fer més vistosa y garrida aquella interessant pàgina (1):—l'inicial, una mica més petita, però de dibuix y colors molt consemblants, que en el fol 157 encapsala'l vol. III, notant-s'hi una testa d'àngel o adolescent, plena de vivor y d'espressió aixerivida;—y el *crucifix* de primitiva fayçó y aspecte gòtich, casi romànich, qui decora l'*arbre de fe e rahó* figu-

(1) En donarem un facsímil policromat, al estampar y treure a llum el tom III, ahon correspòn el cap 103, qu'es el contengut en el susdit endret del llibre.

Digitized by Google

rat en el fol 169, en forma de creu, sobre la qual hi vermellejen escrites diverses *rúbriques*. (1)

Tots els capitols restants, fora d'aquests tres primerenchs qui corresponen al principi de cascun dels tres volums de *Contemplació*, comencen amb una inicial bicromada, alternant les tintes blava y vermella en el bessó y els perfils ornamentals de la lletra. De semblant manera alternen també els *calderons* vermells y blaus, marcant el començ y la separació de cadascun dels 30 paragrafs qui componen cada capitol. El principi de cada *part* o distribució agrupada dels paragrafs de tres en tres (que en aquesta edició destriam estampant-les amb *punt y apart)* va indicat ab sengles majuscletes igualment alternants, vermelles y blaves.—La rúbrica o titol epigrafiat de cada capitol va en tinta carmesina, no gaire més grossa ni ornamentada que la negrenca del text; y el nombre corresponent a cada capitol, des del 1 al 366, va escrit en notació romana, casi sempre fora marge. A lo derrer de tot, al péu meteix de l'última columna ahon conclou el tractat *(verso* del fol 313), hi ha l'apuntació, d'escriptura relativament moderna, qui diu: «*Continet 313 folia*» sens advertir ni mentar per res la mutilació dels sis fols que hi manquen.

En els marges esteriors y a la franja o blanch medial que separa ambdues columnes, una menuda lletra rojenca pálida, o un cercolet del meteix color, (que d'un prompte no encertàrem lo que podien significar), denoten algun *lapsus* o omissió que va cometre'l copista, y que unes vegades si y altres no, apareix salvat marginalment o a péu de columna, ab apuntacions de mà y época diversa. Alguns mots y frases de significació arcaica o poch corrent, apareixen subrallats; probablement per qualque lector poch nostrat en el nostre llenguatge antich, y de passada marcava amb aqueixa forma els conceptes o paraules qu'eren per ell de sentit dubtós o que no acabava d'entendre.

En els capitols del llibre V y derrer, ahon l'autor hi emprava aquell artifici d'estil de qu'hem parlat en el proemi (pag. XVII),

(1) Va publicar una reproducció d'aquell *arbre*, en el n.° 50 del *Bol. de la Soc. Arqueológica Luliana* (any III—1887) el nostre difunt amich y consoci P. A. Borrás, oferint-la modestament a títol de «primero de nuestros ensayos de grabado en boj que nos atrevemos á presentar en público.»

Digitized by Google

consistent en l'us de lletres com a significança o símbol representatiu d'idées sensibles y d'abstraccions, s'hi veuen en els primers paragrafs aqueixes lletres simbòliques traçades de tinta vermella, pera destriarles millor y ferne més avinent la diferenciació y la lectura. Igual detall caligràfich hem pogut observar sovint, a altres manuscrits lullians ahon s'hi troba el text de les varies *Arts* y tractats en que mestre Ramon hi adoptava consemblant forma, y que lluny d'aclarir o simplificar, com ell sens dubte volia, l'espressió del seu pensament, el complica, el subtilisa y el fa més esquérp y eixut, als lectors poch avesats a tal combinació artificiosa.

No sempre coincideixen literalment els títols rubricats de cada capítol, segons los posa la Taula preliminar, amb els qui's lligen en el lloch correlatiu del text; si bé no son essencials ni molt notables les discrepancies. Tampoch ho es, a primera vista, la diferencia en el nombre de linies d'escriptura de que's compòn cada pàgina o columna al començament, a la mitjanía o a la fi del manuscrit; encara que per esser a voltes la lletra una mica més grossa o espayada, y altres més menuda y més escafit el blanch interlinial, així meteix aquell nombre arriba a créixer o minvar entre 70 y 78 linies per columna.

Cap indicació especial ni nota originaria s'hi troba en tot el còs del volum, per on s'hi puga venir en coneixement del lloch ni de l'any en que fou escrit, ni descobresca quin era el pacient copista que començà y dugué a terme la llarga tasca d'escriure aquest preuat exemplar, de tan bona lletra. Si havíem de jutjar per sa fayçó paleogràfica, pe'ls motius d'ornamentació, per son aspecte de conjunt y alguns detalls especials, com el de certes lletres allargaçades que varies columnes ostenten a dalt de tot; y encara més observant les formes gramaticals y ortogràfiques dels mots, generalment castiços, d'estructura y filiació ben nostrada, apenes sense reminiscencies ni regust del parlar provençalesch, podriem creure bonament y com a cosa casi segura qu'aquest bell trellat del *L. de Contemplació* va esser escrit a Mallorca, o a qualcuna altra encontrada del domini català propriament dit, més tost que a Perpinyà, a Montpeller o altres endrets del territori francprovençal del mitjorn, d'on procedeixen alguns antiquíssims manuscrits de diverses obres lullianes, en prosa y en rims, ab la curiosa particularitat de presentar, no sols les rimades sinó les altres

Digitized by Google

també, desinencies y formes propies del parlar provençal o llengadocià, que vénen a esser variants de les netament catalanes. (1)

Basta y sobra lo indicat, pera donar clara idea de l'importancia y valor singulars d'aquest preciós codi que, tant de primera ullada com esmentant les diverses circunstancies paleogràfiques qu'ofereix, hem pogut calificar de «casi coetani d'En Lull,» ja que tot indueix a creure'l escrit no gayre després, o tal volta un poch abans, de mitjan sigle XIV. Y si per aquest concepte pot figurar entre'ls millors y més preuats codis lullians que's sien conservats fins al nostre temps, tant o major prèu li dona la significació y gran valua intrínseca del text original qu'inclou, atenent a que'l *L. de Contemplació* pot y deu esser considerat com a obra capdal y sobirana entre totes les de l'autor y com a llevor o rèl d'on ne brostaren posteriorment moltes d'altres.

Aumenta de més a més l'escepcional valor d'aquest primerench text arromançat, el fet de trobarse encara avuy casi totalment inèdit. Els bibliografs y comentaristes d'antany, quant los llevia citar tal o qual passatge o transcriure algun fragment del tractat de *Contemplació,* solien ferho tenint a la vista el text d'una o altra de les edicions llatines. Rara vegada's veu qu'emprassen ni compulsassen la lliçó autèntica dels vells manuscrits originals *en vulgar.* Y per lo que atany a-n aquest inestimable exemplar complet que'ns serveix de base y font principal de la present edició, no n'hem arribada a veure abans d'ara cap antiga referencia ni menció espressa. Mal serà d'averiguar a qui fou deguda la comanda d'escriure'l, ni quin erudit o lullista en seria posseidor, quant nou flamant va sortir de mans del monjo o llech o clergue qui'l trelladava. Cap apuntació o postilla s'hi veu notada en sos fulls, per on poguem afinar dins quina arquimesa o prestatge fou estojat, durant els primers sigles de sa existencia. A començament del XVII era propietat d'aquell Pere Jordi Rossinyol, adep-

(1) V. per exemple, entre altres, la mostra qu'hem donada de la variant provençal del *Libre de Meravelles,* a l'acabament de son proemi (edició Rosselló, vol. III, Palma, 1903); l'altra d'un antiquíssim text de la *Doctrina Pueril,* segons un m.s. del sigle XIII, existent avuy a la Biblioteca Ambrosiana de Milán (v. edició nostra, vol I, *Obres Doctrinals,* pags. 413 y 436), y l'exemplar trecentista del *Blanquerna,* conservat a la Bibl. Nacional de Paris, del qual va publicar descripció y fragments Mr. Morel-Fatio (*Romania,* VI, p. 504 y VII, p. 156).

Digitized by Google

te y devot lullista probablement, si hem de judicar pe'ls importants y preciosos codis originals que reunia, (1) y d'ell meteix tal volta ja'l va adquirir el canonge mossèn Bart. Lull, a les hores fundador del Col·legi de la Sapiencia.

No sembla que fos aquest vell exemplar original l'únich que del llibre de *Contemplació* existís a la biblioteca, un temps abundosa, d'aquell col·legi; ja que no concorda sempre puntualment ab la lliçó del seu text, una copia feta de propria mà de l'infadigable menoret Fr. Joan Guardia, existent avuy a la nostra Biblioteca Provincial y de l'Institut, y ahon s'hi llegeix al final del vol. I (fol 263 v°) una apuntació autógrafa que diu: «*Acabat d'escriure... a 21 de febrer 1645, copiat per Fr. Juan Guardia, de un libre antich qui es del Collegi del Sr. Canonge Lull.*» Gens estrany seria que'l *libre antich* d'on Fr. Guardia'n treya el seu trellat, fos aquell exemplar meteix que marginalment indicava el P. Custurer *(Disert. Hist.,* Palma, 1700, pag. 611) en ses notes y acotacions al catálech bibliográfich de D. Nic. Antonio, apuntant que'ls volums de *Contemplació* (n'enumerava quatre en compte de tres) «extant vulgari idioma M.S. ex antiquissimo caractere *in subtilissima membrana* in Biblioth. Col. Maioricensis B. Mariæ de Sapientia:»—y aquest exemplar arribat a les nostres mans, si bé no té'ls fulls d'un pergamí del més revengut ni de major gruix, tampoch los presenta d'una finor tan delicada o tan prima que propriament doni lloch a poderlo calificar de «*subtilissima membrana.*»

Malmenat com se trobava, sense cloure els tancadors y ab sa cuberta de devant tota esquinçada y a lloure, romangué olvidat molts anys aquest bell exemplar de *Contemplació,* dins un armari de la Sapiencia, entre'ls fexuchs volums de l'edició maguntina. Poca pols li degué llevar, si es que l'arribás a veure y obrir, de jove, En Jeroni Rosselló; ja que tal codi no figura (com y tampoch cap altre de la Sapiencia) entre la vuytantena de registrats y descrits més o menys exactament, dins sa *Biblioteca luliana* que li premiá en concurs la Rl. Academia Española. Més estrany encara es que li passás per malla y apenes en fés curta menció incidental, en termes no ben exactes, dins una de les quatre conferencies que sobre R. Lull y les seus obres va donar, poch abans d'emprendre'n

(1) També possehí aquell antiquíssim *Felix* de 1367, procedent de Barcelona: (v. el susdit proemi, pag. XXI).

Digitized by Google

l'edició començada a publicar per entregues. (1) Qui cridà sobre tan singular codi l'atenció dels devots lullistes y erudits, senyalant-ne l'escepcional importancia y la necessitat de conservarlo entegrament y com un tresor, va esser el nostre amich y consoci En Gabriel Llabrés, en el susdit *Bolleti*, (any II, n.° 26, 1886) donant-ne breu descripció, assignant-li (sens indicar ab quin fonament) la data equivocada de 1300 y transcrivint-ne el *pròlech*, ab nombroses inexactituts textuals, errades tipogràfiques y alguna falsa lectura. En el subsegüent nombre 27, el tornava relacionar entre altres codis lullians; y en compte dels 313 fols senyalats abans, n'hi atribuia sols 309; y posteriorment en el nombre 34 hi publicava el cap. 113, de *pelegrins y romeus*, tarat també d'alguns *lapsus* de copia o d'estampació y acompanyat d'una versió castellana deguda, segons indicis, a la ploma den Quadrado. (2)

En lo que no hi havia error ni falla, sinó molta clarividencia y justesa d'apreciació, era en lo de ponderar la preciositat d'aqueix text original del *L. de Contemplació:* un dels més correctes y de més pura y autèntica font entre tots els coneguts fins aqui, y l'únich dels que sabiem, que abarcás en sa entegritat els cinch llibres qui componen els tres volums. Per qualsevol d'aquestes circunstancies y per totes dues a la vegada, el considerárem ja de bon'hora, y el seguim considerant, com el millor y més preuat exemplar del text de *Contemplació*, de tots quants tenim coneixença; fora d'aquell preciosíssim qui's conserva a la Biblioteca Ambrosiana milanesa, y que si resulta certa y autèntica la data de 1280 que segons noticies du, mereixerá segurament el lloch d'honor, com a exemplar *princeps*.

Si abans d'ara no hem tengut, per desgracia nostra, avinentesa de veure y compulsar aquell primitiu trellat, obra d'un clergue mallorqui, abrigam la ferma esperança d'haverlo vist, abans de començar l'estampació dels volums II y III, y dins les notes bibliogràfiques de qualcun dels toms subsegüents, haverne pogut donar cabal descripció y espinzellada noticia.

---

(1) Com a obra pòstuma va estampar aquelles quatre conferencies del Sr. Rosselló, qu'eren romases inèdites en gran part, el *Bol. de la Soc. Arqueològica Luliana* (tom X, 1903.)

(2) No s'alliberaren tampoch d'errades de caixa (tant difícils d'evitar en l'estampació de textes antichs) alguns capítols dels quals m'en demanà trellat la revista *Catalunya:* (Barcelona, 1904.)

Digitized by Google

2. EL M.S. B (DEL S. XV).

Conservat ja fa molts d'anys a la Biblioteca Provincial y Universitaria de Barcelona aquest exemplar truncat del *Llibre de Contemplació,* no du escrita cap nota o referencia indicadora del temps ni del lloch ahon fou escrit, com y tampoch de quant ni com va adquirirse. Se tracta probablement d'un de tants vells llibres que, a la passada centuria, després de l'any 35, rebliren o varen aumentar els fons de les biblioteques de l'Estat, quant se malmenaren y espargiren les conventuals, ab la supressió y esvahiment de les comunitats religioses.

Es el manuscrit meteix que cita y descriu sumariament el Dr. Torras y Bages (v. *La Trad. Catalana,* llibre II, cap. 2) y ahon diu que hi va fer, ab gran escalf d'admiració y entusiasme devant l'obra magna de R. Lull, la primera lectura de son text original, encara que incompleta y *per summa capita.* Efectivament, aquell codi sols conté els dos primers volums dels tres en que'l mistich autor compartia l'obra (llibres I, II y III, qu'arriben fins al capítol 226); y Deu sab a l'hora d'ara per on redola ni ahon será anat a parar—si es qu'existi—l'altre tom complementari.

Sense vestigis ni traça de la primitiva relligadura, guarden y protegeixen actualment el gros manuscrit, de format *in-folio,* unes cobertes de pergamí revengut, groguench, sense més reforç interior que les vores doblegades. El llom o esquena, d'uns 8 cm. de gruix, mostra a dalt escrita la signatura B—VII; su-baix d'ella el titol «Llibre de Contemplació,» y a la part inferior l'ubicació *Arm(ari) II, I—2,* d'escriptura relativament moderna.

Componen entegrament el cós del volum 287 fols de pastós y fort paper verjurat, que ab tot y haverlos retallats de marges fins al punt d'esser-ne casi tota despareguda la primerenca foliació, encara atenyen la mida de 39 cm. de llarch per 29 d'ample. N'hi ha, dels susdits fols, 285 d'útils; els dos derrers romanen en blanch.

El fol 247 *v*° per inadvertencia o distracció del copista també hi va romandre en blanch; però no s'hi interromp el text, que salta y segueix al fol 248, sense omissió ni llacuna. A la guarda devantera, de paper més ordinari y prim, s'hi nota l'inscripció de lletra

Digitized by Google

moderna: «*Anónimo.* Llibre de la Contemplació de Deu tot Poderós y de la Creació del Mon.» (1)

La lletra semi-gòtica, dreta, arrodonida, no gayre ornamentada de capitals colorides ni d'inicials, es ben bé la que s'usava per Catalunya durant tot el XV[n] sigle; la distribució del text a doble columna es la que solien tenir els grans manuscrits del temps. La tinta rossenca, terrosa clara, un poch esvaneída, no ha castigat ni destruit el paper per massa mordent; y tant l'amplaria dels espays interliniats com el bon tamany de la lletra, permeten una lectura seguida y còmoda, sense major dificultat que la d'interpretació de les sovinejades abreviatures.

Omplint casi tot el fol 1er, encapsala 'l manuscrit una especie d'intròit o preliminar, que no hem vist a cap altre dels trellats coneguts fins ara. Sia que pervenga de la meteixa ploma d'En Lull, o més probablement de la de qualque antich espositor, comentarista o deixeble, el creym de prou interés o curiositat pera no negarli aquí el curt espay que sa transcripció necessita. El fol 2[n] resta en blanch: els 3, 4 y 5 contènen la Taula o rúbriques dels capitols, des del 1er fins al 226. En el fol 6 comença el text, ab l'invocació y el pròlech. Al pèu del derrer capitol s'hi troba escrita en vermell la rúbrica «*Comença lo quart llibre el terç volum e la .xxxiij.*[a] (distinció) *en larbre qui tracta de esser e de necessaria e de priuacio:*» y clou el volum (fol 285 *v*°) la nota final: «*Acabat es lo terç volum* (ha de dir *segon) del Llibre de Contemplació, lo qual volum es dels .v. seyns sensuals e dels .v. seyns entellectuals, a gloria e a lloor e a reuerencia e honor de nostre Senyor Deus.*»

---

(1) Poch erudit se mostrava y ben en dejú de bibliografía lulliana el desconegut catalogador d'aqueix codi, rotulant de *anónimo* el tractat més considerable de Ramon Lull. Veus aquí un indici més, de l'oblit y desconeixença que arreu en el sigle passat reinaven, sobre'l gran llibre y el seu autor. Altrament no s'esplicaría, o havía de resultar massa *naïve* en boca y ploma del Dr. Torras, l'ingenua asserció que fa, relativa al manuscrit del *Contemplador* existent a la Biblioteca Universitaria de Barcelona, quant escriu que'l director d'aquesta, «lo benemèrit don Marian Aguiló, ab l'intuició penetrant que'l distingía, *lo tenía endevinat.*» Poca intuitiva penetració's necessitava, ni tampoch calía acudir al comprovant testimonial den Salzinger, pera *endevinar* la paternitat d'una obra que, estampada ab lo nom esprés de l'autor, feya anys y sigles qu'anava pe'l món en tres edicions distintes: la de Paris de 1505, la de Maguncia de 1740-42, y la reimpressió d'aquesta en 16 tomets, feta pochs anys després a Mallorca.

Digitized by Google

Veus aquí ara'l contengut del susdit introductori o prefaci del fol 1er, literalment trelladat:

CASCUNA sciencia ha sos propris vocables; per que, en general aquests que sen seguexen son propris vocables desta obra, qui es en partida theologica e en partida natural.

Nota que primerament deus saber: que alguns dubtes son, dels quals se pot seguir dan e peril. E nota que alcunes afermacions son, de les quals nos pot seguir negú peril. Primerament, que peril sen seguesca de dubta, prouho axí. Si algun dupta que no sia altre segle sino aquest, gran peril sen segex de la dubitacio, pus altre segle sia, segons que es certa cosa que es; e que dafermacio nos segesca dan, prouho axí, e que sen seguex profit. Cor si algun aferma que altre segle es, posem que no ho sia, negun dan no sen seguex daquesta afermacio, e conseguexsen profit, si es altre segle, cor axí es com el ho aferma. || Item nota que hom ha .v. seyns corporals e .v. speritals: los corporals ials sabs per tu matex; mas los speritals son aquets: cogitacio, apercebiment, consciencia, subtilitat, coratgía o animositat. Per los .v. seyns corporals aperceb hom los sperituals els entén; cor per gustar una bocada de la aygua de la mar, entén hom entellectualment tota la mar salada. || Item nota que per intellectuitat es significada altra intellectuitat: cor con hom sab alcun hom verdader, per la veritat que es en ell, entén hom en el[1] dretura. || Item nota que les sensualitats signifiquen una cosa, e les intellectuitats altra. Les sensualitats, axí com color significa cors, cor color no pot esser si no en cosa avent cors, la entellectuitat significa altra entellectuitat, axí com amor significa vida, cor amor no pot esser si no en cosa avent vida. || Item nota que una cosa es potencia e altra actus. Potencia es axí com espiga en lo gra; cor en lo gra está potencialment espiga, en so que del gra pot esdevenir espiga. Actus, com lo gra es esdevengut ia en espiga, so es, com la cosa es, e hom la veu presencialment en aquella forma que espiga deu aver. || Item nota que enaxí com en lo gra está potencialment espiga, que enaxí en la anima del hom está potencialment conexensa de so que no sap. Et enaxí com lo gra mortificant sí matex e reebent aiuda de la tera *(sic)* e dels altres elements aduu la espiga en actu,

1. El m.s. dona la doble forma «en *el,* en *ell*» dins aqueixa frase axí com també la de «*aquests, aquets,*» «*seyns, senys*» y qualcun'altra.

Digitized by Google

axí la anima mortificant la ignorancia en que es, crexen e mudan *(sic)* son enteniment daquella ignorancia, i reb *(sic)* saviea, per aiuda dels .v. seyns corporals damunt dits.

Item nota que .v. son les potencies de la anima: vegetable, sensitiva, imaginativa, motiva e la racional. La potencia vegetable es elemental vera: la sensitiva es conposta de elemental natura e de entellectual: la ymaginativa es pus luny a la natura elemental que la sensitiva; la racional es tota dins la natura entellectual, e no reeb res de la natura elemental: la motiva no es altra cosa mas lo moviment que hom ha [a] obeyr a la potencia sensitiva o a la racional, so es a saber, que hom se sent aparellat encontinent a fer so que hom desiga de fer o per la sensualitat o per la entellectuitat. || Item nota que mortificán la potencia sensual per la qual es hom bestia e vivificán la potencia racional per la qual es hom home, entén hom so que desiga entendre; e per contrari, vivificán la sensualitat e fe[n]t ela dona de la racionalitat, esdevé hom en ignorancia de so que vol entendre ni saber. || Item nota que de grau en grau covó hom pervenir a assò que no sap, per los .v. senys espirituals e per les .v. potencies de la anima. || Item nota que per sobre gaug o per sobre paor o per sobre ira o per sobre fervor cau hom en ignor.ª e esdevé hom en conexensa qui n remou la superfluitat; e assò es cor gran superfluitat desordena lordenament qui es fet enfre los senys corporals e sperituals. On, per lordenament qui es fet entre els, guasanya hom enteniment, e per lo contrari ignorancia. || Item nota que usar de les coses pus sovent sensuals que de les entellectuals, rebava a tot hom son engiyn, per so com les coses sensuals son leugeres de percebre. On, axí com cavar afola la mà al escrivà, axí com *(sic)* tractar de coses corporals rebava lengiyn a apercebre les coses incorporals. || Item nota que enaxí com hom entén hom fora natura de pex, que axí cosa avent natura entellectual, fa aentre *(sic)* fora natura de cosa qui aga natura sensual. Cor axí com home e pex han diferencia entre els en natura, en forma, en abitacio e en costuma, axí e molt més encara es differencia entre natura corporal e natura spiritual. || Item nota que tot hom deu seguir la natura de son enteniment raonable, segons natura de raó. || Item nota que enaxí com los senys corporals son termenats tro al terme part lo qual no poden passar, per so cor son fenits, enaxí son termenats e fenits los senys spirituals tro a cert terme, oltra lo qual, hom no pot usar dels; cor axí com cosa avent

Digitized by Google

cors es fenida e termenada en quantitat, axí cosa entellectual es fenida en virtud *(sic)*; cor axí com cors es termenat, per so cor es creatura, axí la anima es termenada en virtut, per so cor es creatura, cor tota creatura cové esser termenada. || Item nota que per so cor lo cors es corrumpable, son molt pus breus sos térmens que de la anima; cor més pot anima voler e ymaginar e remembrar, quel cors tocar ni sentir ni veer; e per so los térmens de les entellectuitats passen ultra los térmens de les sensualitats, cor sensualment no pot hom veser laltre segle e potho hom fer entellectualment. || Item nota que enaxí com la vertut de la anima s estén més que aquella del cors, en so que estén pus luny sos térmens dels seus senys que no fa lo cors los térmens dels seus seyns metexs,[1] enaxí pus luny s estén la anima per aver fe, que no per entendre aquela; cor per fe pot anima creure cosa vana o falsa, e entendre no basta a tant; cor raó no es sino en les coses que verament son enteses, e fe es en totes coses que poden esser cregudes veres o falses. || Item nota que raó es dins la natura del home; cor tot hom entén e aperceb per sa propria natura metexa; mas creure e fe, fora natura d entememiment d ome están; cor creure no es àls mas mortificar son enteniment, e per assò fe dona a hom maior mèrit sens comparacio que raó ni enteniment. || Item nota que substancia se departeix en dues maneres, so es en corporal e en no corporal. Corporal, axí com home e caval e tota altra cosa avent cors: no corporal, axí com Deu, àngel e diable qui son subst.ª invisible. || Item nota que qualitat se departeix en dues maneres, so es a saber, en corporal e en spiritual. Corporal, axí com granea en cors o blancor o negrea, e aquesta s a per manera d accident; speritual, axí com saviea e iusticia, e axí de les altres virtuts. || Item nota que accident es tot so que cau en subst.ª sens corrumpiment d aquela, axí com malautía e sanitat, o blanc o negre; e es en dues maneres: departable e no departable. Departable, axí com hom qui pot esser gras o magre; no departable, axí com caldor qui nos pot departir del foch. || Item nota que tot so que hom fa, es fet per dues maneres, so es a saber, o per occasio o per aventura: pero ccasio, aquesta pot esser en .iiij. maneres: la 1.ª es la cosa material, axí com lo ferre de que hom fa coltell o altres formes; la segona la cosa formal, axí com la forma de la cosa qui es

1. *Sic* en el text: «*sos* térmens» y «*los* térmens.»

Digitized by Google

feta de la materia, axí com espaa o canalobre qui es fet de ferre; la tersa cosa es lo faedor, axí com lo ferrer o l picaperes; la .iiij.ª la cosa final, axí com lo coltel es fet per tallar. E les tres damunt dites son per venir a aquesta carta *(sic)*,[1] so es, a la final. || Item per aventura; axí com so que s esdevé sens neguna previsio o cogitacio, axí com hom gita una pera es dresa per aventura sens nulla raó. || Item nota: Que subiect es tot so que pot altra cosa contener en sí a sí metex *(sic)* com hom es subiect en que poden esser virtuts o vicis. || Item nota que enfre paraula e enteniment [h]a contrarietat en lur significacio: cor com paraula diu *hom mort*, significa que lo cors e la anima es mort, per so cor hom es compost de anima e de cors. Mas l enteniment no reeb lo fals significat, mas lo ver, e entén que hom no mor mas quant al cors. || Item paraula diu «la persona del Pare es deus, e la del Fil e la del Sant Sperit.» On, la paraula significa .iij. deus. Mas l enteniment entén un Deu tan solament, unit de les tres persones. || Item nota que la actualitat sensual es pus enbargada en home que la actualitat entellectual, e per assò enteniment pot més entendre que paraula significar.

Dificil seria, com ja hem indicat, el determinar ab certesa si aqueix intròit es o no de procedencia genuinament lulliana. Si les assercions que fa consonen y caben dins la doctrina filosòfica y mistica del mestre, no axi certes construccions y formes de llenguatge, pertanyents a una època posterior a la d'En Lull.

3. EL M.S. C (DEL S. XV).

De pertinencia mallorquina des d'alguns sigles enrera y formant part actualment de la llibreria de D. Antoni Pueyo, marquès de Campo-franco, qui amablement la'ns ha uberta y posada a la nostra disposició, es aquest bell manuscrit quatrecentista el millor (fòra aquell de *la Sapiencia)* de tots els textes originals del *L. de Contemplació* qu'hem tenguda avinentesa de veure y compulsar, fins a l'hora present, a Catalunya y Mallorca.

1. Vol dir «a aquesta quarta.»

Digitized by Google

Per desgracia no més conté els 102 capitols qui formen el primer volum (llibres I y II), y fa cara d'esser un dels tres o quatre que tal volta formaren altre temps l'exemplar complet.

No es tan gros ni afavorit de tamany com els m.ss. **A** y **B**: les 193 fulles de que's compòn no passen la mida d'uns 28 cm. de dalt a baix per 21 d'ample; son de bon paper verjurat; están cusides a guisa d'*in-folio* menor, per quaderns o plechs de 5 fulls la major part, o sien 10 fols, ab reclams a péu de columna a la fi de cada quadern; foliats amb numeració romana, calderó y tinta vermella a la dreta del marge superior, una mica retallat per la tisora o cisalla d'un enquadernador poch escrupulós. A les pàgines esquerranes (*verso* dels fols) y en vermelló també, duen l'inscripció «*primer*» (fins al fol 51, després «*segon*») y «*libre*» a les de la dreta, figurant amb igual tinta les rúbriques y el nombre correlatiu dels capitols y distincions. En el marge interior y doblech dels fulls, una tireta de pergamí engrutada serva y reforça el cusit.

Ses actuals cubertes, no tan antigues com el bessó o còs del llibre, son de pergamí groguench, fort, amb les vores doblegades; despareguts els fermalls. Dalt el llom hi ha la signatura *G. 5;* a l'estrem inferior un nombre *26,* y des d'aquí cap amunt, en linia seguida, l'inscripció «*Llibre 1 y 2 de la Contemplatio de St. Ramon Lull.*»

A la guarda devantera, de paper més fluix y prim, una mà tan grollera com inesperta en l'art del dibuix hi traçá ab tinta grisenca una desgarbada figura que par que vulga esser la del Illuminat Doctor, decorant-la amb inscripcions vulgars y llatines, devotament hiperbòliques, semblants del s. XVII (1). Al marge inferior del fol 1.er la nota manuscrita «*Doctoris Petri Bennasser de Massana*» senyala com un de tants *quondam* possehidors del llibre, el canonge y acorat lullista nadiu de la vila de Campanet.

Els sis primers fols contènen, segons costum, la Taula sencera y rúbriques dels 366 capitols; trobants'hi a mancar, per omissió

(1) Una n'hi ha, a dalt, qui diu: «*Llibre primer y segon de las Contemplations de Deu, compost y ordenat per lo Beato sanct y doctor illuminat l'orga del Esperit Sant lo sacro y venerable martir Sanct, honra de las Españas Sanct Ramon Llull.*» Y a la part d'avall, aquesta altra: «*Beatus Raymundus Lullus qui fuit primus defensor Beatæ Mariæ sine macula in primo instanti a qualibet macula concepta, martir illuminatus*» etc.

Digitized by Google

del copista, les corresponents als 53, 241 y 349. D'això y del fet d'aparèixer també oblidada la del cap. 268, en resulta inexacta y descabalada la numeració correlativa, fins a l'acabament.

El text del llibre comença, amb el pròlech, des del fol 7. Un fragment d'aqueix n'ha pogut veure el lector, dins aquest tom, fidelíssimament reproduït en fac-símil, ab les meteixes colors de l'original. (1) Les lletres inicials y capitals s'hi mostren delicadament perfilades y miniades; y tant elles com les rúbriques y els calderonets divisoris dels paragrafs, ostenten l'agradós contrast de les tintes carmesina, morada y blava, d'harmoniosa suavitat.

Evidentment l'escriptura o lletra del manuscrit (basta un cop d'ull al fac-símil) es la semi-gòtica nostra, catalanesca, del s. XV; y la distribució bi-partida del text, a doble columna, es la normalment emprada en casi tots els *in-folio* d'aquell temps. A la girada del fol 12 s'hi nota un canvi de mà; la grafia s'hi modifica ostensiblement, y segueix fins al derrer fol, d'altra lletra d'igual època, però un poch més grossa, més gayarda, espayosa y ben traçada, que fa encara més bon llegir. Un ull minuciós y observador repararà que en els dotze primers fols, per molts d'endrets on deya *sènyer,* s'hi retocà la *e* derrera, convertint-la en *o,* per tal que digués *senyor:* y axí's veu després constantment escrita aqueixa paraula, en tota la resta del volum. (2)

Plens de notes y acotacions marginals, de menuda lletra cursiva no tan antiga com la del codi, apareixen els blanchs y espays de diverses pàgines, majorment en els fols del començament. Al *verso* del 51 acaba el Llibre I; y a mitjan columna segona, en lletra carmesina un poch més grosseta, diu: [*C*]*omença lo Segon Libre: De la .x.ª distinctio qui tracta de creacio: Con Deus creà les creatures:*» su-baix, en tinta grisenca y escriptura siscentista, l'apunta-

(1) Som de parer que la pulcra y encertada execució d'aqueix bell fac-símil ha d'agradar a tots quants s'en entènen d'aquest ram de reproduccions paleogràfiques policromades, y majorment als qui tenguen ocasió de confrontarlo amb l'original. Es vertaderament notable, sobre tot com a treball d'aquesta especie, fet a Mallorca, y sense gens d'adulació bé's pot dir qu'honra els tallers foto-tipogràfichs dels nostros impressors Amengual y Muntaner.

(2) No ja en el sigle XV, sinó molt abans, s'hi veu que s'era perduda tota noció diferencial del cas subjecte o regent *(senior=sènyer)* y del atribut o cas regit *(seniorem=senyor).*

Digitized by Google

ció manuscrita «*Es de Don Franc. Montaner B. en Ll.*» y tot seguit, d'un'altra lletra coetania: «*Don Ffc. Montaner permuta lo present llibre manuscrit, ab lo mateix impres tenint lo jo duplicat. Pere Ribot notari.*» Al derrer fol del volum s'hi troben casi literalment repetides aquestes apuntacions de possessori y permuta del llibre, al peu de la conclusió textual, en vermell, que diu: «*Acabat es lo primer volum de Contemplacio, e los dos libres en cyl contenguts, a laor, reverencia e honor de nre. Senyor Deu Ihu. Xst. Deo gracies.*» Y seguit: «*Estos dos libros son de Don Fran.co Montaner Bachiller en leyes:*» canvi de lletra: «*En lo any 1616 Don Frans.c Montaner permuta lo present llibre manuscrit, ab lo mateix impres tenint lo jo duplicat. Pere Ribot not.*» Al *verso* del meteix fol 193 y de lletra més recent, s'hi veuen escrits uns rims en castellá mestayat de mallorquí: «*Cobles de nro. Senyor y de la gloriosa Scta. Magdelena* (sic): *Digues, ortelano, —quien llevó de aqui—el sancto defuncto—ay triste de mi...*» etc.

Correctament escrit y amb pochs *lapsus* el text d'aqueix estimable codi, en permet de cap a cap una agradable y fácil lectura el seu bon estat de conservació.

4. EL M.S. **D** (DEL S. XV).

Es el més antich y notable dels quatre textes originals, fragmentaris, del *L. de Contemplació*, que's conserven avuy a la nostra Biblioteca Provincial y de l'Institut. No du nota ni indicació espressa de procedencia, ni tampoch de l'endret y l'any ahon durant la XVª centuria va esser escrit; y tot inclina a creure'l, com hem suposat del m.s. **B**, provinent de qualque llibreria conventual o comunitat religiosa.

Forma un *in-folio* major, de 37 cm. de llarch per 27 d'amplaria, solidament protegit per una forta reenquadernació ab cubertes cartonades, de bon gruix, forrades de cuyro a la part de fora, engrutades, y encara més reforçats el llom y els cayres amb trinxes de pergamí.

Consta de 191 fols útils, de revenguda vitela, desigualenca, sens foliació de cap casta, distribuits en quaderns o plechs de 4 fulls cadascun, esceptuant el 1er que conté en tres la Taula o rú-

Digitized by Google

briques, y el derrer de tots, que'n té cinch. La guarda anterior apareix tallada; sols s'hi conserva la posterior. Manquen a la Taula les rúbriques pertanyents als capítols 53 y 241, y aqueixa falla fa córrer la numeració dels altres errada, fins al 359, ahon llavors passa de cop al 361. Una postilla al péu meteix de la Taula, ja fa avinent l'equivocació.

Des del fol 7 comença amb el pròlech el text del llibre, més incorrecte y descuidat que'l dels m.ss. **A** y **C**. Les grans inicials en vermell y blau, així com els calderons divisoris y les capitulars majuscles, no gayre ben traçades ni primoroses, s'adapten en tot y per tot a l'estil del temps. La lletra, en tinta desigual d'intensidat y en moltes fulles terrosa clara, es la gòtica-monacal, redonenca, quatrecentista, prou espayada y de bon tamany. (1)

Al marge inferior del fol 1er hi ha l'inscripció, més moderna: «*El Dr. Pera Nadal y Descallar.*» En el 51 *v°* acaba'l Ier Llibre y comença'l IIn, que ab son cap. 102 arriba a-n el derrer fol. Com en el m.s. **C**, casi tots duen al marge alt del *verso* el mot «*Libre*», en tinta vermella, y al *recto*, «*primer*» (fins al fol 51) y després, «*segon.*»

En el llom esterior, la signatura *R. 1. 14:* y transversalment: «*B. Raymundus: de Contemplatione.*» La guarda posterior román tota en blanch.

***

Aquests quatre manuscrits, dels que n'acabam de donar *calamo currente* la descripció compendiosa, son els que preferentment hem emprats pera transcriure el text del vol. I de *Contemplació.*

D'altres en sabem y'ns lleurá aprofitarlos, en estampar el text dels vols. II y III; entre ells el preciós y antiquissim de l'Ambrosiana milanesa; el que de passada hem citat (pag. 347) copiat de Fra J. Guardia; un altre, comprensiu del vol. III, de la llibreria Campo-franco, y el que registra'l Catálech de la Bibliot. Real de Munich.

De cadascun n'haurem rahó y malavejarem a establirne oportunament la filiació originaria y correlativa, dins les *Illustracions y notes* dels toms següents.

---

(1) Un fac-símil policromat, d'una página o columna d'aquest codi, illustrará el subsegüent tom II.

Digitized by Google

III

LES DUES EDICIONS LLATINES

DELS textes lullians meteixos mès primitius y autèntichs que avuy romanen, y de les noves investigacions y claricies bibliogràfiques sobre'l conjunt y els elements integrants de l'abundosissim *Opus* lullià, en ressurten amb evidencia dos fets qu'han adquirida ja la categoria d'incontestables: 1.er Que Ramon Lull escrigué tots o l'immensa majoria dels seus llibres en *romanç vulgar* català. Y 2.^{n} Que de gran part d'aquells llibres s'en varen fer de bon'hora, y ja en vida de l'autor, per comanda espressa d'ell y per obra d'adeptes seus y deixebles, traduccions llatines mès o menys parafràstiques o literals. (1)

No s'esceptuà de tal norma, sinó que figura entre'ls textes que de l'original vulgar foren trelladats en llatí a la primeria, el del gran tractat *de Contemplació.*

Si provisoriament y fins a tant n'hajam feta la compulsa personal y decisiva, admetem com a veritablement autógrafa una anotació que's troba a un d'aquests vells exemplars, romandria establerta y fòra de dubte l'existencia d'un *Contemplador* en versió llatina, autenticada de propria mà de l'autor.

Al monastir cartoxà de Vauvert, prop de Paris, conten que hi havia un codi (qu'ara du'l nombre 3.348A dels m.ss. llatins de la Biblioteca Nacional de Paris) contenint el vol. I *de Contemplatione,* amb aquesta anotació: «*Ego Raymundus Lul do librum istum con-*

(1) Dels qui foren escrits primitivament o traduits desprès per l'autor meteix en llengua aràbiga o moresca, ja tendrem oportuna ocasió de tractarne apart.

Digitized by Google

ventui fratrum de Cartusia:» y abaix: «*Hoc est primum volumen Meditationum magistri Raymundi, quod ipse dedit fratribus et domui Vallis Viridis prope Parisius, cum duobus aliis sequentibus voluminibus istius tractatus, anno gratiæ M.CC. nonagesimo octavo.»* (1)

Calrá també averiguar si amb aqueix text llatí coetani, de 1298, coincideixen puntualment altres versions contingudes en diferents codis dels sigles XIV y XV, que dispersos existeixen, o si des d'aquella época ja hi hagué del text del *Contemplador* pluralitat de versions llatines, talment com n'hi ha de varies altres obres lullianes: (2) pluralitat que vé a esser una prova més, tan válida com significativa, de l'anterior existencia d'un primerench text *vulgar*, originari, sobre'l qual hagueren d'esser fetes, més prest o tard, les diverses traduccions.

Sia com sia, la transcripció llatina, única o múltiple, de les «Meditacions» lullianes, no va passar dels exemplars manuscrits al tòrcol, fins a l'any 1505. L'escriptor francès, de llinatge nadiu belga, Jacques Lefebvre d'Étaples, devotíssim admirador y propagandista de la mística filosofia lulliana, va ferne estampar, aquell any 1505 y a Paris, el 1er volum. En el curiós y efusiu prefaci que en forma epistolar li posava, endreçat a un tal Gabriel neófit cartoxà, li esplicava com fortuitament li era arribat a les mans un trellat manuscrit d'aquell bon llibre, qu'ell s'havia fet séu per una moneda d'or; com fondament li havia mogut y ferit el cor la seua lectura, inclinant-lo a abandonar tota mondanitat pera donarse a la solitut monástica que resoltament haguera abraçada, si no fos estat l'obstacle de la seua flaca salut que de moment l'aturà; el consemblant efecte produit per aquell piadosíssim llibre a tots quants d'amichs y confrares seus l'havia fet conéixer; y finalment son propòsit de divulgarlo en lletra d'estampa, tant per devota edificació dels lectors, com per que sabent que a la comunitat

(1) Donen aquesta noticia'ls autors del tom XXIX de l'*Hist. Littér. de la France* (pag. 235) afegint: «Ce volume est d'autant plus précieux qu'il y a d'assez nombreuses corrections, et que ces corrections sont de la même main que l'ensemble du text primitif.» Senyalen ademés un altre exemplar de la versió llatina completa, en els m.ss. n.os 17.819, 17.820 y 17.821 de la meteixa Bibliot. Nacional. El nombre corresponent al m.s. qui conté la susdita anotació autógrafa, no es el 3.448A, com estamparen per errada tipográfica, sinó realment el 3.348A: (cfr. *ibid.* pag. 46, nota marginal).

(2) V. l'anterior vol. I, *Obres Doctrinals*, pag. 443.

Digitized by Google

cartoxana ja hi tenien, regalat del propi autor, el text remanent de l'obra, així hi tendrien, amb aquell primer volum qu'ell imprimia llavors, l'exemplar complet. Y pera acabarlo d'arredonir y fer-ne més plaent sa lectura, li adjuntava com a segell, «*quasi sigillo,*» l'altre llibret «*de Amico et Amato*» qu'havia trobat y copiat a Padua, quant hi aná pelegrinant, l'any del jubilèu.

Pera'l mercader de llibres Iehan Petit *(Ioannis Parvus)* dirigí En Lefebvre aquella impressió, que venía a esser l'edició *princeps,* a la vegada, del *Primum volumen Contemplationum* y del llibre *de Amico et Amato,* sortits a llum des d'allavors y divulgats en versió llatina, quant encara per anys y anys romanien inèdits en llur text original. (1)

Consisteix l'edició parisenca en un volum *in-folio* menor, de 94 fulles de bon paper verjurat, estampades amb lletra gòtica a doble columna, ahon ateny la mida de 20 × 14 cm. la *caixa* de l'impressió. La portada o frontispici, de forma molt oblongada, du com a títol: «*Contenta.* ¶ *Primum volumen Contemplationum* | *Remundi duos libros continens.* | ¶ *Libellus Blaquerne* (sic) *de Amico et Amato.*» Vénen tot seguit uns rims en llatí: ¶ *Beati Rhenani Alsatici* | *ad lectores epigramma:*» y al pèu, la ben gravada y garrida marca del citat llibrer *Iehan Petit,* ab l'inscripció abaix de tot: ¶ *Venales habes in leone argenteo* | *vici Sancti Jacobi.*» Omplint tot el *v°* d'aquest meteix fol 1er hi ha la susdita dedicatoria epistolar de l'editor al «*Gabrieli neophito cartusio:*» y en el fol 2^n^ comença el *Prologus: Deus pater et domine...*» tal com abans (pag. 314) literalment l'hem transcrit.

Sense interrupció ni blanch ni nombre correlatiu, segueixen els 102 capítols, ab rúbriques y text, tot d'un meteix còs de lletra; ab una inicial al principi de cadascún, toscament gravada; y sols

(1) No fou aquella l'única edició lulliana deguda al diligent afany den Lefebvre. Sis o sèt anys abans, ja havía fets estampar, a Paris meteix (1499), dins un sol volum, els quatre llibres de R. Lull, *De Laudibus Bmæ. Virginis Mariæ, De Natali Pueri parvuli, Clericus* y *Phantasticus,* y l'any 1516 encara hi feya imprimir, també per primera volta, l'*Arbor Philosophiæ Amoris,* ab dedicatoria a l'Arcabisbe de Saragoça y de Valencia, don Anfós d'Aragó.—El text en vulgar de l'*Amich e Amat* aparegué imprès per primera vegada a Valencia, encabit dins l'edició del *Blanquerna* de 1521; mentre el *de Contemplació* integrament y original es romàs inèdit fins ara, que surt a llum en el present aplech d'*Obres originals.*

Digitized by Google

departida per sengles calderonets, sense trencar la linia tipográfica, la serie dels 30 paragrafs.

Al fol 85 *v*° acaba el text de *Contemplationum,* amb el pèu o nota «*Finit primum volumen et secundus liber huius operis ad honorem et gloriam omnipotentis Dei.*» Y comença en el 86, precedida d'un «*Breve argumentum,*» amb consemblant distribució tipográfica y numeració marginal correlativa, la serie dels 365 versicles *De amico et amato,* que finex en el fol 94, amb el *colofon:* ¶ *Impressum est hoc opus Parisiis pro Joanne paruo, mercatore morante in vico Sancti Jacobi, in leone argenteo, e regione Maturinorum. Anno saluatoris veri amati, & vere hominum amatoris, M. ccccv. .x. Decembris:*» y un *Index* a tres columnes, qu'ocupa més dels dos terços inferiors del meteix fol.

Compartit a cada dues pàgines, dreta y esquerra, va en el marge alt el titol respectiu de cadascun dels dos llibres estampats dins el volum.

Pera més satisfer la curiositat dels erudits y bibliòfils que no hajen pogut arribar a veure cap exemplar d'aquella edició rarissima, transcrivim aquí literalment el susdit prefaci, respectant-hi l'ortografia y puntuació de l'original:

¶ *Jacobus Stapulensis Gabrieli neophito Cartusio S. in Domino omnium salvatore.*

Fluxerunt anni supra quatuordecim (narratione paulo longiore utar) erat michi tunc aureus obolus pene inutilis, venit ad me quidam Gallie narbonensis michi apprime notus et amicus, librum tenens quem protinus erat venditioni expositurus: laborarat enim adversa valitudine et inopia premebatur. Viso titulo *de Contemplatione* scilicet *que fit in Deo,* rapior ilico libri legendi desiderio, obolum aureum (qui michi tunc aderat) illi pretendo, ut si vellet acciperet; etiam a me non accepto libro, lectionem tamen requirenti. Ille vero (que sua erat modestia) voluit ut librum caperem et sublachrimabatur pariter; sic enim librum charo prosequebatur affectu. Ego vero illa intentione cepi, ut non minua imo etiam magis quam michi liber esset usui. Veruntamen et ipse plurimum gaudere cepit: quod necessitate compulsus tandem in alterius manus illum non consignasset: incessit illi cupido (membris nondum satis ex morbo solidatis) patrios invisere lares; et que fortuna circa eum postmodum acciderit, me latet. Liber itaque apud me mansit et

Digitized by Google

plurimam michi attulit consolationem, et pene ad hoc pertraxit, ut dimisso mundo, Deum in solitudine querere, et forsitan felix, si tractum secutus executioni demandassem; librum legendum multis communicavi, in primis Guillelmo Vassario, cui cum opulentia verum non deesset, ut qui esset ex divite domo filiorum primus; statim relictis mundanis fortunis, ad rigidam claustri observantiam confugit. Legerunt Nicolaus Moravus, Nicolaus item Grambusius, Remundus Buccerius et alii non pauci, non aliter in seculo quam in arcta vite custodia degentes. Nichil igitur michi quod conceperam mirum visum est, si eadem lectio me ita affecisset, cum eos ita percepissem affectos, verum propositum quod conceperam (ut accidere solet) interturbaverunt quamplurima: dissuadebant nonnulli, partim retinebant cure et quedam nondum absoluta studia. Dum igitur differo, dum mundi fugam protelo desiderio tamen semper estuans, propositum fovebam, visitando sanctos opinione hominum viros; colebam insuper mirifice eos, qui zelo Dei mundum calcantes et verbis et operibus accedentium mentes ad Deum elevabant: Momburnum (inquam) sancte memorie liveriacensem abbatem; Burganium, Rolinum, innumerorum pene ad sanctiorem vitam scenobiorum restitutores, Ioannem Standucium, austeritate vite (dum viveret) admodum austera et pertinaci, et in omni sanctimonia vite alios quamplurimos, dum res (huius exequendi propositi gratia) ad exitum premo, dum opus omne vehementius urgeo, incautum laborem morbus sequitur hunc, gravis dormiendi necessitas (in qua tollenda Anselmus Bertolus et Coppius medici perquam egregii atque insignes plusquam paternum michi exhibuerunt affectum) hanc denique insomnolentiam, fastidiosa quedam secuta est debilitas, per annos aliquot durans: sicque effectum est ut quem maxime fugere volebam, me hac necessitate (que nulli religione conveniebat) quasi quibusdam pedicis implicitum mundus retinuerit. Quapropter ad priores artes revolutus ad emerendas sanctorum virorum preces, cum id in solitudine non possim, libenter emissioni librorum (qui ad pietatem formant animos) operam do, et hac quoque de causa his diebus emisi *Primum volumen Contemplationum Remundi*, qui merito inter pios Dei cultores unus adnumerandus est, qui liber me hunc in modum et alios complures affecerat, ut sic ex uno multiplicatus, ad plurimos transeat et ad te in primis, qui novella es et adhuc tenera religionis plantatio, ad silvosam Giberti eremite amici nostri solitudinem, et in Elvetia ad confratres tuos Barnabam abbatem in monte angelorum, et ad Iudocum religiosum primo adhuc tyrocinio in scenobio Sancti Galli militantem; ad Nicolaum Moravum in Pannonia, et in Polonia ad Joannem Solidum Cracoviensem religiosi propositi adolescentem et nobis quidem quamcharissimum. Charitas enim neque inter Elvetios neque inter scithas (etiam si ripheos algores addas) refrigescit. Et quod ad te potius scripserim,

Digitized by Google

causa hec est: quia apud sancte conversationis vestre parisiacam domum *Secundum volumen Contemplationis* habetur, tres reliquos libros continens, ex dono ejusdem pii viri, dum adhuc ageret in humanis: colebat enim apprime celibes illius tempestatis viros sacrosque recessus, et frequentissime cartusiorum solitudines: primum autem volumen vobis deerat: sic apud vos (quibus contemplativa vita propria est) invenient qui desiderabunt integrum *Contemplationum* opus. Clausi quasi sigillo quodam amatorio *Contemplationum* volumen libello *Blaquerne de amore divino*, quem in peregrinatione iubilei anno quingentesimo supra millesimum Dei humanati salutisque hominum exscripsi Patavi: communicaverat enim michi unus ex illa sancta et admirabili per universam Italiam monastice observationis congregatione Justine virginis, a Prosdocimo apostolorum discipulo Deo dicate: rem profecto dignam versari inter manus piorum religiosorum: contemplatio enim non ab re a timore inchoare dicitur et consumari in amore, nam timor a malis separat, et amor bono counit, timor aversus et amor conversus, timor friget et amor calet traitque ad sublimia mentes, et unum cum Deo efficit: preterea tu et sancte conversationis vestre confratres ad Deum commendatos habetote Clichtoneum, Volgatium, Lagrenum, Rhenanum tonsorem et Regnoldum anglum; qui in parte librum recognoverunt, quod vero superest, hec sancti confessoris Columbani precepta, non recole modo, sed semper sequere, ut iam probe cepisti, que ita scribit ad amicum:

Despice que pereunt fugitive gaudia vite,
Has cape divitias, tuque omnia sperne caduca.
Quisquis amat Christum, sequitur vestigia Christi,
Atque domum luctus epulis preponit opimis.

¶ Vale et exulta in eo qui venit et qui veniet salus et restauratio omnium. Parisiis, ex claustro dive Marie, Calendis Novembris M.CCCCC.v.

***

Prop de dos sigles y mitx passaren, sense que del *Magnus Liber Contemplationis* s'en tornás fer, sencera ni fragmentaria, cap altra estampació. Sols en els exemplars manuscrits pogué esser llegida y entegrament coneguda la més intensa y copiosa obra lulliana: primerenca eflorescencia y revelació efusiva de l'acorat misticisme de son autor.

Tant com anaren creixent y s'enmalahiren les dissensions y controversies lullistiques enconades y flamejants, fou deixada de cantó y injustament preterida la magna obra, pera fer lloch preferent a tantes d'*Arts* més complicades y sistemátiques, sobre les

Digitized by Google

quals els batalladors estols de detractors y d'adeptes, vessaven tot el pertrèt d'encomis y d'invectives, blasmes y vindicacions.

D'això, per un vent, y del criteri científich, tal volta massa esclusivament doctrinari, ab que considerava l'*Opus* lullià un devot y admirador tan exaltat com fou En Salzinger, pogué pervenir que'l *Llibre de Contemplació* quedás postergat y com a fons de reserva, quant concebé'l pensament y va acometre la gran tasca d'aquella monumental edició de Maguncia, ahon baix del títol de «RAYMUNDI LULLI OPERA OMNIA» havia d'estamparse en grossos volums l'innumerable exam de llibres del Doctor Illuminat.

Y no es qu'En Salzinger propriament desconegués l'importancia capdal del tractat de *Contemplació*. Bona prova de que no la desconeixía, es el fet de que pera moure y escalfar l'entusiasme y devoció del Príncep qu'amb esplèndida llarguesa havía de subvenir al gast considerable de l'edició, li ponderava y feya llegir fragments y capítols, no de les abruptes *Arts Demostrativa*, *Inventiva* o *Magna*, ni del *Liber Chaos* o de la *Taula General*, sinó els passatges de més relleu de l'abundosa enciclopedia mística, qu'al Gran Elector Joan Guillem piadosament l'admiraven, tocant-li el cor y fent-li espirejar els ulls.

Consemblant o igual significació té l'altre fet de que, entre'ls preparatius o treballs preliminars que s'imposava el laboriosíssim Salzinger, hi figurava el de traduir per sí meteix, de l'original vulgar al llatí, el text sencer del *Llibre de Contemplació*. Podía haverne aprofitada la versió que, d'anys y sigles abans, ja's trobava feta; y no obstant, preferí efectuarla de bell nou y de propria mà. Axí ho diu espressament, dins la dedicatoria (endreçada, per mort del referit princep, a son germà y successor Carles Felip) quant escriu que'l devotíssim Joan Guillem «perlegebat attentissimè libros Beati Raymundi, non modò de Philosophicis agentes, sed & de Theologicis, præsertim Theologiam Mysticam tractantibus, qualis est Divinus planè *Liber Contemplationis*, cujus capita sparsim (prout nempe rubricarum expetita signabat materia) *à me è Lemovicensi latinè reddita*, Gratiosissimis illius Obtutibus subdebantur; & hac lectione provocatus, nil magis animo spirare videbatur, quàm Libri hujus vasto volumine turgentis præmaturam editionem...» etc.

Y ab tot y això, s'estamparen y eixiren a llum, un derrera l'al-

tre, els quatre enormes volums (1721-29) que tengué temps d'aportar a cap en vida seua En Salzinger, sense que a la trentena d'obres lullianes que contenien, hi figurás el *Contemplador.* Ni en els altres dos volums que'ls seus deixebles y continuadors poguéren estampar encara (1729-37) amb els materials que aparellats los deixava, hi trobá cabuda tampoch el *Llibre de Contemplació;* com no n'hi trobaren el *Blanquerna,* ni'l *Felix de Maravelles del mon,* ni l'*Arbre de Sciencia,* ni apenes cap de les *Obres rimades,* ni'l *Llibre de Scta. Maria,* que desde'l punt de vista artistich y literari, venien a esser la flor y les més preuades joyes de l'*Opus* de Ramon Lull. Sols a la derreria de tot, y abans de cloure y deixar incompleta pera sempre l'edició vint anys abans començada, hi omplí els dos toms derrers (1740-42),—numerats com a IX y X sense que dels altres dos que los pertocava esser VII y VIII s'en sia arribat a veure cap exemplar ni haguda noticia,—el *Magnus Liber Contemplationis* que l'entusiasta admiració del difunt editor calificava de *divinus* y havia fet servir preferentment de llivanya y palanca poderosa, pera obtenir els medis materials de dur a cap l'edició. ¡Singular contrast aqueix, que feya anar a la coua, a l'arrerassaga de tants y tants d'altres llibres, l'obra inicial y precursora de totes quantes n'havia escrites mestre Ramon!

Els erudits y bibliòfils qu'hajen arribat a veure y fullejar els grossos volums de l'edició maguntina,—rarissima avuy a molts d'endrets de fora Mallorca, descabalada sovint, y no poques vegades introvable,—han pogut admirar la sumptuosa magnificencia tipográfica ab que's feu aquella estampació. Bon paper, lletra espayosa y proporcionada al gran format *in-folio* imperial d'aquells toms esplèndits, (33 × 18 cm. la *caixa* d'impressió); bells gravats en talla-dolça y altres ab la variada policromia que reclamaven les figures simbòliques y esplicatives ab que il·lustrá l'autor meteix diversos tractats, corresponien y s'adaptaven cumplidament a-n aquell esperit del més bullent y exaltat mégalo-lullisme ab que fou concebuda y publicada la principesca edició.

Gens estrany ha de semblar, sinó molt natural y llògich, que l'efecte d'admiració produit ahonsevulla per aquell monument elevat a la gloria d'un autor de fama ja llegendaria, repercutís singularment dins la patria nadiva de Ramon Lull. Y axi va esser com, pochs anys després d'estampats y eixits a llum a Maguncia

Digitized by Google

els dos toms derrers qu'inclouien el text llatí del *Contemplador,* foren reimpresos a Mallorca (1746-49), jassía fos en edició manual, composta de 16 tomets: els nou primers estampats pe'ls impressors Capó, Cerdá y Amorós, y els sèt derrers per la Vda. Frau. Com a preliminar, entre altres, s'hi encabia en el tom I un trellat de la *Sentencia definitiva* de 1419, que venía a esser pera la doctrina lulliana una vindicació de les antigues censures d'heterodoxia, que l'haguessen poguda desvirtuar o entelar. En tot lo demés, el text era reproducció puntual y a la lletra, del de Maguncia, sense notes, comentaris ni acotacions. (1)

A les planes del volum que tenim en preparació, especialment dedicat a *Bibliografia* lulliana, correspòn més que no aquí la cabal ressenya y l'estudi comparatiu de les dues versions llatines: la parisenca del s. XVI y la maguntina del XVIII. Els capitols d'una y altra que més amunt hem oferits *en regard,* bastarán pera que'l lector puga de moment formar el concepte respectiu d'aqueixes versions: parafràstica y més *ad libitum* apartant-se del text original la que va estampar En Lefebvre; més rònega y *ad pedem litteræ* servilment calcada sobre'l text arromançat la den Salzinger, sense posar gens d'esment a cap primor constructiva, refinament ni elegancia d'estil·lada llatinitat.

No manquen passatges indicadors de que les dues versions deguéren esser fetes respectivament sobre textes en vulgar de diversa font d'origen; com ja ho posa de manifest, a primera vista, la fácil confrontació dels vocatius o esclamacions apostròfiques en que sol començar, ab notable discrepancia en molts de capítols, cadascuna de les *parts* o paragrafs.

(1) Com a mostra de l'edició y probablement pera major propaganda, s'estampá en tiratge apart un quadernet, contenint la Taula o rúbriques de tota l'obra y el capítol final, 366.—En el depòsit de llibres de la *Causa Pia lulliana* en romanen alguns exemplars de l'edició manual mallorquina, que l'administració d'aquella posará ara novament en circulació.

Digitized by Google

IV

NOTES Y COMENTARIS

La prioritat cronològica qu'entre les obres lullianes correspòn y hem assignada al *Llibre de Contemplació*, queda establerta y es facilment comprovable, ab textes autèntichs y referencies del propri autor, documents coetanis y diverses indicacions contingudes dins altres llibres d'igual època o posteriors.

Bé es veritat qu'En Lull no hi va consignar espressament en aquest llibre, a diferencia de lo que feu més endavant en molts d'altres, el lloch ni l'anyada en que'l va començar a escriure o li donà acabament; ni manco hi volgué posar son nom y llinatge, creent-lo ab sencera humildat «indigne de que dins l'obra fos escrit» (*Pròlech*, 30 y a altres endrets). Mes, tenint presents certes manifestacions personals espresses, y interpretant y relacionant amb elles, altres que'n fa d'indirectes y alusives als fets y eveniments de la seua vida, ens dona lloch a establir ab la major probabilitat, quant no ab plena y categòrica certesa, les següents afirmacions:

a) Que va escriure'l *Llibre de Contemplació* trobant-se a la quarantena d'anys de la seua edat, fent encara vida familiar o casolana, «sotsmès a orde de matrimoni» en companyía de sa muller y'ls seus infants, y havent d'atendre al govern y cura de sos bens temporals, contra'ls seus propòsits y anhels de vida solitaria espiritual y contemplativa y deseximent del món.

b) Que la fexuga tasca d'escriure aquesta *Art de Contemplació* (com l'anomena a vegades, en lloch de *Libre)* no li deixava lleguda ni la llibertat d'esperit o pensament, necessaria pera realisar

Digitized by Google

sos plans ni donar forma definitiva a altres obres que, des de sa conversió, tenia idèa de fer.

c) Que pera poder fructuosament dur a cap els seus propòsits de propaganda cristiana a moreria y de conversió d'infeels, havia apresa y exercitava la llengua aràbica, en la qual d'un promte escrigué'ls seus primers tractats (del *Gentil, de Contemplació* y algun altre) que al meteix temps o poch després arromançava *en vulgar.*

Obrim, per això, l'exemplar més primitiu y autèntich que tenim ara per ara (m.s. A) del *Llibre de Contemplació,* y en son cap. 129, n.° 14, hi llegim:—«Con lo vostre servidor el vostre sotsmès aja entorn .xl. anys, e en tots aquells .xl. anys aja més asaborides les viandes sensuals que les viandes entellectuals; si tant ses, *Sènyer,* que a vos venga de plaer que vullats més alongar sa vida, mercè us clama, *Sènyer,* que vos li fassats aver major plaer e major dousor en los gustaments entellectuals que en los sensuals.»

Ja abans, en el cap. 106, 30, hi havia escrit:—«A vos, *Sènyer Deus,* fa moltes gracies e moltes de mercès lo vostre servidor el vostre sotsmès, car gran diferencia veg que ha, enfre les obres que sulia fer en sa joventut e celles que fa ara, a enclinament de sa vellea: (1) car enaxí com adoncs eren totes mes obres en peccats e en companyia de vicis, enaxí ara, *Sènyer,* he esperansa per gracia vostra que sien mes obres e mos pensaments e mos desigs com pusca donar gloria e laor de la vostra gloriosa essencia divina.»

---

(1) Les successives etapes de *joventut, mijanía d'edat* y *enclinament de vellea,* segons les entenía mestre Ramon, apareixen indicades a un altre passatge del cap. 103, 12:—«Nos veem, *Sènyer,* que en los homens daquest món, dentrò a .xxv. anys [en el m.s. B *.xl.* anys] crex e multiplica lur edat e lur natura; mas de .xl. anys a amunt, comensa hom a declinar e a envellir e a tornar lo cors a la terra...» etc.—Y en el cap. 70, 22 y 23, precisava l'època de sa conversió:—«Savi fos, *Sènyer,* vos en lo comensament de vostra nativitat e en lo mijà e en la fi de los dies que vos visqués en est segle; mas jo son estat foll del comensament de mos dies dentrò a .xxx. anys passats, que comensà en mi remembrament de la vostra saviea e desig de la vostra laor e membransa de la vostra passio. On, enaxí com lo sol ha major forsa en la mijanía del dia, en axí jo son estat foll e menys de saviea, tro a la mijanía de ma edat. Mas la vostra saviea es, *Sènyer,* tan gran, que ellam pot dar aitanta de saviea en lo romanent de ma edat, con si tota ma edat fos estada en bones obres.»

Digitized by Google

Reprenia'l seu proceir poch caritatiu, de rich egoista, envers dels pobres malanats, dient (cap. 138, 6):—«Con sesdevé, *Sènyer,* a les vegades, que jo son cavalcant en ma cavalcadura, e son bé sadoll e veg anar denant mi los homens pobres qui son nuus e morts de fam, adoncs, *Sènyer,* auria gran raó lo vostre servidor que fos vergonyós con no ha pietat dels pobres, con tan poca part lur fa dels bens que vos li avets comanats.»

Y en el cap. 143, 24:—«Con lo vostre servidor, *Sènyer,* sia obligat e sotsmès a orde de matrimoni, molt es desijós com pogués fúger a les obres e als fets en los quals luxuria ma corrumput e ensutzat; e que fos servu e companyó dels benahuirats religiosos quis fan servus e sotsmeses de virginitat e de castedat, per tal que no sien ensutzats en les legèes de luxuria.»

Igual plany y queixa, de trobarse encara fermat al doble jou del matrimoni y de l'administració de sos bens y rendes, tornava a fer més avant (cap. 316, 7, 8 y 9): desficiós de veure's «occupat en les necessitats de sa muller e de sos infants e de sos amics...» y ab gran alè y viva frisança d'ascetisme esclamava:—«¡Quant será aquell temps gloriós que hom no aurá necessitat de nomenar nulla cosa al cors necessaria, per tal que hom pusca nomenar continuament la vostra unitat gloriosa!» Y llavors, ab gran sospir de recansa y amargor, se dolia d'haver d'interrompre o aplaçar massa sovint els solitaris col·loquis y recullides meditacions que li eren aliment y delit de l'ánima, pera atendre a les exigencies casolanes, «en axí com lo pastor qui estoja son pà en son dobler, per so car no'l pot menjar en lo temps que corre a defendre son bestiar.» Y encara (cap. 315, 29):—«¡Quant será aquell temps, *Sènyer,* que lo vostre servidor será desempatxat dels bens temporals a posseyr, ni quant será aquell dia qu'ell hi pusca renunciar!... ¡Bonahuirats son los homens religiosos els ermitans!...» y'n sentia gran enveja de no poder, com ells, estar nit y dia en contemplació y oració.

Enardit d'apostòlich zèl y frissós de cruent martiri, escrivia (cap. 131, 20 y 21):—«*Amorós Senyor!* En axí com home qui famejant se cuita con menuga e fa de grans bocins per la gran fam que sent; en axi, *Sènyer,* tant es gran lo desig quel vostre servidor sent com pusca murir per donar laor de vos, que nit e dia se cuita e sesforsa aytant com pot, com pusca dar acabament a aquest libre de *Contemplació.* E puxes, com laurá acabat, que vaja

Digitized by Google

escampar sa sanc e ses làgremes per amor de vos, en la sancta terra en la qual vos escampàs sanc preciosa e làgremes misericordioses.—*Ah, Senyor ajudable!* Ja tro que aquest libre de *Contemplació* sia acabat, lo vostre servidor el vostre benvolent no porà anar en terra de sarrayns, donar laor del vostre nom gloriós. Car tant son occupat per esta obra quis fa es tracta a honor de vos, que en altres coses no puc entendre. Per que, jo us clam mercè, *Sènyer*, que vos ajudets al vostre escrivà e al vostre sotsmès, en tal manera que en breu de temps aja esplegada esta obra, per tal que yvasosament pusca anar pendre martiri per la vostra amor, si tant es que a vos placia que ell ne sia digne.»

Sobre l'aprenentatge qu'havía fet y l'estudi, que continuava encara a les hores, de la llengua aràbica, com a medi que li facilitàs l'execució més fructuosa de sos apostòlichs plans, escrivía (cap. 125, n.os 20 y 21):—«Con lo vostre servidor el vostre sotsmès s'esforsa aytant con pot com pusca entendre lo lenguatge arabic, per tal que pusca entendre lo significat de les paraules, e per tal que per aquelles paraules arabiques pusca significar veritat a aquells qui son en lenguatge arabic, clam vos mercè, *Sènyer*, que vos me donets gracia e benedicció, com en breu jo pusca entendre e significar per paraules arabiques veritat de vostra sancta passió e de vostra sancta trinitat.—Si jo sabía e entenía la lengua arabica, poc valría, *Sènyer*, si devoció no avia a significar veritat de la sancta fe romana; per que us clam mercè, *Sènyer*, pus que vos me avets feta gracia que jo entén la lengua arabica, que vos me fassets gracia com jo aja devoció a loar e a beneyr vos en la lengua arabica, e no sia duptant ni tement de nulla pena quem pusca esser feta per null home qui sia en lengua arabica ni en altra.»

De la circunstancia d'haver En Lull escrita abans en aràbich la primera redacció (lo qu'ara'n diriem el *borrador* o minuta) del *Contemplador*, y haverla ampliada y repastada després en romanç vulgar, tal com se conserva y es arribada fins a nosaltres, en trobam declaració espressa d'ell meteix y testimoni directe, en aquest passatge, a l'acabament del cap. 352:—«*Misericordiós Senyor!* Com lo trobador covè de necessitat que tenga son enteniment e son remembrament e son voler als mots e al sò e a la cansó que vol atrobar; enaxí, *Sènyer*, tot home qui moralment vulla adorar e contemplar, pot per la art demunt dita costrènyer

Digitized by Google

son eneniment a entendre e son remembrament a membrar e son voler a amar, en aquelles coses en queus vol adorar e contemplar. On, con assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs per so car lo vostre servidor per gracia vostra sia arromansador daquesta obra darabic en romans; e con la sua memoria e son enteniment e son voler sesforsen de lur poder a pujar adorar e contemplar lur honrat creador; per assò, *Sènyer,* lo vostre servidor tresporta e muda en esta translacio moltes raons qui no son tan altes en lexemplar arabic, a adorar e a contemplar vostres vertuts glorioses, con son celles que lo vostre servidor en loc daquelles muda, e puja altres raons pus altes e pus acabades, a adorar e contemplar la vostra sancta humana natura e la vostra gloriosa natura divina.»

Corrobora'l fet de la «translació» del *Contemplador* de llengua aràbica en vulgar, l'*explicit* del llibre:—«Acabada e cumplida es aquesta translació del *Libre de Contemplació* darabic en romans: la qual translacio fo fenida lo primer dia de lany en vulgar, e la compilació darabic fo fenida e termenada en lo sant divenres de Pascha, en lo qual pres mort e passió nostre Senyor Deus Ihu. Xst. fill de la Verge gloriosa nostra dona Sancta Maria. Benedicció e gloria, *Senyor Deus,* sia donada...» etc. (1)

Altres testimonis trobam, confirmant y corroborant aquests, de la coneixença que l'autor del *L. de Contemplació* adquiria y arribà a tenir de la llengua aràbica; com, p. ex., el fet d'haver-hi traduida més avant l'*Art Inventiva,* escrita originalment, com tots sos tractats, en romanç vulgar; y més que tot y per damunt tot, l'inconfonible caràcter distintiu de la producció lulliana, tota impregnada d'una forta sabor d'*arabisme* o orientalisme, que delata l'influencia y les perllongades lectures dels mistichs, poetes y filosofs sarrahins.

Ajuda a refermar la suposició de que'l *Contemplador* fou el llibre predecessor de tots quants En Lull ne va escriure, la circunstancia de no citar-hi apenes, dins ell, cap altra obra com a propria, y veure'l en canvi citat dins textes tan primerenchs com ho foren

(1) Hi ha que recordar, pera l'exacta interpretació d'aquest passatge y altres consemblants, que en aquell temps en que mestre Ramon escrigué sos llibres, no's computaven els anys per *la Nativitat,* sinó per *l'Encarnació;* de manera que així com ara es el 1er de Janer, llavors era *cap d'any* el 25 de Març.

Digitized by Google

l'*Art datrobar veritat*, la *Doctrina Pueril*, l'*Amich e Amat* y el *Blanquerna*. Y si bé es ver que hi anomena un «*Libre de raons en les tres ligs*» (cap. 11, 28-29), un «*de Questions e Demandes*» (73, 3, y 188, 24), y al capdavall de tot (366, 18) retréu el «*Libre del Gentil*,» aquesta varietat meteixa de titols ab que sembla designar un tractat no més, inclinen a creure que'l tenia sols esboçat o a mitx compilar encara, esperant pera donarli forma definitiva el trobarse descarregat y lliure del «fexuc fex» que'l *Contemplador* li era, fins al estrem de que «en altres coses no podia entendre,» ni li llevia escriure cap altre llibre, mentre no'l tengués acabat. (1)

Si es asserció corrent y admesa que'l *Blanquerna* fou escrit quant la primera eixida d'En Lull a Montpeller, y abans ja devia haver compost el *L. de Amich e Amat;* si creym haver establert y posat fora de dubte que la *Doctrina Pueril* (2) fou anterior a la fundació del monastir de Miramar (1276), y si l'*Art datrobar veritat* es pera molts el llibre primari y fonamental d'on deriva tota la construcció sistemàtica de la filosofia lulliana, ja no's requereix res més, pera assentar y concloure la prioritat absoluta del *Llibre de Contemplació*, o quant menys, sa coexistencia amb els llibres que inicialment y més de bon'hora brollaren de la ploma del penident àsceta de Randa, en els temps inmediats a sa conversió.

Tals son els càlcols qu'hem fets y'ls precedents y indicis bio-bibliogràfichs qu'hem concordats y tenguts en compte, pera estampar a la portada d'aquesta edició del *Contemplador*, el fet versemblant d'haver estat «escrit a Mallorca y transladat d'arabich en romanç vulgar devers l'any 1272.» (3)

Es, finalment, d'observar que'l *Llibre de Contemplació* fou la base principal, el fonament y l'espurna d'on irradiaren els prime-

---

(1) Les referencies al *Contemplador* dins la *Doctrina Pueril*, pot ja el lector haverles notades en els caps. 87, 11, y 90, 8: (vol. I d'aquesta edició, *Obres Doctrinals*). El *Blanquerna* hi fa referencia en el cap. 105, que serveix d'introductori al «*Amich e Amat*,» allà on diu que «Encontinent que Blanquerna se sentía revengut, entrava en oracio e en contemplacio o ligía en los libres de la divina Scriptura o en lo Libre de Contemplació...» Més breu encara es la cita qu'en conté l'*Art datrobar veritat:* dist. II, part II, quest. III. (v. ed. magunt., I, p. 19).

(2) V. el proemi a la nostra edició manual de la *Doctrina:* Barcelona, G. Gili, 1906; 1 vol. 8u.

(3) Qu'es el qui correspòn a la *quarentena* de edat d'En Lull, nat, segons l'opinió més fundada, el 1232.

Digitized by Google

renchs resplandors d'anomenada gloriosa de l'Illuminat Doctor, des que's començaren a divulgar y a esser conegudes y admirades les seues obres. Aixi ho consigna'l fidedigne y coetani autor de l'antiga *Vida*, recomptant que «com lo senyor Rey de Mallorques (Jaume II) hagués oit dir que lo dit Reverent Mestre hagués dictats certs libres, tramès per ell que vingués a Montpeller: e com fonch junct allà, lo senyor Rey feu examinar los dits libres a un mestre en Theologia frare menor, e signantment les *Meditacions* que ell havia ordenades per tots los dies de l'any, trenta paragrafs especials: les quals coses ab gran admiració e reverencia rebé e examinà lo dit frare menor.»

Aquell tribut y homenatge al cor fervent y al preclar enginy de l'home humil «pobre pecador, mesquí, colpable, desconegut de les gents» qui dictava les excelses *Meditacions*, no s'es interromput may ni esvaneit al travès dels sigles. Tots ells han vist, per demunt censures y incolpacions ignares o malvolents, lluir y perdurar el renom del mestre, auriolat d'entusiastes llaors; des de l'*admiració e reverencia* ab que va calificar ses primerenques obres el teòlech montpelleri, fins als elogis sencers qu'ha merescut en temps nostre, del princep de la literatura espanyola actual y del illustre prelat qui dignament governa y regeix la Sèu vigatana, y en opinió del qual, no coneix En Lull ni sab lo que representa, qui no coneix son *Llibre de Contemplació*.

* * *

Molt deficient y escafit havia de semblar a l'erudita critica literaria y filològica el comentari illustratiu d'aquest tom Ier, si no volia atendre y considerar que derrera ell, si a Deu plau, en vendrán *sis* més; sense comptar-hi els dos de *Biografia* y *Bibliografia* lulliana, enclosos dins el plà general d'aquesta edició.

Digitized by Google

ERRADES A CORREGIR

Veus aquí, indulgent lector, les que ben a desgrat nostro hem observades, repassant els fulls ja estampats:

Pàgina.	Linia.	Diu:	Ha de dir:
41	9	***Deu meu!***	***Deu meu!***
68	31-32	**tot es ell**	**tot es en ell**
96	11	**que contemplen**	**que contemplem**
149	nota 2	**lo qua**	**lo qual**
160	nota 2	***stultiæ***	***stultitiæ***
215	12	**ns son**	**no son**
218	27	**als homes**	**als homens**
256	nota 1	***gloria sive pæna***	***gloriæ sive pœnæ***
260	16	**los qual**	**los quals**
268	22	**del homens**	**dels homens**
342	2	desparescuda	despareguda
347	36	les seus obres	les seues obres
360	34	du text	du texte

Ademés d'aqueixes correccions textuals, una revisió minuciosa podría titlar encara qualque *lapsus* ortogràfich: p. ex., una *coma* sobrera, a la pag. 102, l. 3; un'altra dislocada (p. 274, l. 2); la de p. 515, l. 4, que deuría anar derrera *confidentes*, més que no després de *benedictione;* algunes falles de numeració correlativa, en els *reclams* de notes y variants, y en les lletres indicadores dels m.ss. y edicions llatines (B per P, en la pag. 310, nota 1ª).

L'us dels diversos *accents*, greus y aguts, no's subjecta sempre a rigorosa uniformitat. Qualque mot que va amb accent, (p. ex., *vijarès)* si fos ara, no l'accentuaríem, trobant més etimològich y correcte posar *vijares*.

La major discrepancia, respecte a accents, se notarà en certes formes verbals com *anàssem, voliets, perdonàssets, solvéssets, puniriets,* etc.; que no es ben segur si tenien tal tònica en el nostre antich parlar, o si's devíen assimilar a llurs formes correlatives provençals, pronunciant *anassèm, voliéts, perdonassèts, solvessèts, puniriéts,* acordement ab la tònica llatina. Ocasió hi haurà de discutir, aclarir bé y resoldre aquest punt, al imprimir de bell nou les *Obres rimades*.

En tot quant pertoca a puntuació y transcripció textual, apart de lo advertit ara aquí, remetem els lectors a lo qu'indicàrem en el Pròlech general (vol. Ier) y a lo que hi calrà afegir, en el IIIer subsegüent, com a preliminars del *Glosari*.

Digitized by Google

Digitized by Google

TAULA

	Pàgines
PROEMI.	V
Rúbriques dels 366 capítols	XXIII
LIBRE I	
Comensa lo Pròlech	3
DE LA I^a DISTINCCIO: Dalegre.	
Cap. 1. *Com hom se deu alegrar per so com Deus es en esser*.	7
Cap. 2. *Com hom se deu alegrar per so com es en esser*	11
Cap. 3. *Com hom se deu alegrar del esser de son proixme*	15
DE LA II^a DISTINCCIO: De la Infinitat divina.	
Cap. 4. *Com Deus es infinit en sa essencia* . . .	17
Cap. 5. *Com home es fenit*.	23
DE LA III^a DISTINCCIO: De la Eternitat divina.	
Cap. 6. *Com Deus es sens comensament*	27
Cap. 7. *Com la eternitat divina es sens fi* . . .	32
DE LA IV^a DISTINCCIO: De Unitat de la essencia divina.	
Cap. 8. *Com un Deus es en esser tan solament* . .	37
Cap. 9. *Com la essencia divina es una substancia tan solament*	42

Digitized by Google

Págines

Cap. 10. *Com lo mon no es creat ni fet si no per un creador tan solament* 45

De la Vª Distinccio: De Trinitat.

Cap. 11. *Com la substancia divina es .iij. persones.* 51

Cap. 12. *Com les tres persones son una substancia divina* 57

Cap. 13. *Com la Trinitat divina es una cosa en essencia, jassía so que en Deu sien dites moltes coses* 61

De la VIª Distinccio: De Poder divinal.

Cap. 14. *Com Deus es poderós en essencia* . . . 66

Cap. 15. *Com lo poder divinal forsa e costreny lo cors de natura* 70

Cap. 16. *Com Deus ha poder de resucitar los morts.* 76

Cap. 17. *Com Deus es poderós de dar salvacio a quis vol o dampnacio* 81

Cap. 18. *Com Deus es poderós de fer totes coses, pus quen aja raó.* 85

De la VIIª Distinccio: De la Sciencia divina.

Cap. 19. *Com Deus es scient en sa essencia divina.* 92

Cap. 20. *Com Deus sab totes coses que son ni quines son.* 97

Cap. 21. *Com Deus sab tot so que fan les creatures.* 102

Cap. 22. *Com Deus sab la quantitat de totes les coses* 107

De la VIIIª Distinccio: De Veritat divina.

Cap. 23. *Com Deus sia veritat* 112

Cap. 24. *Com la obra divina es vera* 117

Cap. 25. *Com Deus ha volgut que veritat sia carrera de salvacio* 122

Cap. 26. *Com viure en gloria es vida vera.* . . 126

De la IXª Distinccio: De la Bonea divina.

Cap. 27. *Com la essencia divina es sobirana bonea.* 130

Digitized by Google

Páginas

Cap. 28. *Com Deus es bo en sa obra.* 136
Cap. 29. *Com tot lo bé qui es en hom, es vengut de la divinal bonea* 141

COMENSA LO SEGON LIBRE.

DE LA X^a DISTINCCIO: De Creacio.

Cap. 30. *Com Deus creà les creatures de no re* . 146
Cap. 31. *Com Deus creà la primera materia* . . 152
Cap. 32. *Com Deus ha creat lo firmament* . . . 156
Cap. 33. *Com Deus ha creats los elements* . . . 161
Cap. 34. *Com Deus ha creats los metals.* . . . 166
Cap. 35. *Com Deus ha creats los vegetables* . . 170
Cap. 36. *Com Deus ha creats los animals* . . . 175
Cap. 37. *Com Deus ha creats los àngels.* . . . 180

DE LA XI^a DISTINCCIO: De la Ordenacio divina.

Cap. 38. *Com Deus ha ordonat aquest seggle* . . 187
Cap. 39. *Com Deus ha ordonat lo cors del home* . 192
Cap. 40. *Com Deus ha ordonada en home la potencia vegetable* 197
Cap. 41. *Com Deus ha ordonada en home la potencia sensitiva* 203
Cap. 42. *Com Deus ha ordonada en home la potencia ymaginativa* 209
Cap. 43. *Com Deus ha ordonada en home la potencia racional* 215
Cap. 44. *Com Deus ha ordonada en home la potencia mutiva* 221
Cap. 45. *Com Deus ha ordonades dues entencions en home* 227
Cap. 46. *Com Deus ha ordonat home enfre dos moviments* 232
Cap. 47. *Com Deus ha ordonat home enfre volentat e poder.* 238

Digitized by Google

Págines

Cap. 48. *Com Deus ha ordonat home que pusca elé-ger veritat e falsetat* 243
Cap. 49. *Com Deus ha ordonat home, per so com la posat en eléger bé o mal.* 249
Cap. 50. *Com Deus ha ordonat home enfre dos mè-rits, so es, mèrit de gloria e mèrit de pena* . . 254
Cap. 51. *Com Deus ha ordonat home, per so com li ha donada franca volentat* 259
Cap. 52. *Com Deus ha ordonat que tots los bens esdevenguen dell* 266
Cap. 53. *Com Deus ha ordonat que negun mal de culpa no sia vengut dell* 271
Cap. 54. *Com fo ordonada la encarnacio de nostre Senyor Jesu Christ* 276
Cap. 55. *Com nostre Senyor Jesu Christ ordonà en est mon la sua passio* 282
Cap. 56. *Com Deus ordonadament en est seggle amaga e revela la gloria e la pena del altre seggle* 288
Cap. 57. *Com Deus ha ordonada la carrera de paraís* 293
Cap. 58. *Com Deus ha ordonat lo dia del judici* . 299
Cap. 59. *Com Deus ha ordonat lautre seggle* . . 304

ILLUSTRACIONS Y NOTES.
I. Mostres de Traduccions 313
II. Textes originals manuscrits. 340
III. Les dues Edicions llatines 359
IV. Notes y Comentaris 368
Errades y correccions 375

Començat a estampar aquest tom primer del llibre lullià de Contemplació *a la derrería d'antany passat, 1906, a câ'ls impressors Amengual y Muntaner, de la Ciutat de Mallorca, y retardat per causes fortuites, román llest ara a la fi de primavera d'enguany 1908.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Widener Library
3 2044 100 887 017
Digitized by Google